

37 06
0 407
გათუვის ურთა რუსთაველის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქართული ფილოლოგიის
დეპარტამენტი

აკადემიური წედა

თბილისი
2012

გათუვის უმთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქართული ფილოლოგიის დეკარტამენტი

აკადემიური წიგრა

თბილისი

2012

რედაქტორისაგან

აკადემიური საბჭოს გადაწყვეტილებით შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში 2011 - 2012 სასწავლო წლიდან „აკადემიური წერა“ 3 კრედიტის მოცულობით შემოღებულ იქნა სავალდებულო საგნად. შესაბამისად, იგი შეიტანეს უნივერსიტეტში მოქმედი ყველა საბაკალავრო საგანმანათლებლო პროგრამის პირველ კურსზე. დამუშავდა სილაბუსი, გამოიკვეთა საგნის სწავლების ძირითადი პრინციპები.

აღვნიშნავთ, რომ კურსი ახალია და, ამდენად, ჩვენთან ნაკლებია მისი სწავლების გამოცდილება, არც სახელმძღვანელოებია საკმარისი ბიბლიოთეკებში. გაჩნდა გარკვეული სიძნელებები, რომელთა დაძლევა აუცილებელი იყო „აკადემიური წერის“ წარმატებით სწავლებისათვის. გაითვალისწინეს რა შექმნილი მდგომარეობა, ქართული ფილოლოგიის დეპარტამენტის თანამშრომლებმა გადაწყვიტეს შეედგინათ სახელმძღვანელო, რომელშიც თანმიმდევრულად იქნებოდა განხილული სილაბუსით გათვალისწინებული ყველა საკითხი.

ნიგნში მასალა საინტერესოდა დალაგებული: ყოველ საკითხს ახლავს სავარჯიშოები, ცოდნის შესამოწმებელი კითხვები და ტესტები. ამ ტიპის სახელმძღვანელოსათვის მნიშვნელოვანი სიახლეა სამახსოვროს სახით „ქართული ენის პრაქტიკული კურსის“ ზოგიერთი აუცილებელი საკითხის შეტანა, რომელთა ცოდნის გარეშე, ვფიქრობთ, წარმოუდგენელია „აკადემიური წერის“ წარმატებული სწავლება. ასეთებია: „არსებითი, ზედსართავი, რიცხვითი სახელების, ნაცვალსახელის, ზმნის, ზმნიზედის მართლწერის საკითხები“, „პუნქტუაცია“, „პარონიმია“, „უცხო სიტყვათა ვადმოცემის წესები ქართულში“, „პირდაპირი და ირიბი ნათქვამის მართლწერის საკითხები“ და სხვა.

სახელმძღვანელო, ვფიქრობთ, კარგ სამსახურს გაუწევს როგორც „აკადემიური წერის“ შემსწავლელ სტუდენტებს, ასევე მასწავლებლებსაც.

ნიგნი, ბუნებრივია, ეერ იქნება დაზღვეული შეცდომებისაგან. ყველა საქმიან შენიშვნას ავტორები მაღლიერებით მიიღებენ და გაითვალისწინებენ მომდევნო გამოცემებში.

პროფესორი მამია ფალავა
5 აგვისტო 2012 წელი

შესავალი

1. **ქართული ენა, როგორც ქართველთა საერთოეროვნული ენა.** ქართველი ერის (ქართველების, სვანების, მეგრულ-ჭანების) ერთიანი საერთოეროვნული ენა არის ქართული. იგი ქართველურ ტომთა სასაუბრო ენაცაა და სამწერლობოც. სამწერლობო ენას სალიტერატურო ენასაც უწოდებენ. ამ ენაზე ინერება სახელმძღვანელოები, სამეცნიერო ნაშრომები, მხატვრული ლიტერატურა, გამოდის ჟურნალ-გაზეთები... ამ ენაზე ისწავლება სავნები საქართველოს ყველა ტიპისა და საფეხურის სკოლაში, უმაღლეს სასწავლებლებში... ამ ენაზე მიმდინარეობს საქმისწარმოება სახელმწიფო დაწესებულებებში. ერთი სიტყვით, ქართული ენა საქართველოს სახელმწიფო ენაა. მის უფლებებს განსაზღვრავს საქართველოს კონსტიტუცია.

ქართული ერთ-ერთი უძველესი, უმდიდრესი და მაღალგანვითარებული ენათაგანია. მას სულ მცირე 1500 წლის ისტორია მაინც აქვს. ქართულ ენაზე ძველთაგანვე შექმნილა მდიდარი სასულიერო, მხატვრული, ფილოსოფიური და სხვა სახის ლიტერატურა.

ქართული სამწერლობო ენა მშობლიურია სხვა ქართველური ტომებისთვისაც. სხვა სამწერლობო ენა ქართველ ხალხს არ აქვს. ქართველური ტომები უხსოვარი დროიდან კომპაქტურად ესახლნენ ერთ საერთო მიწა-წყალზე, საიდანაც ჩვეუბა მათი ერთობის შეგნება, რაც ენობრივი ერთანობითაც იყო განპირობებული (მ. ძიძიგური).

ქართული ენის, როგორც ეროვნული საუნჯის, მიმართ ქართველმა კაცმა იმითაც გამოხატა თავისი დამოკიდებულება, რომ მას დედაენა უწოდა. ენის დაკავშირება დედის ცნებასთან ერის ცხოვრებაში მისი როლის მანიშნებელიცაა.

ქართულ ენას, როგორც ძვირფას ეროვნულ საუნჯეს, ზოტბა-დიდებას ასხამდნენ ძველთაგანვე ერთ-ერთი ასეთი თვალსაზრისი ძველია „ქება და დიდება ქართულისა ენისა“, რომლის ავტორობასაც მიაწერენ X საუკუნის ცნობილ მოღვაწეს – იოანე ზოსიმეს, თუმცა ქართველთმცოდნეობაში არის სხვა მოსაზრებაც, რომლის მიხედვითაც ხსენებული პიში X საუკუნემდელია და იოანე ზოსიმე ოდენ გადაშენრია მასი.

ზღუნი ერის ღირსეული შვილები ყოველთვის სათანადოდ აფასებდნენ მშობლიურ ენას. ვინც მშობლიურ ენას არ აფასებს, პატივს არ სცემს, აკნინებს მის მნიშვნელობას და უპირატესობას უცხოურ ენებს ანიჭებს, იგი ფტევემ თელავს თავისი ხალხის უჭირფასეს საუნჯეს, ღალატობს თავის ქვეყანას. „მტერობა ენის არს მტრობა ქვეყნის“ – ბრძანებდა დიდი ილია. „ერის ცხოვრება, მის ისტორია და ცულ არს ენით... რა ენა ნახდეს, ერიც დაეცეს, ნაცხოს ჩირქი ტაძარსა წმიდას“ – გვმოდერავდა მანამდე გრიგოლ ორბელიანი.

„დედაენა არის ეროვნული ძალა, მთავარი ბურჯი ეროვნებისა,“ – აცხადებდა იაკობ გოგებაშვილი.

ცნობილი მეცნიერი, შრავალი ენის მცოდნე, აკადემიკოსი ნიკო მარი ასე აფასებდა ქართული ენის შესაძლებლობებს: „ქართული ენით ყველაფერი გამოითქმება, რაც დედაშიწაზე შეიძლება გამოითქვას რა გინდ რა ენით“. ქართული ენა არის „მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე განვითარებული ცოცხალი სამწერლობო ენა“.

„ქართულ ენაში ასახულია... მისი შემქმნელი და მატარებელი ხალხის წარსული, აწმყო და მომავალი, მისი ზნეობრივი და გონებრივი ცხოვრება,“ – ნოუთითებდა აკადემიკოსი ეარლამ თოფურია.

ილია ქაქუცავაძის სიტყვებითვე დავასრულებთ: „ქართველებისათვის „დედა“ მარტო მშობელი არ არის. ქართველი ღვიძლ ენასაც „დედაენას“ ეძახის, უფროს ქალაქს „დედაქალაქს“, მკვიდრს და ბოძს სახლისას – „დედაბოძს“, უფიფესსა და უმაგრეს ბურჯს – „დედა ბურჯს“, სამთავრო აზრს – „დედააზრს“, გუთნის გამგებელ მამაკაცსაც კი – „გუთნის დედას“.

მოყვანილი ამონარიდები გვიჩვენებს, თუ რა დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ქართველი მოღვაწეები მშობლიურ ენას – დედაენას. ქართული ენის შესაძლებლობების წვდომა, მისი ღრმად დაუფლებება ქართველი კაცის ღირსება, გაფრთხილება და მოვლა კი – უპირველესი მოვალეობა.

2. ქართული ენის კულტურულ-ისტორიული მნიშვნელობა. ქართული ენის კულტურულ-ისტორიული მნიშვნელობა უაღრესად დიდია. მასში დაუნჯებელია ქართველი ხალხის ისტორია, მისი მდიდარი წარსული, საუკუნეთა განმავლობაში შემუშავებული ტრადიციებისა და ეროვნული ფსიქოლოგიის ნიშანდობლივი თვისებები.

ქართულმა ენამ განვითარების მეტად გრძელი და საინტერესო გზა განვლო, ხელი შეუწყო ქართველ ტომთა ერთიანი ეროვნული მსოფლმხედველობის ჩამოყალიბებას. მას დიდი ხნის მანძილზე გადაშენებით ემუქრებოდნენ დიდი იმპერიების ენები, მაგრამ დევნიისა და შეფინოვების მიუხედავად ძირუღალად არ შეცვლილა მისი გრამატიკული ნიშა და ძირითადი ლექსიკური ფონდი.

ქართული ენა ყველა ქართველური ტომის მშობლიური ენაა, რომელ ენაზეც არ უნდა ლაპარაკობდნენ ისინი შინ. საუკუნეთა განმავლობაში ქართველი კაცის აზროვნებაში ცნება „ქართული“ ერთიანი საერთო ნიშნის – ეროვნული მოღიანობისა და კონსოლიდაციის ყველაზე მძლავრი იარაღი იყო. საერთო სამწერლობო ენაში კი უდიდესი როლი შეასრულა ქართველი ერის ერთიანობის შენარჩუნებასა და ქართული სახელმწიფოებრიობის განმტკიცებაში. საერთო სალიტერატურო ენის საფუძველზე წარმოიქმნა ნაციონალური კულტურა. საერთო ეროვნული კულტურის შექმნას დიდად შეუწყო ხელი ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებამაც. შემთხვევითი არ არის, რომ IX-X საუკუნეებში სინას მთაზე გადახედილი ქართველი ბერები ლოცულობდნენ „ყოველთა ქრისტიანეთა და უფროსს ყოველთასა – ყოველთა ქართველთათვის“...

ერთიანობისკენ სწრაფვა მომდევნო საუკუნეებშიც იგრძნობა. ვახუშტი ბატონიშვილი წერს: „თუ შკითხავთ ვინმე ქართლელს, იმერელს, მესხს, შერ-კახელს – „რა სჯული ხარ? – მოგვიგებს: „ქართველი“. თუ მათ შკითხავთ: „რა ენა და დამწერლობა იციო“, – მოგვიგებს მყის: „ქართული“ და არ იტყვის არცა სჯულსა, ენასა და წიგნსა იბერთასა ან მესხთა, ან შერ-კახთასა, არამედ „ქართულსა“.

ძველთაგანვე ქართველებს შტიდრო კულტურული ურთიერთობა შკონდათ ბერძნებთან, ზიზანტიელებთან, სპარსელებთან, სომხებთან, სირიელებთან... შრავალი ლიტერატურული თუ სხვა ხასიათის ძველი უთარგმნიათ ქართველ მოღვაწეებს ბერძნულიდან, სპარსულიდან, ძველი სომხურიდან, სირიულიდან, ლათინურიდან... აღვნიშნავთ, რომ ზოგიერთი ძველის დედანი დაკარგულა და ოდენ ქართულ თარგმანებში შემონახულა.

აღრეფეოდალურ ხანაში საქართველოსა (გელათი, შატბერდი...) და მის ფარგლებს გარეთ (ფორუსალიში, სინას მთაზე, ათონის მონასტერში, პეტრინონში...) დაარსდა სამწიგნობრო კერები, სადაც ქართველი მოღვაწეები რეფუნებით თარგმნიდნენ სხვადასხვა ენიდან წმინდა წიგნებს, ყალიბდებოდა ძველი და ახალი აღთქმის რედაქციები, ინერებოდა ორიგინალური სასულიერო, ისტორიული, ლიტერატურული, ფილოსოფიური ხასიათის თხზულებები. ამ კერებში შექმნილი არაერთი ორიგინალური თუ თარგმნილი ძველი ქართული მწერლობისა და ზოგადად კულტურის უძვირფასესი განძია.

ქართული ენის სტრუქტურით, მისი ბუნებითა და ისტორიით დაინტერესდნენ უცხოელი სწავლულეებიც. ეროპულ ენებზე შრავალი ნაშრომია გამოქვეყნებული ქართული ენის გრამატიკის, ლექსიკოსა და ისტორიის შესახებ.

1629 წელს რომში, ლათინურ ენაზე დაისტამბა სტეფანე პაოლინისა და ნიკიფორე ირზახის (ირუბაქისძე) „ქართულ-იტალიური ლექსიკონი“. 1643 წელს კი ლათინურ ენაზევე დაიბეჭდა ერის შარია შაჯოს „ქართული ენის გრამატიკა“; ესაა ქართული ენის გრამატიკის შუქმნის პირველი ცდა. 1834 წელს პარიზში გამოქვეყნდა შარი ბროსეს „ქართული ენის გრამატიკა“, 1837 წელს კი – „ელემენტი ქართული ენისა“.

ქართული ენის სტრუქტურას მნიშვნელოვანი შრომები მოქდენა ავსტრიელმა მეცნიერმა შუგო შუხარდტმა. აღსანიშნავია მისი წვლილი ხანმეტი ლექციონარის შესწავლაში. 1928 წელს დაიბეჭდა ბერლინის უნივერსიტეტის პროფესორის, რ. შკველანის ქართულ-გერმანული, 1937 წელს კი – გერმანულ-ქართული ლექსიკონები. 1930 წელს ლაიფციგში გამოვიდა პროფ. გეორგ დვეტერსის კაპიტალური შრომა ქართველური ენების ზმნის შესახებ, 1962 წელს კი დაისტამბა პროფ. კ. შმიდტის „ქართველურ ენათა შედარებითი ლექსიკონი“. 1964 წელს (შეორე შევსებული გამოცემა 1998 წ.) გამოვი-

და პროფ. გიორგი კლიშოვის „ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიური ლექსიკონი“ (რუსულ ენაზე). ეს იყო ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიური ლექსიკონის შედგენის პირველი ცდა. 1936 წელს ფრანგულ ენაზე დაიბეჭდა ნორვეგიელი პროფესორის, **ჰანს ფოგტის** „ქართული ენის გრამატიკა“... კიდევ მრავალი შრომა დაიბეჭდა ქართული და ქართველური ენების სტრუქტურისა და ისტორიის შესახებ საზღვარგარეთ. ყველა მათგანზე საუბარი, ზუნებრივია, აქ შეუძლებელია. აღვნიშნავთ მხოლოდ, რომ დღესდღეობით საქართველოს გარეთ ქართველოლოგიური კვლევა მიმდინარეობს მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში, კერძოდ: **ვერმანიაში, პოლონეთში, ინგლისში, საფრანგეთში, შვეიცარიაში, რუსეთში, აშშ-ში** და ა. შ. ამ დანიტურესების მიზეზი ისიცაა, რომ ქართული ენისა და, საერთოდ, საქართველოს ისტორიის საფუძვლიანი შესწავლის გარეშე შეუძლებელია თანამედროვე ცივილიზაციის ფესვების ძიება.

3. ქართული დამწერლობის წარმოშობის საკითხი. ქართული დამწერლობის წარმოშობის პრობლემა თანამედროვე გრამატოლოგიის აქტუალურ პრობლემას წარმოადგენს. ამ საკითხთან დაკავშირებით არსებობს ურთიერთგამომრიცხავი მოსაზრებები:

1. XI საუკუნის ქართველი მემატიანე ლეონტი მროველი წერს: „და ესე ფარნავაზ იყო პირველი მეფე ქართლსა შინა ქართლსისა ნათესავთაგანი. ამან განაწყო ენა ქართული, და არღარა იზრახებოდა სხუა ენა ქართლსა შინა თნთერ ქართულისა და ამან შექმნა მწიგნობრობა ქართული“.

2. V საუკუნის სომეხი ისტორიკოსის – **კორიუნის** თხზულებაში „**ცხოვრება მესრობ მაშტოცისა**“ დაცულია ცნობა, რომ მესრობ მაშტოცმა შექმნა **სომხური დამწერლობა**, შემდეგ კი **ქართული** და **ალბანური**.

3. ქართული ტრადიციული ცნობის მიხედვით, ფარნავაზ მეფემდეც ვეტონა დამწერლობა, რომელიც ქართველ ქრულმებს შეუდგენიათ ებრაულ და ქალდეურ დამწერლობათა საფუძველზე: „არა უნდგნოი იყვნენ ქართველნი ღამთა შინა ფარნავაზამდე... წერილნი მათნი არს წერილი ესე ხუცური ჩვენი... წერილნი... პირველსა ღამთა ქმნილ არს წერილისაგან ებრაულისა და ქალდეურისა და მსგავსცა არიან ასოთა მათთა ჩვენი ხუცურნი...“ (ცნობა თ. ბაგრატიონის ამოწერია ანტონ II კათალიკოსის კუთვნილი ნიგანიდან „მატიანე შემეცნებათა“ და შეუტანია თავის შრომაში).

ამ ცნობების საფუძველზე შეცნიერებაში შემუშავდა ქართული ანბანის შექმნის რამდენიმე თეორია.

პირველი მკვლევარი, რომელმაც სარწმუნოდ მიიშინა ქართული ანბანის შექმნის სომხური ვერსია, იყო აკად. კ. კეკელიძე. მისი აზრით, ქართული ანბანი შექმნილი უნდა იყოს **ქრისტიანულ ხანაში** ბერძნულ და სომხურ დამწერლობათა საფუძველზე **მესრობ მაშტოცის** მონაწილეობით. ამ თეორიის **უსაფუძვლობაში** პირველად ეჭვი შეიტანა აკად. ივ. ჯავახიშვილმა. მან საგანგებოდ შეისწავლა კორიუნის თხზულება და დაასაბუთა, რომ მესრობ მაშტოცის მიერ ქართული ანბანის შექმნის ვერსია მასში მოკვიანებით არის ჩამატებული სხვა მელნით, კერძოდ, იგი **VI საუკუნის დამლვეის ჩანარსაა**. ამას ადასტურებს V საუკუნის სომეხი ისტორიკოსის, **ლაზარი პარფეცის** შრომაც, რომელშიც იგი მესრობ მაშტოცს მიიჩნევს **ოღენ სომხური ანბანის შემქმნელად**. ასევე, სხვა სომეხი ისტორიკოსების – **ფაესტოს ბუზანდისა (V ს.)** და **მხითარ აირივანელის** ნაშრომებშიც არსად არაა მითითებული ქართული დამწერლობის შემქმნელად მესრობ მაშტოცი. პირიქით, მხითარ აირივანელი ქართული დამწერლობის შემქმნელად ასახელებს ფარნავაზ მეფეს.

ივ. ჯავახიშვილის თვალსაზრისი კიდევ უფრო სარწმუნო გახდა მომდევნო პერიოდში ჩატარებული კვლევარებით. კერძოდ, პროფ. **ალ. აბდიალძემ** გამოიკვლია, თუ როდის და რა პირობებში ჩამატეს კორიუნის შრომაში მესრობ მაშტოცის მიერ ქართული ანბანის შექმნის ცნობა. საბედლობრ: **428 წელს** სომხეთის საბჭოეო გაუქმდა. სომხეთის კათალიკოს **საპაკისა** და **მესრობ მაშტოცის** მეთაურობით დაიწყო დიდი მოძრაობა სომხეთის საბელმწიფოს აღსადგენად. კორიუნის ცნობით, **მაშტოცმა** ამ მიზნით იმოგზაურა დასავლეთ სომხეთში, იგი ეახლა ქართლის მეფესაც. სომეხი მემატიანეების შრომებში ისიცაა აღნიშნული, რომ **მაშტოცს** ორჯერ უმოგზაურია ქართლსა და ალბანეთში. იგი სომხურ წერა-კითხვას ახსენებდა სომხებით დასახლებულ ქართლის სოფლებში. ალბათ, ამის გამო ტენდენციურად განწყობილნი წრეებმა შექმნეს ლეგენდა მესრობის მიერ ქართული და ალბანური დამწერლობების შექმნის

შესახებ. ეს უნდა მომხდარიყო დაახლოებით VII საუკუნის დასაწყისში, როცა ფრიზიანეთს დაუპირისპირდა ქართული და სომხური ეკლესიები.

მაშტოკის მიერ ქართული ანბანის შექმნის ვერსიის უსაფუძვლობა დაასაბუთეს ასევე სხვა ქართველმა მეცნიერებმა: რამაზ პატარიძემ, ზურაბ სარჯველაძემ და სხვ. ცნობილი გახდა ის ფაქტიც, რომ მესროპს ქართული და ალბანური არ სცოდნია. ვაიროკვა ისიც, რომ თვით სომხური ანბანის შემქმნელი სიონიელი და ბერძნული დამწერლობების გარდა იცნობდა და იყენებდა ქართულსაც.

მიუხედავად ყოველივე ამისა, დღეისათვის ქართული ანბანის შექმნის სომხურ ვერსიას იზიარებს ბევრი სომეხი და უცხოელი მკვლევარი.

ქართული დამწერლობა ბერძნულიდან მომდინარედ მიაჩნდა დ. მაქრაძეს. იგი აღნიშნავდა, რომ ქართული ანბანი ბერძნულს გაუღიანოებდა შავი ხაზების პირთაში ჯერ კიდევ ბერძნული კოლონიზაციის პერიოდში, ფარნავაზამდე ბევრად უფრო ადრე შეიქმნა. ამ თეორიას მხარს უჭერდა პავლე ინგოროყვაც. საკითხი სპეციალურად არ უკვლევია აკად. აკ. შანიძეს, მაგრამ აკად. გიორგი წერეთლის შრომის - „არმაზის ბილინგვის“ რეცენზიაში წერდა: „ქართული ანბანის წარმოშობის კვლევისას უთუოდ ანგარიშგასასწავლია ბერძნული ანბანის ზეგავლენა“.

აკად. თამაზ გამყრელიძის აზრით, ქართული ასომთავრული ანბანი ბერძნულიდან მომდინარეობს მკვლევარი აღნიშნავს, რომ ძველი ქართული ანბანი ბერძნულ დანერგობას ჰგავს შემდეგი ნიშნებით:

1. წერის ანბანურობა (სისტემაში როგორც ხმოვანთათვის, ისე თანხმოვანთათვის ნიშნების არსებობა);
2. წერის მიმართულება მარცხნიდან მარჯვნივ;
3. სისტემაში ასო-ნიშნთა რიგი;
4. ასო-ნიშნთა რიცხვითი მნიშვნელობა.

ყოველივე ეს და იხილეთ, რომ ძველი ქართული ასომთავრული ანბანი დაფასტურებულია ოდენ ქრისტიანობის შემდეგდროინდელი ძეგლებით, სარწმუნოს ხდის მოსაზრებას, რომ ქართული ანბანი მომდინარეობს კლასიკური ბერძნული ანბანიდან და იგი ქრისტიანობის შემონატანია.

ზ. სარჯველაძე და კ. დანელია იზიარებენ ქართული ანბანის ბერძნულიდან მომდინარეობის იდეას.

ზანგრძლივი ისტორია აქვს ქართული დამწერლობის სემიტიურიდან მომდინარეობის ვერსიასაც. ამ თეორიას მხარს უჭერდა გერმანელი მეცნიერი ფრიდრიხ მიულერი (XIX ს.), ხოლო ჩვენში – სარგის გორგაძე.

ქართული ანბანის სემიტიურიდან მომდინარეობის თეორია ჩამოაყალიბა ივ. ჯავახიშვილმა ნაშრომში „ქართული დამწერლობათმცოდნეობა, ანუ პალეოგრაფია“ (1926). მკვლევარმა გამოთქვა ვარაუდი, რომ ქართული დამწერლობა შექმნილია ჩვ.წ. აღ-მდე VII ს-ში. ივ. ჯავახიშვილი გრაფიკული შედარების მეთოდით იკვლევდა ქართული დამწერლობის წარმომავლობის საკითხს. ასო-ნიშნთა გარეგნული მსგავსება, ბუნებრივია, საკმარისი ვერ იქნება ამა თუ იმ დამწერლობის გენეზისის დასადგენად. დიდი მეცნიერი სიფრთხილისათვის თავის თეორიას უწოდებდა პიბოთეზას, რომლის სისწორე მომავალს უნდა გაერკვია, თუმცა დაბეჯითებით აცხადებდა: „მაინც სამუდამოდ უკუგდებულ უნდა იყოს აზრი, ქართული ანბანის V საუკუნეში გამოგონების შესახებ ქრისტეს წინ და უნდა განმტკიცდეს აზრი, რომ ქართული დამწერლობა გაცილებით უფრო ძველია და მისი დასაწყისი შორეულ წარსულში და მცირე აზიასში და არა საბერძნეთში უნდა ეძიოთ“. ივ. ჯავახიშვილის დებულებები გაიზიარა რამაზ პატარიძემ, ოღონდ მიიჩნია, რომ ქართული დამწერლობა შექმნილია ჩვ. წ. აღ-მდე V ს-ში.

ქართული დამწერლობის სემიტიურიდან მომდინარეობის დასაბუთებას 1940 წ. მცხეთა-არმაზში არქეოლოგიური გათხრების შედეგად აღმოჩენილი „არმაზის ბილინგვის“ შესწავლის შემდეგ შეეცადა გიორგი წერეთელიც. მკვლევარმა შეისწავლა აღნიშნული ძეგლი და მიიჩნია, რომ ბილინგვა შესრულებულია არამეული დამწერლობის იმ სახეობით, რომელსაც პირობითად შეიძლება „არმაზული არამეული“ ვუნოდოთ. გ. წერეთელი ცდილობდა დაედგინა, რომ „არმაზულ არამეულსა“ და ქარ-

თულ ანბანებს უფროდ აქვთ საერთო ასოთა მოხაზულობა ერთნაირია, მაგრამ ზოგი ქართული ასო უფრო ძველია, ვიდრე არმაზული, ამიტომ ქართული დამწერლობა არ შეიძლება მივიჩნიოთ არმაზულის შემდგომ საფეხურად, ისინი ერთმანეთის მონათესავენი უნდა იყვნენ და მომდინარეობდნენ საერთო წყაროდან - არამეულიდან.

ქართული დამწერლობის სემიოტიკურიდან მომდინარეობის პრობლემას ელოდება მრავალი დაბრკოლება, რომელთა შორის მთავარია ის, რომ ძველი ქართული ანბანი და სემიოტიკური სტრუქტურულად განსხვავებულ წერით სისტემებს წარმოადგენს. ქართული ასომთავრული ანბანი, ანუ ისეთი დამწერლობა, რომელშიც როგორც თანხმოვანთათვის, ისე ხმოვანთათვის გრაფიკული ნიშნები არის შექმნილი, ხოლო სემიოტიკური კონსონანტური სისტემაა, სადაც გრაფიკული ნიშნები მხოლოდ თანხმოვანთათვის (კონსონანტებისათვის) არის შექმნილი, ხმოვანი კი სისტემაში არაა აღნიშნული.

ასევე განსხვავებულია წერის მიმართულებაც. სემიოტიკურში წერის მიმართულება მარჯვნიდან-მარცხნივია, ქართული კი მისდევს კლასიკურ ბერძნულს - მარცხნიდან მარჯვნივ. სხვათა შორის ცნობილია, რომ არქაულ ბერძნულშიც წერის მიმართულება მისდევს სემიოტიკურს (მარჯვნიდან-მარცხნივ), შემდგომ ეტაპზე წერის მიმართულება იცვლება და ყოველ მომდევნო სტრიქონზე (მარჯვნიდან-მარცხნივ, მარცხნიდან-მარჯვნივ...), ბოლოს ჩამოყალიბდა წერის კლასიკური, მარცხნიდან-მარჯვნივ მიმართულება.

აღნიშნავთ, რომ ქართულ და სემიოტიკურ წერის სისტემებს შორის თუ არის ზოგიერთი მსგავსება, ამის მიზეზი, ალბათ, ბერძნული ანბანის წარმომავლობაში უნდა ვეძიოთ, იგი ხომ ფინიკურის საფუძველზეა შექმნილი (ამიტომაც იხსენებდა პეროდოტე ბერძნულ ანბანს როგორც კადმიურს, ფინიკიურს კადმის მახედვით, რომელსაც ანტიკური ტრადიცია მიაწერს ფინიკიურის საფუძველზე ბერძნული ანბანის შექმნას საბერძნეთის ქალაქ ბუოტიაში), ხოლო ქართული - ბერძნულის საფუძველზე გარდწარმოებული მსგავსებაც აქვს საძიებელი.

და ბოლოს მაინც როდის შეიქმნა ქართული დამწერლობა? ამ თარიღის შეაახებ ქართველოლოგიაში აზრთა სხვაობაა, კერძოდ, ე. კეკელიძის აზრით, იგი უნდა შექმნილიყო ახ. წ. აღ. 420-422 წლებში.

იგი ჯგავნიშვილია არ ვაიზიარა ეს მოსაზრება და მიიჩნია, რომ ქართული ანბანი შექმნილია ძვ. წ. აღ. VIII-VI საუკუნეებში.

პ. ინგოროყვას ეარაუდით, „ქართული ანბანი გამოშუქებულია მცირე აზიაში არქაული ბერძნული ალფაბეტის საფუძველზე 284 წელს ჩვენს ერამდე“.

რ. პატარძის დაკვირვებით, ქართული დამწერლობა შექმნილია წარმართულ ხანაში, დაახლოებით 403-284 წლებში, რადგანაც მასში გათვალისწინებულია უნიფიცირებული ბერძნული ანბანის (ჩვ. წ. აღ. 403 წ.) პრინციპებიც. ასევე ირკვევა, რომ ძვ. წ. აღ. 284 წ. ფარნავაზ შედგას ქართული ანბანი შემოიღო, როგორც სახელმწიფო დამწერლობა.

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საინტერესო აზრი გამოთქვა ზ. სარჯველაძემ. მისი ვარაუდით, ქართული ანბანი უკვე ვეჭონდა IV ს-ის II ნახევარში, ან V საუკუნის დამდეგს. ფარნავაზის მიერ ქართული დამწერლობის შემოღება რომ ეივარაუდოთ, მაშინ არმაზის ბილინგვაზ სხვაგვარი ახსნა დასჭირდებაო. ცნობა ფარნავაზის მიერ ქართული მნივნილობის შემოღებისა, ალბათ, გულისხმობს სახელმწიფო სატირობისათვის ბერძნული ან არამეული (იმდროისათვის გავრცელებული) დამწერლობების გამოყენებას, სხვაგვარად ძნელად აიხსნება, რომ საქართველოს ტერიტორიაზე ნაპოვნი ადრეული ხანის ბერძნულ - არამეული... დამწერლობის ძეგლები, ქართული კი - არა. თუკი ამ დროისათვის ქართული დამწერლობა არსებობდა, მაშინ არმაზის ბილინგვაზე ძველთა სამეფო კარის ამბავი რატომ იწყებოდა ბერძნულად და არამეულად დაწერილი?!

აკად. თ. გამყრელიძე წერილში „მნივნილობა ქართული“ (1987 წ.) მიუთითებს, რომ ქართული ასომთავრული შექმნილი უნდა იყოს IV საუკუნის დასასრულსა და V საუკუნის დასაწყისში. მოგვიანებით ნივნში „წერის ანბანური სისტემა და ძველი ქართული დამწერლობა“ (1990 წ.) მკვლევარი აღნიშნავს, რომ არ არის გამორიცხული, ასომთავრული დამწერლობა ქრისტიანობის ხანის ახალი ქართული ეროვნული დამწერლობა იყოს, რომელშიც შეცვალა ან გაშოაქვეა მანამდე არსებული წარმართული ეპოქის წერილობითი სისტემა.

ქართული დამწერლობის შემოღება ქრისტიანობის ხანაში სარწმუნოდ მიაჩნია პროფ. კორნელი დანელიასაც.

როგორც ვხედავთ, ქართული დამწერლობის შექმნის თარიღის შესახებ ქართველოლოგიაში აზრთა სხვადასხვაობაა. ერთი რამ ნათელია, ჩვენამდე მოღწეული უძველესი წერილობითი ძეგლები (ზოლნასის სიონის, პალესტინის, მცხეთის ჯვრის... წარწერები) განეკუთვნება ქრისტიანობის ეპოქას. ქრისტიანობამდელი ხანის წერილობითი ძეგლები არ მოგვეპოვება, ამიტომაც უფრო სარწმუნო ჩანს მოსაზრება, რომ ქართული დამწერლობა ქრისტიანობის შემონატანია და შექმნილია ბერძნული ანბანური დამწერლობის საფუძველზე, ისევე როგორც ბევრი სხვა ანბანური სისტემა.

ბოლოს ჩნდება კიდევ ერთი კითხვა: მაინც როგორ გავიგოთ ლეონტი მროველის ცნობა, რომ ფარნავაზმა... „შექმნა მნიგნობრობა ქართული?“ თუ გავითვალისწინებთ, რომ „მნიგნობრობა“ ზოგადად წერა-კითხვას ნიშნავს, მაშინ შეიძლება დადგინდეთ, რომ ფარნავაზ მფევემ ქართლში შემოიღო მნიგნობრობა იმდროისათვის გაერცელებული რომელიმე წერითი სისტემის მიხედვით. სხვაგვარადაე ფარნავაზმა შემოიღო სხვათა ენაზე წერა, რაც გაერცელებული მოეგონა იყო ძველ დროში.

4. ქართული ანბანის განვითარების საფეხურები. ქართულმა დამწერლობამ სამი საფეხური გაიარა, ესაა: ასომთავრული, იგივე მრგლოვანი, ნუსხური და მხედრული.

V-IX საუკუნის ძეგლები (წარწერები, ხელნაწერები) ასომთავრულითაა შესრულებული. IX საუკუნეშიდან გვაქვს ნუსხური დამწერლობის ნიმუშები. მისი უძველესი ძეგლია ატენის სიონის (835 წ.) წარწერა (გამოაქვეყნა გ. აბრამიშვილმა). ქართული ანბანის ამ სახეობითაა შესრულებული სინური მრავალთავის ანდერძი (864 წ.), სინური ოთხთავი (978 წ.), სინური პარაკლიტონი (954 წ.), ოშკის ბიბლია (978 წ.), ქილ-ეტრატიის იადგარი (X ს.) და მრავალი სხვა. არის ხელნაწერები, რომელთა ერთი ნაწილი მრგლოვანითაა დანერგილი, მეორე – ნუსხურით. ასეთია, მაგალითად, სვანური მრავალთავი (X ს.), სინური ლიტურგიკული კრებული (X ს.)... ზოგიერთი ხელნაწერის ტექსტი ასომთავრულით დაუნერიათ, ანდერძი კი – ნუსხურით; არის პირიქითაც: ძველი ნუსხურითაა გადაწერილი, ანდერძი კი – ასომთავრულით. ჩვენ გვაქვს ძეგლები, რომლებშიც ასომთავრულ ტექსტში გადაწერის გამორჩენილი ადგილები ნუსხურით შეუვსიათ. საზოგადოდ, ნუსხურით გადაწერილ ხელნაწერებში მრგლოვან ასოებს ერთგვარ სამკაულად იყენებდნენ. ასომთავრულით წერდნენ სათაურებს, იწყებდნენ აბზაცებს და ა. შ.

ძველ ქართულში გვაქვს ტერმინი ასომთავარი: „და ყოველი ასომთავარი ოქრომელნითა დაწერილი“ (X-XI საუკუნეების ოთხთავი). აქედანაა ნაწარმოები ტერმინი ასომთავრული. უფრო ადრინდელ ძეგლებში გვხვდება ტერმინი მრგლოვანი (XI საუკუნის სეინაქსარის ფრაგმენტები).

ნუსხური ნაწარმოებია ტერმინისაგან ნუსხა: „ნუსხა ჩქარად წერილ არს“ – წერს საბა ორბელიანი. ნუსხა დედანსაც ერქვა. ნუსხური, როგორც ქართული ანბანის ერთ-ერთი სახეობის სახელი, ძველ ხელნაწერებში ჯერჯერობით არ არის გამოვლენილი.

მხედრული ანბანის უძველეს ნიმუშებს X საუკუნით ათარიღებენ (გ. აბრამიშვილი, ე. მაჭავარიანი, ზ. ალექსიძე). მხედრულით შესრულებული პირველი ძეგლია ატენის სიონის 982-986 წლების წარწერა. მხედრული თანდათან ვრცელდება XI-XII საუკუნეებში.

ამრიგად, უკვე X საუკუნეში გვერდიგვერდ არსებობს ქართული ანბანის სამი სახეობა: ასომთავრული, ნუსხური და მხედრული. ასომთავრულსა და ნუსხურს ხეცურსაც უწოდებდნენ, რაკი მათ უპირატესად ეკლესიაში იყენებდნენ. შესაბამისად, მხედრულს იმიტომ უწოდებდნენ, რომ დამწერლობის ამ სახეობით იქმნებოდა საერო ძეგლები.

თემა I.
აკადემიური წარის საბანი, მიზნები და ამოცანები.
მისი მიმართება მეცნიერების სსშა დარგებთან;
აკადემიური წარის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა

I.1. აკადემიური წარა

თანამედროვე უმაღლეს სკოლაში მეტად აქტუალური პრაქტიკული დისციპლინაა. იგი შედარებით ახალი საგანია ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში.

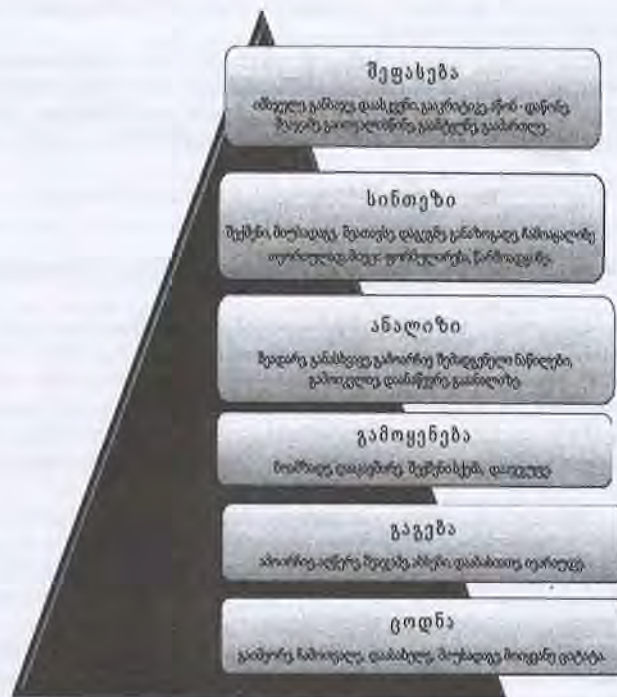
ადამიანის ინტელექტუალური შესაძლებლობების რეალიზაციის აუცილებელი პირობა წერითი კომპეტენციის ამაღლებაა, რადგან მეცნიერები წერას მიიჩნევენ სწავლების ხერხად, რომელსაც მონაწილეობა და სტუდენტთა თვითშეგნების სრულყოფა, ცნობიერების კარდინალური გარდაქმნა შეუძლია. ვისაც წერის კულტურა არ აქვს, ლურიას ცნობილი გამოკვლევების თანახმად, მას არც აზროვნებას უნარი შესწევს, ვინც მას დაუფლება, შეძლებს აზროვნების დონის ამაღლებასაც.

საქართველოში მიმდინარე საგანმანათლებლო რეფორმების პირობებში, განსაკუთრებით ბოლო წლების პროცესში ჩართვის შემდეგ, აუცილებელ მოთხოვნად იქცა საუნივერსიტეტო განათლებაში ისეთი კურსის შემოტანა, რომელიც სტუდენტს განუვითარებს კრიტიკული აზროვნების, სინთეზისა და შეფასების უნარებს. განათლების კომპლექსური მიზნებიდან ერთ-ერთი ყველაზე აქტუალურია არგუმენტირების, შეფასების უნარისა და კრიტიკული აზროვნების ჩამოყალიბება. სწორედ ამ მიზანს ემსახურება „აკადემიური წერა“, რომელიც 2004-2005 სასწავლო წლიდან იკითხება საქართველოს სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელში, ბაკალავრიატსა და მაგისტრატურაში.

ტერმინი „აკადემიური“ უკავშირდება აკადემიას, რომელიც ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს უმაღლეს საშეცნებო დაწესებულებას. მაგ.: მეცნიერებათა აკადემია. აკადემია გახლავთ ზოგიერთი სპეციალური უმაღლესი სასწავლებლის საბელწოდებაც; სამხატვრო აკადემია, საზღვაო აკადემია (ცნობილი ფილოსოფოსი პლატონი 427-347 წლებში ათენელი აკადემის მამულში დასახლებულა და იქ ფილოსოფიის ასწავლიდა. ამ სკოლას 800 წელი უარსება. სწორედ იმ დროიდან შეურქმევიათ სასწავლო და სამედიცინო დაწესებულებებისათვის აკადემია). რაც შეეხება თავად „აკადემიურს“, იგი ნიშნავს 1. სასწავლოს, აკადემიური წელი// საათი// წარმატება; 2. ძირითად წყაროებთან შეჯერებულს, სრულს (იტქმის მეცნიერულ გამოცემაზე: „ვეფხისტყაოსნის“ აკადემიური გამოცემა); 3. საუკეთესოს// სანიმუშოს (თეატრი) (ქეგლ).

„აკადემიური წერის“ კურსი ემყარება ბენჯამინ ბლუმის „საგანმანათლებლო მიზნების ტაქსონომიას“, რომლის მიხედვით, სტუდენტი უმაღლეს სასწავლებელში ეტაპობრივად უნდა დაუფლოს ცოდნის იერარქიულ საფეხურებს, ჯერ შეძინოს ცოდნა, შემდეგ კი აქციოს აქტიურ პროცესად (გამოყენება და ანალიზი), ამის შემდგომ კი დგება შედეგის მიღების ეტაპი (სინთეზი და შეფასება), რომელიც მას განუვითარებს შემოქმედებით აზროვნებას და გამოუმუშავებს შეფასების უნარს. ბლუმის ტაქსონომიას ასეთი სახე აქვს:

1. ცოდნა: ინფორმაციის ათვისება;
2. გაგება-წოდება: ინფორმაციის გაგება, მისი ინტერპრეტაცია, სხვა სიტყვებით გადმოცემა, გაზარება და განზოგადება;
3. გამოყენება: მიღებული ცოდნის პრაქტიკაში ახალ, გაუთვალისწინებელ სიტუაციაში გამოყენება;
4. ანალიზი: მონაცემების დაჯგუფება ლოგიკურ ქვეჯგუფებად, მათ შორის ლოგიკური კავშირების დადგენა;
5. სინთეზი: ლოგიკური ქვეჯგუფების ახლებური, პროდუქტიული სინთეზი; პრობლემის გადაჭრის ახალი გზის მოძიება.
6. შეფასება: პირველ ხუთ დონეზე შექმნილი ცოდნის, უნარების, გაგებისა და გამოცდილების გაკრიტიკება.

დასავლეთი ევროპის ქვეყნებში ეს კურსი უკვე ნახევარი საუკუნეა ისწავლება. სტუდენტმა კონსტრუქცივისტული მიდგომით თავად უნდა ააგოს ცოდნა, იგი პასიური მსმენელი არ უნდა იყოს. მხოლოდ ამ გზით ჩამოუყალიბდება მას კრიტიკული აზროვნების უნარი, შეძლებს საკუთარი აზრისა და პოზიციის დამაჯერებლად, არგუმენტირებულად და შთამბეჭდავად გამოცემას.

კურსის მიზანია, სტუდენტს წერის მოსამზადებელ ეტაპზე ჩამოუყალიბოს მსმენელის თუ მკითხველის ასაკის, სოციალური სტატუსის, ინტერესების სფეროს გათვალისწინების ჩვევა. მას უნდა შეეძლოს განსხვავებული და მსგავსი თვალსაზრისების დაჯგუფება, ანალიზი, სინთეზი და საკუთარი პოზიციის გამოკვეთა. იგი უნდა დაეუფლოს აკადემიური წერის მთავარ პრინციპს – შესავალშივე წარმოადგინოს თეზისი, ანუ გამოკვეთოს საკუთარი პოზიცია და ყველა არგუმენტი თუ ქვეარგუმენტი მასვე დაუკავშიროს; მსჯელობა ლოგიკურად ააგოს, შეარჩიოს შესაბამისი სტილი, ფლობდეს წერის უმარტივეს სტრატეგიებს (გეგმის შედგენა, ნაწერის კორექტირება, ტექსტის სათანადო გაფორმება). სტუდენტმა უნდა მოახერხოს ასევე ტექსტის ტრანსფორმაცია, ერთისა და იმავე შინაარსის სხვადასხვა ტიპის მიზნობრივი ტექსტის შექმნა და მისი გაფორმება, განსხვავებული შინაარსისა და მოდელის ესეს წერა.

ინფორმირება, დარწმუნება და საკუთარი პოზიციის გამოკვეთა წერითი ნაშრომის აუცილებელი მოთხოვნებია.

აკადემიური წერის კურსში ისწავლება თემის შერჩევის სტრატეგიები, ინფორმაციის შეკრება, დაჯგუფება, გაანალიზება და ორგანიზება, სათაურის შერჩევა; სავანგებო ყურადღება ეთმობა ფუნქციური სტილის დიფერენციაციას, სათანადო სტილის შერჩევას და მისგან გადახრების (გადახვევის) გაანალიზებას.

აკადემიურად შესრულებული ნაშრომი, ბუნებრივია, დაზღვეული უნდა იყოს გრამატიკული და სტილური შეცდომებისაგან. ეს კი სტუდენტისგან ითხოვს სალიტერატურო ენის ნორმების, გრამატი-

კის ძირითადი წესებისა და გამოწვევების საფუძველიან ცოდნას და მის პრაქტიკაში რეალიზაციას, ტიპობრივი შედეგების თავიდან აცილებას.

კურსში შეისწავლება ნაწერის რედაქტირება, კორექტურა. ამასთან ერთად, სტუდენტები იცნობიან პლაგიატის თავიდან აცილებას, სწორად პერიფრაზირებას და ციტირებას, ლიტერატურის დამოწმების მსოფლიოში აღიარებულ წესს. აქვე განიხილება რეცენზიის, ანოტაციის, რეზიუმეს, თეზისების თუ საბაკალავრო ნაშრომის წერის ტექნიკაც. **ფუნქციური წერა** ამ კურსის განუყოფელი ნაწილია.

კურსის გავლის შემდეგ სტუდენტი უნდა ფლობდეს ენის კომუნიკაციურ ასპექტებს.

1.2. აკადემიური წერის მიზანობა მიზანობის სხვა დარგებთან

აკადემიური წერა მჭიდროდ უკავშირდება ენათმეცნიერების და გრამატიკის დარგებს.

მორფოლოგიასთან კავშირი. სიტყვათა ფორმაცვალების წესების, საბელური და ზმნური კატეგორიების წარმოების ცოდნა გვუზღობს აზრის ისე გამართვასა და გადმოცემაში, რომ შედეგობები თავიდან ავიცილოთ.

სინტაქსთან კავშირი. დაბეჭდილი, აკადემიური წერისათვის აუცილებელია სიტყვათა შეწყობა-შეკავშირება, კავშირება სწორად გამოყენების, წინადადების აგების, სიტყვათა რიგის, სასტენი ნიშნების ხმარების წესების ცოდნა.

მეტყველების კულტურასთან კავშირი. მეტყველების კულტურა ფართო გაგებით გულისხმობს პიროვნებისა და საზოგადოების საერთოეობრივი გარემოს მოწესრიგებულობას, სოციოლინგვისტურ პარამონის. იგი საერთო კულტურის შემადგენელი ნაწილია. ვინრო ვაგებით კი იგი განიხილავს პიროვნების მიერ იმ ენობრივი ნორმების ფლობას, რომლებიც სალიტერატურო ენის განვითარების შესაბამისი დონისათვის არის მიღებული და სავალდებულო* (ა. არაბული).

მეტყველებაში იგულისხმება როგორც ზეპირი, ისე წერილი კომუნიკაცია. აღნიშნულ კურსში შეისწავლება თანამედროვე ქართული ენის ფუნქციონირების ყველა სფერო და მასთან დაკავშირებული მრავალი საჭიროოტო საკითხი. აკადემიური წერისათვის სოციოლინგვისტური პარამონის დამყარება, ენობრივი ნორმების ფლობა, სრულდასოვანი კომუნიკაცია მეტად აქტუალურია. მეტყველების კულტურასთან მას ანათესავებს ასევე ფუნქციური სტილის და ტერმინოლოგიის საკითხებით დაინტერესება.

სტილისტიკასთან კავშირი. სტილისტიკა შეისწავლის ლექსიკური, გრამატიკული, ფონეტიკური და, საერთოდ, ენობრივი საშუალებების შერჩევის პრინციპებს სხვადასხვა სიტუაციაში აზრებისა და ემოციების ადეკვატურად გადმოსაცემად.

აღსანიშნავია, რომ ენა, როგორც ურთიერთობის საშუალება, სხვადასხვა სიტუაციაში სხვადასხვაგვარად გამოიყენება. მეტყველების სტილის დასადგენად აუცილებელია ჩვეულებრივ და განსაკუთრებულ შესაძლებლობათა დაპირისპირება. ლინგვისტისტიკას სწორედ ენის განსაკუთრებული შესაძლებლობანი აინტერესებს. უშუალოდ სტილისტიკის საგანია ფუნქციური სტილის საკითხებიც, რომლებიც აკადემიური წერისთვის ერთობ აქტუალურია.

ტექსტის სტილისტიკა, როგორც დამოუკიდებელი დისციპლინა, არ კვეცს, თუ სად და როგორ ფუნქციონირებენ ტექსტის კატეგორიები და პარამეტრები, როგორ შეასრულა ტექსტმა თავისი ფუნქცია სხვადასხვა ჟანრსა და სტილში (ს. სერვია).

ტექსტის ლინგვისტიკასთან კავშირი. აკადემიური წერის საგანი ფუნქციური ტექსტების შექმნაა, ტექსტის ლინგვისტიკა კი არ კვეცს მათ არას, ფუნქციას, სტრუქტურას, პარამეტრებს, საზღვრებს.

ლექსიკოლოგიასთან კავშირი. აკადემიური წერა ახლოს დგას ლექსიკოლოგიასთან. ცალკეული ფუნქციური სტილის (სამეცნიერო, ოფიციალურ-საქმიანი) ტექსტის შექმნისას აუცილებელია სიტყვეების, როგორც ლექსიკური ერთეულების, პირდაპირი მნიშვნელობით გამოყენება, რაც უშუალოდ ლექსიკოლოგიის საგანია. მიდგარი ლექსიკური მარაგი აუცილებელია სათქმელის სრულყოფილად და ექსპრესიულად გადმოსაცემად.

სალიტერატურო ენის ისტორიასთან კავშირი. აკადემიური წერა უკავშირდება სალიტერატურო ენის ისტორიასაც. ენის ისტორია გვიჩვენებს წერითი მეტყველების ჩამოყალიბებისა და განვითარების საფეხურების გარკვევას, ამა თუ იმ პერიოდის ენობრივი სტილის შედარებით-ისტორიულ ქრილში შეხსენებას; გვიჩვენებს, როდის, რომელ ეპოქაში რა ითვლებოდა წორმად.

რიტორიკასთან კავშირი. რიტორიკა წარმოადგენს „კარგად თქმის ხელოვნებას და კარგად თქმის შეცნაურებას“ (კვინტილიანე). იგი აერთიანებს შემეცნების ორ სახეს: ესთეტიკურს და სამეცნიეროს. რიტორიკის კურსში საქმის ქალაქების წარმოების წესებმა განსაკუთრებული ადგილი დაიკავა; აქვე შეისწავლება ფუნქციური სტილის საკითხებიც.

პრაგმატიკასთან კავშირი. პრაგმატიკა (ბერძ. პრაგმატოს, საქმე, მოქმედება) ენათმეცნიერებასა და სემიოტიკაში ის მიმართულებაა, რომელიც შეისწავლის ენობრივი ნიშნების ფუნქციონირებას მეტყველებაში. პრაგმატიკა არის „შეცნაურება ენის გამოყენების“, „კონტექსტუალობის შესახებ“. აკადემიური წერა, რიტორიკა, სტილისტიკა და პრაგმატიკა ერთმანეთს მჭიდროდ უკავშირდება. პრაგმატიკას აინტერესებს, ამ ენობრივი საშუალებების პრაქტიკული მიზნებით გამოყენება.

1.3. აკადემიური წერის თეორიული და პრაქტიკული დანიშნულება

აკადემიური წერის კურსის გავლის შემდეგ სტუდენტს ეცოდინება წერის უმარტივესი სტრატეგიები, სხვადასხვა ტიპის მიზნობრივი ტექსტის, სტილის სახეობების ამოცნობა, მასალის მოგროვება-ორგანიზაცია, სათაურის შერჩევა; განსხვავებული მოდელისა და მიზანშეწონის შესრულება; სამეცნიერო ნაშრომის არტუტუტონიკა; ციტირებისა და პერიფრაზირების, ლიტერატურის დამონშეების წესები და ა. შ.

რაც შეეხება ამ დისციპლინის პრაქტიკულ დანიშნულებას, ჩვენ ყოველდღიურ ცხოვრებაში არაერთი ტიპის ტექსტს ვხვდებით, თავადაც გვინებს მათი შექმნა, საქმიანი ქალაქების შედგენა; „ელექტრონული ქსელის მეშვეობით კი დროის, ენერჯის, ფინანსების სოლიდურ ეკონომიას გავწევთ, თუკი შეეძლებო ჩვენი აზრისა და პოზიციის დამაჯერებლად, არგუმენტირებულად და შთამბეჭქდავად წარდგენას“ (გოჩიაშვილი, ფრუიძე).

ამრიგად, აკადემიური წერა კომპლექსური დისციპლინაა, რომელიც ენათესავება ენათმეცნიერებისა და გრამატიკის დარგებს და მათ ცოდნას ოყენებს პრაქტიკული მიზნებისთვის; კურსი ემსახურება წერის საყოველთაოდ აღიარებული, უნიფიცირებული სტილის დანერგვას.

კითხვები:

1. რამ განაპირობა აკადემიური წერის პრიორიტეტი?
2. რატომაა აუცილებელი წერითი კომპეტენციის ამაღლება?
3. რას ეფუძნება აკადემიური წერის კურსი? ჩამოთვალეთ ცოდნის დაუფლების იერარქიული საფეხურები;
4. რა არის აკადემიური წერის მთავარი პრინციპი?
5. რა უნარების განვითარებას უწყობს ხელს წერის ტექნიკის დაუფლება?
6. განმარტეთ ტერმინი „აკადემიური“;
7. რა მამართებაა აკადემიურ წერასა და გრამატიკის დარგებს შორის?
8. რა საერთო აქვთ აკადემიურ წერას და სტილისტიკას?
9. გადმოცით აკადემიური წერისა და მეტყველების კულტურის ურთიერთკავშირი.
10. როგორია აკადემიური წერისა და პრაგმატიკის ურთიერთკავშირი?
11. გადმოცით სალიტერატურო ენისა და აკადემიური წერის ურთიერთმიმართება;
12. როგორ და რა გზით შეიძლება კრიტიკული აზროვნების უნარის ჩამოყალიბება?
13. რა მიზანს ემსახურება აკადემიური წერის სწავლება?
14. რატომაა აუცილებელი წერის საყოველთაოდ აღიარებული წესების დაცვა?
15. დაასახელეთ ცოდნისა და შეფასების ეტაპები ბლუმის ტაქსონომიის მიხედვით.

დანიხსნეობა:

არსებითი სახელის მართლწერის საკითხები:

ფუძე არის სახელის ის ნაწილი, რომელსაც ჩამოშორებული აქვს ბრუნვისა და რიცხვის ნიშნები. ფუძე რომ მოენახოთ, სახელი უნდა ჩაესვით მოთხრობით ბრუნვამი და ჩამოვამოროთ ბრუნვის ნიშანი, რადგან სახელი მოთხრობით ბრუნვამი არ დაირთავს თანდებულს, არ იკუმშება და არ იკვეცება. ისეთ სახელებს, რომელთაც ფუძე ხმოვანზე უთავდებათ, ხმოვანფუძიან სახელებს ფუნოდებთ, ხოლო იმ სახელებს, რომელთაც ფუძე თანხმოვანზე უთავდებათ – თანხმოვანფუძიანებს.

ა) თუ სახელის ფუძე ბოლოდება მ თანხმოვანზე, მოთხრობით ბრუნვამი ორი მ მოიყრის თავს (ქათამ-მა, ომ-მა, სკამ-მა, გურამ-მა, ურემ-მა, იოთამ-მა, აბესალომ-მა, აბრაამ-მა, ბარამ-მა და ა. შ.);

ბ) თუ სახელის ფუძე ბოლოდება ს თანხმოვანზე, მიცემით ბრუნვამი თავს მოიყრის ორი ს: (ალმას-ს, ზელფას-ს, მაის-ს, ინგლის-ს, ფშანის-ს, თბილის-ს...);

გ) როცა სახელი ია-ზე ბოლოდება (ისტორია, ბაჭია...), ნათესაობითა და მოქმედებითი ფუძის შეკვეცის შემდეგ ორი ი მოიყრის თავს: გეოგრაფი-ის, კანცელარი-ის, ბაჭი-ის, ისტორი-ის და მისთ.

დ) ე-ზე დაბოლოებულ საზოგადო სახელებში უმ-იან მრავლობითი ორი ე მოიყრის თავს: კლდე-ებ-ი, მდინარე-ებ-ი...

შენიშვნა: ამათი ანალოგიით გამოიყენება წლები. წელ-ი თანხმოვანფუძიანი სახელია, კუმშვადი და ებ-იან მრავლობითი გვექნება წლ-ებ-ი და არა წლე-ებ-ი.

ე) წართან-იანი მრავლობითის სახელობითა და ნოდებითი თავს იყრის ორი ნ, მაშინ როცა სიტყვის ფუძე ბოლოდება ნ თანხმოვანზე: ბრძენ-ნი, ზერძენ-ნი, ყურძენ-ნი და ა. შ.

ვ) თ-ზე დაბოლოებულ სახელებში თანიან მრავლობითი ორი თ მოიყრის თავს: საათ-თა, თით-თა, კალათ-თა, ბარათ-თა და სხვა.

ზ) ზოგიერთ ფუძეში ო სუსტდება და გვაძლევს ვ-ს: იორი-იფრის, ნიორი-ნიფრ-ის, ნიგოზი-ნიგვზ-ის, მანონი-მანწენ-ის, შინდორი-შიდფრ-ის და ა. შ. არის ფუძეები, რომლებშიც ო უკვალოდ იკარგება: გოდორი-გოდრ-ის, კოჯორი-კოჯრ-ის და სხვა.

სახელის კუმშვას იწვევს ხმოვანი დანწყებული აფიქსის დართვა.

თ) ხმოვანი დანწყებული აფიქსების დართვის შემდეგ ა-სა და ე-ზე დაბოლოებულ სახელებს ეკვეცებათ ფუძე: გზა-გზ-ის, გზ-ით... კლდე-კლდ-ის, კლდ-ით, კლდ-იან-ი, კლდ-ოვან-ი და სხვა.

არასწორია შეუკუმშავი და შეუკვეცავი ფორმების ხმარება: წყალ-ის, წყალ-ით, წყალ-ად, წყალ-იან-ი, ქმარ-ის, ქმარ-ით, ქმარ-ად, ქმარ-იან-ი.

ი) მოღებელია ადამიანის საკუთარი სახელების ნოდებითი ბრუნვის ნიშნით გაფორმება, მაგ.: პეტრე, შოთა, ნინო, ეკავ, მზია, ეთერ, ქეთევანო, ნოდარო, ნუგზარო და ა. შ.

კ) -შე-ზე, -ვა-ზე, -ია-სა და -უა-ზე დაბოლოებული გვარები ნოდებითი ხმარება ფუძის სახით: ჭავჭავაძე, ბაქრაძე, გუგუნაძე, მონიაძე, ფალაძე, ნოდია, კვარაცხელია, გოთა, ჯაბუა და მისთ. ბოლოთანხმოვნიანი გვარები კი გაუთანაბრდება საზოგადო სახელებს და იხმარება -ო სუფიქსით: წერეთელ-ო, გომართელ-ო, მაჭავარიან-ო, ბარათაშვილ-ო... ფურადლებას იქცევს ერთი ჯგუფი თანხმოვანფუძიანი გვარებისა, კერძოდ: ფლენტი, ლლონტი, ბუთხუზი და მისთ, რომლებიც თანხმოვანფუძიანი გვარებია და მოთხრობითა და მიცემითი ასე უნდა ეხმაროთ: ფლენტ-მა, ლლონტ-მა, ბუთხუზ-მა, ფლენტ-ს, ლლონტ-ს, ბუთხუზ-ს... და არა: ფლენტი-მ, ლლონტი-მ, ბუთხუზი-მ და ა. შ.

ხმოვანფუძიანა ცხოველთა და გეოგრაფიული სახელები ნოდებითი ან – ვ-ს დაირთავენ, ან იხმარებინან უნიშნოდ: ნიშაე, ნიკორაე, შვინდაე, ფურშაე, ფისუნიაე... ნიშა, ნიკორა, ფურშა... აბაშაე-|| აბაშა, სამტრედიე || სამტრედია, ოფესაე || ოფესა, ვოლგაე || ვოლგა, აგარაე || აგარა და მისთ. ბოლოთანხმოვნიანები კი წარმოგვიდგება ბრუნვის ნიშნით: გორ-ო, თბილის-ო, თერგ-ო, პარიზ-ო, ფრიში-ო და ა. შ.

ლ) ქვემოთ ჩამოთვლილ ადამიანის საკუთარ სახელებში ბოლოკიდური ი ფუძისეულია: აკაკი, ალექსი, ავქსენტი, ამბერკო, არკადი, გენადი, გივი, გიორგი, დიმიტრი, დომენტი, ევგენი, ვესევი, ვეტხი, ვრასტი, ვალერი, ვახუშტი წელი, ნანული, ფატი და სხვ. ჩამოთვლილი და მსგავსი სახელები მოთხრობითი ასე უნდა ეხმაროთ: აკაკიმ, ვასასიმ, მერიმ, ევგენიმ და ა. შ.

მ) თანხმობანფუძიანია: აეთანდილო, დავით-ი, მალხაზი-ი, გურამი-ი, ივით-ი და მისი. მსგავსი სახელები მოთხრობითში ასე უნდა ეხმაროთ: დავით-მა, აეთანდილ-მა, გურამ-მა, აბესალომ-მა...

ნ) უკანასკნელ ხანებში სასაუბრო ენაში გავრცელდა ბოლოთანხმობიანი ადამიანის საკუთარ სახელთა ნოდებითი ფორმები, რომლებიც სახელობითის ნიშნითაა გაფორმებული: ნოდარი, გურამი, თენგიზი, ეთერი... რაც არასწორია და უკუესაგდება. ასევე არასწორია სიის ამოკითხვისას გვარების სახელობითის ფორმით ხმარება: გურამიშვილი, გამოდი დაფასთან! ასათიანი, მოდი ჩემთან... უნდა ეთქვათ და ეწერეთ ნოდებითის ნიშნით: გურამიშვილო, გამოდი დაფასთან! ასათიანო, მოდი ჩემთან და მისი.

ო) ადამიანის საკუთარი სახელები არც იკუმშება და არც იკვეცება, მათ არ ენარმოება რიცხვი, ნოდებითში ფუძის სახით არიან წარმოდგენილი, მაგ.: ეთერ, რომან, ნუგ ხარ, ვახტანგ, ნოდარ, შოთა, ელენე, აკაკი, დათო, დუტუ და სხე.

პ) ადამიანის სახელისა და გვარის ერთად ბრუნებისას თუ სახელი უსწრებს გვარს, მაშინ ბრუნვის ნიშნებს დაირთავს გვარი, სახელი კი – არა, ხოლო შებრუნებული წვობისას ხმოვანფუძიანი გვარი ბრუნვის ნიშნებს არ დაირთავს, იბრუნვის ოდენ სახელი, თანხმობანფუძიანი გვარს შემთხვევაში კი – იბრუნება ორივე.

თანხმობანფუძიანი გვარი თუ წინ უსწრებს სახელს, მაშინ ორივე იბრუნება, ოღონდ მიცემითა და ეითარებითში გვარი ფუძის სახითაა წარმოდგენილი, ნათესაობითსა და მოქმედებითში კი ბრუნვის ნიშნების თანხმობითი ელემენტები (ს, თ) აქვს წამოშორებული, სახელობითში, მოთხრობითსა და ნოდებითში კი გვარი სრულად დაირთავს ბრუნვის ნიშნებს.

სიბის შედგენისას, ჩვეულებრივ, ჯერ გვარი იბრუნება და შემდეგ – სახელი. მაგ.: აბულაძე დავით, მესხიძე გურამი და მისი. არასწორია: აბულაძე დავითი, მესხიძე გურამი...

ჟ) ა-სა და ია-ზე დაბოლოებული ზოგიერთი საზოგადო სახელი მხოლოდ რიცხვში არ იკვეცება. ეს სახელებია: დედოფალი, ბიჭუნა, თავუნა, ენძელა, ქიანჭველა, კოდალა, ვკალა, ქრიჭინა, გულნათელა, მგავა, ტოროლა, დათუნია, თავუნია, ნიბლია, ნაცარქექია, კაციაქამია... მრავლობით რიცხვში კი გვექნება: ტოროლები, დედოფალები...

უკვეცელია აგრეთვე სახელები: დედა, მამა, ბებია, ბაბუა, ბიძა, ბიცოლა, ძიძა, დეიდა... როცა იგულისხმება მოსაუბრის დედა, მამა, ბებია... (გუმინ დედას სამსახურში ვიყავი)... სხვა შემთხვევაში ეს სახელები ჩვეულებრივ შეიკვეცება (გუმინ მზიას დედის სამსახურში ვიყავი)...

რ) უცხოური სახელები: შობი, ვისკი, ფიური, რაგბი, ტაქსი, ბრენდი, კივი, კაფე, კაშენი, ატაშე, იუბილე, ატლელე, კუპე, ფელე, სუფლე... უკვეცელია და მიცემითსა და ნათესაობითში ერთნაირი ფორმები აქვთ.

თავისებურად ბრუნებადი სახელები.

ამზის, ამზით, ამზად თანხმობანფუძიანთაგან თავისებურად იბრუნებიან: ამზავი, ხუცესი და ღმერთი, ხმოვანფუძიანთაგან კი – დრო, ღვინო და ხბო.

ამზავი, ამზ-ის, ამზ-ით, ამზ-ად; ხუცესი, ხუც-ის, ხუც-ით, ხუც-ად; ღმერთი, ღვთ-ის, ღვთ-ით, ღვთ-ად.

წართიანი მრავლობითში კი ამზავ-ი და ღმერთ-ი სრული ფუძით იხმარება, ხუცესი კი-შეკვეცილია: ღმერთ-ნი, ხუც-ნი, ამზავ-ნი, ღმერთ-თა, ხუც-თა, ამზავ-თა...

რაც შეეხება ხმოვანფუძიან სახელებს – დრო, ღვინო და ხბო – სამივე თავისებურად იბრუნება. ცველანი ო-ზეა დაბოლოებული და, ამჟენად, უკვეცელი უნდა იყოს. უკვეცელ სახელებს კი ნათესაობითსა და მოქმედებითში ნიშნები გამარტივებული აქვთ და ოდენ თანხმობითის ელემენტს წარმოვადგენენ, მაგ.: ოქრო-ს(ი), ოქრო-თ(ი), მაგრამ დრო-ში ბრუნვის ნიშნების ხმოვნითი ელემენტები შენარჩუნებულია: დრო-ის, დრო-ით, რაც შეეხება ღვინო-ს, მას ბოლო ხმოვანი ეკვეცება ნათესაობითსა და მოქმედებითში და გვაქვს: ღვინ-ის, ღვინ-ით ფორმები. ებთან მრავლობითში კი, განსხვავებით კვეცადი სახელებისაგან, უკვეცელია, არ იკვეცს ბოლო ო-ს და გვაქვს: ღვინო-ებო.

მამასადამე, ღვინო თავისებურად ბრუნებადია მხოლოდ რიცხვში.

საქართველო №2. წაიკითხეთ მოცემული ტექსტი, დასვით კითხვები ბლუმის ტაქსონომიის მიხედვით. შეაფასეთ ერთმანეთი (3 ქულა).

ფსიქოლოგების აზრით, სიზარმაცე არის მდგომარეობა, როცა არ შეგვიძლია ვაიძულოთ საკუთარი თავი, გადავტოვოთ აუცილებელი საქმე, ასევე სურვილი – შევქმნათ ჩვენს ირგვლივ მყუდრო, სასიამოვნო და კომფორტული გარემო. ამასთანავე, თავს ვარიდებთ ყოველივე იმას, რაც ითხოვს ენერჯის და ძალისხმევას. უკონტროლო სიზარმაცის შედეგი ხშირად შტკივნიული შეიძლება აღმოჩნდეს – ნარუმატებლობა კარიერაში, პრობლემები პირად ცხოვრებაში, დაბალი თვითშეფასება, ხშირად ყველა წამონყება თავიდანვე განიჭრულია მარცხისთვის. სიზარმაცესა და მისი დაძლევის მეთოდებზე ფსიქოლოგები გვეუბნებიან, რომ „სიზარმაცეს ძირითადად გადალდა იწვევს, ორგანიზმს დასვენება სჭირდება და როცა ვერ იღებს მას, გამოუმუშავდება სიზარმაცე. არის ტერმინი – პროკრასტინაცია, რაც ყველა საქმის ხელისთვის გადადებას ნიშნავს – ხვალ ვისწავლი, ხვალ წავალ, ხვალ მოვაშაადებ საქმელს. ამას იწვევს დაგროვებული საქმის შიში და საქმის კეთების გადადება ამსუბუქებს მდგომარეობას. მაგ.: გამოცდისთვის მომზადება: ხედე, რომ აუცილებლად უნდა მოემზადო, შეიძლება ორი კვირა გქონდეს და მაინც ბოლო დღისთვის მოიტოვო.

ქეთი ამბობს, რომ სიზარმაცის მიზეზი შეიძლება საქმისადმი უინტერესობაც იყოს: ხშირად საყვარელი საქმიანობაც შეიძლება გახდეს მომბეზრებელი, თუკი ის სისტემატიურ სახეს მიიღებს. ეს ხშირად ბავშვების სიზარმაცის მიზეზი ხდება.

„ბავშვს შეიძლება დავაჯალოთ ისე, რომ თან გავაბაღისოთ. მაგალითად, შევთავაზოთ ერთად ნამცხვრის გამოცხობა, პატარა საქმე მასაც მიეცეთ და ეუთხრათ, რომ გემრიელი ნამცხვარი გამოგვივა და მამიკოს მოუნონება. ბავშვებს უყვართ სათამაშოების დაყრა, დაყრიან და არ ალაგებენ. ამ შემთხვევაში მუქარას და დასჯას ჯობია ვუთხრათ, რომ ეზოში წვიმა მოვა და სათამაშოებს დააზიანებს. თუ არ ალაგებენ, შეიძლება მართლა გაფუჭდეს სათამაშოები და თვითონვე დაზარალებენ, შემდეგ ისთვის კი აუცილებლად გაითვალისწინებს“- გვიჩვენებს ფსიქოლოგი.

ფსიქოლოგის თქმით, ძირითადად ის ბავშვები ზარმაცობენ, რომლებიც ერთდროულად არიან განუერიაებული სხვადასხვა სტრუქტურისა და წრეში. ბავშვს ზედმეტად ბევრი საქმე უგროვდება და თავისთავად ბლოკავს თავს, ცდილობს საქმე ხელისთვის გადადოს. ქეთი გვიჩვენებს, დავუნანილოთ ბავშვს სამუშაო, რათა ამ საქმის შესრულება გახდეს მისთვის მარტივი და სახალისო.

სიზარმაცის დასაძლევ რჩევებს სხვადასხვა ინტერნეტსაიტზეც შევხვდებით: 1. მიიყვანეთ ყველა საქმე ბოლომდე, რადგან დასრულებულ საქმეს ალიქვამთ, როგორც გამარჯვებას. თუ ვიცით, რომ საქმე არ გამოგვივა, საერთოდაც არ უნდა მოეკიდოთ ხელი- ან დავეყოთ წამილებად. მაგ.: ვისაც უძილობა ანუხებს, ხშირად ურჩევენ, კი არ შეეცადონ დაძინებას, არამედ რამდენიმე დღეს სართოდ არ დაიძინონ. ამავე პრინციპით, იზარმაცეთ, არადერი აკეთოთ, ბოლოს მოგბეზრდებათ და მოგინდებათ საქმის კეთება. და ბოლოს, გთავაზობთ სიზარმაცისა და გულმადინყოზის დაძლევის ხერხს: საღამოს ბლოკნოტში წამონერეთ მომდევნო დღის გეგმები, ჯერდზე მიუწერეთ დრო, რა პერიოდშიც უნდა შეასრულოთ სამუშაო, გამოყავით თავისუფალი დროც. საღამოს შესრულებულ საქმეებს პლუსები დაუბეჭეთ, რაც ძალიან გავაბაღისებთ და მზნეობას შეგმატებთ.

თემა II. კითხვის სტრატეგია; ეფექტური კითხვა; კითხვის საფეხურები; ტექსტის გაგება, ანალიზი; რეზიუმეს შექმნა

კითხვა ერთი შეხედვით უფრო ადვილია, ვიდრე წერა. ლიტერატურული ნაწარმოების წვდომა ყველას ურთიერთად როგორ შეუძლია. ცვლად ნამდვილად ვერ იქნება კარგი მკითხველი. მაშინაც, სხვადასხვა მკითხველი ერთსა და იმავე ტექსტს განსხვავებულად აღიქვამს.

კითხვა, ისე როგორც წერა, შემოქმედებითი პროცესია. მას ეფექტურობაზე და მოკიდებული ფიქვლი ადამიანის წინსვლა, მთი უფრო, სტრუქტურის წარმატება აწესთან დაკავშირებით ჩნდება სადისკუსიო კითხვები: რა არის ზოგადად კითხვა? რა არის ეფექტური კითხვა და რით განსხვავდება იგი ჩვეულებრივი კითხვისგან? რა თავისებურებები ახასიათებს მას? ვინ შეიძლება ჩაითვალოს კარგ მკითხველად? კითხვის რა სტრატეგიები არსებობს? ჩინთვის, რა მიზნით ვკითხულობთ აკადემიურ ტექსტს? როგორი მკითხველები არიან სტრუქტურები? როგორი მკითხველი ვართ თავად და რატომ ვფიქრობთ ასე?

ეფექტური კითხვა მიზანმიმართული და შედეგზე ორიენტირებული ინტელექტუალური პროცესია. კითხვის ეფექტურობა დამოკიდებულია ტექსტის სრულყოფილად გაგებაზე. ამ უკანასკნელის არსის შესახებ აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს. ტექსტი ერთი მხრივ, თავად იძლევა მითითებებს, თუ როგორ უნდა ნავიკითხოთ და მეორე მხრივ, მკითხველს უნდა აქონდეს სათანადო ცოდნა მის გასაგებად. გაგება დამოკიდებულია მკითხველის საბაზისო ცოდნაზე. კითხვის პროცესში კარგი მკითხველი ყურადღებას ამახვილებს არაარსებით მომენტებზეც და სწვდება ექსტრემალურ კითხვებს. პროცესს უნდა იყოს, კარგი მკითხველი ყოველთვის მიზანმიმართულად კითხულობს.

აკადემიურ გარემოში სტრუქტურები ძირითადად სამი მიზნით კითხულობს. იგი ცდილობს:

ა) ჩასწვდეს აკადემიური ტექსტის არსს, მის კონტენტს, ავტორის ძირითად სათქმელს, იდეას. სტრუქტურები პასუხობს მისთვის მნიშვნელოვან კითხვებს: რამდენად ზუსტად გაიგე ტექსტის აზრი? რა არსებით საკითხებს განიხილავს ავტორი და როგორია მისი პოზიცია? სად და როგორ შემიძლია გამოვუყენო მიღებული ინფორმაცია და ა. შ.

ბ) კრიტიკულად შეაფასოს ტექსტი. მთავარი კითხვებია: რაში ვეთანხმები ან არ ვეთანხმები ავტორის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებს, შეხედულებებსა და არგუმენტებს?

როგორია ჩემი, საკუთარი დასკვნა? (შეფასებაზე, ფუნქციაზე).

სტრუქტურები კითხულობს იმისთვის, რომ დაწეროს ესე, რეზიუმე, ანოტაცია და ა. შ. იგი საუკვლიანად უნდა ჩასწვდეს ტექსტის არსს, გაერკვეს მის სტრუქტურაში, დააკვირდეს, რა საშუალებები (ენობრივი, მნატურული, სტილისტიკური, რიტორიკული) გამოიყენა ავტორმა მკითხველზე შესაბამისი ზემოქმედების მოსახდენად.

კითხვის პროცესში სტრუქტურები უვითარდება ლოგიკური და დამოუკიდებელი აზროვნების უნარი, რაც შეუძლებს საჭირო და აუცილებელი საწერად, აკადემიური ტექსტის შესაქმნელად.

ექტორი და პასიური კითხვა

კითხვა ორი სახისაა: **ექტორი და პასიური.**

ექტორი კითხვის ძირითადი თავისებურება ისაა, რომ იგი ექტორი პროცესია, რომელიც თავისი ხერხებით ან სტრატეგიებით უშუალოდ უკავშირდება რაიმე მიზანს.

პასიურია კითხვა, როცა მხატვრულ ნაწარმოებს საკუთარი სიამოვნებისათვის ვკითხულობთ, არსად გვექმარება; ვცდილობთ, მკითხველისაგან მაქსიმალური სიამოვნება მივიღოთ.

ექტორია კითხვა, როცა ტექსტს მნიშვნელოვანი ინფორმაციის მისაღებად ვკითხულობთ, იძულებული ვართ, საფუძვლიანად ჩაესწვდეთ ავტორის ნაზრებს და გაევიგოთ იგი, რათა მიღებული ინფორმაცია შემდგომ აკადემიურ საქმიანობაში გამოვიყენოთ.

კითხვის სამი საფეხური (ეტაპი) არსებობს:

შესავალი – (ტექსტში ორიენტირება);

ძირითადი – (ტექსტის სრულყოფილად გაგება და წვდომა);
დასკენითი – (ტექსტის შეჯამება, ინტერპრეტაცია და კრიტიკა).

შესავალი ეტაპი

ამ ეტაპზე ზოგადი წარმოდგენა გვექმნება წერილი ნაშრომის დანიშნულებისა და მასში წარმოდგენილი არსებითი საკითხების შესახებ, რაც ხელს გვინწყობს ტექსტის საფუძვლიან გაგებაში. კითხვის დაწყებამდე ვეცნობით ნაწარმოების სათაურსა და ავტორს, ვცდილობთ გავიგოთ დამატებითი ინფორმაცია ამ უკანასკნელის შესახებ, შემდეგ უნდა გამოიკვეთოს ტექსტის მიზანდასახულობა, თუ რისთვის ვკითხულობთ და რას უნდა მივალწიოთ კითხვით.

რას მოითხოვს ჩვენგან კითხვა? ახალ ტექსტში სწრაფი ორიენტირებისთვის ეფექტურია ამერიკელი პედაგოგის ბილ ქოსბის მეთოდი თავდაპირველად „მთლიანად წაკითხეთ თქვენ მიერ შერჩეული ტექსტის პირველი ორი აბზაცი. შემდეგ გადაიკითხეთ ყოველი მომდევნო აბზაცის პირველი წინადადება; დასასრულ კი, ყურადღებით წაკითხეთ ბოლო ორი აბზაცი“ („როგორ ვკითხოთ სწრაფად“, 1982, ნიუ-იორკი).

ამ ეტაპზე მკითხველი ზედმიწევნით აქტიურია, იგი ცდილობს გაიხსენოს ან დამატებით მიიღოს ინფორმაცია აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით. კითხვის ძირითადი ეტაპის დაწყებამდე მკითხველმა საკუთარ თავს უნდა დაუსვას კითხვა: **რა ვიცი ნაშრომის შესახებ? როგორ მივაღწიო მომდევნო ეტაპამდე?**

კითხვის ძირითადი ეტაპი

ამ ეტაპის მთავარი მიზანია ტექსტის საფუძვლიანი ანალიზი და გაგება. საამისოდ სხვადასხვა ხერხი და მეთოდი გამოიყენება:

1. ტექსტის გეგმას, მონახაზის შედგენა, თეზისის და მთავარი წინადადების, საკანონო სიტყვების გამოყოფა;
2. ტექსტზე ზოგადი წარმოდგენის შექმნა, მის სტრუქტურაში გარკვევა, მისი აბზაცებად დაყოფა. ეს ხერხი ტექსტის გაგებას საუკეთესო საშუალებებია;
3. არგუმენტების გამოყოფა და წერის დროს მათი გამოვლენა.

კითხვის დასკენითი ეტაპი

დასკენითი ეტაპზე წაკითხულს, გააზრებულსა და განცდილს ეაჯამებთ. ამ დროს დაინიშნის კითხვები: **რა გავიგე მე წაკითხული ნაშრომისგან? რა იყო ავტორის მიზანი და რა შთაბეჭდილება მოახდინა ტექსტმა ჩემზე, როგორც მკითხველზე?**

წარმატებული კითხვა ხელს უწყობს კრიტიკული აზროვნების ჩამოყალიბებას. კრიტიკული აზროვნება სწავლისა და მუშაობის უნარს აუმჯობესებს.

კრიტიკული კითხვის მეთოდები

წერა: კითხვის დროს შენიშვნების ჩაწერა.

გადახედვა: ტექსტის გადათვალიერება, თვალის გადავლება.

წაკითხვა: ტექსტის რამდენიმეჯერ გადაკითხვა, დეტალური კითხვა;

შეჯამება: ტექსტის ნაწილების ერთმანეთთან დაკავშირება და ძირითადი იდეის გამოკვეთა;

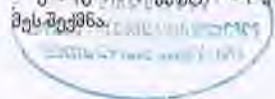
კრიტიკული პასუხის ჩამოყალიბება: ანალიზი, სინთეზი, ინტერპრეტაცია, შეფასება.

რამდენჯერ უნდა წავიკითხოთ ტექსტი?

პირველად ვკითხულობთ სწრაფად, შეიძლება ითქვას, თვალს გადავავლებთ ტექსტს. ასეთი კითხვის დროს გვექმნება ზოგადი წარმოდგენა, ვიგებთ, თუ რაზე საუბრობს ავტორი, გვოყალიბდება პირველი შთაბეჭდილება ტექსტის შესახებ.

ხელშეორედ წაკითხვისას უფრო ყურადღებით ვკითხულობთ, ვცდილობთ დანერვილებით ჩვენს ნედეთ შინაარსს, მოქმედებით გაუგებარი ტერმინების განმარტებები, დავანანერვოთ ტექსტი და ბოლოს თემა მთლიანობაში აღვიქვათ – გამოვიყენოთ მარტივიდან რთულისკენ სვლის პრინციპი; დანანერვებული ტექსტოფერო იოლად აღვიქმა და ადვილად ვასაგებია.

კითხვის სამეფე ეტაპის (შესავალი, ძირითადი, დასკენითი) დასრულების შემდეგ შეიძლება რეზიუმეს შექმნა.

1966

საჯარჯიშო №1. ნაიკითხეთ ტექსტი. ყოველი პაუზის დამთავრების შემდეგ იმსჯელეთ, რა მოხდება შემდეგ და შეუდარეთ საკუთარი ვარაუდი ტექსტს:

„უკეთური“ – რუსულიდან თარგმნა ნინო ხოფერიამ

დაცხავებული კატარლა ნაპირს მძიმედ მიადგა. შებოლილი თევზით გამურული კატარლა სამი კვირა მოათრევდა სათაიდან უშველებელ ტივს, ახლა კი მამვრალი კაცივით მინდობოდა ნაპირს და სულს ითქვამდა.

ტივზე ისლით გადაბურული ქოზი იდგა, იქ მეტივეები ცხოვრობდნენ. შესასვლელთან ქალის საც-
ვლები ეკიდა. იქვე პატარა ქერა ბიჭს ფეხები წყალში ჩაეყო და თევზაობდა.

– ნახვამდის, ძია! – მიაძანა ბიჭმა ხანშიშესულ, ოდნავ მოკუზულ კაცს, მხარზე ზურგჩანთა რომ მო-
ეგდო და ნაპირისაკენ მიალაგებდა. კაცმა უკან მიიხედა, თავი დაუკრა და გზა განაგრძო. ბიჭუნამ
ზურგჩანთას გააყოლა თელი: „მთელი სამი კვირა ჩვენთან ცხოვრობდა, ნეტა ახლა საით მიდის?”

კაცმა სოფლისაკენ კი არ აიღო გეზი, ნაპირს დაუყვია, მერე ტყისკენ მიმავალ გზას გადაუხვია, ნა-
ბიჯი მძიმე ქქონდა, თითქოს უშველებელ ტვირთს მიათრევსო. მინა ამომშრალი ჭაობივით უტორტმა-
ნებდა ფეხქვეშ.

ტყეში ბინდი წამოენია. ამ დროს უკვე ბილიკს მიჰყვებოდა. მერე ბილიკიც დაეკარგა და შამბნარში
გზა ჯიქურ გააგრძელა. სადღაც ახლომახლო ნადირმა გაიშლიგინა. შემკრთალმა მიაყურადა „დათვია
თუ ცხენ-ირემი?”

ისევე მიაგნო ბილიკს და შვებით ამოისუნთქა. შეჩერდა. სივარეტი ამოიღო და მოუკიდა, ასანთის
აღმა თვალი მოსჭრა, როცა ისევე შეეჩვია სიბნელეს, მაშინლა შენიშნა მუზნარის სიღრმეში მკრთალი,
მოყვითალო შუქი. როგორც იქნა... „მეტყევის ჯიხური!”. გაიფიქრა სიხარულით და სინათლეს მიაშუ-
რა.

კარები ღია დახვდა, სახელდახელოდ გამოჩირკნილ ჯორკოზე ბიბლოური სილამაზის მოხუცი იჯ-
და, ნიკოს აპლაკუნებდა და თავისთვის ჩხირკედელაობდა.

– ვინ არის? – მოტრიალდა მოხუცი.

– ვერ მოცანი? – გაეპასუხა შემოსული, მე ვარ, მამაჩემო, მე!

მოხუცმა ღამმა კარს მიანათა.

– ნიკიტა!

– ჰო, მე ვარ.

– ჩრდილოეთიდან, ბოროვსკი თუ გაგივია, თევზს ვიჭერდი იქ.

– აქამომდე სადღა იყავი?

– კოლონიის მერე? ბევრი ადგილი გამოვიცვალე, – ნიკიტამ ზურგჩანთა მოიხსნა და ჯორკოზე მძი-
მედ დაეშვა, – კამჩატკაზე გახლდი, იქაც თევზს ვიჭერდი.

– რატომ წამოხვედი?

– ისე, მაინტერესებდა, როგორ ცხოვრობდით. მომენატრეთ კიდევ. შენ კი ალბათ ამომშალე ცოცხ-
ალთა სიიდან და დაგიფინყე, არა?

– აბა როგორ, შენს სასახელო საქმეს რა დამაფინყებდა?

– მას მერე რამდენმა წყალმა ჩაიარა, ეჭე-პე? ვილას ახსოვს? – ნიკიტამ ზურგჩანთის თასმები შეა-
თამაშა.

– დედილო მოკედა?

– დიდი ხანია. თხუთმეტი წლის წინათ. შუალამეზე მიაბარა უფალს სული. დილით ტყის შემოვლი-
დან რომ დაებრუნდი, ეხედავ, მაგიდის ფეხებთან წევს იატაკზე, სანოლიდან ჩამოცურებულა, გვერ-
დით დაუმთავრებელი წინდა ეგდო, ქსოვდა ალბათ. სოფელში აღარ წამიყვანია, ეზოს ბოლოს სამი
არყის ხე რომ დგას, იქ დაემარხე. ამ ეზოში გაატარა წუთისოფელი და აქვე იწვეს-მეთქი. მეც აქ უნდა
დავიმარხო.

– დაბერებულხარ.

– სიბერეში რა ხეირია.

– ხანადიროდ თუ დადიხარ?

– ეხ, რალა დროს ჩემი ნადირობაა...

– ამდენ საქმეს როგორღა უძღვები?

– ვახერხებ. პენსიასაც მაძღვეენ. იოლადა გავდივარ.

მუალამია. დამქანცველი მგ ზავრობის შემდეგ ნიკიტას თვალები ვხუჭებდა.

– ვასკა კრივოი სად არის?

მოხუცმა გაოცებისაგან პირი დაალო, წამნამები დააფახულა:

– ანიუტკაზე ანდა ეგორიჩზე აღარაფერს იტყვი?

– ვასკაზე მაშინ ხმა არ ამომილია. განა არ იცი, მეგობრები ვიყავით, ენა როგორ მომიბრუნდებოდა.

– სტეფი! კომენდატურაში ვასკას რომ ანამებდნენ, მაშინ სად იყავი? გეტყვი, თუ გინდა, სადაც იყავი უკანა კარიდან გაიპარე, თვალეში რომ არ შეგეხებდა. ვასკამ სიკვდილის წინ ბარათი გამომიგზავნა. ნაეიკოთხე – თვალეებს არ ჟუჯერებდი...

– რა შექნა... ისე გამოვიდა... კომენდატი შემუქრებოდა... პირველსავე ქიშკარზე ჩამოგვიდებ, მე-კავშირეს თუ არ დაასახელებო. ფულს და ძროხას მპირდებოდა. სიკვდილი ვის უხარია? აი, შენ როგორ დაბერდი, საუკუნეს უკაკუნებ, მაგრამ რომ გკითხონ, სიკვდილი თუ გინდაო, უპასუხებ, ცოტა ხანს კიდევ მაცალო. მე კი მაშინ რამდენის ვიყავი? ცხრამეტი წლის, გესმის, ცხრამეტი...

– მატეოსნად სიკვდილი ჯობია...

– ისევ წარსულს მახსენებ? რით ვერ დაივიწყე? ოცდაათი წელია ტყე-ღრე ვხეტიალობ. სასჯელი მოვიხადე – გამათავისუფლეს... მეგონა, გავიხარდებოდა ჩემი მოსვლა... სეინერზე ცოტაოღენი ფული დავაგროვე, რვა ათას მანეთამდე... ვიფიქრე, ახალ ცხოვრებას დავიწყებდით, შენ კი...

მოხუცი ჩუმად იჯდა თავისთვის ბნელ კუთხეში, სახე არ უჩანდა. ნიკიტამ ერთბაშად დალილიობა იგრძნო, ქუთუთოები დაუმძიმდა, თავი უნებურად სანოლისკენ გადაუვარდა და მაშინვე ჩაეძინა. მოხუცი დიდხანს ათვალაურებდა შვილს, ყურადღებით უსმენდა მის ხამუშ-ხამუშ სუნთქვას.

გათენდა. სიბნელე თითქოს ოთახის კუთხეებში შეინოვეს.

– ნიკიტა, ადექი!

ნიკიტა შეიმშუმნა, თვალეები ხელისგულეებით მოიფშენიდა და მოხუცს მიაჩერდა.

– ადექი, წასვლის დროა.

– სად?

მოხუცი კარისაკენ მიტრიალდა...

– დედაჩემის საფლავი მაინც მანახე.

მოხუცმა თავი ჩაქინდრა. შერე კარი გამოალო, მოაჯირს დაეყრდნო და შვილს გამოსძახა:

– ნამოდი!

ნიკიტა მამას მიჰყვა. ბილიკმა არყის ხეებისკენ გაუბვია.

– აი, აქაა! – მიუთითა მოხუცმა მუხის ჯვრებზე. ბალახით დაფარულ საფლავებზე ორი ჯვარი იდგა, მაღალი, საგულდაგულოდ შეკრული...

– აი, მამასადამე, აქ წევს, – მოხუცმა ხვნეშით ამოაძრო ბორცვიდან რძიანა.

– ეს ვინაა? – ნიკიტა მეორე საფლავს მიაშტერდა.

– ზედ ანერია... კითხვა ხომ არ დავგავიწყდა? აქ შენი საფლავია, აი, ამ ჯვრის ქვეშ. როგორც კი გავიგე შენი უკეთურობის ამბავი, მაშინვე დავდგი. ხედავ როგორ გამავდა? ისე, მაგარი კია, კიდევ ას წელს გაძლებს. დედაშენიც გვურდზე მოვიწვივინე. მახსოვს, მოედოოდით ორივე შენს საფლავზე და ვიდექით, ჩუმად ვიდექით ხოლმე. ის ხანდახან წამოიტირებდა...

– კი, მაგრამ, მე ხომ ცოცხალი ვარ?

– არა, სულიკო, არა! იმქვეყნიდან არავინ ბრუნდება. – მოხუცი ისევ დაიხარა რძიანას ამოსაგლე-

ჯად. როცა გაიშართა, ნიკიტა აღარ ჩანდა. იგი ტყვეს შერეოდა, სადაც განთიადის თეთრი ფთილები ბოლავდა.

რეზიუმე აკადემიური ტექსტის შეჯამებაა. იგი ძირითადი ტექსტის საფუძველზე იქმნება. რეზიუმე თხრობითი ხასიათისაა, რომელშიც ავტორი საკუთარი სიტყვებით მოკლედ, შეკუმშულად გადმოსცემს ტექსტის მთავარ სათქმელს, ნაშრომის შინაარსს ან ძირითად დებულებებს. საამისოდ გამოიყენება თეზისი, თემატური წინადადებები.

რეზიუმე ინერება მშობლიურ და უცხო ენაზე.

რეზიუმეს შექმნის ძირითადი პრინციპებია:

1. სათაური;
2. შესავალი და დასკვნა რეზიუმეს არ სჭირდება;
3. რეზიუმეს სტილი შესაბამება ტექსტისას;
4. რეზიუმეში გადმოიცემა ნაშრომის მხოლოდ ზოგადი დებულებები;
5. რეზიუმეში არ აისახება ავტორის კომენტარები და შენიშვნები;
6. აუცილებელია ავტორისა და რეზიუმირების თარიღის მითითება.

კარგი რეზიუმეს მახასიათებლებია:

1. თეზისი რეზიუმეს შესავალ ნაწილშია გამოკვეთილი;
2. ნათლადაა წარმორჩენილი ავტორის იდეა და მიზანდასახულობა;
3. რეზიუმეში არ აისახება მეორეხარისხოვანი დეტალები;
4. რეზიუმე არ შეიცავს ინფორმაციას, რომელიც ტექსტში არაა წარმოდგენილი;
5. რეზიუმეში არ ჩანს ჩვენი, პირადი შეხედულება;
6. დანერვილია ჩვენივე და არა ავტორისეული სიტყვებით.

მოკლე რეზიუმეს ნიმუშები:

მაია კიკვაძე, ნანა ცეცხლაძე

შუასთან დაკავშირებული ლექსიკა-ფრაზეოლოგია ქართულში

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია მზისგან ნაწარმოები სიტყვები თუ კომპოზიტები, წყველისა და ფიცის ფორმულები, ასევე ფრაზეოლოგიზმები, რომლებიც ძირითადად სიკვდილ-სიცოცხლის სემანტიკას გადმოგვცემს. ზოგიერთი მათგანი ქრისტიანული მეტაფორაა-ლეთის სიმბოლოდაა ქცეული (*მზიანი ღამე, სიმართლის მზე, მზის მკვდრო...*)

Maya Kikvadze
Shota Rustaveli State University

ON SOME ASPECTS OF GEORGIAN AS THE FOREIGN LANGUAGE STUDY

Summary

The study of Georgian as the foreign language must be aimed at communication. Acquiring the foreign language a person is getting acquired with a new world, culture and image. Naturally it is a difficult process. The acquisition of a new must be done step by step in an interesting way. Accordingly we conclude the following:

- The creation of a course-book aimed at communication;

- Putting the elements of the logical thought in order to work out the necessary skills;
- Study of grammatical categories must be given in comparison with the native ones;
- We offer different short stories in order to study Georgian culture, customs, rules and traditions;
- The division of the following aspects of the study process: 1. lexis; 2. conversation; 3. writing; 4. grammar elements.

სავალუტო რისკი: შეფასებები და მართვის მეთოდები

ხათუნა ბარბაქაძე

ოსუ ასოცირებული პროფესორი

ირინე მამალაძე აკადემიური დოქტორი

სავალუტო რისკი ესაა ეროვნული ვალუტის დეველუაციის საფრთხე, რომლითაც ეკონომიკური საქმიანობის შედეგი უნდა შეფასდეს. სავალუტო რისკის ეს კლასიკური განმარტება ნაკლებად შესაღებია ჩვენი ეკონომიკისათვის. აღნიშნულის მიზეზია ეროვნული ვალუტის არასტაბილურობა და მამასადაძე, ფულადი ერთეულის გამოუსადეგრობა ანალიტიკური აღრიცხვისთვის.

სწორი სავალუტო სტრატეგია, როგორც საერთო ეკონომიკური პოლიტიკის ნაწილი, აყალიბებს საქართველოს ეკონომიკის ისეთ ურთიერთობებს, რომლებიც საშუალებას იძლევა გაავამყაროთ ქვეყნის საფინანსო-სავალუტო მდგომარეობა; გაავამყაროთ ლარის კურსი, ავამაგლოთ ქვეყნის საგარეო ვადახდისუნარიანობა; ხელი შევეწყობოთ როგორც ექსპორტის ზრდას, ასევე ადგილობრივ წარმოებას უზრუნველვეყოთ შიდა სამომხმარებლო ბაზარზე თანამედროვე ხარისხიანი იმპორტული საქონლის არსებობა, რაც სამაშულო პროდუქციის წარმოების ეფექტურობისა და ხარისხის ამაღლებლად კონკურენტულ პირობებს შექმნის.

სავარჯიშო №1. ჯგუფური მუშაობა. წაიკითხეთ ტექსტები, დანერეთ რეზიუმე გააკეთეთ პრეზენტაცია და შეაფასეთ ერთმანეთის ნამუშევრები ზემომოყვანილი კრიტერიუმების მიხედვით (სულ: 6 ქულა).

1. (3 ქულა) -ნამოდი, კაცო,მშენიერი წყალია,- სიცილით თქვა დედამ და მუღღღეს ხელი მოჰკიდო უცებ მამას ქალ-ვაგი გარს მოეხვია და ხმაურით წაიყვანეს წყალში.

მზე ჩადიოდა. მთელი ზღვა ათასნაირი ფერებით მოიფინა. დედა კისკისებდა, მერე ვაგს ხელი მოჰკიდა, ეშინოდა წყლის და სთხოვა ნაპირ-ნაპირ ეტარებინა. ხან შეჰკივლებდა ხოლმე კისკისით, თუ მოადგვს ვერა ვრძნობდა. თან წყლიდან ხტებოდა, სიამოვნებას გვრიდა შვილის ჯანსაღი სხეულს კვრებაც, შვილი კი ასწავლიდა. ვერ თვითონ ჩანდა წყალში და გაცურა, მერე ბაყაყური აჩვენა, შეეცადა ზურგზეც დაეწვინა. დედა ხალისით აკეთებდა ყველაფერს, მაგრამ იმნამსვე მიდიოდა ფსკერისკენ რასაც მოკლე შეყვირება მოსდევდა.

გვერდზე გოგონა ასწავლიდა მამას. იგი უფრო ნიჭიერი გამოდგა. პირველივე ცდაზე მთელი სამი წამით გაჩერდა წყალზე. ცოტა ხნის მერე ათ დათულამდე ავიდა. წყალში მთელი ძალით იქნევიდა თავის ზურბა მკლავებს და ათი-თორმეტი მეტრის მანძილზე ისროდა შხეფებს. გოგონა ცდილობდა სინაზე შეეტანა მის მოძრაობაში. ეხვეწებოდა ესუნთქა. იგი უჯერებდა შვილს, რამდენიმეჯერ ენერგიულადაც დაალოპობოდა, მაგრამ ჰაერი ვერ შეისუნთქა. ახლა ბრასის სწავლაზე გადავიდა, მთელი სამი წამიჯი გაცურა.

ოპო-ოპო,- დაუძახა ძმამ დას,- ნამო, შევეცუროთ ცოტა.

ორივენი ადგილიდან დაიძრნენ სუფთა, დამუშავებული მკლავურით. მამა ახლოს მივიდა დედასთან და ხელი მოჰკიდა. ოროვე უსაზღვროდ ამყი იყო გულში. შვილები საცქაოდ შორს შევიდნენ და დის სახეზე უკვე შიში გამოისახა. სანაპიროდან სამასიოდ ნაბიჯის მოშორებით გაჩერდნენ ორივენი და გასწვრივ დაიწყეს ცურვა, თან ერთმანეთს უსწორებდნენ სხვისთვის შეუმჩნეველ შეცდომებს.

მამამ დედას ხელი მოჰკიდა, ისევ ჩემთან მოდი, ჩემო მოზუცოო და ღიმილით გააცურა წყალში. მერე პირიქით, დედამ ააცურა.

-ავიდეთ ნაპირზე, პირველი დღეა, მეყოფა,- უთხრა ქმარმა.

ორივენი უხმოდ ამოვიდნენ, ჯერ კიდევ თბილ ქვებზე წამოწოლილი გასცქეროდნენ მოცურავე ქალ-ვაჟს.

ორივემ მოინყინა.

მგონი დაგვივიწყეს, გაიფიქრა მამამ ოდნავი წყენით და ხმამაღლა თქვა:

—რა კარგად ცურავენ.

—ჰო, მე მაგათი არ მიშინია, დაუმონშა დედამ, გულში კი ფიქრობდა ვინ იცის ასე შორს მაინც არ ვარგა რამე რომ იყოს, არც ერთმა ცურვა არ ვიცით, ნეტავ მცოდნოდა!

მამა ჩაცმას შეუდგა, შერე ნაპირისკენ ბრასით მოცურავე შვილებს გახედა, თან ფიქრობდა: -მაგათი ვენაცვალე, მართალია, ვიტანჯები მთელი ზაფხული გეგმების წერით, მაგრამ მაგათთვის ღირს. არც გაისად ავიღებ შვებულებას. ზაფხულში ვიმუშაებ. დაე, იცურაონ. მან შეუღლებს გაუცინა და ხმამაღლა თქვა:

—იცურაონ, მომავალი მაგათია.

ოჰ, როგორ უნდოდა ყოფილიყო ახალგაზრდა.

მისი ქალ-ვაჟი იდგა წყალში და საუბრობდა.

(გურამ რჩეულიშვილი, „ბანაობა მზის ჩასვლისას“)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. (3 ქულა) ჩვენი ოჯახიდან ყველა მუშაობს. მამა მწგრეველია, დედა – მეტაბელე. გერონტი, ჩემი უფროსი ძმა, წყალსაქაჩში მუშაობს. მხოლოდ მე ვსწავლობ, მესამეში გადავედი.

დედას უნდა, რომ მასწავლებელი გამოვიდე. მამა ჯერ არაფერს ამბობს. მოიცაეთ, გაიზარდოს და მერე ვილაპარაკოთ. მე ხარატობა მაინტერესებს.

მექანიკური სახელოსნო აქვე, ჩვენს პირდაპირაა. რანაირი ჩარხი არ დგას შიგ. სარანდავი, მლარავი, რეკოლცერული, მაგრამ მე ყველას სახარატო მირჩენია. უფრო ცოცხალია... არა, ცოცხალი როგორ იქნება, უფრო მიმზიდველია. მიტოს, აი, ჩვენი მეზობელი რომ არის, თმა უკან რომ აქვს გადავარცხნილი, სულ დიდებში რომ დადის, თავის ჩარხი „განვრთნილი“ ჰყავს. ეტყვის – „აბა იმლერე!“ და ჩარხიც შემოსძახებს.

— იაო, იაო, იაო!...

— დაუსტვინე! და დაუსტვენს.

მე ახლოს არ მიშვებს. მხოლოდ ერთხელ მახლებინა ხელი, ისიც იმიტომ, რომ ორი ვაშლი მივეცი. თითონ ხომ ხუთი უღევს ფეხქვეშ, კიდევ ერთი ყუთი დამიდო, ზედ შემაყენა და ლამაზი, სახელურიანი ბორბალი დამაბრუნებინა. სამჯერ არ მექნებოდა გადაბრუნებული, რომ ჩამომავდო. გეყოფაო. მელრედ ოთხი ვაშლი მივუტანე, იქნებ მეტ ხანს გამაჩეროს-მეთქი. ვაშლები კი გამომართვა, მაგრამ ჩარხს არ მიმაკარა. დაპირებით გამომისტუმრა – ხვალ თითონ შენ ავამუშავებინებო.

მეორე დღეს კი ის იყო სახელოსნოს კარი შევალე, რომ დამინახა კიდევ.

– ვერ წაიკითხე, რა წერია კარებზე? – გადმომძახა განგებ დაბოხებული ხმით. – ახლავე გარეთ გადი, თორემ ოსტატი დაგიწახავს და...

ხელისგულს მუუბერა. ერთი სიტყვით, დაგიფრენსო.

მე ვამოვედი. შევხედე კარს და ახლალა შევამჩნიე ქიმიური ფანქრით საგულდაგულოდ წარწერილი: „სახელოსნოში უცხო პირთა შესვლა სასტიკად აკრძალულია“

მიტოს ხელი ვიცანი. როგორ არ ვიცნობდი! განა ასე არ წერს ხოლმე თავის სახელს კედლებზე და ფიცრის ლობებზე? ერთგან ქერშიც კი უწერია „მიტო ქორ“... ე.ი. ქორძე.

იმ დღიდან წყალსაქაწში დაეინყე სიარული. პირველად გერონტიმაც თავი გამოიღო. არც ის მიშვებდა. მასაც უწერია კარებზე: „უცხო პირთა შესვლა სასტიკად აკრძალულია“, მაგრამ რომ ფაქირადი, სადაც შეტყევი, ყველგან გაგეგზავნიები-მეთქი, შემისვა, მაგრამ არა იმ ოთახში, სადაც ტუმბო და ძრავი დგას, არამედ წინაში, ტახტი რომ არის გამართული, ძველი შლანგები და ხრუტუნები რომ ყრია.

ერთ-ორ დღეს არაფერი დასჭირებია: არც ძენძი, არც ზეთი, არც სოლიდოლი. მხოლოს აუზზე მგზავნიდა ხოლმე – გასაგებად, საესე იყო, თუ არა. ბოლოს, როგორც იყო, დამინერა მოთხოვნა.

„გთხოვთ გასცეთ №1 წყალსაქაწის საჭიროებისათვის ძენძი. მ.წ. კვრ. სოლოდოლი 1 (ერთი) კგ“. დამარიგა: – ვერ სახელოსნოს უფროსს, ძია ვანოს, მოანერინებ ხელს, მერე სანყოფიში მიხვალ, სტეფანესთან, ავინონის და ნამოხვალ, მხოლოდ ჩქარა, შენებურად არსად არ გაეგა.

სათლი გამოეართვი და გაეიქეცე.

არსად არ გავეჩერებულვარ: არც შადრევანთან, სადაც წვეულებრივად, წყალს ვანვალეგები ხოლმე, არც ქვასამტვრეტთან, არც ბულდოზერთან. წარწერისათვის, რომელმაც ფეხი ამომაკეციონა სახელოსნოდან, ყურადღება არ მიმიქცევია; გაბედულად შევალე კარი და მიტოს ჩარხისკენ გავემართე. მიტო საქმით იყო გართული. ვერ დამინახა. მინდოდა კი, რომ დავენახე ახლაც ხომ ვერ გამაგებებდა. საქმე მქონდა, მაგრამ, თითქოს ჯიბრზე, ერთხელაც არ მოუხდენია. ბოლოს, რკინის პატარა ნაჭერმა მიშველა. იგი მიტომ გამოისროლა ხელუკულმა და ჩემს სათლს მოარტყა. სათლი, რკინამ ხომ ააღვარუნა, მე უარესად ავახმაურე – მუხლი მივარტყი, მაშინ მოიხედა. რა თქმა უნდა, იმავე ნაშ მიცნო და ბრაზმორეული ხმით მკითხა:

– შენ კიდევ აქ ხარ?

– საქმე მაქვს ამაყად მივუგე მე.

– რა საქმე?

– ძია ვანო მინდა, მოთხოვნაზე ხელი უნდა მოვანერინო.

– მერე ჯიბეში ხომ არა მყავს ის შენი ძია ვანო! მე რას მომწერუბიხარ, ავერ კანტორა, მიდი და მოანერინე.

არ შეგონა, ასე თუ მიპასუხებდა. ერთხელ კიდევ შევაკელე თვალი ჩარხს, რომელიც „იარე იარეს“ გაიძახოდა და გავბრუნდი.

ახლალა გამახსენდა, გერონტი რომ მელოდებოდა. ფათაფუთით ავიღე ყველაფერი, მაგრამ წყალსაქაწში პირდაპირ მაინც არ წავსულეარ. სახელოსნოში გავიარე – ისე, გზად.

ამჯერად მიტომ შორიდანვე შემნიშნა და დამიბღვირა, მაგრამ რომ მივუახლოვდი, სახე შეცვალა, გამიცინა.

– მოიცა! – დამიძახა წყნარად.

– მე გავჩერდი.

– დადექი აქ და თვალი დაიჭირე ჩარხზე! ხელი არავინ არ ახლოს! მე ერთ ნუთში მოვალ, კანტორაში შევირბენ. – უკანასკნელი სიტყვა თითქმის კანტორის კარებთან წარმოთქვა.

მე კიდევ ერთხელ გამახსენდა, რომ გერონტი მელოდებოდა, მაგრამ ხმა არ ამომიღია. სათლი და დავდეგი და ჩარხს მივუახლოვდი.

ჩარხის მასრა ნელა, სულ ნელა ბრუნავდა.

ბრუნავდა მასში გამაგრებული ფოლადის ღერძიც.

საჭრისი შეუმჩნეველად მიიწედა წინ და ცისფერი ბურბუსელა ცახცახით წვებოდა რკინის გულს. კარგად დავაკვირდი და შევამჩნიე, რომ ის ლამაზი, სახელურიანი ბორბალი, რომელზედაც ახლა

ნათ თვითონ მიტომ მომაკიდებინა ხელი, თავისთავად ბრუნავდა.

უფრო ახლოს მივედი.

„რა იქნება, რომ ამ სახელურიანი ბორბლის ბრუნვას ავაყოლო ხელი? რა იქნება?! არაფერი არ იქნება, ფრთხილად შევეხე. თან უკან ვიხედებოდი: ემანდ მიტო არ მოდიოდეს-მეთქი. ბორბალი ხუთ-ჯერ მაინც გადაბრუნდა და არაფერი მოხდა. „ცოტას რომ ავაჭქარებდე, აბა, ეს ბერკეტი ჩამოვნიო! ... ღონივრად დავანეჩი და, მართლაც, იმავე წამში შეიცვალა საჭრისმა ხმა. „აბა, ცოტაც“! ... ამის თქმა ვერც კი მოვასწარი და რაღაცამ ლანანი მოილო, რაღაც აქლრილდა, რაღაც აფართხალდა...“

მივიხედ-მოვიხედე. ყველა თავ-თავისი საქმით იყო გართული. სათლს ხელი დავავლე და მთელი ძალ-ღონით მოვეკურცხლე წყალსაქაჩისკენ.

გერონტიმ შემატყო, აღელვებული რომ ვიყავი. რაღაცას გააფუჭებდით. მე უარზე დავდექი. მაშინ დავგვიანება მომიზეზა და გამომავლო.

აქ აღარ ვნახოს ჩემმა თვალებმა, გაიგე! – მომძახოდა უკან.

...ახლა აღარც სახელოსნოში შემიძლია შესვლა (მიტო მემუქრება. თურმე ყველაზე უკეთესი საჭრისი ვაფუტეხე), ალაც გერონტი მიშვებდა წყალსაქაჩში. დავდივარ ასე. ხანდახან სამჭედლოში თუ შევეალ, მაგრამ მჭედლობა დიდად არ მაინტერესებს.

ამბობენ, ისეთი სკოლებიც არის, სადაც ხარატობას ასწავლიანო, მაგრამ იქ რომ მივიღონ, შეექვსე კლასში მაინც უნდა იყო. მე კი შესამეში გადავედი.

ექვსეში და უთუოდ იმ სკოლაში შევეალ, ხარატობას რომ ასწავლიან. მაშინ იმედიდუროს მიტომ, მასაც ხომ მხოლოდ ის სკოლა აქვს დამთავრებული და მეთი არაფერი.

ეხ, ნეტავ მალე დაინყებოდეს სწავლა!

რევაზ ინანიშვილი, „ნატვრა“ („პატარა უჯარმელის ნაამბობი“)

სავარჯიშო №2. წაკითხეთ ილია ჭავჭავაძის კრიტიკული ნერილები: „ღმერთმა ნუ დავაბეროთ“ და „ყალბი და ნამდვილი“. ჯერ დანერეთ თქვენი შეხედულებები და შთაბეჭდილებები ამ ორივე ნერილის შესახებ, შემდეგ კი – რეზიუმე (სულ: 4 ქულა).

1. (2 ქულა)

დაინსოვები: პუნქტუაცია

პუნქტუაცია (ლათ. პუნქტუმ - „წერტილი“) არის სასვენი ნიშნების გამოყენების წესები. თანამედროვე პუნქტუაცია არსებითად უნივერსალური სისტემაა (მცირედენ თავისებურებათა გათვალისწინებით).

სასვენი ნიშნები და მათი ძირითადი დანიშნულება:

1. წერტილი (.) ინერება:

ა) აზრობრივად, ინტონაციურად და სინტაქსურად დასრულებული თხრობითი წინადადების ბოლოს: მზე ჩადის. ფრინველები იბუდევენ. ვერძები რქებ-გადაყრილი უსაქმოდ დადიან.

ბ) სიტყვის შემოკლების აღსანიშნავად: სოფ. (სოფელი), მდ. (მდინარე);

გ) ტექსტის პუნქტუადა დაყოფის დროს, მონაკვეთების დასაწარმო-რავად (1., 2., ა., ბ. და მისთ.)

შენიშვნა: ქართულში წერტილი არ დაისმის სათაურის შემდეგ.

2. მძიმე (,) დაისმის:

ა) რთულ თანწყობილ ან ქვეწყობილ წინადადებებში: გრილი ნიავი უბერავ-და, ხეები სასიამოვნოდ შრიალებდნენ.

ბ) ერთგვარ წევრთა ჩამოთვლისას: დაპერეს დაფს, დოღს, დაირას, დუღუქს, ზურ-ნას;

გ) განკერძოებული სიტყვებთან და გამოთქმებთან: მეორე დღეს, დილით ადრე, გამოსულიყო ზაალ აივანზე... ეჰ, ძმავ, ნადი შენ შენს გზაზე სიმღერით; პო, შვილო, ეგეც მოხდება ხოლმე...

დ) სხვათა სიტყვისაგან ავტორისეული სიტყვების გამოსაყოფად:

- ახლავე ნადი და უთხარი, - უბრძანა ბიძამ ვარს, - ჩემს მოსვლამდე არ გამოჩნდეთ-თქო.

ე) ავტორებისა და წიგნების დასახელებისას:

ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკა, თბილისი, 1930 წ.

3. წერტილ-მძიმე (;):

ა) ეს ნიშანი ყოფს სინტაქსურად დამოუკიდებელ, მაგრამ ერთმანეთ-თან მჭიდროდ დაკავშირებულ წინადადებებს. მაგ.: საცა გუთანს არ გაეელო, გაიარა; საცა ბარი არ მოხვედროდა, მოხვდა; საცა ეაზი არ იყო, ვაზით გაივსო; საცა წისქვილი არ იყო, გაკეთდა...

ბ) წერტილ-მძიმე (;) დაისმის აგრეთვე რამე აზრობრივი პუნქტების ჩამოთვლის დროს: ორი წინადადებიდან უნდა აირჩიოს ის, რომელიც ა) უფრო გამართუ-ლია; ბ) უფრო ზუსტად გამოხატავს აზრს; გ) უფრო მარტივია აგებულებით...

4. კითხვის ნიშანი (?) დაისმის კითხვითი წინადადების (ფრაზის) ბოლოს:

კაცმა რომ მოინდომოს, კლდეს გაარღვევსო, ხომ გაგიგონია?

- 5. ძახილის ნიშანი (!) და ისმის:**
- ა) ძახილის ნინადადების ბოლოს: - აბა, უფურე წუთისოფლის მუხანათობას!
- ბ) მიმართვის ფორმებთან: დაეით! ნახე! ჩემო ბატონო! სალამო მშვიდობისა!
- 6. კითხვა-ძახილის ნიშანი (?!) და ისმის კითხვა-ძახილის ნინადადების ბოლოს:** ოხ, ღმერთო ჩემო! სულ ძილი, ძილი, როსლა გვეღირსოს ჩვენ გაღვიძება?!
7. მრავალწერტილი (...) ინერება:
- ა) დაუშთაერებელი აზრის, განყვეტილი ნინადადების შემდეგ: მზითვეს რას დავეძებო, ასე ამბობს თურმე... შე ქალი მინდაო, თვარა...
- ბ) დაუხსრულებელი ჩამონათვალის ბოლოს („და სხვ.“-ს მაგიერ): გაჩნდა ახალი ტერმინები: რეიტინგი, იმიჯი, მენიჯი, ბაიტი, ფაილი...
- გ) თუ ციტატას ვამოკლებთ: „...ეს თავადი რომ აზნაურს ზურგს უქცევს, აზნაური - თავადსა, ორიენი - გლებსა... ნუთუ ესენი... ქართველი პგონია ვისმე!“
- 8. ორწერტილი (=) და ისმის:** ა) სხვათა სიტყვის გადმოცემის დროს - ავტორის ეული სიტყვების შემდეგ (აგრეთვე ციტატის მოყვანისას): ბაში-აჩუკმა გაიციინა და უპასუხა:
 - ჩემი სათქმელიც ეგ არის!
 რუსთაველმა გვიანდერძა: „სჯობს სიცოცხლესა ნაზრახსა სიკვდილი სახელოვანი...“
 ბ) განმაზოგადებელი სიტყვის ან ფრაზის შემდეგ:
 ვეულადერი მდუმარებს: ხე, ქვა, ტყე, მთა და მინდორი.
 შენი შენა: განმაზოგადებელი სიტყვის შემდეგ უმჯობესია ტირე და ინეროს, თუკი ნინადადება ჩამონათვალით არ მთაერდება. მაგ.: აყვადე ათასი ყვავილი - ია, კესანე, პირიმზე, ცისთვალა - და გარემოს სურნელი მოეფინა.
 გ) ორწერტილი ინერება ისეთი ნინადადების შემდეგაც, რომლის შინაარსსაც თითქოს ვამლის, დეტალურად წარმოადგენს მომდევნო ნინადადება (ნინადადებები): შენ ვაზებში გიპოვე: მხარი დაგებჯინა ბარის ტარზე, ბარის ტარს დაპყუდებოდი და გამტერებული დასცქეროდი დედამინას...
- 9. დეფისი (-) გამოიყენება:**
- მრავალცნებიან ან ფუძეგაორკეცებულ კომპოზიტებთან: ნაპირ-ნაპირ, ორ-ორი, მთა-ბარი, მისვლა-მოსვლა, ქართლ-კახეთ-იმერეთი...
- ბ) ზოგი უცხოური გეოგრაფიული სახელის გადმოცემისას: ნიუ-იორკი, სან-მარინო, სენტ-კიტსი, სან-ფრანცისკო...
- გ) სხვათა სიტყვის - მეთქი და - თქო ნანილაკების დართვისას: ხომ ვითხარი, არ გამოვა-მეთქი!
- დ) თავსართ-ბოლოსართების დართვისას რიცხვით სახელებზე: მე-2 რიგი, გიორგი I-მა, № 120-ში...
- ე) სიტყვის გადატანისას: ბირთვი...
- 10. ტირე (-) [ორი დეფისისხელა პორიზონტალური ხაზი] გამოიყენება:**
- ა) ნინადადების რომელიმე წევრის გამოტოვებისას:
 ღმილი ჯადოსნური პქონდა, სიტყვა-პასუხი - ტკბილი...
 ბ) სხვათა სიტყვისაგან ავტორის სიტყვების გამოსაყოფად და დოლოგური მტყველების დასაყოფად:
 - სიყვარული ძნელია! - უპასუხა მგორემ, - გაიგებდი, ერთმანეთი პყვარებიათ.
 - ურმები გაისტუმრე?
 - გაეისტუმრე, შენი ჭირიმე!..
 გ) განმაზოგადებელი სიტყვის წინ, როცა მას წინ უსწრებს ერთგვაროვანი წევრების ჩამონათვალი:
 სახლსაც, მამულსაც, სახნავ-სათეს იარაღსაც, საქონელსაც - სუველას აირჩევს.

6. ჩამოთვლილთაგან რომელი ნიშანი განასხვავებს ოფიციალურ-საქმიან სტილს სამეცნიეროსაგან?

ა. ხალიტერატურო ენის ნორმათა დაცვა; ბ. აზრის ლოგიკურობა; გ. სიმშრალე; დ. სიზუსტე.

1. ბ; 2. ა, გ; 3. ა, ბ, გ; 4. ა, ბ; 5. გ; 6. ბ, გ, დ.

7. ჩამოთვლილთაგან რომელია მხოლოდ ოფიციალურ-საქმიანი სტილის სპეციფიკური ნიშანი?

ა. სიტყვათა პირდაპირი მნიშვნელობით გამოყენება; ბ. ტრაფარეტულობა; გ. ლაკონურობა; დ) სიზუსტე.

1. ა; 2. ა, ბ; 3. ბ; 4. ა, ბ, გ; 5. ბ, გ; 6. ა, გ, დ.

8. ჩამოთვლილთაგან რომელია ოფიციალური დოკუმენტი?

ა. ლექცია; ბ. მოხსენება; გ. განკარგულება; დ. არცერთი პასუხი არაა სწორი.

1. ბ; 2. ა, გ; 3. ა, ბ, გ; 4. ა, ბ; 5. გ; 6. ბ, გ, დ.

9. ჩამოთვლილთაგან რომელი არაა სამეცნიერო სტილის ფუნქცია?

ა. კომუნიკაცია; ბ. შემოქმედება; გ. ესთეტიკურობა; დ. არცერთი პასუხი არაა სწორი.

1. ბ; 2. ა, გ; 3. ა, ბ, გ; 4. ა, ბ; 5. გ; 6. ბ, გ, დ.

10. რომელ სტილში გამოიყენება სასაუბრო სტილის ნიმუშები სტილური ფუნქციით:

ა. სამეცნიეროში; ბ. ოფიციალურ-საქმიანში; გ. მხატვრული ლიტერატურის სტილში; დ. პუბლიცისტურში.

1. ა; 2. ა, ბ; 3. გ, დ; 4. ა, ბ, გ; 5. ბ, გ; 6. ა, გ, დ.

დაინხმეპით: ზმნასთან დაკავშირებული მართლწერის საკითხები

ქართული ზმნა მრავალპირიანია. მოქმედ პირს სუბიექტურს უწოდებენ, სამოქმედოს კი-ობიექტურს. ზმნის ერთ ფორმაში შეიძლება წარმოდგენილი იყოს ერთი, ორი, ან სამი პირი. ერთპირიან ზმნაში ოდენ სუბიექტური პირია წარმოდგენილი, ორპირიანში-ერთი სუბიექტური და ერთი-ობიექტური, სამპირიანში - ერთი სუბიექტური და ორი ობიექტური. ობიექტური პირი ორგვარია: პირდაპირი და ირიბი. ეს პირები ზმნაში სათანადო ნიშნებით გამოიხატება. ისინი შეიძლება წარმოდგენილი იყოს I, II ან III პირში.

თუ ზმნა პირველ პირშია და იგი უ-ინით არის წარმოდგენილი, მაშინ სუბიექტურ წყობასთან გვაქვს საქმე, ხოლო თუ პირველი პირი შ-ანიით არის წარმოდგენილი, მაშინ წყობა ობიექტურია. პირთა რომელობას ვარკვევთ შესაბამისი პირის ნაცვალსახელების შეწყობით, კერძოდ, I პირს შეესაბამება ნაცვალსახელები მხოლოდით რიცხვში მე, შრავლობითში ჩვენ, II პირს შესაბამისად - შენ და თქვენ, III - კი ის, იგი, ისინი, ივინი, მათ. მაგალითად: მე ვ-გალობ, ჩვენ ვ-გალობ-თ, შენ გალობ, თქვენ გალობ-თ, ის გალობ-ს, ისინი გალობ-ენ...

I სუბიექტური პირის ნიშანი მხოლოდით რიცხვში არის პრეფიქსი ვ-, შრავლობითში მას ემატება სუფიქსი -თ, მაგ-: ვ-ცხოვრობ მე, ვ-ცხოვრობ-თ ჩვენ.

I სუბიექტური პირის ნიშანი ვ' იხმარება როგორც ხმოვნების, ისე თანხმოვნების წინ. იგი იწერება ვ - ინით დაწყებულ ფუძეებთანაც, გარდა ვალ' და ვედ' ფუძისა. მაგ: ვ-ვარჯიშობ მე; ვ-ვარცხნი მე, მას; ვ-ვარდები მე; ვ-ვექილობ მე, მას; ვ-ვითარდები მე... შდრ. მო-ვალ, ნა-ვალ, გაფა-ვალ, წამო-ვალ, მოვედი, მოხვედი ზმნებში.

სუბიექტის I პირის ნიშნის ხმარება აუცილებელია ო და უ ბაგისმიერი ხმოვნების წინ: ვ-ოცნებობ, ვ-უყვარვარ და სხვ.

თემა III.

სტილის რამბა. სასაუბრო და მნივნილოვანი სტილი. ფუნქციური სტილი. სტილის დიფერენციაციის აუცილებლობა

3.1. **სტილი** (ბერძნული *stylos*, ლათ. *Stylus*) ძველ საბერძნელოში ერქვა რკინის პატარა ხოლს, რომლის წვეტიანი თავითაც ძველი ბერძნები და რომაელები ქალაქის გამოგონებამდე წერდნენ გასართულულ დაფაზე, ბლაგვით კი შლიდნენ. შემდგომ სტილი ლამაზ ხელს, ნაწარმოების, კალიგრაფიულ ხასიათს აღნიშნავდა, რითაც სცნობდნენ, ასხვავებდნენ ამა თუ იმ ვადამწერის ხელს.

სტილი პოლისემიური სიტყვაა და აღნიშნავს: 1. ხელოვნებაში ამა თუ იმ ეპოქის, ერის, მიმართულებების ან ცალკეულ შემოქმედთა დამახასიათებელ გამოწახველობით ხერხთა, შიდატერულ თავისებურებათა ერთობლიობას; 2. ენობრივ თავისებურებებს, რომელიც ახასიათებს ამა თუ იმ მწერალს, ლიტერატურულ მიმდინარეობას, ეპოსს; 3. ვადატანით – ქვეყის ან მოქმედების თავისებურებებს, მანერას (მუშაობის სტილი; თამაშის სტილი); 4. ნელთალრიცხვის სისტემას (ძველი სტილი იუდიულის კალენდარს მაკყებოდა, ახალი კი გრიგორიანულია (ქველ).

სტილი არის ერთი რიგის საგანთა და მოვლენათა მკვეთრად განმასხვავებელ ნიშანთა ერთობლიობა. კონკრეტულ შემთხვევაში კი თავისებურ ენობრივ საშუალებათა ერთობლიობა, რომელიც ერთმანეთისაგან განასხვავებს ადამიანთა მტყველებს სხვადასხვა სიტუაციასთან, საგანთან, მოვლენასთან, შეცნირებისა და ხელოვნების დარგებთან დაკავშირებით.

შემოდასახელებულ მნიშვნელობათაგან ჩვენ გვიინტერესებს სტილი, როგორც მტყველების ნაირსახეობა, რომელიც ენობრივ საშუალებათა თავისებური შერჩევით ხასიათდება. ეს უკანასკნელი **ფუნქციურ სტილს** უკავშირდება. **ფუნქციური** დანიშნულების ნიშნავს.

წერის დანებებამდე უნდა განისაზღვროს, ვისთვისაა განკუთვნილი ტექსტი, რა დანიშნულება აქვს მას. აქედან ჩანს, რომ არსებობს განსხვავებული ტიპის, დანიშნულების, ხასიათის, ზეპირი თუ წერილობითი ტექსტი, რომლებიც სხვადასხვა აუდიტორიას თუ სიტუაციას შეესაბამება.

3.2. **მეტყველების ფორმა და სტილი.** სათქმელი სხვადასხვაგვარად შეიძლება გამოხატოს შესაბამისად, მტყველება განსხვავებულია როგორც ფორმის, ისე სტილის მიხედვით. ფორმაში იგულისხმება ზეპირი და წერილი მტყველება, ხოლო სტილში – სასაუბრო და მნივნილოვანი სტილი. მართალია, ზეპირ მტყველებას შეესაბამება სასაუბრო სტილი, წერილის კი – მნივნილოვანი, მაგრამ მათი იდენტოფიკაცია (გაიგივება) არ შეიძლება: მნივნილოვანი სტილის ნიშნში შეიძლება გაემაოცეს ზეპირად.

სასაუბრო სტილის მახასიათებლებია: არაოფიციალურობა, ბუნებრიობა, დაუგეგმავობა, ყოფითი შინაარსი, დიალოგურობა ან პოლილოგურობა, ეკონომიურობა, ვწაპრესიულ-ემოციური ლექსიკა, უარსული წინადადებების გამოყენება.

მნივნილოვანი სტილის მახასიათებლებია: სალიტერატურო ენის ნორმათა დაცვა, წვრილური ლექსიკა, წინასწარ დაგეგმვა, მონოლოგურობა, ლოგიკურობა, დიდი მოცულობა, სრული (შეტწილად რთული ქვეწმობილი) წინადადებები.

სასაუბრო სტილში გამოიყენება შემდეგი ენობრივი საშუალებანი: ექსპრესიული ზმნები, ემოციურობის გამოხატველი ზედსართავი სახელები, შორისდებულები; მნივნილოვანი – აბსტრაქტული სახელები, სახელ-ზმნები, ტერმინოლოგია, პოსტპოზიციური მსახურელ-სახურელი.

მნივნილოვანი სტილისთვის აუცილებელია: 1) აზრის გამოხატვის სისწორე; 2) მტყველების სოზუსტი; 3) მტყველების მკაფიოობა; 4) ლაკონიურობა; 5) სინმანვე (ნორმატიულობა); 6) ბუნებრიობა; 7) სწორი წყობა.

გამოყოფენ ხუთი სახის სტილს: სამეცნიეროს, ოფიციალურ-საქმიანს, პუბლიცისტურს, მხატვრული ლიტერატურისას და სასაუბროს. სტილის სახეობებზე საუბრისას, ჩვეულებრივ, განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევენ მათ განმასხვავებელ ნიშნებს, თუმცა არ არსებობს მათი ენობრივ გამომსახველობითი საშუალება, რომელიც მხოლოდ ერთ რომელიმეში გვხვდებოდა და არ გამო-

ყენებოდა სხვაგან. ერთი და იგივე ნიშანი შეიძლება შეგვხვდეს რამდენიმე სტილში, მაგრამ შესაძლებელია, ერთისთვის ნიშანდობლივი იყოს იგი, მეორისთვის – აუცილებელი. მაგ.: ლოგიკურობა სამეცნიერო და ოფიციალურ-საქმიან სტილთა აუცილებელი ნიშანია, სასაუბრო სტილში სასურველია, მაგრამ არაა აუცილებელი. სიზუსტე და ლაკონიურობა არის სამეცნიერო სტილის ნიშანიც, ოფიციალურ-საქმიანისაც და მხატვრული ლიტერატურისაც, თუმცა ამ უკანასკნელში მას სრულიად განსხვავებული ფუნქცია ენიჭება.

ერთი და იგივე ნიშანი გამოიყენება სხვადასხვა სტილში, მაგრამ იგი იძენს განსაკუთრებულ ფუნქციას, სხვადასხვაგვარად რეალიზდება. თუ მას ეს ფუნქცია არ აკისრია, მაშინ იგი გადახრად მიიჩნევა. მაგ.: სასაუბრო და მხატვრული ლიტერატურის სტილში ვულგარიზმი თუ ჟარგონიზმი სრულიად განსხვავებულ ფუნქციას ასრულებს. თუ სასაუბრო სტილის ნიშნებს სამეცნიერო სტილში გამოიყენებთ, ეს აღრუვად ჩაითვლება. სალიტერატურო ენისა და ცოცხალი მეტყველების, წიგნური და სასაუბრო სტილის, მხატვრული და სამეცნიერო ენის გაუმჯობესება, სტილთაშორისი საზღვრების აღრევა შეტად აქტუალური პრობლემაა.

ცოდნის შესამოწმებელი კითხვები:

1. რა არის სტილი და როგორ იქმნება იგი?
2. რას სწავლობს ფუნქციური სტილი?
3. რა არის სტილთა დიფერენციაციის საფუძველი?
4. ჩამოთვალეთ სასაუბრო მეტყველების მახასიათებლები;
5. ჩამოთვალეთ მნიშვნობრული მეტყველების მახასიათებლები;
6. რატომ არ შეიძლება მეტყველების ფორმისა და სტილის გაიგივება?
7. დაასახელეთ სასაუბრო და მნიშვნობრული სტილის ენობრივი ნიშნები;
8. ჩამოთვალეთ მეტყველების სტილურ სახეობათა შემაპირობებელი ფაქტორები;
9. რით აიხსნება ერთისა და იმავე ნიშნის სხვადასხვა სტილში რეალიზება?
10. სად გამოიყენება სასაუბრო სტილის ნიშნები სტილური ფუნქციით?

3.3. სამეცნიერო სტილი. სამეცნიერო სტილი მეცნიერული ლიტერატურის, წიგნის, გამოკვლევების, სახელმძღვანელოების, მოხსენებებისა და მისთანათა ენაა. იგი განკუთვნილია სამეცნიერო საზოგადოებისათვის. ამ სტილის ნიშნები არის: საბაკალავრო, სამაგისტრო, სადოქტორო შრომები, ენციკლოპედია, გამოკვლევა, სტატია, სახელმძღვანელო, რეცენზია, ანოტაცია, რეფერატი, კონსპექტი, გამომხატვრება და სხვა.

სამეცნიერო სტილის უმთავრესი ფუნქციაა ინტელექტუალური კომუნიკაცია.

სამეცნიერო სტილის სახეობებია: საკუთრივ სამეცნიერო, სასწავლო-სამეცნიერო (საგანმანათლებლო) და სამეცნიერო-პოპულარული.

საკუთრივ სამეცნიერო ნაშრომი (მონოგრაფია, დისერტაცია, მოხსენება) განკუთვნილია მკითხველთა უწირო წრისათვის, კონკრეტული დარგის ან მონათესავე სფეროს სპეციალისტთათვის. ის იწერება აკადემიური სტილით. მისი მიზანია სამეცნიერო წრეებისათვის მეცნიერული კვლევის შედეგების, სიახლის გაცნობა (ინტელექტუალური კომუნიკაცია). ასეთ ნაშრომში მეცნიერული ტერმინები განმარტებული არაა, რადგან იგულისხმება, რომ მკითხველს (ადრესატს) აქვს საბაკალავრო ცოდნა. თუ ახალი ტერმინია წარმოდგენილი, მაშინ მას განმარტებაც ახლავს.

სამეცნიერო-პოპულარული ნაშრომის დანიშნულებაა არაპროფესიონალთათვის სამეცნიერო მიღწევების გაცნობა და პოპულარიზაცია. ვინაიდან ადრესატს არ აქვს სათანადო ცოდნა, ნაშრომი არ უნდა იყოს გადატვირთული სპეციალური ტერმინებით, თუ ასეთი არის, მაშინ მას უნდა ახლდეს განმარტებაც.

სასწავლო-სამეცნიერო ნაშრომში ელენდება ორივე ტიპის შრომათა მახასიათებლები. საკუთრივ სამეცნიერო სტილთან მას აკავშირებს ტერმინოლოგიის გამოყენება, სისტემურობა, ლოგიკურობა, არგუმენტირება, სამეცნიერო-პოპულარულთან – ენობრივ საშუალებათა მისაწვდომობა, ილუსტრირება.

სამეცნიერო სტილის სპეციფიკის განმარტებელი ნიშნებია:

1. **ფორმობრივი ნიშანი:** იგი ძირითადად **ნერილობითია** (ასეთი ფორმა დიდხანს ინახავს ინფორმაციას, ეკონომიურია და იძლევა შესაძლებლობას, მკითხველი შეერჯერ მოუბრუნდეს მას); მოხსენება **ზეპირია**, მაგრამ იქმნება სამეცნიერო სტილით.

2. **შინაარსობრივი მხარე:** ეს სტილი მონოლოგურია და ნერილობითია. სამეცნიერო სტილისათვის მთავარია შინაარსობრივი მხარე: **სიზუსტე, ლოგიკურობა, თანამიმდევრული მსჯელობა, მტკიცე ბითობა, განზოგადება, დასკვნა.**

მსჯელობის აგების ეტაპებია:

ფაქტი (რა?): მთავარი მოვლენა ან აზრი, რომელიც უნდა უარყოთ ან დაეამტკიცოთ;

მოტივი (რატომ?): რატომ მოხდა ეს მოვლენა ან რატომ ავითარებთ ამ აზრს;

არგუმენტი (საიდან ჩანს ეს?): დამადასტურებელი მაგალითი, ფაქტი;

შეჯამება (რის თქმის საშუალებას გვაძლევს არგუმენტი?);

დასკვნა (რა შეიძლება დაეასკვნათ?). (შაბაშვილი, შარაშენიძე).

3. **ენობრივი მხარე.** სამეცნიერო სტილისთვის დამახასიათებელია სიტყვათა ერთმნიშვნელოვნება, მეტაფორის დემეტაფორიზაცია.

სამეცნიერო სტილში პრაქტიკულად არ გამოიყენება ისეთი ზატოვანი გამოთქმები, როგორცაა: თავიდან გამოუვარდა, ცხოვრება დულა. აქ ფრაზეოლოგიზმებს დაკარგული აქვთ მეტაფორულობა: მზის გვირგვინი, ფრთიანი ფრაზა, მაგნიტური ქარიშხალი, მხატვრული ქსოვილი. **დემეტაფორიზებულია** ასევე მკურნალობის ტაქტიკა, სხილძარღვითა კედლები, მანქანის ტვინი, თვალის პროლი, თვითმფრინავის კუდი...

სამეცნიერო სტილში დაცულია სიტყვათა საგნობრივი ნარმოფგენა. აქ იშვიათად შევხვდებით სიტყვათა გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენების შემთხვევებს, მაგ.: ენა – აბსტრაქტული, აღგორითიშული, მანქანური ანდა საკეტელან, ბერკეტის ენა.

სამეცნიერო ტერმინოლოგია. ტერმინები ჩვეულებრივი სიტყვებისაგან განსხვავდება სიზუსტით, ლოგიკური განსაზღვრულობით. მას 1. განსაზღვრული ადგილი უჭირავს, კონკრეტული პროფესიისთვისაა განკუთვნილი; 2. იგი არ გამოიყენება გადატანითი მნიშვნელობით; 3. არაა ექსპრესიული; 4. ახასიათებს ერთმნიშვნელოვნება.

ერთი და იგივე ტერმინი გვხვდება სხვადასხვა დარგში – რეაქცია ქიმიასა და პოლიტიკაში, **ასიმილაცია** – ფონეტიკასა და ეთნოლოგიაში.

სამეცნიერო სტილში პროდუქტიულია სხვადასხვა დაბოლოების საწყისი: -ა სუფიქსიანი შესწავლა ქვეყნა, ცვენა; -ცია (შალუცინაცია, მოდიფიკაცია, არტიკულაცია), -ობა, -ება (ვანუსაზღვრელობა), -იკა (სიმბოლიკა, სინონიმიკა)...

ვინაიდან ლოგიკური მსჯელობა მოითხოვს ფაქტების ახსნასა და დასაბუთებას, სამეცნიერო სტილში ხშირია ახსნა-განმარტებები. ტერმინების სიჭარბე თავისთავად ითხოვს დამხმარე ზმნებს, ნაწილაკებს, ნაცვალსახელებს, ასევე ზმნიზელებსაც. ახსნა-განმარტება მოითხოვს მაიგივებელ კავშირებს: ანუ, ესე იგი, დასკვნა – ჩართულ სიტყვებს: ამრიგად, მაშასადამე, რასაკვირველია, როგორც ჩანს, როგორც დადასტურდა. წინა ნათქვამთან დაკავშირება გადმოცემა სიტყვებით: ამის შედეგად, ამდენად, მსგავსად ამისა) მსჯელობის ლოგიკურობა და თანამიმდევრულობა – **ჯერ ერთი, მეორე, მესამე, ერთი მხრე, მეორე მხრე და ა. შ.** კორელაციებით.

ამავე სტილში გამოიყენება ნუმერაცია, ციფრები, სქემები, ფორმულები, დიაგრამები, ნახაზები. სასაუბრო სტილში ძირითადად მშობლიური ენის სიტყვები გვხვდება, სამეცნიეროში კი დასტურდება საერთაშორისო, ინტერნაციონალური ფუძეები და მოწოდებები: -დი, -დია, -იზო-, -ცია-, -იზმ-, -ატ-, -იტ-, -იოდ (შიბრიდი, პროზოდია, იზოტოპი, შალუცინაცია, კომპრომატი, ალკალოიდი და სხვა) მაგალითად: ნეფროტი, ოტიტი, პეპატიტი, ქოლეცისტიტი, ჯერმატიტი, სინუსიტი, ალექსანდრიტი, აპატიტი.

გავრცელებულია ნიშნარტებია: ალო – (ალომორფი, ალოფონი), მიკრო-, ანტი-, ინტერ-, ექსტრა-, მინი-, სუპერ-, შიპერ-... (მაკროავტობუსი, ანტიეროვნული, ინტერნაციონალი, ექსპრეზიდიტი-...)

პროდუქტულია ასევე აფიქსები: -ობა, -ება (მეჯერება, გალობა, ქმედითობა, მექანიზება...) სამეცნიერო სტილში გვხვდება აღწერითი ფორმები, რომელთა სახელად ნაწილად გამოიყენებულა ზედსართავი, არსებითი სახელები, მიმღეობა. მეტნილად გამოიყენება რთული ქვეწყობილი ნიშადადებები.

სამეცნიერო ნაშრომის სათაურში არ არის ქვეტექსტი. მაგ.: „მყოფადი ქართველურ ენებში“; „ასპექტი ქართველურ ენებში“; „სამზრული მეტყველება და ქართული სამწერლობო ენა“; „ჩვენი ენა ქართული“ და ა. შ.

მეცნიერული აზროვნება გოველთვას არ არის რეალიზებული აკადემიური სტილით. სამეცნიერო ნაშრომის ხარვე ზებია:

1. შინაარსობრივი მხარე: 1) ახალი სამეცნიერო ინფორმაციის დეფიციტი; 2) ფაქტობრივი შეცდომები; 3) განზოგადებაზე დაუფუძნებლობა და უსაფუძვლო პარადლებები;
2. შინაარსობრივ-სამეტყველო – ტერმინოლოგიაში არაა დაცული სიზუსტე, დარღვეულია ლოგია, არასწორად გამოყენება ენობრივი ფორმა;
3. სტილისტიკურ-ენობრივი – უმართებულოდ გამოიყენება სხვა სტილის ფორმები;
4. სტილისტიკურ-კომუნიკაციური-არაა ვათეალისწინებული კონკრეტული ადრესატის განათლება, სოციალური სტატუსი, ასაკი.

სამეცნიერო სტილის სპეციფიკური ნიშნებია:

1. სპეციალური ლექსიკის, ტერმინოლოგიის მიზანმიმართული გამოყენება;
2. ლაკონიურობა;
3. სიზუსტე;
4. საეაღდეგულო ციფრების, სიმბოლოებისა და ნიშნების გონივრული გამოყენება;
5. ზმნების ნაკლებობა;
6. ტეჭატის ლოგიკურობა – მიზე ზმედეგობრიობის გადმოცემა;
7. ტეჭატის მტკიცებითი ხასიათი;
8. აზრის გადმოცემისას სუბიექტური მომენტების უგულვებლყოფა;
9. მხატვრული სტილის ელემენტების მაქსიმალური შეზღუდვა;
10. სალიტერატურო ენის ნორმათა დაცვა.

ამრიგად, სამეცნიერო სტილი არის ენობრივი სისტემა, რომელიც ფუნქციონირებს, როგორც სამეცნიერო ინფორმაციის ლოგიკურად ორგანიზებული ფორმა. იგი წარმოადგენს ინტელექტუალური ინფორმაციის გაცვლის საშუალებასაც. მეცნიერული კომუნიკაცია განზოგადებულია, არ მიემართება კონკრეტულ ადრესატს.

საეარჯიშო №1. წაკითხეთ ტექსტი და გამოკვეთეთ სტილური ნიშნები. გამოყავით მსჯელობის განვითარების ეტაპები. ამოინერეთ შესაბამისი ადგილები (2 ქულა):

ამერიკელი მეცნიერები ამტკიცებენ, რომ მათი აღმოჩენის შემდეგ შეიძლება დაეიფინყო თმის საღებავების შესახებ. მათ გამოარკვეეს, რატომ ჭალარაფდება ადამიანი. თმის ფერს განაპირობებს თმის ფოლიკულების ღეროვანი უჯრედები, რომლებიც მოქმედებენ მელანოციტებთან ერთად და გამოიმუშავენ ფერს. მეცნიერებმა აღმოაჩინეს სასიგნალო ცილა WNT, რომელიც კოორდინირებს ორი ტიპის უჯრედების პიგმენტაციას. ამ ცილის ნაკლებობა მელანოციტების ღეროვან უჯრედებში იწვევს ჭალარის გაჩენას. ნიუ-იორკის უნივერსიტეტის სამედიცინო ცენტრის მეცნიერებმა ჩაატარეს კვლევა, რომლის შედეგებიც გამოქვეყნდა ჟურნალ „სელში“.

პროფესორმა მაიუამი ტიტომ განაცხადა: თუკი გენეტიკის საშუალებით მოვახერხებთ მანიპულირებას სასიგნალო პროტეინებით, შესაძლებელი გახდება თმის გაჭალარავების თავიდან აცილება. ჩვენ წარმატებით გამოვცადეთ აღნიშნული ტექნოლოგია მღრღნელებზე. ასევე ეიმედოვნებთ, რომ აღმოჩენა დაგვეხმარება არამართო ამ პრობლემასთან გამკლავებაში, არამედ სინათლეს მოჰფენს მთელ რიგ დაავადებებს, რომლებიც მელანოციტებთან არის დაკავშირებული, მათ შორის, მელანომასაც.

სავარჯიშო №2. ნაიკითხეთ ქვემოთმოყვანილი ტექსტები, შეადარეთ ერთმანეთს და გამოკვეთეთ როგორც საერთო, ისე განმასხვავებელი ნიშნები (2 ქულა):

1. მისი უდიდებულესობა – მარწყვი

გემო და არომატი მარწყვის ერთადერთი ღირსება არ არის, მარწყვი ვიტამინებისა და მიკროელემენტების ერთგვარი ქაა. მასი მთავარი სიმდიდრეა C ვიტამინი, რომელიც გულ-სისხლძარღვთა დაავადებებისა და ნაოჭების წინააღმდეგ ბრძოლის ცნობილი საშუალებაა. მასში ბევრია I ჯგუფის ვიტამინი, რომლებიც განწყობას ამაღლებენ.

მარწყვი ფიტონციდების მაღალი შემცველობით გამოირჩევა. ამ ნივთიერებებს ბუნებრივ ანტიბიოტიკებს უწოდებენ, რადგან ნებისმიერი ინფექციის დაშარცხება შეუძლიათ. სასარგებლოა მარწყვის ფოთლებიც, მასში ჩ ვიტამინი უფრო მეტია, ვიდრე ნაყოფში, მინერალების მარაგი, რომელშიც შედის რკინა, თუთია, კობალტი, მაგნიუმი, კალიუმი, კალციუმი და ფოსფორი. ფოთლების ნაყენს სამკურნალო თვისებებს ანიჭებს. ის შესანიშნავი ზოგადგამაძლიერებელი საშუალებაა გაციების დროს, და გამწმენდი ღვიძლისა და თირკმელების დაავადებების შემთხვევაში.

ფოთლებს დაკრეფა უმჯობესია მცენარის ყვავილობის პერიოდში. თუ პიპერტონია და აიეროსკლეროზი განუხებთ, ქორჯა მარწყვის ნაყენი თქვენთვის უფარი ნაშალია. ნენი და კენკრის პიურე საქმლის მოხელეების დარღვევისა და კოლუტის საწინააღმდეგო კარგი პროფილაქტიკური საშუალებაა. თუ პროფილაქტიკა არ დაგეგმართ, მაშინ დამატებით მარწყვის ფოთლებიც და ფესვებიც გამოიყენეთ. რამდენიმე ცალი კენკრის ქამამ შეიძლება გავათავისუფლოთ თავის ტვინისგანაც. გამხმარ მარწყვს აფულებულ წყალს ასხამენ და გაციების დროს სვამენ, ხოლო ფოთლების ნაყენს ანგინის დროს ყელში ივლებენ. მარწყვის ფოთლების ჩაი ცნობილია, როგორც სისხლის გამწმენდი, სისხლის ნარმოქმნის ხელშემწყობი და დამამშვიდებელი საშუალება. მას სამკურნალო ეფექტი აქვს პემოროსის, ელენთისა და ღვიძლის დაავადებების დროს.

ქორჯა მარწყვის წყენი შესანიშნავი საშუალებაა ჭორფლია და პიგმენტური ლაქების მოსაშორებლად. თუ ალერგიული ხართ, მარწყვი შეიძლება ძლიერი ალერგენი აღმოჩნდეს, რისკის შესამცირებლად მარწყვს კეფირი ან რძე დააყოლეთ.

2. მარწყვი – FRAGARIA VERSAL.

მარწყვი ვარდისებრთა ოჯახის წარმომადგენელია. იგი 5- 20 (30) სმ სიმაღლის მრავალწლიანი ბალახია. ფესურიდან ერთი ან რამდენიმე ღერო ამოდის. სამკურა, გრძელფუნჯიანი ფოთლები ღეროს ძირშია დაჯგუფებული. ფოთლების ფოთოლაკები ქვემოდან მუქწინანა, ქვემოდან კი ბაცი მწიანე მონაცრისფრო ელფერი დაქრავს.

ყვავილები ფარისებრბადაა შეკრებილი კუნწროში. ყვავის თეთრი ყვავილებით მისი-იენისში. ნაყოფი იენის-იელისში მწიფდება. იგი დიდი რაოდენობით გეხვდება დაბალი სიხშირის ტყეებში, განაკუთრებით, ნაძვნარებსა და სოჭნარებში, ნიფლნარებში, ტყეებში არსებულ მცირეფართობიან მდელოებსა და ტყისპირებში.

მარწყვი უხვ, ლალისმოცემ მცენარეაა აღიარებული. სამკურნალოდ გამოიყენება ნაყოფი და ღერო ფოთლებიც. აგროვებენ იენის-იელისში.

მარწყვის ფოთლების ნახარშს ხმარობენ პირში გამოსაყლებად, პირის ღრუში ცუდი სუნის მოსასპობად, სვამენ კუჭ-ნაწლავის ანთების და ლამით ოფლიანობის დროს. აგრეთვე კუჭაშლილობის სამკურნალოდ, შარდმდენად და მაროლების დაგროვების საწინააღმდეგოდ.

ბოლო წლების კლინიკური გამოკვლევებით გამოირკვა, რომ ფოთლების ნახარში დღეში ექვსჯერ მიღების შემთხვევაში (თითო ჯერზე 2-3 სუფრის კოვზი) დაავადებად მოქმედებს ხორხის კიბოს დროს, მკურნალობის სხვა თანამდევროვ მეთოდების გამოყენებასთან (ხიდაშელი, პაპუნძი).

სავარჯიშო №3. ნაიკითხეთ ტექსტი, გახაზეთ სამეცნიერო ტერმინები, დაახასიათეთ საერთოშეცნებურულია ისინი, ვინროსპეციალური თუ გარდაამავალი და მოძებნეთ მათი განმარტებები (1 ქულა).

ნალელის ბუმტისა და სანალელე გზების დაავადებათა შორის ფართოდაა გავრცელებული დისკონეზიები და ანთებითი დაზიანებები. ნალელის ბუმტის ანთებითი პროცესი ჩვეულებრივ ლორწოვანი

შრის კატარული ანთებით იწყება. სუბიექტური და ობიექტური სიმპტომები დაკავშირებულია თამ-
ხლებ ფუნქციურ დარღვევებთან. ზოგადი მდგომარეობა უცვლელი რჩება, პერიფერიული სისხლის
გამოკვლევით პათოლოგიური ცვლილებანი არ ჩანს.

ჰიპოტონიური ტიპის დისკინეზიების თანდართვისას აღინიშნება შეგუბებითი მოვლენები, მწარე
გემო, გულისრევა... ობიექტურად, პათოლოგიის პერკუტორული და პალპატორული ნიშნები მცირედ
ან საერთოდ არ არის გამოხატული.

ჰიპერტონიული ფუნქციური დარღვევის შემთხვევაში კლინიკური სურათი განსხვავებულია. ვი-
თარდება შეტევითი ტკივილი, რომელიც სწრაფად ქრება მედიკამენტური თერაპიის გარეშე. დისკი-
ნეზიის ამ ფორმას თან ახლავს პალპაციით „ნალვლის ბუმბუს ნერტილის“ მკვეთრი მტკივნეულობა.
დადებითია კერის და მერფის სიმპტომები. გამოხატულია, აგრეთვე, მტკივნეულობა მარჯვენა ნეკ-
ნთა რკალის მსუბუქი დარტყმით „შერხევისას“, (ორტნერის სიმპტომი), მახვილისებურ მორჩზე ზე-
ნოლისას; მარჯვენა ლავინზემო მიდამოში გენო დე მიუსის ნერტილი მტკივნეულია. ზოგ შემთხვე-
ვაში ხერხემლის კისრის მიდამოს მარჯვენა პარავერ-ტემბრული ზომის მტკივნეულობა აღინიშნება.
ჩამოთვლილი სიმპტომები ტკივილის შეტევის ლიკვიდაციის შემდეგ ქრება, რაც დაკავშირებულია
ნალვლის ბუმბუსა და სფინქტერული აპარატის სპაზმის შეწყვეტასთან.

დავალება. შეავსეთ ქვემოთოყვანილი ცხრილი. შესაბამის გრაფებში ჩაწერეთ სამეცნიერო
სტილის მახასიათებლები

ფორმობრივი მხარე	
შინაარსობრივი მხარე	
ენობრივი მხარე	

ცოდნის შესამოწმებელი კითხვები:

1. სამეცნიერო სტილის რამდენ ქვესტილს იცნობთ?
2. რით განსხვავდება საკუთრივ სამეცნიერო ნაშრომი სამეცნიერო-პოპულარულისგან?
3. რით განსხვავდება საკუთრივ სამეცნიერო ნაშრომი სასწავლო-სამეცნიეროსგან?
4. დაასახელეთ სამეცნიერო სტილის ფუნქციები;
5. სამეცნიერო სტილის ფლობის რამდენ სახეს იცნობთ?
6. დაასახელეთ მსხელობის აგების ეტაპები;
7. დაასახელეთ სამეცნიერო სტილის ხარვეზები;
8. გადმოცით სამეცნიერო სტილის მახასიათებლები;
9. რატომ გვხვდება სამეცნიერო სტილში იშვიათად ფრაზეოლოგია?
10. რით განსხვავდება ტერმინი სიტყვისგან?

3.4. ოფიციალურ-საქმიანი სტილი. ოფიციალურ-საქმიანი პქვია საქმიანი ურთიერთობისათვის განკუთვნილი ოფიციალური დოკუმენტების, საქმიანი ქალაქების ენისა. კონსერვატიულობის გამო მას უწოდებენ კანცელარულ, საკუთარ თავში ჩაკეტილ სტილსაც (დანერვილებით იხ. თემა XII).

ოფიციალურ-საქმიანი სტილის ქვესტილები არის: **საკუთრივ ოფიციალურ-საქმიანი, იურიდიული დოკუმენტების და დიპლომატიური საბუთები.**

ოფიციალურ-საქმიანი სტილის დამახასიათებელი ნიშნებია:

1. ფორმობრივი მხარე. საქმის ქალაქები ძირითადად წერილობითია. ზეპირად გადმოცემა ზოგიერთი მათგანს: საანგარიშო მოხსენება, დახასიათება, ბიოგრაფია, განცხადება და ა. შ. საქმიანი დოკუმენტების ენა სტანდარტულია. ტრადიციული გუბნარება დოკუმენტის კლასიფიკაციაში.

2. შინაარსობრივი მხარე. ამ სტილისათვის დამახასიათებელია აზრის კონკრეტულობა, სიზუსტე, კლიშეება, სიტყვათა პირდაპირი მნიშვნელობით გამოყენება, ლაკონიურობა (ენობრივ საშუალებათა ეკონომია), აზრის ლოგიკური თანმიმდევრობით, მარტივად, მოკლედ, ნათლად გადმოცემა.

3. ენობრივი თავისებურებანია: ლექსიკა ნეიტრალური, სტილითამორისია. აქ გამოიყენება შეარი შესიტყვებანი: პირადი შემადგენლობა, მატერიალური ღირებულებანი, ფულადი ნიშნები, საეაქრო წერტილი, სატრანსპორტო საშუალებანი. დამახასიათებელია პროფესიონალიზმების, სპეციალური ტერმინების, ციფრული მონაცემების გამოყენება, შტამპების ზმარება (დღის წესრიგი, მოისმინეს, დაადგინეს; გაეცნობეთ, ვთხოვთ მიიღოთ მხედველობაში, ამასთან გაახლებთ, განცხადებას თან ერთვის...). კანცელარული შტამპებისა და კლიშეების ხშირი გამოყენების გამო ავტორის ინდივიდუალუზმი მინიმუმამდეა დაყვანილი. არ გვხვდება ტარჯონიზმი, ფილექტიზმი და მისი.

ოფიციალურ – საქმიან სტილში ორგანული ფორმების ნაცვლად უპირატესობა ენიჭება აღწერით ნარმოებს: მონაწილეობს – მონაწილეობას იღებს, მოხობოვს – მოთხოვნა წაუყენეს, გაავზავნა – გაავზავნო იქნა. ხშირად გამოიყენება სახელზმნები (მიღება, გაგზავნა, დადგენა, გატანა, შემოზიდვა, მიღებული, გაგზავნილი, დადგერილი...). აზრი გადმოცემა რამდენიმე აზრით, რიგობითი ნუმერაციით. სათქმელი მრავლობითი რიცხვის ფორმითაა გადმოცემული, მიუხედავად იმისა, ვის ეგზავნება. ნომენკლატურულ დასახელებათა სიჭარბე ამ სტილის ნიშანდობლივია.

ამ სტილისთვის დამახასიათებელია სიტყვათა პირდაპირი ნუსობა, როგორც მარტივ, ისე შერწყმულ და რთულ წინადადებათა გამოყენება, ჩართული თქმების: ჩემი აზრით, გარდა ამისა, ჩანს, რასაკვირველია, როგორც აღენიშნეთ... სისშირე.

ცალკეულო დოკუმენტის გაფორმება სპეციალურ ცოდნას მოითხოვს. ზოგიერთი მათგანის ნარმოების გასაადვილებლად შემოღებულია სპეციალური ბლანკები (კადრების აღრიცხვის ფურცელი, ცნობა, მონაშობა).

საქმიანი დოკუმენტის რეკვიზიტებია: ორგანიზაციის დასახელება, პირის თანამდებობა, წოდება; გვარი, ინიციალები; სათაური, ხელმოწერა, თარიღი.

ოფიციალურ-საქმიანი სტილის ნიშნებია:

1. თემისა და აზრის კონკრეტულობა;
2. მიზნის გამოხატვის სიზუსტე და სიცხადე;
3. ლაკონიზმი და სიმშრალე;
4. სტანდარტულობა;
5. ენობრივი ფორმულები (კლიშე, შტამპი);
6. სალიტერატურო ენის ნორმათა დაცვა;
7. უმოცივებისა და ექსპრესიის შეზღუდვა, ობიექტურობა;
8. მარტივი კონსტრუქციებისა და აღწერითი ფორმების გამოყენება;
9. სტატისტიკური მონაცემების ხშირი მიითთება;
10. რეკვიზიტები: ორგანიზაციის დასახელება, პირის თანამდებობა, წოდება; გვარი, ინიციალები (მობანადრე, მოქალაქე, კლიენტო, პაციენტი, სათაური, ხელმოწერა, თარიღი, შემოკლებები და აბრევიატურები; ტექსტის ოფიციალური დამონშება.

ამ სტილის ხარვეზები არის:

1. ეტიკეტის დაუცველობა;
3. ალოგიკურობა;
4. ფამილიარული სტილი;
5. დოკუმენტის დაუმონუმბლობა;
6. დაუთარილებლობა;
7. სტანდარტის დაუცველობა (შოცულობით დიდია).

დაძისწმამი: რთული სიტყვების (კომპოზიტების) მართლწერის საკითხები

სახელის ფუძე შეიძლება იყოს მარტივი, ნაწარმოები და რთული. ნაწარმოები, წარმოქმნილი, ფუძე შედგება ფუძისა და მნიშვნელობის მცვლელი აფიქსებისაგან (მგლ-ური, მგლ-იანი, სა-მგლ-ი...), ხოლო რთული ფუძე შედგება ერთზე მეტი ფუძისაგან, მაგ.: გულქვა, გულკეთილი, მადლიან-ბარაქიანი.

რთული ფუძე შეიძლება იყოს ერთ- და ორ – და შეტმნიშვნელობიანი; ერთცნებიანი კომპოზიტები: ქალიშვილი, შაშაკაცი, გულგატეხილი, გუთნისდედა, ჯარისკაცი, ხიდისთავი, ხუროთმოძღვარი, თავმჯდომარე და სხვა. ასეთ სიტყვებში სიტყვის მნიშვნელობა არ უდრის შემადგენელ ფუძეთა ჯამს, ამიტომაც ისინი არ შეიძლება იყოს და კავშირით შეერთებული. ხოლო ორ- და შეტცნებიანი კომპოზიტებში სიტყვის მნიშვნელობა უდრის შემადგენელ ფუძეთა ჯამს, მაგ.: და-ძმა, დედ-მამა, ცოლ-ქმარი, რძალ-დედაშთილი, შთა-ბარი, ქართლ-კახეთი და სხვ. ასევეა სამ- და შეტცნებიანი კომპოზიტებიც: ქართულ-ბერძნულ-ლათინური ლექსიკონი...

ქართულში რთული ფუძის მიღების ძირითადი საშუალებაა: ა. ფუძის გაორკვევა და ბ. ორი ან მეტი ფუძის შეერთება.

ა. ფუძეგაორკვევებული კომპოზიტები ერთად იწერება: 1) თავთავი, ნამწამი, დაფდაფი, ნკავ-წკავი, კისკისი, კაშკაში, კაჭკაჭი, ბაჯბაჯი, ძაგძაგი, წარწარი, რაკრაკი, ციმციმი, ჩიჩჩიფი, ჭიკჭიკი, ჩუჩჩუხი, ხარხარი და სხვ. 2) ბაჭბუჭი, მრახბრუხი, ლანალუნი, სხაპასხუმი, დაჯადუგი, კანტიკუნტი, ჩაშიჩუმი, ხათქაბუთქი, აბდაუბდა, ბიჭბუჭი, ბინდბუნდი, რიყრაყი...ქოხმახი, გიფ-მაფი, კუჭმაჭი, არემარე, აზლომაზლო, ავანჩავანი და სხვ. 3) პირდაპირ, თანდათან, ხელდახელ, დროდადრო, ფეხდაფეხ, წინდანინ, ცხენდაცხენ და სხვ.

ბ. მრავალცნებიანი კომპოზიტი დეფისით იწერება:

ტოლ-სწორი, ძალ-ლონე, ველ-მინდორი, სვე-ბედი, ბედ-ილბალი, ლარიბ-ლატაკი, შიშველ-ტიტ-ველი, გზა-კვალი, კვლევა-ძიება... შინა-წყალი, დღე-ღამე, შთა-ბარი, მტერ-მოყვარე, უფროს-უმცროსი, კითხვა-პასუხი, დედალ-მამალი, ქალ-ვაფი, ტყე-ველი და სხვ.

დავალება. შეავსეთ ცხრილი ოფიციალურ-საქმიანი სტილის მახასიათებლებით:

ფორმობრივი მხარე	
შინაარსობრივი მხარე	
ენობრივი მხარე	

ცოდნის შესამოწმებელი კითხვები:

1. განმარტეთ ოფიციალურ-საქმიანი სტილი;
2. სად, რა ფუნქციით ვიყენებთ ოფიციალურ-საქმიან სტილს?
3. დაასახელეთ ოფიციალურ-საქმიანი სტილის ფორმოებრივი ნიშნები;
4. დაასახელეთ ოფიციალურ-საქმიანი სტილის ლექსიკური თავისებურებანი;
5. როგორია სიტყვათა ნიშნობა ოფიციალურ-საქმიან სტილში?
6. რა იგულისხმება ფაშილიარულ სტილში?
7. დაასახელეთ ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტების სახეები;
8. რას ეწოდება შტამპი?
9. დაასახელეთ ოფიციალურ-საქმიანი სტილის ხარვეზები;
10. დაასახელეთ საქმიანი დოკუმენტის ცვალებადი და უცვლელი რეკვიზიტები.

3.5. პუბლიცისტური სტილი. პუბლიცისტური სტილი ეწოდება მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებების ენის თავისებურებებს. მისი ტრადიციული ასპარეზი ბეჭდვითი ჟურნალისტიკაა, მაგრამ თანამედროვე კომუნიკაციის საშუალებებმა ერთობ გააფართოვა მისი ასპარეზი.

პუბლიცისტური სტილის ფუნქციას მკითხველს გააცნოს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მომხდარი ახალი ფაქტები, მოვლენები, კულტურის, მეცნიერებისა თუ ტექნიკის ახალი მიღწევები (კომუნიკაციური ფუნქცია). მისივე მიზანია საზოგადოებრივი აზრის ფორმირება გარკვეული მიმართულებით; მოწოდება ინტერესისა და აქტიურობის გამოწვევა; ცხოვრების აქტუალური საკითხების პროპაგანდა; საზოგადოებრივი შეგნების, განათლების დონის ამაღლების ხელშეწყობა.

ამ სტილის ნიშნებია: ნარკვევი, ჩანახატო, მოწოდება, ცნობა, ფელეტონი, პამფლეტი, რეპორტაჟი, მიმართვა, რეკლამა.

ფორმოებრივი დახასიათება. პუბლიცისტური მასალა ნაბეჭდია, ნერილობითია, თუმცა იგი ზეპირადაც ვადმოიცემა კრებებზე, საზეიმო სხდომებზე. ზეპირი სახისაა: პოლიტიკური მოხსენება, აგორტაცია, პროპაგანდა.

შინაარსობრივი დახასიათება. შინაარსობრივი მხარე განისაზღვრება მრავალფეროვანი თემატიკით, რომელიც უკავშირდება ცხოვრების სხვადასხვა სფეროს, მიზანს, მისწრაფებას. თხრობა ზუსტია და ცხადი, ფაქტები აისახება ადეკვატურად, მსჯელობა ლოგიკურად თანაბამდევრული და იფურად გამართულია, მოვლენები განზოგადებულია ნარმოდგენილი, გამოხატულია სათქმელისადმი ემოციური დამოკიდებულება, რითაც მიიღწევა მკითხველზე ფსიქოლოგიური ზეგავლენა, შექმნან მასში საგნისა თუ მოვლენისადმი შესაფერისი დადებითი ან უარყოფითი განწყობილება (ბასილია).

პუბლიცისტური სტილის ჯანრებია: ოფიციალურ – საინფორმაციო, საინფორმაციო – საქმიანი, საინფორმაციო – ექსპრესიული, საზეიმო – დეკლარაციული, საინფორმაციო – ანალიზური, საგაზეთო – სამეცნიერო, იმპერატიული, რეპორტაჟი.

საინფორმაციო ხასიათისაა: ცნობა, განცხადება, რეპორტაჟი, ინტერეუ, რეკენზია, პიოგრაფია, ნეკროლოგი.

ზემოქმედებითი ანუ ემოციურ – ექსპრესიულია: ფელეტონი, პამფლეტი, ჩანახატო, მოწოდება, ლოზუნგი, მიმართვა, პოლემიკური წერილი.

ზემოქმედების მოსახდენად აუცილებელი პირობაა შესაფერისი სტილის შერჩევა.

ენობრივი თავისებურებანი. პუბლიცისტური სტილის ლექსიკა ამბებისა თუ მოვლენების სოციალურ შეფასებას გამოხატავს და მომწოდებლური, დეკლარაციული ხასიათი აქვს. ინტერეუში, კორესპოდენციასა თუ რეპორტაჟში ბევრია ნასესხები, უცხო სიტყვა და ინტერნიციონალიზმი, ახალი ინფორმაციის ოპერატიული მიღება-გადამუშავებითაა გამოწვეული ენობრივი კალკების შემოქმაც.

სიტყვები უმთავრესად გამოიყენება პირდაპირი მნიშვნელობით. აქ გვხვდება სამეცნიერო თუ პროფესიული ტერმინოლოგია, დანესებულებების, ორგანიზაციების, პერიოდული გამოცემების სახელწოდებანი. ამავე სტილში უხვდაა შტამპი და სტანდარტიც (იგივე კლიშე) ანუ სამეტყველო სტერეოტიპი.

დიდი ადგილი უჭირავს საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ლექსიკას: „დაპყრობითი პოლიტიკა“ „თანაარსებობა“, „თეთრი სახლი“, „ცივი ომი“, „პატრინოტი“.

პუბლიცისტური სტილის ლექსიკურ მრავალფეროვნებაზე მკვლევარები საგანგებოდ მოუთხოვნიან: „...საგაზეთო ლექსიკა შეიცავს წიგნური სიტყვების დიდ რაოდენობას. მეორე მხრით აქ იხმარება სა-საუბრო, იშვიათად კი ხალხური (მდაბიო) მეტყველების ლექსიკაც, როგორც წესი, სპეციალური სტილისტიკური მიზნებით, თუმცა ამასთან ერთად სიტყვათა ზოგი ჯგუფი გაზეთისთვის ტიპობრივია. მაგალითად: საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ტერმინოლოგია, გაზეთის სპეციალური პროფესიული ლექსიკა, ასევე ბევრია ნასესხები უცხო სიტყვა და ინტერნაციონალიზმი“ (კოეინა).

პუბლიცისტურ სტილში განსაკუთრებით პოპულარულია ნასესხები სიტყვები, რომლებიც ია, ცია, იზაცია სუფიქსებითაა ნაწარმოებნი. განსაკუთრებით პროდუქტულია სუფიქსები: -იზმ, -ისტ, -ანტი, ასევე ანტი-, კონტრ-, დეზ-, ულტრა-, დე-, პოლ- და მისთანა წინსართები; ანტიციკლონი, დეზორგანიზაცია, დეზინფექცია, დემობილიზაცია, ულტრაიისფერი. გვხვდება სიტყვათა მყარი შენაერთები (თავდადებული შრომა, აქტიური მონაწილეობა, მაღალი მარკეტებლები); ზმნის ორგანული ფორმის ნაცვლად გამოიყენება აღნიშნული წარმოება; აქ ზმნის პირველი პირის ფორმა უფრო ხშირად გვხვდება, ვიდრე მხატვრული ლიტერატურის სტილში (მღრ. სამეცნიერო სტილი).

პუბლიცისტური სტილი ხასიათდება მარტივად თხრობითი ან მოკლე რთული წინადადებებს უპირატესი გამოყენებით, ჩართული თქმებით. მისთვის ნიშანდობლივია წინადადების წევრთა ინვერსიული წვობა, ძახილის, კითხვა-ძახილის, ბრძანებითი წინადადება.

პუბლიცისტურ სტილში საგანგებო როლს ასრულებს სათაური. ვფიქტური სათაური ტექსტის ერთ - ერთი უმნიშვნელოვანესი დეტალია, რომელმაც ეკისრება მკითხველის

1. პირდაპირ და უშუალოდ ინფორმირება;

2. დაინტერესება;

3. აზროვნების გააქტიურება.

სწორად შერჩეული სათაურის შანსიათებლებია:

ა) ტექსტთან ბმულობა - უნდა უკავშირდებოდეს ძირითად სათქმელს;

ბ) ლაკონიურობა - უნდა იყოს მოკლე, ტედავი, სხარტი, მოქნილი, სტილის შესაბამისი;

გ) ინფორმატიულობა - უნდა მიგვანიშნებდეს ავტორის ძირითად სათქმელზე ან პოზიციაზე.

დ) უნდა იყოს ინტერესის აღმძვრელი, მაგრამ არასკანდალური. სკანდალური სათაური ხშირად ეთიკური ნორმების დარღვევას, საზოგადოების გარკვეული ნაწილის გაღიზიანებას იწვევს და მკითხველს ნეგატიურად განაწყობს (გოჩიტაშვილი...).

სათაური არ უნდა იყოს დატვირთული სპეციალური ტერმინებით; არ უნდა იყოს ძალიან ზოგადი, როცა ავტორი კონკრეტულ საკითხს განიხილავს; ზუსტად უნდა მოერგოს საკითხს.

სათაური შეიძლება ჩამოყალიბდეს შვეთხვის სახითაც („რა გვიყვდება საკუთარი შვილი?“). ამ ტიპის სათაური უფრო მეტად აღუზრავს მკითხველს ინტერესს.

პუბლიცისტური სტილის დამახასიათებელი ნიშნებია:

1. სხარტი და დინამიკური თხრობა;

2. თემის აქტუალურობა, ინფორმაციის სახელე და ექსკლუზიურობა;

3. ახალი ლექსიკა-ტერმინოლოგიის, სლენგის აქტიური გამოყენება;

4. პოლიტიკური პათოსი;

5. ვნაბრივი შტამების, კლიშეების, სტერეოტიპული ფრაზების გამოყენების ტენდენცია;

6. საზოგადოებრივი პოზიციის აქტიური გამოყენება;

7. სიტყვებისა და გამოთქმების მეტაფორული მნიშვნელობის გამოყენება;

8. შემოკლებები და აბრევიატურა.

პუბლიცისტისთვის ნაკლებად ითვლება მოქარბებელი ნეგატიური ინფორმაციის გადაცემა ან პირიქით, მიქმალვა. თანამედროვე პრესისათვის აქტუალურია ინფორმაციის სანდოობა, ინფორმაციულობის გარდა ამ სტილის უმთავრესი ფუნქციაა შემოქმედება. ეს არამხოლოდ ამსჯავს მას მხატვრული ლიტერატურის სტილთან, არამედ ასწავებს კიდევ მისგან: პუბლიცისტი ავტორის პოზიციაზე უფრო უშუალოდ და ამკარად გამოიხატება, მხატვრულ ლიტერატურაში კი იგი გასააზრებელია.

პუბლიცისტური სტილის ნიმუში:

ჩვენი ენა- ქართული!

„მისამართული“ მეტყველება

თანამედროვე საბაზრო ცხოვრებამ რეკლამირებას ფართოდ გაუღო კარი, რაღას არ გვანონებენ მწარმოებელი თუ გამსაღებელი კომპანიები- იმას, რასაც რეკლამა საერთოდ არ სჭირდება და იმასაც, რეკლამითაც რომ არ იყიდება! კომპანიების მთავარი მიზანი საქონლის გასაღებაა, ამიტომ ხშირად ყურადღების ღირსად არ თვლიან ისეთ „წვრილმანს“, როგორიცაა ენობრივი ნორმების დაცვა. სატელევიზიო რეკლამა მოგვიწოდებს: განიცადეთ სისუფთავის შეგრძნება! არა მგონია, სისუფთავეს კიდევ განცდა სჭირდებოდეს. უკეთესი იქნება ჩვენზე მზრუნველნი ასე თუ მოგვმართავენ: „შეიგრძენით სისუფთავე!“

ენისადმი გულგრილ დამოკიდებულებას სამთავრობო ეშელონებშიც ავლენენ. ცოტა ხნის წინ ერთ-ერთი მაღალჩინოსნის ბაგეთაგან ასეთი ფრაზა მოვისმინე: „თუ ადამიანი თვლის, რომ მისი უფლებები არასწორად არის შელახული, მას შეუძლია მიმართოს სასამართლოს(?)რა გამოდის? იჩივლოს, რათა უფლებები სწორად შეულახონ?! მე, ცხადია, ვხვდები, ამის წარმომთქმელი რასაც გულისხმობდა, მაგრამ კურიოზული ფრაზა კი გამოვიდა.

ჩვენ ახლო წარსულიდან გვახსოვს ქართული ენის რეფორმატული სრულყოფის ნიმუშები: „დაცაჩალება“, „კონსტიტუციის მუხლებით გავლა“, დასჯადი ქმედება“ და ა. შ. ასეა, რომ იმ დროს რეფორმატორებს ბოლომდე არ დაუძაბავთ გონება, რადგან ყურადღების მიღმა დარჩენიათ ისეთი ზესაინტერესო ზედსართავი, როგორიცაა „მისამართული“. გვაქვს ქალაქი- ქალაქური, ქართველი- ქართული, როგორც ჩანს, „მისამართიდან შექმნილი არ იყო აქამდე ზედსართავი და ან რაღა გვიჭირს, რადგან უკვე გვაქვს „მისამართული“! მაგალითად, წერილი შეიძლება უმისამართოც იყოს და მისამართულიც.

ენა ცოცხალ ორგანიზმს შეიძლება შევადაროთ. მისი ღვთით მოვლენილი მატარებელი ვრია. როგორც სული სცილდება სხეულს ბიოლოგიური სიკვდილის დროს, ისე მშობლიური ფესვებისგან დაშორება ერისთვის, მისი თითოეული ინდივიდისთვის მორალური სიკვდილის ტოლფასია. დიას, ენა სათუთი ფენომენია და მას მოფრთხილება სჭირდება! (მერაბ ნადირაშვილი).

დავალეზა. შეავსეთ ცხრილი პუბლიცისტური სტილის მახასიათებლებით:

ფორმოზრივი მხარე	
შინაარსოზრივი მხარე	
ენობრივი მხარე	

ცოდნის შესამოწმებელი კითხვები:

1. რას სწავლობს პუბლიცისტური სტილი?
2. რამდენ ქვესტილად იყოფა პუბლიცისტური სტილი?
3. რა არის პუბლიცისტური ტექსტების მიზანი?
4. როგორი უნდა იყოს პუბლიცისტური ტექსტების თემატიკა?
5. როგორია ამ სტილის ლექსიკა და ფრაზეოლოგია?
6. დაასახელეთ ეფექტური სათაურის მახასიათებლები;
7. რომელი სტილის ელემენტები იყრის თავს პუბლიცისტური სტილში?
8. დაასახელეთ პუბლიცისტური სტილის ფუნქციონირების სფეროები;
9. როგორ უნდა გადმოიცეს პუბლიცისტურ სტილში ნეგატიური ინფორმაცია?
10. რა არის კლიშე?
11. გადმოეცით პუბლიცისტური სტილის გრამატიკული თავისებურებანი;
12. რა ითვლება პუბლიცისტური სტილის ხარვეზად?
13. რა განაპირობებს პუბლიცისტური სტილის შინაარსობრივ მრავალფეროვნებას?
14. როგორ გამოიხატება პუბლიცისტურ სტილში ავტორისეული პოზიცია?
15. გაიხსენეთ პუბლიცისტური სტილის ნიმუში, რომელმაც წარუშლელი შთაბეჭდილება მოახდინა თქვენზე.

3.6. მხატვრული ლიტერატურის სტილი. მხატვრულია სტილი, რომელიც შეიცავს გამოშახ-
ვლობითს ენობრივ საშუალებებს და ემსახურება სინამდვილის მხატვრულ გარდასახვას. სამეცნიერ-
ო და მხატვრულ სტილთა შედარებითი ანალიზი წარმოაჩენს მათ მსგავსება - განსხვავებას.

„მეცნიერება სინამდვილეს ასახავს ცნებებით, ლოგიკური მსჯელობებით, ხელოვნება კი შას წარ-
მოგიდგენს მხატვრულ სახეებში ენის გამომსახველობითი საშუალებებით. ერთი გამოხატავს მხო-
ლოდ აზრებს, მტკიცებას, დასკვნას, მეორე – აზრებს ემოციურ და ექსპრესიულ ფორმებში; ერთი
გაელენას ახდენს გონებაზე, მეორე – როგორც გონებაზე, ისე გრძნობაზე და აქვს როგორც საკომუ-
ნიკაციო, ისე ესთეტიკური მნიშვნელობა (ნ. ბასილაია).

მხატვრული სტილის განრება: **ბელეტრისტიკა (მოთხრობა, ნოველა, რომანი, ფელეტონი, პამ-
ფლეტი, ჩანახატი), პოეზია (პოემა, ლექსი), დრამატურგია (დრამა, კომედია, ტრაგედია), იუმო-
რისტულ-სატირული ნაწარმოებები.**

ამ სტილის დანიშნულებაა ესთეტიკური ფუნქცია, გამომსახველობა და ექსპრესიულობა.

შინაარსობრივი მხარე. მხატვრული ლიტერატურის სტილში აისახება ცხოვრებისეული დადები-
თი და უარყოფითი მოუღენები, გადმოიცემა მისაბადი და მანკიერი მხარეები, მოცემულია სხვადასხვა
ადამიანის ტიპობრივი სახე, მისი სულიერი სამყარო თუ სხვა ადამიანებთან და გარესამყაროსთან და-
მოკიდებულება.

ფორმობრივი დახასიათება – მეტყველების მთავარი ფორმა ნერილობითია, მეტყველების სახეე-
ბი – **მონოლოგი და დიალოგი.**

ენობრივი მხარე. ამ სტილისთვის დამახასიათებელია ემოციური ლექსიკა, რომელიც გადმო-
ეცემს სიხარულს, ალტაცებას, გაკვირვებას, აღშფოთებას, ზიზღს, დაცინვას.

ამ სტილისათვის ნიშანდობლივია სიტყვათა არაპირდაპირი მნიშვნელობით გამოყენება, ტროპე-
ბის (მეტაფორის, მეტონიმიის, გაპიროვნების, ალეგორიის, სინეკდოქეს, ჰიპერბოლის, ლიტოტესის,
პერიფრაზის) ასევე ეპითეტების, სინონიმების, ომონიმების, ანტონიმების სიხშირე.

მხატვრული ლიტერატურის სტილში გვხვდება დიალექტიზმები, ბარბარიზმები, ჟარგონები და ა.
შ., მაგრამ მათი დანიშნულება განსხვავებულია, ისინი სტილიზაციის საშუალებებს წარმოადგენს.

ამ სტილისთვის ნიშანდობლივია მრავლობითი რიცხვის ფორმათა გამოყენება მხოლობითის მნიშ-
ვნელობით, მხოლობითისა – მრავლობითის გაგებით; ზმნების ხმარება სხვადასხვა კილოში, პირსა და
დროში; ფრაზეოლოგიზმებისა და იდიომების სიხშირე.

ამ სტილისთვის დამახასიათებელია ყველა ტიპის წინადადებათა გამოყენება; სიტყვათა, როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი წყობა; სინტაქსური ფიგურები: რიტორიკული კითხვები, მიმართვა, შეძახილი, გრადაცია, ელიფსი, ანტითეზა.

ენობრივ საშუალებათა მომარჯვება დამოკიდებულია შემოქმედის ინდივიდუალობაზე, მის მხატვრულ ნიჭზე.

მხატვრული ნაწარმოების სათაური შეიძლება იყოს მარტაყი, ერთი – ან ორსიტყვიანი, ან შეიძლება მთელ წინადადებას წარმოადგენდეს („არწივი“, „ომი და მშვიდობა“, „მითელი და შავი“, „კოკოლიკი, ჩიკოლიკი და კუდაბზიკა, „ბმელი ნიფელი“, „მთის წყარო“ „ჯაყოს ხიზნები“, „ვილაცამ გუგულის ბუფეს გადაუფრინა“, „კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძალიან უყვარდა“, „კამიკო გაკაპიკებული, ანუ ვერო-პაში რა მინდობდა?“). იგი სათქმელს პირდაპირ ან მეტაფორულად გადმოგვცემს.

მხატვრული ლიტერატურის სტილის სტილური ნიშნებია:

1. ექსპრესიულობა;
2. ავტორის მაქსიმალური ინდივიდუალიზმი;
3. მხატვრული ზერბების სიჭარბე;
4. მხატვრული სახეებით აზროვნება;
5. სიტყვაქმნაობა;
6. სასაუბრო სტილის ელემენტების გამოყენება.

3.7. სასაუბრო სტილი. სასაუბრო სტილი თავისი სპეციფიკური ნიშნებით უპირისპირდება ნიგნის, ანუ სამეტყველო სტილს. ამ სტილის **უარსებოა** საუბარი, დიალოგი, კამათი, თხრობა.

სასაუბრო სტილის ძირითადი ფუნქციაა **აზრთა გაზიარება**.

ზეპირი მეტყველების დროს მოლაპარაკეს წინასწარ არ აქვს მოფიქრებული სათქმელი, ან ის ენობრივი საშუალებანი, რომლითაც უნდა გადმოსცეს იგი, მოკლედ, სასაუბრო სტილი **სიტუაციური**, მასში უპირატესობა ენიჭება მოკლე ფორმებს.

გამოყოფენ სასაუბრო სტილის ორ სახეს: **სასაუბრო-ლიტერატურულს** და **სასაუბრო-ფაშლიარულს**. ზეპირ მეტყველებას განეკუთვნება: ლექცია, მოხსენება, რაიმე ამბის გამოცხადება, საჯარო სიტყვა, ისინი გადმოიცემა ნერვოზითაც და ტექნიკური საშუალებითაც, მაგრამ მათი სტილი ნიგნურია, დიდი ყურადღება ექცევა სალიტერატურო ენის ნორმების დაცვას.

სასაუბრო სტილი ძირითადად **დიალოგურია** ან **პოლილოგური**, იგი უშუალოა, თუმცა აქ გვხვდება მოკლე მონოლოგები ან გაბმული თხრობაც.

სასაუბრო სტილში გვხვდება ისეთი **არაენობრივი ელემენტები**, როგორცაა **ფესტივი და მიმიკა**. ფესტივი კიდურების მოძრაობას ეწოდება, მიმიკა კი – სახის ნაკვეთბისას. მათი ზომიერი გამოყენება მეტყველებას ექსპრესიულობას სძენს, გააქარბება კი ნაკლად ითვლება.

სასაუბრო სტილისთვის დამახასიათებელია მრავალფეროვანი საყოფაცხოვრებო ლექსიკა, ფაშლიარული (შინაურული, მოურიჯებელი), ემოციის, ექსპრესიის გამომხატველი სატყვები (შორისდებულები, ნაწილაკები).

სიტყვები აქ გამოიყენება როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი მნიშვნელობით. სალიტერატურო ენის ნორმები აქ მეტწილად უგულვებელყოფილია და ფართოდ გამოიყენება დიალექტიზმები, ჯარგონიზმები, ბარბარაზმები და ა. შ. დასტურდება ისეთი სიტყვებიც, რომლებიც ერთი ინდივიდის მეტყველების თავისებურებას წარმოადგენს და არ გვხვდება სხვათა მეტყველებაში. სასაუბრო სტილში გამოიყენება ე. წ. სიტყვა – პარაზიტებიც, რაც ზეპირი მეტყველების ნაკლია. ამ სტილის ერთი განსაკუთრებული თვისებაა ის, რომ სასაუბრო ფორმების ნაცვლად შეიძლება გამოიყენონ ლიტერატურული, სამაგიეროდ, მოუღებელია სასაუბრო ფორმების სამეცნიერო სტილში გამოყენება.

ენობრივი თავისებურებანი. სასაუბრო სტილი უპირატესობას ანიჭებს ზმნის აქტიურ ფორმებს და ქართულისთვის ბუნებრივ თქმებს. ამ სტილისთვის დამახასიათებელია მარტივი ელიფსური და არასრული წინადადებები. პასუხში გამოტოვებული სიტყვები კითხვანი არის მოცემული.

ამ სტილში ხშირია მეტონიმია, ანუ გადარქმევა (საზღერული სიტყვის გამოტოვება). მაგ.: დიპლომი – სადიპლომო შრომა, დეკრეტი-სადეკრეტო შვებულება; ჩაბარება – უნივერსიტეტში ჩაბარება, დამთავრება – უნივერსიტეტის დამთავრება, მოხსნა – სამსახურიდან გათავისუფლება... მოუხედავად ამისა, გაგებინება არ ტირს. ამ სტილის სინტაქსი ემყარება სიტყვათა ლექსიკურ მნიშვნელობას. ზოგჯერ გამოტოვებულია წევრი, მაგრამ მის მაგივრობას ეწევა სუფიქსი, რომელიც ხშირად არაქართულია. მაგ.: მარშრუტკა (ნაცვლად სამარშრუტო ტაქსისა), ვაზიროვკა (ნაცვლად ვაზიანი სასმელისა). ამავე სტილში უხვდებით სიტყვათა გამოტოვების სხვა შემთხვევებსაც: მაგ.: რუსთაველზე ვცხოვრობ (რუსთაველის გამზირზე ვცხოვრობ); ვაჟაზე დაგელოდებით (ვაჟა-ფშაველას გამზირზე დაგელოდებით); მათემატიკა მოდის (მათემატიკის მასწავლებელი მოდის); მათემატიკა გაგვიცდა (მათემატიკის გაკვეთილი გაგვიცდა)...

ზეპირი მეტყველება მიემართება კონკრეტულ ადრესატს. დიალოგი ორმხრივი აქტია, რომელშიც მუდმივად მონაწილეობენ და ცვლიან ხოლმე მოლაპარაკე და მსმენელი როლებს.

დიალოგს და მონოლოგს ერთმანეთისგან განასხვავებს ავტომატიზმი, დაუგეგმავობა და უსრული ხასიათი.

აქვე უნდა განვიხილოთ წარმატებული საუბრის ხელოვნების საკითხი და მისი წარუმატებლობის მიზეზებიც. წარმატებული საუბრის საზომია გაგება, რომელიც ორმხრივი პროცესია. იგი დამოკიდებულია მათ მსოფლმხედველობრივ სიახლოვეზეც, და იმაზეც, თუ რამდენად ახერხებს მოსაუბრე მსმენელის დაინტერესებას.

სასაუბრო სტილის სტილური ნიშნებია:

1. არაოფიციალურობა;
2. სიტუაციურობა;
3. სპონტანურობა;
4. მყისიერება;
5. სალიტერატურო ენის ნორმათა დაუცველობა;
6. დიალოგურობა;
7. ენობრივ საშუალებათა ეკონომია;
8. რეპლიკათა შერწყმა, უსრული წინადადებები;
9. ექსპრესიულ-ემოციური ლექსიკა.

შეავსეთ ცხრილი სასაუბრო სტილის მახასიათებლებით:

ფორმობრივი მხარე	
შინაარსობრივი მხარე	
ენობრივი მხარე	

ცოდნის შესამოწმებელი კითხვები:

1. რა გავლენას ახდენს სასაუბრო ტექსტებზე სიტუაცია და ფონური ცოდნა?
2. დაასახელეთ სასაუბრო სტილის სახეები;
3. დაასახელეთ სასაუბრო სტილის ყანრები;
4. დაასახელეთ მეტონიმის მაგალითები;
5. რით განსხვავდება ერთმანეთიდან დიალოგი და მონოლოგი?
6. რაზეა დამოკიდებული გავება?
7. რატომ უნდა იქნება ამ სტილში უპირატესობა შეკვეთულ ფორმებს?
8. რა არის მიმიკა? ექსტები?
9. რატომ არ გამოიყენება სასაუბრო სტილში აღწერილი ფორმები?
10. დაასახელეთ წარმატებული და წარუმატებელი საუბრის მაზეზები.

სავარჯიშო №1. წაკითხეთ ინფორმაცია და შექმენით ტექსტი ა. სასაუბრო; ბ. პუბლიცისტური; გ. ოფიციალური სტილით (3 ქულა):

18 ივნისს რიკოთის ულელტეხილზე მოულოდნელად მოეარდნო ლეარკოფის შედეგად ათამდე ადამანი დაიღუპა. სტაქამ თითქმის მილიანად ნალექა რესტორანი „რიკოთი“. ახლომდებარე სოფლები დაიტბორა; მოსახლეობამ საცხოვრებელი ადგილები დატოვა. რიკოთის ულელტეხილზე მთელი ღამის განმავლობაში წვიმა, 18 ივნისს, ღამით კი ეწვიმას სეტყეაც დაერთო. მიზეზიდან დაშვებულმა ლეარკოფმა მრავალწლიანი ხეები ფეხებიანად მოთხარა, ბავშვებით სავსე ავტობუსი ხევში ჩაიტანა, მანქანა ხეებს კედზე გარდობადმო გაქრდა. აფელილობრივმა მოსახლეობამ შეზავერება გამოიყენა. მათგან არაერთი დაშავებულია. ნაალვარი რიკოთის გვირაბშიც მოქრა. სტაქამ დააზარალა აღმოსავლეთი საქართველოს სხვა სოფლებიც. ანაწური-ფასანაურის მონაკვეთზე, სოფლებში ქართალიდან და მუგუფასთან ნ ადგილზე მწყერი ჩამონვა და ცენტრალური ავტომავსტრალზე მოზრაობა რამდენჯერმე ჩაკეტა.

სავარჯიშო №2. გავფორმე მუშაობა. წაკითხეთ ტექსტები, განსაზღვრეთ სტილი, გამოყავით სტილური ნიშნები, შეურჩიეთ სათაური და აქციეთ სხვა რომელიმე სტილის ნიმუშად (2 ქულა):

1. ვრცელდება ინფორმაცია, რომ იაპონელი ინჟინრები ე. წ. „მცურავი ქალაქების“ ამენებაზე ალაპარაკდნენ. მათი თქმით, ასეთი ქალაქების შექმნის იდეამ, შესაძლოა სხვა კუნძულოვანი სახელმწიფოს მთავრობებაც დაინტერესოს, რადგან ამ ქვეყნებს უახლოეს 30-35 წელიწადში ოკეანას დონის აწევასთან დაკავშირებით გაქრობა ემუქრებათ.

უახლოეს მომავალში ინჟინრები ამ პროექტის დახვეწას გეგმავენ და პირობას დებენ, რომ პირველ მცურავ ქალაქს 10 წელიწადში ამენებენ. იდეის მიხედვით, მომავლის ადამიანები პატარა მცურავ ქალაქებში დასახლდებიან. ქალაქები წყნარ ოკეანეში წყლის დიდი შროშანების მსგავსად იტივტივებენ. „მწვანე ტივტივა უფრედებად“ დაყოფილი თითოეული მათგანი 10-დან 30-მდე ათას მცხოვრებს და იტყვს. ცათამბფუნის სიმაღლე 1 კმ. იქნება. სავარაუდოდ, მწვანე ტივტივას“ თითოეული უფრედის მოსახლეობა საკუთარი თავის გამოკვებას თავად შეძლებს.

ეს ყველაფერი ბაბის მსგავს კონსტრუქციაზე იქნება მოწყობილი, რომელიც 7000 ტონა იქნება. ყოველ წელს, გაზაფხულის დადგომასთან ერთად, იაპონიაში ალუბლის ხეების- საკურას ყვავილობას დღესასწაულობენ. დღესასწაული მარტის დასაწყისში იწყება და იაპონიის მოსახლეობის 90 პროცენტი ამ დღეებს ოჯახთან ერთად, ბუნებაში ატარებს. წელს ამ ულამაზესი დღესასწაულისთვის იაპონიაში არავის სცხებლა. 9 მაგნიტუდის სიმძლავრის მიწისძვრისა და მისი თანამდევი ცუნამის მსხვერპლთა რიცხვი შესაძლოა ოცი ათასამდე გაიზარდოს. ქვეყნის ხელისუფლების განცხადებით, მიწისძვრა, რომელიც 130 კმ-ის დაშორებით მოხდა, იაპონიის ისტორიაში ყველაზე დამანგრეველია.

მიწისძვრის, ცუნამის და რადიაციის ტალღის შემდეგ, იაპონიაში ვულკანმა სინმოემ გაიღვიძა. ფუკუშიმის ატომურ სადგურზე კი ოთხი რეაქტორი აფეთქდა და ქვეყანაში თანდათან იზრდება რადიაციული ფონი.

ბრძოლული ფიზიკის სპეციალისტმა მუქამედ აჯმალ ხანმა, რომელიც ტოკაოს სიახლოეს

ლტოლეილია ბანაკში მოხალისე მუშაობს, რადიო „თავისუფლებას“ უთბრა, რომ ბანაკში ფუკუსი-
მადან ხუთშაბათს ჩასული ადამიანები დასხივების სიმპტომებს აწყდებიან და აბეჭდონ ლტოლეილი
ჩამოდის ფუკუსიდან – ატომური სადგურიდან 10-20 კმ-ის მოშორებით მდებარე ადგილებიდან.
ზოგიერთს უკვე აქვს დასხივებით გამოწვეული პრობლემები, კანზე მცირე ზომის იარა ან ნაკანრი
აღენიშნებათ ბირთვული რადიაციის შედეგად. ზოგიერთს თვალები აწუხებს – ცრემლდენა აქვს. ახ-
ლა იაპონელი ექიმები ამ ადამიანებს იკვლევენ – თანამედროვე აღჭურვილობით ცდილობენ მათ ორ-
განიზმში რადიაციის დონის დადგენას“.

კატასტროფის ასეთი მასშტაბები იაპონიაში ყველასათვის მოულოდნელი აღმოჩნდა, რადგან ამ
ქვეყანას სტიქიური უბედურებებისთვის შემზადებული ერთ-ერთი საუკეთესო ინფრასტრუქტურა
აქვს. 1952 წელს იაპონიამ მონიტორინგის სამსახური შექმნა, რომელიც ცუნამის წარმოქმნას აფე-
ნებდა თვალს. ეს სამსახური იაპონიის მეტეოროლოგიურ სააგენტოსთან მჭიდრო კავშირშია. საგენ-
ტო მონიტორინგს სამ წელში ცუნამის წარმოქმნის ალბათობის შესახებ ინფორმაციას აერეკლებს.

დიდ ჭაღაქში მალასართულიანი სახლები აგებულია ისე, რომ მინისძერის დროს რყევის ნაცვლად
იქნაონ. ცუნამისგან დასაცავად სანაპიროს რაიონებში მონაკობილია რყევაგამბეღე თავშესაფრები და
ჯეპორები. ამის მიუხედავად, მსხვერპლი ძალიან დიდია.

აშშ-ის ენერჯეტის კოსა და გარემოს კვლევითი ინსტიტუტის პრეზიდენტმა არჯინ მახიჯანმა გა-
ნაცხადა, რომ იაპონიის ბირთვული კრიზისი უნაკალურია. მართალია, კაცობრიობას აქვს ერთი ვა-
მოცდილება – ჩერნობილი, მაგრამ სპეციალისტები ირწმუნებიან, რომ ჩერნობილის შედეგები არ გან-
მეორდება, რადგან იაპონიაში სხვა სახის, მსოფლიოში ყველაზე დაცული რეაქტორები გამოყენება.

2. ევროპასა და ამერიკაში კატრს, ლობიოს, სალათის ფოთლებს თუ სხვა ბოსტნულს ეჭვის თვალთ
უყურებენ. იკოლის ბაქტერია, რომელსაც ვაერცელებს ძირითადი წყარო დღემდე ბოსტნულის ლივე-
ბია, მომხმარებელს ამინებს, მოუხედავად იმისა, რომ ზოლო დღეებში ეპიდემიოლოგების რატონისტური
პროგნოზი გამართლდა, სპეციალისტები ამბობენ, რომ ეპიდემიამ პიკს მიაღწია და შემთხვევითა შემ-
ცირება შეინიშნება ბაქტერიის მატარებელი პროდუქტის დაძველებისა და ლაკვიდაციის ფონზე.

ინფორმაციას პირველი შემთხვევა 2 მაისს დაფიქსირდა, რის შემდეგაც დაავადებულთა რიცხვმა 3
000-ს გადააქარბა.

ეპიდემიისგან გამონვეული შიში ალბათ ძალიან დიდხანს დარჩება. მას უკვე უნოდეს იკოლის ყვე-
ლაზე სერაონული აფეთქების შემთხვევა თანამედროვეობის ისტორიაში, ყველაზე მეტი მსხვერ-
პლით. მეცნიერების განცხადებით, საქმე გვაქვს ბაქტერიასთან, რომელმაც მუტაცია განიცადა და
ადამიანის ორგანიზმს, განსაკუთრებით თირკმელს, აზიანებს.

გაერთიანებული ერების სააგენტოს განცხადებით, გენეტიკურმა კვლევებმა დაადასტურა, რომ
მსგავსი ვირუსი ორი სასიკვდილო ვარუსის შერწყმის შედეგად ჩამოყალიბდა. გერმანიაში კი იკოლის
ბაქტერიის წყაროდ ბოსტნულის ლივეებს ასახელებენ, რომლებშიაც ბაქტერია ვაერცელდა და 30-ზე
მეტი ადამიანის საცოცხლე შეინირა. გერმანიის დაავადებათა კონტროლის ცენტრის ხელმძღვანე-
ლის განცხადებით, არსებობს მტკიცებულება, რომ იკოლის ინფექცია გამოიწვია ლობიოს ან მუხუ-
დოს ლივებმა.

ბაქტერიოლოგიის სფეროში ბრიტანეთის ერთ-ერთი წამყვანი ექსპერტი, პიუ შენიგტონი ამ ვერ-
სიას უთანხმება: „ლობიოს ლივებით გამონვეული ეპიდემია, როგორც წესი, საკმაოდ მასშტაბურია და
შისით უწინარესად, ქალები და მუახნის ადამიანები ავადდებიან, ხოლო ეპიდემია იშვებ ბანს გრძელ-
დება, სანამ ვინმე არ მიხვდება მისი წაქრობის გზას. ემიშობ, რომ ეს სცენარი, ისევე როგორც სხვა
უფრო კონკრეტული ფაქტორები; მოუთითებს, რომ გერმანიაში სწორედ ამასთან გაექვს საქმე“ – ამ-
ბობს ის.

ნანლაეის ჩხირი (*Escherichia coli*, *Bact. coli*, *Bact. coli* *comimune*), კოლი- ბაქტერია, მიკროორგანიზმი,
რომელიც ავსტრიელმა ექიმმა ეშერიხმა აღმოაჩინა. ნანლაეის ჩხირს პოლომომრგვილებული ჩხირის
ფორმა (წომა- 1-3, 4-08) აქვს. ის ჩვეულებრივ ნანლაეებში ბინადრობს, როგორც წარმალური მიკ-
როფლორის ერთ-ერთი კომპონენტი. ნანლაეის ჩხირი გვხვდება მრავალი ძუძუმწოვრის, ფრინველის,

თევზის, მწერისა და სხვათა ნაწლავებში. ნაწლავის ჩხირის არსებობა წყალსა და საკვებ პროდუქტებში მიუთითებს მათ ფეკალურ გაჭუჭყიანებაზე. ნაწლავის ჩხირი ინვეს ნახშირწყლების (მათ შორის გლუკოზისა და ლაქტოზის) დუღილს. შედგენილია ქრომოსომის გენეტიკური რუკა, შესწავლილია მუტირების კანონზომიერებანი და ნივთიერებათა ცვლის გზები (თავისუფალი ენციკლოპედია).

იკოლის შემცველი ბაქტერია საფრანგეთში ბოსტნულს გარდა ხორციც, კერძოდ, ბიფტექსშიც აღმოაჩინეს. აქ ექვსი ბაქტერი დაინფიცირდა და დაავადებულები ამ დიაგნოზით საავადმყოფოში გადაიყვანეს.

ევროკავშირი კი ეკოლის ბაქტერიის მიერ დაზარალებულ ფერმერებს 150 მლნ ევროს კომპენსაციას გამოუყოფს, რადგან ფერმერები იძულებული იყვნენ, წარმოებულ პროდუქციის რეალიზაციაზე უარი ეთქვათ და ბაქტერიის აფეთქება ასე აერიდებინათ თავიდან. პირველ ეტაპზე 150 მლნ ევრო გამოიყოფა, თუმცა შესაძლოა დახმარების მოცულობა გაიზარდოს – განაცხადა საინფორმაციო – სააგენტო „როიტერთან“ საუბრისას ევროკომისარმა სოფლის მეურნეობის საკითხებში – დამიან ჩოლოშმა.

ასოციაცია – Freshfel Europe- ს მონაცემებით, ზარალმა ესპანეთში 200 მლნ ევრო, ნიდერლანდებში – 80 მლნ, გერმანიაში – 4 მლნ და პორტუგალიაში – 3 მლნ ევრო შეადგინა.

საქართველოს ჯანდაცვის სისტემაში იკოლის ბაქტერიის გავრცელებას გამორიცხავენ. სურსათის უვნებლობის სამსახურში აცხადებენ, რომ საქართველოს ბაზარი ევროპული პროდუქტით არ მარაგდება.

შექმნილი საფრთხის თავიდან აცილების მიზნით, კი არაბეთის ემირატებმა ქვეყანაში კიტრის იმპორტირება სასწრაფოდ აკრძალა. იმავე ხერხს მიმართა რუსეთმაც, რომელიც ბოსტნულით ძირითადად სხვადასხვა ქვეყნიდან მარაგდება.

ტესტავი

1. რომელ სტილთათვისაა დამახასიათებელი ექსპრესიულობა?

ა. სამეცნიეროსთვის; ბ. სალაპარაკოსთვის; გ. პუბლიცისტურისთვის; დ. მხატვრული ლიტერატურის სტილისა.

1. ბ 2. ა, გ 3. ა, ბ, გ 4. ა, ბ, ნ. გ, დ 5. ბ, გ, დ

2. რომელი სტილისთვისაა დამახასიათებელი როგორც მნივნილობრილი, ისე სასაუბრო სტილის ნიშნები?

ა. სასაუბროსთვის; ბ. ოფიციალურ-საქმიანისთვის; გ. პუბლიცისტურისთვის; დ. სამეცნიეროსთვის.

1. ა, ბ 2. ა, გ 3. ა, გ, დ 4. ა, ნ. დ 5. ბ, გ, დ

3. რომელ სტილთათვისაა ნიშანდობლივი ზმნის აღწერითი ფორმები?

ა. სასაუბროსთვის; ბ. ოფიციალურ-საქმიანისთვის; გ. პუბლიცისტურისთვის; დ. სამეცნიეროსთვის.

1. ა, ბ 2. ბ, გ 3. ბ, დ 4. ა, ბ, ნ. ა, გ, დ 5. ა, ბ, დ

4. რომელი სტილისთვისაა აუცილებელი ლოგიკურობა?

ა. სასაუბროსთვის; ბ. ოფიციალურ-საქმიანისთვის; გ. პუბლიცისტურისთვის; დ. სამეცნიეროსთვის.

1. ა; 2. ა, ბ; 3. დ; 4. ა, ბ, გ; 5. ბ, გ; 6. ა, გ, დ

5. ჩამოთვლილთაგან რომელი არაა ოფიციალურ-საქმიანი სტილის სტილური ნიშანი?

ა. სიზუსტე; ბ. ექსპრესიულობა; გ. სტანდარტულობა; დ. არცერთი პასუხი არაა სწორი.

1. ბ; 2. ა, გ; 3. ა, ბ, გ; 4. ა, ბ; 5. გ; 6. ბ, გ, დ

თანამედროვე ქართული II სუბიექტური პირის ნიშნები ხ, არ იწერება, გარდა ხ-არ და მოხ-ვალ ზმნე-ბისა (შე ვარ, შენ ხარ... მე მო-ვალ, შენ მო-ხ-ვალ)...

პირდაპირი და ორიბი ობიექტის გასარჩევად მივმართავთ ასეთ ხერხს: ზმნის ფორმის პირველი სე-რიიდან მეორეში გადავიანისას თუ ობიექტმა ბრუნვა არ იცვალა, ორიბი ობიექტია, ხოლო თუ იცვალა – პირდაპირი. პ/ს ნიშნები მხოლოდ ორიბი ობიექტურ პირს აქვს.

შენიშვნა: I. ერთპირიან ზმნებში პ' და ს' ნიშნები ზედმეტია. გამონაკლისია: სძინავს, ვასტანს, ვასნია...;

2. სამპირიან ზმნებში პ' და ს' აუცილებელია, რადგან ასეთ ფორმებში ორიბი ობიექტი ყოველთვის გვაქვს: მისწერა, მოსწვიტა...

3. პ' ს' ნიშანი გვაქვს ორპირიან გარდაუვალ ზმნებში, გარდამაგალიში – არა. გამონაკლისია: ასნია, გამოაცა, სძინავს, დასძინა...

ვ, მ, ნ, რ, ლ, ზ-ს, ფ-შ, ლ-ხ თანხმოვნებით დაწყებულ ფუძეებთან პ/ს არაა საჭირო.

4. ვაქვს პარალელური ფორმებიც: **შედეგა და შესდეგა; აღდეგა და აღსდეგა; ცვიცა და სცვიცა; ცდება და სცდება; დაწერა და დასწერა; მოწყვიტა და მოსწყვიტა...**

აქ ყველა ფორმა მართებულია, ოღონდ გასათვალისწინებელია, ზმნა ერთპირიანია თუ ორპირიანი. ერთპირიანში მხოლოდ სუბიექტური პირია წარმოდგენილი და ს პრეფიქსი ზედმეტია, ორპირიანში კი იგი აუცილებელია. **აღდეგა ზმნაშიც ს ზედმეტია.** გამონაკლისია შეხიტყვება ქრისტე აღსდეგა.

ანალიტიკურია: ცივა (გარეთ ცივა) და სცივა (მას სცივა); ცხელა და სცხელა, ჭირს (ბილეთები) და სჭირს (დააეადება); ცვობა (ფანტელი) და სცვობა (ხეს ფოთლები); კიფია (საათი) და ჰკიფია (ნაძვისხეს სათამაშოები)...**ცდება იგი და სცდება იგი ზღვარს; დის ნყალი, სდის მას სასხელი.** ორპირიან გარდამაგალ ზმნებში, ჩვეულებრივ, მოიპოვება სუბიექტი და პირდაპირი (სახელობით ბრუნვაში დასმული) ობიექტი. ამ უკანასკნელს კი ნიშანი არ აქვს, ამიტომ ასეთ ფორმებში პ' და ს პრეფიქსები ზედმეტია, მაშინ როცა სამპირიან ზმნებში ისინი აუცილებლად უნდა გამოვიყენოთ. მოკლედ, თუ ზმნა ორპირიანია და გარდამაგალია, პ' და ს ზედმეტია, თუ სამპირიანია აუცილებელი. ამდენად, ყველა პარალელური ფორმა სწორია, თუ კონტექსტს გავითვალისწინებთ. მაგ. **დაწერა (მწერალმა ნიგნი) და დასწერა (მღვდელმა წყილს ვეარა); მოწყვიტა (ვლენემ ყვაილი) და მოსწყვიტა (შემე ფანჯარას მშობლიურ გარემოს).** ანალიტიკურია ამოთხარა და ამოსხარა; ამონვა და ამოსნვა, მოკვეთა და მოაკვეთა; მოქრა და მოსქრა, დასდო (მან მას პატივი) და დადო (მან ნიგნი); გადასდო (მან მას სენი) და გადადო (მან საქმე); გადასდის (კაბას ფერი) და გადადის (ლობზე ბავშვი); დაჰკიდა (მან მას მუდალი) და დაკიდა (მან პალტო); ატეხა ჩხუბი და ასტეხა კუნძს ქერი; გაკრიჭა მან ბაღაი და გაჰკრიჭა მან მას თმა; ჩამოშლივა მან მას ნილაბი, ჩამოგლივა მან ფარა; ჩამოსტეხა მას კაკალმა კბილი. ჩამოტეხა მან ყონული; ტყორცნა (სპორტსმენმა ბადრო) და სტყორცნა (შემე ფანჯარას ხხივი), კვეთს ის მას (ვ'ხას), შკვეთს ის მას მას; გადაცდება იგი ტყუაზე, გადასცდება იგი მას (ნყალი).

ასევე უნდა დაემახსოვროთ პირის ნიშნის ქონა თუ არ ქონა ზოგ გავრცელებულ გამონათქვამში: ერთი მხრივ: თავს დაფებს, ხანი დაფო, შედეგები ცნო, შეუძლებელი შეძლო, თავს განირავს, თავს გამოფოფს... მეორე მხრივ: გაკვეთილს მოჰყვება, კბილებში გამოხსცრა, ბრალს სდებს, რას სწავდის, საკითხს ნამოსწავს, მტერს სძლევს, თვალი ვერ მოსწყვიტა, ჩვენს ბედს ძალი არ დაჰყვფს...

ცოცხალ მშტყველებში ნაცვლად –ნენ სუფიქსიაა ზოგჯერ უნ -ს ხმარობენ, რაც არასწორია. უნდა წარმოვთქვათ და ვწეროთ: უნწყვეტელსა და I კავშირებითი: ავთებდ-ნენ, კერავდ-ნენ, კლავდ-ნენ... შეედებოდ-ნენ, სახლდებოდ-ნენ, ფიორდებოდ-ნენ... დ-ზე დაბოლოებულ ფორმებთან: მო-დაოფ-ნენ... ნენ მოუდით ასევე ენებითება და დ-ზე დაბოლოებულ ფორმებს ნცვეტილიში: გამაფ-დ-ნენ, დასახლდ-ნენ, გაფთორდ-ნენ... მოვიდ-ნენ. –ნენ სუფიქსი მოუდით ორპირიან გარდაუვალ ზმნებს II თურმეობისთა და III კავშირებითი: შეჰკითხებოდ-ნენ, ვაზრდოდ-ნენ, ვაქცეოდ-ნენ... ეს ნესი ვრცელდება ერთ- და ორპირიან დინამიკურ (თბება-ს ტიპის) ზმნებზე ზემოთ დასახლებულ მწკრივებში: თბებოდ-ნენ, შრებოდ-ნენ, დნებოდ-ნენ, სწყრებოდ-ნენ, რჩებოდ-ნენ, ხმებოდ-ნენ... გათბ-ნენ, გამრ-ნენ, გასწყრ-ნენ, დარჩ-ნენ, გახმ-ნენ... გასწყრომოდ-ნენ, გაზრდოდ-ნენ, ვაფრთხი-ლებოდ-ნენ და ა. შ.

სავარჯიშო №1. შემოხაზეთ იმ წინადადებათა რიგითი ნომრები, რომლებშიც პირის ნიშნები სწორადაა გამოყენებული:

1. არა, მშენიერება მას არა სჯობია;
2. ხარბად შევცქერი დავინყებულ მზეს, ლურჯ ცას და თეთრ მიდამოს;
3. მამი, დაპბერდი, მეურმობაში ველარ გამოდგები (ილია);
4. ბედი უნდა ყველაფერს, თორემ რითი ჯობდა გუცას ატამს ლაღოს ატამი;
5. მხოლოდ ერთადერთი ბავშვი, დიდი ჩანთით ხელში, ინტერესით მიჩერებოდა მათ;
6. ნეტავი არავინ მესწყვიტოს ის უხილაფი საბელი;
7. კარგია გაღვიძებული ადამიანი! მაგრამ უფრო უკეთესია ადამიანი, რომელსაც ძილშიაც არ სძინავს ქვეყნის უბედურობით გულ-ალტყინებულსა;
8. ბულალტრის მოლოდინში ზედიზედ მოსწია სამი სიგარეტი;
9. ყველა გაჩუმდა, დანყნარდა;
10. ამ სიტყვებზე აჩიკო დალონდება და ბეზოს შორიდან გასცქერის.

თემა IV. წერის პროცესის საფუძვრები

4.1. წერის პროცესის მოსამზადებელი ეტაპი

წერა შემოქმედებითი, ინტელექტუალური პროცესია. იგი რთულია იმდენად, რამდენადაც ავტორს გარკვეულ მოთხოვნებს უყენებს და არ არსებობს მზა რეცეპტი, რომლის მიხედვითაც უნდა ვწეროთ. მთავარია სტილის შერჩევა.

როგორ დავუფლოთ წერას?

არის თუ არა საჭირო წერის დროს რაიმე განსაკუთრებული ჩვევებისა და წესების ცოდნა?

წერის პროცესზე დიდ გავლენას ახდენს სასიამოვნო გარემო, სიტუაცია, რადგან წვრილმანებად კი შეუძლია განწყობის ამოღება. ერთი სიტყვით, წერისთვის აუცილებელი გარემო ავტორმა თავად უნდა შექმნას საკუთარი გემოვნებისამებრ. წერაში ადამიანს უვარჯიშდება ხელი, უფითარდება დამოუკიდებელი აზროვნება.

შეოცე საუკუნის დიდი რომანისტი **ტრუმენ კეპოტე (1924-1984)** ინტერვიუში აცხადებს, რომ მან წერა ადრეულ ასაკში დაიწყო: „ბავშვი ვიყავი, ათი-თორმეტი წლისა... პირველად ერთი რეალური ქალაქური ისტორია დავეწერე... ადგილობრივი სკანდალი მხატვრულ ნაწარმოებად ვაქციე“...

მწერალი მიიჩნევს, რომ ნოველა ყველაზე რთული დასაწერია.

„ნოველა გაცილებით რთული დასაწერია, ვიდრე პროზის სხვა არსებული ფორმები. წერის მთელ ჩემს ტექნიკასა და მასალის კონტროლის უნარს სწორედ მას ვუმაძლი“.

„მასალის კონტროლის უნარში“ რომანისტი გულისხმობს სტილისტიკურ და ემოციურ მოუკერძოებლობას და სიზუსტეს მასალის გადმოცემისას... „მოთხრობა შეიძლება ხუხულასავით დაიშალოს ნინადადების არასწორი რიტმის, აბზაცის, ან სულაც პუნქტუაციის გამო“ – აცხადებს იგი. წერის ტექნიკაში სრულყოფილების მისაღწევ შექანიზმად კი შრომას მიიჩნევს: „შრომაა ერთადერთი მექანიზმი. წერას თავისი კანონები აქვს, მუქ-ჩრდილები, როგორც მხატვრობას ან მუსიკას. კარგია, როცა იცი, რას გულისხმობს ეს კანონები და თუკი არ იცი, უნდა ისწავლო. შემდეგ უკვე შენს ნებაზე შევძლია მოირგო ისინი“...

კითხვაზე, არის თუ არა ყველაფერი წინასწარ დაგეგმილი, – რომანისტი პასუხობს:

„მე ყოველთვის წინასწარ მაქვს მოფიქრებული დასაწყისი, შუაწელი და ფინალი, მაგრამ წერას ბევრი სიურპრიზი ახლავს ხოლმე“ (ტრუმენ კეპოტე, 2008).

წერის პროცესის მოსამზადებელ ეტაპზე უნდა გამოიკვეთოს მიზეზი და მიზანი: **რატომ ვწერთ? რას ვწერთ? რისთვის ვწერთ? რა ვიცით ამ თემის შესახებ? რა დამატებითი საკითხის შესწავლა გვჭირდება? რამდენად აქტუალურია ჩვენ მიერ შერჩეული თემა? რას ელოდება ჩვენგან მკითხველი?**

წერითი ნაშრომის შესაქმნელად აუცილებელია ცოდნის გაღრმავება, ახალი ინფორმაციის მოპოვება, დაჯგუფება, გაანალიზება, მიღებული ინფორმაციის გაგება-ანტიპრეტაცია, მისი პრაქტიკაში გამოყენება. საამისოდ მტკაღ მნიშვნელოვანია კონკრეტული უნარ-ჩვევების ფლობაც.

წერის პროცესის საფუძვრებია: თემის შერჩევა, ინფორმაციის შეგროვება, ნაშრომის დაგეგმვა, ორგანიზება, შავი პირის შექმნა და რედაქტირება.

4.2. თემა, მიზანი და აუდიტორია

დ. ვ. შ. ა. აკადემიური ნაშრომის შექმნაში ყველაზე მნიშვნელოვანი და საპასუხისმგებლო საგნობრივი სფეროს ამორჩევა, საკვლევე თემის შერჩევა. საამისოდ უნდა გავითვალისწინოთ მიზანი და კონკრეტული ამოცანები.

როგორ უნდა შევარჩიოთ თემა?

თემის შესარჩევად არსებობს ორი თეორიული შესაძლებლობა: ავტორი 1) საკუთარი

ინტერესებისამებრ, თავად ირჩევს საკვლევ თემატიკას; 2) ან ნაშრომს ქმნის სხვისი დაკვეთით (ჟურნალისტი გაზეთის რედაქტორის დაკვეთით, სტუდენტი – ლექტორის დაავალებით, მოსწავლე – მასწავლებლის ან უფროსების რჩევით და ა. შ.).

ასე იქმნებოდა წლების განმავლობაში სოციალური და პოლიტიკური მოთხოვნების მიხედვით განსხვავებული ხასიათის ტექსტები: ოფიციალური დოკუმენტები, სამართლის ძეგლები, კანონები, აქტები, მატრიანები და თვით მხატვრული ლიტერატურაც კი.

ხშირად სიტუაცია განსაზღვრავს წერიტი ნამუშევრის მიზანს. უთხარით საკუთარ თავს: „დავალე-ბა უნდა შევასრულო, რადგან ვალდებული ვარ“ (ქ. გოჩიტაშვილი, ნ. ფრუიძე). წერის პროცესში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მომენტია ზოგადი საკითხის თანდათანობით დაყვანა კონკრეტულამდე.

ავტორი თავად ირჩევს საკვლევ თემას თუ სხვისი დაკვეთით წერს, უდიდესი პასუხისმგებლობით უნდა მოეკიდოს მას, რათა მაქსიმალურ ეფექტს მიაღწიოს.

სტრატეგიები თემის შესარჩევად

თუ ავტორი თავად ირჩევს თემას, პირველ რიგში უნდა განსაზღვროს ინტერესთა სფერო და შეარჩოს შესაბამისი სტილი, სტილს კი განსაზღვრავს აუდიტორია და მიზანი, ვისთვის და რა მიზნით წერს.

მ. შ. ა. მ. ა. კადემიური ნაშრომის შექმნაში მთაეარია წერის მიზნის გარკვევა. მიზანი გვეხმარება წერიტი ნაშრომის შინაარსის, სტრუქტურის, ტონისა და სტილის შერჩევაში.

წერის მიზნებია: ინფორმირება, დარწმუნება ან გართობა.

ინფორმირება – ახსნა, ინსტრუქტაჟი, განმარტება, საგნის აღწერა;

დარწმუნება – ზეგავლენის მოხდენა, მკითხველის დარწმუნება;

გართობა – საზეიო, ამაღლებული განწყობის შექმნა; გართობა, ემოციური დამოკიდებულების ჩამოყალიბება (მავთვალაძე, დუნდუა).

ტექსტში შეიძლება გამოიკვეთოს ერთი ან რამდენიმე მიზანი.

ა. უ. დ. მ. ტ. რ. მ. ა. წერის პროცესის დაწყებამდე უნდა გავითვალისწინოთ აუდიტორიის ინტერესები და სურვილები. სხვაგვარად არ მოხერხდება ინფორმაციის მიწოდება და საკითხით დაინტერესება.

ვისთვის ვქმნით ნაშრომს? წერის დროს აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ შემდეგი ფაქტორები:

1. აუდიტორიის ასაკი ან სქესი;
2. საქმიანობა (სტუდენტი, კოლეგა, პენსიონერი);
3. სოციალური ან ეკონომიკური სტატუსი (მოზარდი, მყიდველი, გამყიდველი...);
4. განათლების დონე და ფონური ცოდნა (მოსწავლე, სტუდენტი, პროფესორი);
5. პოლიტიკური მრწამსი ან რწმენა;
6. ეთნიკური კუთვნილება (აფრიკელი, კავკასიელი);
7. ინტერესი (მონადირე, კოლექციონერი...);
8. მოლოდინი...

ამრიგად, წერა გაცილებით ადვილია, როცა ჩვენ:

1. კარგად გვესმის წერის საგანი (თემა და საკითხი);
2. გამოკვეთილი გვაქვს წერის მიზანი;
3. ვიცით, ვისთვის ვწერთ, ანუ ვიცნობთ აუდიტორიას.

სამი შეკითხვა		
რას ვწერთ?	რისთვის ვწერთ?	ვისთვის ვწერთ?
თემა	მიზანი	აუდიტორია

უპასუხეთ კითხვებს:

1. დაასახელეთ წერის პროცესის საფეხურები:

---

2. როდისაა წერა ადვილი?

---

3. დაასახელეთ წერის მიზნები

---

4. რის მიხედვით განისაზღვრება აუდიტორია?

---

5. რა არის თემა?

---

6. რამდენი მიზანი შეიძლება გამოიყოს ტექსტში?

---

7. როგორ ვიგებთ აუდიტორიის მოლოდინს?

---

8. რა განსაზღვრავს ნაშრომის სტილს?

---

9. დაასახელეთ თემის შესარჩევი სტრატეგიები:

---

10. რა მნიშვნელობა აქვს აუდიტორიის ფონური ცოდნის გათვალისწინებას?

4.3. ინფორმაციის შეგროვება

ა. ინფორმაციის მოპოვების ძირითადი წყაროებია:

1. **ზეპირი კონსულტაცია:** ინფორმაციის მოსაპოვებლად შეიძლება დავეკითხოთ კომპეტენტურ პირს, რომელიც უფრო მეტადაა ინფორმირებული საკითხთან დაკავშირებით.

2. **წერილობითი წყარო:** ამის შემდეგ უნდა მოვნახოთ სახელმძღვანელო, სადაც აღნიშნული საკითხი იქნება განხილული;

3. **სამეცნიერო ლიტერატურა:** ასევე უნდა გავეცნოთ სპეციალურ ლიტერატურას, გამოცემულ მონოგრაფიებს, პუბლიკაციებს;

4. **ინტერნეტი:** და ბოლოს, მოვიძიოთ ინტერნეტმასალებიც, ოღონდ არ უნდა დაგვაინტყდეს, რომ ეს უკანასკნელი ხშირად არ არის სანდო.

ბ. ინფორმაციის მოპოვების დამატებითი წყაროებია:

ნებისმიერი საკითხის კვლევისას საჭიროა ინფორმაცია გავამდიდროთ და მოვიშველიოთ დამხმარე წყაროებიც. ესენია:

1. ექსპერიმენტი;
2. ექსპედიცია;
3. ინტერვიუ;
4. პირადი გამოცდილება.

გ. სტრატეგიები ინფორმაციის შესაგროვებლად

ინფორმაციის შესაგროვებლად ვიყენებთ შემდეგ სტრატეგიებს და შეთოდებს: **გონებრივი იერი-ში, გონებრივი რუკა** – „კლასტერი/ აბლაბუდა“, თავისუფალი წერა, ჩანაწერების ყურნალი, სა-დისკუსიო შეკითხვები, ტერმინთა განსაზღვრებები.

გონებრივი იერიშის გულისხმობს ერთი სიტყვის ან ფრაზის საშუალებით აზრის ნებისმიერი მიმართულებით გაშლას. ჯერ უნდა ჩამოვწეროთ ყველა აზრი და ნებისმიერი იდეა, რასაც გავიფიქრებთ. ასე შესაძლებელია მაქსიმალურად დიდი ინფორმაციის შეგროვება, რომელსაც დასჭირდება მოწესრიგება და მათგან იმის შერჩევა, რაც საჭირო და აუცილებელია მსჯელობის განსავითარებლად და თემის ასაგებად.

გონებრივი იერიშის ალტერნატივაა თავისუფალი წერა. თემის სათაურის შერჩევის შემდეგ ვწერთ მოცემული თემის შესახებ ყველაფერს, მნიშვნელოვანს თუ უმნიშვნელოს. უნდა ვწერთ შეუჩერებ-

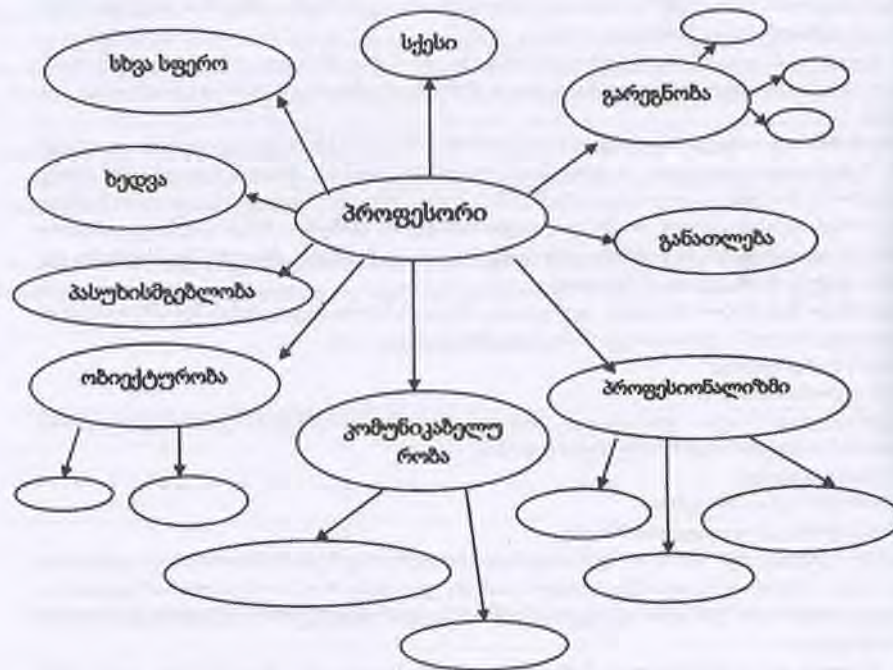
ლივ, ყოველგვარი რედაქტირების გარეშე, რადგან როცა „შინაგანი რედაქტორი“ გვაიძულებს დრო დაეკარგოს შეცდომების თავიდან აცილებასა ან გასწორებაზე, შეიძლება აზრი გაგვეფანტოს; ნურც იმაზე ვიფიქრებთ, ერთი აზრი შეორეს მიწყვება თუ არა. მთავარია იდეებს მოვუყაროთ თავი, შეცდომების გასწორება შემდეგაც მოხერხდება.

დაიხსომე: თემის დასაგეგმავად მთავარია ინფორმაციის შეკრება და მომზადება. საამისოდ უნდა გამოვიყენოთ კითხვითი სიტყვები და კითხვითი წინადადებები; შევეცადოთ გავერკვეთ ტერმინებში; გამოვიყენოთ საკვანძო ტერმინები და კარგად გავიაზროთ ისინი.

- ჩამოწერეთ იდეები თემასთან დაკავშირებით;
- დააჯგუფეთ მთავარი და მეორეხარისხოვანი ინფორმაცია;
- დაალაგეთ იდეები ლოგიკური თანმიმდევრობით.

გონებრივი რუკა-კლასტერი/აბლაზუდა ანუ სემანტიკური ბადეები არის იდეების გრაფიკულად დაკავშირება.

ფურცლის შუაში, წრეში უნდა დაენეროთ თემის სათაური, შევეცადოთ წრის გარშემო აღვწუსო ყველა ქვეთემა და გავიხსენოთ თემასთან დაკავშირებული ყველა იდეა, საკითხი თუ ფაქტი; გამოვკვეთოთ პრობლემები და დავსვათ კითხვები.

ჩანაწერების ყურნალს მუდმივად ვატარებთ და მასში სისტემატიურად ვინიშნავთ ყველაფერს, მოუხედავად იმისა, სად ვართ, უნივერსიტეტში, ქუჩაში, საკონცერტო დარბაზსა თუ უცხო გარემოში. ყოველივე ეს დაგვეხმარება ნაშრომის აგებაში. თუ ამ სამუშაოს თავს გავართმევთ, წერის პროცესის ერთი ეტაპი დაძლეულია, მაგრამ უფრო მნიშვნელოვანი და რთული საფეხური გველოდება.

4.4. ნაშრომის დაგეგმვა, ორგანიზება, შავი პირის შექმნა

ინფორმაციის შეკრების შემდეგ ვინწყებით ფაქტობრივი მასალის დალაგებას, დამუშავებას, თემატური ნუსხის შედგენას. ეს პრომატევადი საშუალოა: ამ დროს ავტორის გონებაში უამრავი აზრი უტრიალებს: რით დაიწყოს წერა, რა ინფორმაციაა საჭირო საინსიოდ, რომ მკითხველი დაინტერესოს. თუმის მონახაზი არის თავებად და ქვეთავებად ჩამოყალიბებული ჩამონათვალი იმისა, რის დაწერასაც ეპაბრებთ. მას ყოველთვის ვიყენებთ წერის პროცესში. გეგმა წინასწარ უნდა მოვიფიქროთ. მონახაზი თავდაპირველად შეიძლება სულ რამდენიმე სიტყვის ან წინადადებისგან შედგებოდეს, მაგრამ მისი გაერცობა შეაძლებელია.

წერთი ნაშრომის ასაგებად საჭიროა: 1. ნუსხის შედგენა; 2. იდეათა დახარისხება; 3. აბზაცებად დალაგება და 4. ესეს მონახაზის შექმნა.

არკანხასის უნივერსიტეტის პროფესორი - ჯეფ უილინგემი გვაძლევს ამ რჩევას, როგორ ვწერთ:

1. ყურადღება მიაქციეთ წერისთვის აუცილებელ ნივთებს. ნატალი გოლდფერგი თვლის, რომ მწერლისთვის ფურცელი და კალამი იგივეა, რაც მჭედლისთვის იარაღი. იარაღს კი ყურადღებით შერჩევა სჭირდება. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ იგი აუცილებლად ძვირადღირებული უნდა იყოს, მაგრამ თუ ჩვენ მოგვწონს, რაზეც ვწერთ და რითაც ვწერთ, ეს ამაღლებს ჩვენს განწყობას. მოკლედ, წერის პროცესში წერილმანებაც მნიშვნელოვანია.

2. ზოგჯერ დამწყებ ავტორებს სურთ, სწრაფად და ურთაბად, მხოლოდ ერთ გაკვეთილში დაასრულონ სამუშაო. დავალება უნდა დანაწევრდეს, რომ შესაძლებელი გახდეს მისი ნაწილ-ნაწილ შესრულება.

3. წერა ნიშნავს სიტყვების ფურცელზე დაფიქსირებას. უფრო სწორად კი გადაიტანო ფურცელზე ის, რამაც თავში გაგიღელვა. არ უნდა მიაქციო ყურადღება შენს „შინაგან რედაქტორს“, რომელიც უფრო მესწორებას ცდილობს და არა შექმნას. წერის პროცესი შეიძლება შევადაროთ ზონზის ნაწილ-ნაწილ აწყობას: პირველ რიგში „ვალაგებთ ნაწილებს“ (ვინერთ აზრებს); შემდეგ „ვანყოფთ ზონზს“ (ვალაგებთ აზრებს თანმიმდევრობით); ბოლოს „ვამონშებთ კბილებს“ (ვაზუსტებთ დეტალებს, რამე ხომ არ აკლია, ან პირიქით).

4. დაიწყეთ შედარებით მცირეთა. ჯერ უნდა გაინაწყო მარტივი დავალებების წერაში, თანდათან კი გადახვიდე რთულზე. უნდა დაიცვა რამდენიმე პრინციპი:

- * წერო მუჭურბლივ;
- * არაღერი ჩაინიშნო;
- * ყურადღება არ მიაქციო გრამატიკულ, ორთოგრაფიულ შეცდომებს და სასვენ ნიშნებს (თუ ისინი გაგებარება, მათი გასწორების საშუალება გექნება);
- * არ ხარ დაძაბული;
- * „იძირები“ წერის პროცესში.

5. ოსტატობა გამოცდილებით მიიღწევა

ნატალი გოლდფერგი წერის პროცესს იფარებს სირბილს, რაც მტეს დარბიხარ, მით უკეთეს შედეგს აღწევ. ამასთანავე ის აღნიშნავს: არავის ეპარება ვეფი იმაში, რომ სპორტსმენს წარმატების მისაღწევად ხანგრძლივი ვარჯიში სჭირდება, წერის სწავლისას ეს ფაქტორი აუცილებლად გასათვალისწინებელია;

6. ნათლად და კონკრეტულად წერა. წინააღმდეგ შემთხვევაში შეუძლებელია მკითხველს გასაგებად აუხსნა. აზრის ნათლად გამოსათქმელად კი აუცილებელია შესაფერისი სიტყვებისა და გრამატიკული კონსტრუქციების ცოდნა;

7. ის, ვინც წერას ეუფლება, კითხვასაც სწავლობს. ენი ლამოტის აზრით, წერის სწავლის კიდევ ერთი უპირატესობაა ის, რომ როდესაც ავტორი ხდები, სხვათა მიერ შექმნილ ტექსტებს ახლებურად კითხულობ.

8. წერას შეცდომებიც ახლავს. ენი ლამოტი პერფექციონიზმს (ინგლ. სრულყოფილი უზადო)

სრულყოფილებისაკენ სწრაფვას ნიშნავს. თითქოს შესანიშნავი თვისებაა, მაგრამ შეცნიერები პერფექციონიზმს „შალალი სტანდარტების დაავადებას“ ანუ „ფრიადოსნების სინდრომს“ უწოდებენ). ავტორთა მტერს უწოდებს. ჯობია, წერო და შეცდომები გაგვეპაროს, ვიდრე იმთავითვე მხოლოდ მათ თავიდან აცილებაზე ან კიდევ გასწორებაზე იფიქრო. პირველივე ვარიანტი არ შეიძლება იდეალური გამოვიდეს.

9. შემოქმედებითი იდეების ნუსხა. ნატალი ვოლდდერგი ვვირჩევს, შევქმნათ იდეების, საინტერესო თემების ნუსხა, რაც დაგვეხმარება შემოქმედებითი ნაშრომების შექმნაში. ნაწერი მაშინ არის ფასეული, თუ მასში ავტორის ინდივიდუალობა ჩანს.

10. წერა არც ისე იოლია. წერა მეტად რთულია, იგი მიზანსწრაფულობას მოითხოვს. ფასეულის მისაღებად დაულაღავი შრომაა საჭირო (ანთოლოგია, 2005- 2007).

გასათვალისწინებელია ასევე:

1. სტრიქონთა შორის თითო ხაზი გამოვყოფოთ, რათა შესაძლებელი გახდეს ჩასწორება;
2. დავიცვათ მინდორი;
3. ვწეროთ მარტივი წინადადებებით, არ გამოვიყენოთ ორაზროვანი ფრაზები, ზერთული კონსტრუქციები, რაც აბუნდოვნებს აზრს. რაც მეტად ვართულებთ სათქმელს, მით მეტი შეცდომა მოგვდის;
4. თუ შეცდომა არ გავგეპარა, წერას ვერასდროს ვისწავლით. თუ ჩვენ აკადემიურად შესრულებულ, სრულყოფილ ნაშრომს ვნახავთ, არ უნდა ვიფიქროთ, რომ ასე ვერასდროს დავწერთ. გამოჩნდილი მწერლებიც კი რამდენჯერმე გადაამუშავებდნენ ნაწერს, ვიდრე მას საბოლოო სახეს მისცემდნენ;
5. ყოველი აზრის დაწერის შემდეგ გადავხედოთ ნაწერს, რომ არ ავსცდეთ მთავარ სათქმელს, დავარღვიოთ აზრის ლოგიკური განვითარება;
6. გამოვიმუშაოთ წერის დასრულების შემდეგ ნაწერის გულდასმით ნაკითხვის ჩვევა (ნარმოვად ვინოთ, სხვის ნაწერს ვკითხულობთ).

სავარჯიშო №1. ინდივიდუალური მუშაობა. გამოიყენეთ გონებრივი რუკა თემისათვის „უნივერსიტეტი“ (1 ქულა), უპასუხეთ კითხვებს და შექმენით თემის გეგმა-მონახაზი (2 ქულა).

ჩემი უნივერსიტეტი

1. რა იცით თქვენი უნივერსიტეტის შესახებ? (0,25 ქულა) -----

-----

2. როდის დაიწყეთ ფიქრი უნივერსიტეტის შესახებ? (0,25 ქულა) -----

-----

-----

3. რამ განაპირობა თქვენი არჩევანი? (0,25 ქულა) -----

4. როგორ წარმოგედგინათ თქვენი პირველი დღე უნივერსიტეტში და რამდენად გაგიმართლდათ მოლოდინი? (0,25 ქულა) -----

5. როგორ წარმოგიდგინათ თავი უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ? (0,25 ქულა) -----

6. ფიქრობთ თუ არა, რომ სწორი არჩევანი გააკეთეთ? (0,25 ქულა) -----

სავარჯიშო №2. წყვილში მუშაობა. გამოიყენეთ „გონებრივი იერიშის“ მეთოდი თემისათვის:
„სხვა საქართველო სად არის?!“ (2 ქულა)
პირველი ეტაპი: 5-10 წუთის განმავლობაში ჩამოწერეთ თემასთან დაკავშირებული რაც შეიძლება მეტი საკითხი თუ იდეა (0,5 ქულა).

შეორე ეტაპი: დააჯგუფეთ მსგავსი აზრები და დაიწყეთ იდეებად დალაგება (0,5 ქულა).

მესამე ეტაპი: დაალაგეთ აბზაცები(1 ქულა).

4. შეურიჩეთ სათაური ქვემოთოყვანილ ტექსტს (1 ქულა):

„ისმენს და ვერც გულით ხედება, სრულიად მოუმზადებელი აღმოჩნდა ძე-კაცის შესაცნობად და მისაღებად: უსმენდნენ, მაგრამ ვერ იგებდნენ, ხედავდნენ, მაგრამ ვერ ხვდებოდნენ, სწორედ ამიტომ „უსმენდნენ საღამოთა ხმას ტანჯვით და მოკრძალებით მაცხოვრის თვალეზი“. საღამო იგივე სულიერი და სიბრძავე და სიყრუეა, ბნელში, წყვდიადში მოარული აჩრდილების სახით რომ ჩნდებიან მაცხოვრის თვალეზში. ამ ყრუ, ბრმა და მძინარე ხალხის დასახსნელად ეცვა ჯვარს მაცხოვარი; ამ დაბნეულ, გაფანტულ, გზაკვალარეულ ცხოვართათვის დაღვარა ძე კაცისამ სისხლი“.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

დაინსწივეთ: უცხო სიტყვათა გადმოცემის ზოგიერთი წესი ქართულში
ა) უცხო ენებიდან შემოსული სიტყვები, რომლებშიც **ჰ** იწერება, ქართულშიც **ჰ** ბგერით უნდა გადმოიცეს: **ჰალუცინაცია, აბსტრაქცია, ალკოჰოლი, ბეჰემოთი, ნიჰილიზმი, ჰაიმორიტი, ჰალსტუხი, ჰამაკი, ჰანიბალი, ჰარმონია, ჰერბარიუმი, ჰექტარი, ჰოსპიტალი, ჰუმანიზმი, ჰონორარი...**

შეცდომაა: აბსტრაგირება, ალკოგოლი, ალკოგოლიკი, ბეგემოტი, ნიგილიზმი, გაიმორიტი...

ბ) თუ **ჯ** არის, ქართულშიც **ჯ** უნდა დაენეროს: **ჯანგსტერი, ჯარიბალდი, ჯარნიტური, ჯასტროლი, ჯენია, ჯენიოსი, ჯერცენი, ჯილიოტინა** და სხვა.

გ) თუ გვაქვს **თ**, ქართულშიც **თ** უნდა დაინეროს: **ათეისტი, ანთოლოგია, ანთროპოლოგი, აპათია, სიმპათია, არითმეტიკა, ეთერი, ეპითეტი, თეზისი, ესთეტიკა, თეოლოგი** ხოლო თუ **ტ** არის, მამინტ-თი უნდა გადმოიცეს: **ეთიკეტი, მეტასტაზი, პლატფორმა, პორტფელი...**

დ) თუ ბერძნულ-ლათინურიდან მომდინარე სიტყვათა ამოსავალ ფორმაში **ხ** გვაქვს, ქართულში გადმოტანისას **ქ** უნდა: **ანარქია, არაქისი, არქაიზმი, არქეოლოგია, არქივი, არქივაროუსი, არქიპელაგო, არქიტექტორი, ბრონქი, მელანქოლია, შექანიზმი, ტექნიკა, ფსიქიატრი, ფსიქიკა, ქირურგო...**

შეცდომაა: ანარხია, არახისი, არხაიზმი, არხეოლოგია და მისთ.

ე) გერმანული **ელ** დიფთონგის შემცველ სიტყვებში ქართულად დაინერება **აი:** **აინშტაინი, ბალეტ-მაისტერი, კონცერტმასტერი, ლაიბნიცი, ლაიპციგი, პოლიცმაისტერი, რაიხსკანცლერი, რაიხსტაგი, ცაიტნოტი, ცეაიგი, ჰაინე** და მისთ.

შეცდომაა: ეინშტეინი, ბალეტმეისტერი, რეიხსტაგი და მისთ.

გამონაკლისია რუსულის **ჯ** ზით შემოსული სიტყვები: **ბრონშტეინი, ეიზენშტეინი, ეიხენბაუმი, ეიხენვალდი, რუბინშტეინი** და სხვ.

ვ) **აჰ** კომპლექსი ქართულში **ლა-**თი გადმოიცემა: **აკუმულატორი, აბელაცია, ვენტილატორი, იზოლატორი, იზოლაცია, ინფლაცია, იუბილარი, კალკულატორი, კანცელარია, სიმულანტი, სპეკულანტი, ტრანსლაცია, ფორმულარი, ფუტლარი, ცირკულაცია...**

შეცდომაა: აპელიაცია, აკუმლიატორი, ფუტლიარი და მისთ.

ზ) **აჰ** კომპლექსი **ლუ-**თი გადმოიცემა: **ალუმინი, ევოლუცია, ვალუტა, ილუზია, ლუსტრა, ლუქსი, ლუციფერი, პლუსი, რევოლუცია, სალუტი, ცელულოზა** და სხვ.

შეცდომაა: ალიუმინი, ევლიუტა, ევოლიუცია და მისთ.

თ) რუსულის **ჯ** ზით შემოსულ სიტყვებს, რომელთაც **ჩ** აქვთ, ქართულში **ჯ** უნდა იქნებათ: **ეგზარქოსი, ეგზეკუტორი, ეგზეკუცია, ეგზემა, ეგზემპლარი, ეგზოტიკა** და სხვ.

შეცდომაა: ეკზემპლარი, ეკზემა, ეკზეკუცია და მისთ.

ი) ლათინურიდან მომდინარე **ჟ** კომპლექსის შემცველი სიტყვები ქართულში გადმოიცემა **კვ** კომ-

პლექსით: ადევნავი, აკვარელი, აკვარუმი, ანტიკვარი, ეკვატორი, ეკვივალენტი, კვადრავი, კვა-
ლიფიკაცია, კვარტალი, კვარტეტი, კვორუმი, კოლოკვიუმი

შეცდომა: ადექვატური, ანტიკვარი, რელიქვია, ექვივალენტი და მისი.

კ) **kt** კომპლექსის შემცველი უცხო სიტყვები ქართულში ქც-ით გადმოიცემა: აბსტრაქტული, ან-
ტარქტიკა, არქიტექტონიკა, არქიტექტორი, არქტიკა, ასპექტი, აფექტი, აქტი, აქტიორი, ბაქტე-
რია, გალაქტიკა, დეტაქტივი, დიალექტი, დიალექტიკა, დირექტივა

შეცდომა: არქიტექტორი, არქტიკა, აფექტი, გალაქტიკა და ა. შ.

ლ) **ks** კომპლექსის შემცველი უცხო სიტყვები ქართულში ქც-ით გადმოიცემა: აბსტრაქტია, ატ-
რაქციონი, აუქციონი, აქცენტი, აქცია, აქციონერი, დეფუქცია, ინდექცია, ინფექცია, ღექცია,
ვაქცინა...

შეცდომა: ატრაქციონი, აქცენტი, დიქცია, ინსექცია და მისი.

მ) **ps** კომპლექსის შემცველი უცხო სიტყვები ქართულში გადმოიცემა ფს-ით: აპოკალიფსი, ელიფ-
სი, ეპილეფსია, კაფსული, ლაფსუსი, პეფსინი, რაფსოდია, ფსევდონიმი, ფსიტატრა, ფსიქია,
შტეფსელი და სხვა.

შეცდომა: აპოკალიფსი, ელიფსი, ეპილეფსია, კაფსული და მისი.

ნ) **ks** კომპლექსის შემცველი უცხო სიტყვები ქართულში ქს-ით გადმოიცემა: ანექსია, ასფიქსია,
აფიქსი, აქსესუარი, აქსიომა, ბოქსი, ექსკავატორი, ექსკურსია, ექსპერიმენტი, ექსპანსია, ექსპე-
დიტორი, ექსილი, ინდექსი, ინფიქსი, იქსი, კექსი, პრეფიქსი, რეფლექსი, სინტაქსი, ტაქსი, ტექ-
სტი, ფენიქსი, ფლექსია და სხვ.

ო) **ps** გადმოიცემა ფც კომპლექსით: კონცეფცია, კორუფცია, ლაფციფი, პერცეფცია და მისი.

პ) რუსული და სხვა ენებიდან რუსულში შემოსული ზ-ს შემცველი სახელები ქართულში გადმოი-
ცემა იო კომპლექსით: აქტიორი, ბოქსიორი, ბუფიონი, ვასტროლიორი, გრაფიორი, გრიმიორი, კო-
ვალიორი, მორფიორი, მონტიორი, პოზიორი, ფონგლიორი, ფრაზიორი და ა. შ. ხოლო ჯ, მ, უ-ს
შემდეგ ქართულში ზ-ს შემდეგ იწერება იო ფოლტაია (მდინარის სახელია), (გვარი), ჩორნი რინოკი
(ადგილის სახელია) და სხვ.

ჟ) რუსულში -**шрват** სუფიქსით ნაწარმოებ სიტყვათა უმეტესობას ქართულში გადმოჰყვება ამ
სუფიქსისეული **шр: шисекшрვათა**-ანექსირება, **шрინшрვათა**- აპრობირება, ასიმილირება, გაზი-
ფიცირება, დეკლამირება, დემონსტრირება, დიფერენცირება, დოზირება, დომინირება, დუბლი-
რება...

რ) ამგვარ სიტყვათა მეორე ნაწილი ქართულში ჩვენი ენის მორფოლოგიური საშუალებე-
ბით გადმოიცემა: **шшшшшрვათა**-ანალიზი>ა-ანალიზ-ებ-ს>გა-ანალიზ-ებ-ა; **шшшшрვათა**-
ბალზამი>აბალზამებს>დაბალზამებს; **шшшшрვათა**-კონსერვი> აკონსერვებს>დაკონსერვე-
ბა, **шшшшрვათა**-პლომბი> პლომბებს>დაპლომბებს...

ს) -**шршрვათა** და -**шшшрვათა** სუფიქსებით ნაწარმოებ სიტყვებს ქართულში გადმოჰყვება სუფიქსი-
სეული -**шш**: დეტალიზება, იმპროვიზება, ლეგალიზება, მოდერნიზება, ორგანიზება, ლოკალიზება,
მობილიზება, პარალიზება, სტერილიზება და სხვა.

ტ) რუსულის გ-ით შემოსულ **шш**-ზე დაბოლოებული სიტყვები ქართულში უნდა გადმოიცეს ეა-ით
ასაშლუა, მაკალეა, მატარაა, გალერეა, იფეა, ეპოპეა, მანაცეა, ტრაქეა, ორტიფეა, ფსიქეა, იუფე-
ა... საკუთარი სახელები უნდა დარჩეს ამგვარად: პელაგია...

უ) **шш**-ზე დაბოლოებული რუსულის გ-ით შემოსული უცხო ნარმოშობის სიტყვები ქართულში უნდა
გადმოიცეს 1. - ა დაბოლოებით: ამბიცია, ამბულა, ანკუტა, ანტენა, აორტა, ბაცილა, ბლოკადა, კა-
ზინა... 2. თანხმოვანფუძიანებად უნდა დარჩეს პაპი, ვახტი, იოტი და მისი.

ტ) ანალოგიური პარალელური ფორმები საკუთარე ქართულ სიტყვებსაც მოეპოვებათ, მაგრამ
უფრო გაბატონებული ჩანს ა ბოლოხმოვნისანი სახელები: ძალა||ძალი, მელა||მელი, კალათა||კა-
ლათი, ნიფელა||ნიფელი...

ცოდნის შესამოწმებელი კითხვები:

1. დაასახელეთ წერის პროცესის საფეხურები;
2. რის მიხედვით შეირჩევა თემა?
3. რას ნიშნავს გონებრივი იერიში?
4. რას ვაკეთებთ თემის შერჩევის შემდეგ?
5. რა სტრატეგიები გამოიყენება ინფორმაციის შესაგროვებლად?
6. რა მიზნით ვიყენებთ გონებრივ იერიშს?
7. რას ნიშნავს კლასტერი-აბლაზუდა და როგორ ვიყენებთ მას აკადემიურ წერაში?
8. რას ნიშნავს თავისუფალი წერა?
9. რაში გვხმარება ჩანაწერების დღიური და ვინ იყენებს მას?
10. რატომ უნდა «გამოვრთოთ შინაგანი რედაქტორი» წერის დროს?
11. რაში გვხმარება კლასტერი?
12. დაასახელეთ ინფორმაციის მოპოვების ძირითადი და დამხმარე წყაროები
13. რა ეწოდება ტექსტში ინფორმაციის შევსება- გამოკლებას და შეცდომების გასწორებას?
14. წერის პროცესის რომელიმე ეტაპის გაუვლელად რამდენად შესაძლებელია აკადემიური ნაშრომის შექმნა?
15. უილინგემის მიერ შემოთავაზებული რჩევებიდან რომელს იყენებდით აქამდე? რომელი გამოგადგებათ შემდგომში?

თემა V.
თეზისი; თეზისის განვითარება; ახალი შავი პირის შაქმია;
არბუშენტი, ძვანარბუშენტი, კონტარბუშენტი

5.1. თეზისი, თეზისის განვითარება. აკადემიური ნაშრომის წერისას მთავარი ყურადღება ექცევა თეზისის შედგენას, რადგან უნდა ძირითადი ნაწილის ყველა აბზაცი შინაარსობრივად მას უნდა უკავშირდებოდეს. მკითხველი პირველ რიგში დიდი ინტერესით ეცნობა თეზისს, რადგან სწორედ მასი საშუალებით იგებს, რის თემა სურს ავტორს, როგორია მისი პოზიცია, დამოკიდებულება მოცემული საკითხისადმი; მან რას შესახებ უნდა განავითაროს მსჯელობა ძირითად ნაწილში.

თეზისი სამსჯელო საკითხთან დაკავშირებით ავტორისეული დასკვნაა. ვინაიდან თეზისი ავტორის ძირითად პოზიციას გამოხატავს, მისი გამოკვეთა და დასაბუთება განსაკუთრებით აუცილებელი არგუმენტირებული ესეის წერისას.

თეზისი შეიძლება ჩამოყალიბდეს წერის პროცესის სხვადასხვა სადღესურზე; წერის დასაწყისშივე, თემის შერჩევის ან ინფორმაციის შეგროვების შემდეგ.

თეზისი ავებულია **საკვანძო სიტყვაზე**. მაგალითად, შევადგინოთ თეზისები სიტყვებისგან: „განათლება“, „სპორტი“...

1. განათლება თვითდამკვიდრების აუცილებელი პირობაა;
2. სპორტი ჯანმრთელობის საწინდარია.

„განათლება“, და „სპორტი“ თემებია, ხოლო თეზისში ჩანს ავტორისეული დამოკიდებულება, შეფასება, შეხედულება...

ამრიგად, თეზისი უდრის თემას + ავტორისეული პოზიცია.

თეზისის ჩამოყალიბება არ შეიძლება კითხვის სახით, მაგრამ კითხვების დასმა თეზისის გაშლის საუკეთესო და ეფექტური საშუალებაა (რატომ? რას გულისხმობს საკვანძო სიტყვა და საკვანძო წინადადება? რა არის მოცემული მონაკვეთის დედააზრი? რა არის წინა პლანზე წამოწეული? რა არის მნიშვნელოვანი და რატომ? არის თუ არა ამ კითხვის პასუხი ამ მონაკვეთში? უკავშირდება თუ არა მოცემული მონაკვეთი თეზისს? რა პარალელების გაელება შეიძლება?).

თეზისი უნდა გაიფრცოს, გაშალოს. მსჯელობის გასაშლელად და შესაჯამებლად გამოიყენება სათანადო ენობრივი საშუალებები (იმიტომ, რომ... რადგან... ვინაიდან... იმდენად რამდენადაც... შეიძლება ვიფიქროთ... ვივარაუდოთ... ვიმსჯელოთ... ეს აიხსნება იმით... შეიძლება ითქვას, რომ...).

მაშასადამე, თეზისის შედგენა წერიტი ნაშრომის შესრულების წინაპირობაა. მას უდოდესი როლი ენიჭება, იმიტომ **საკვანძო დებულებასაც** უწოდებენ.

საკვანძო დებულება უნდა განვასხვავოთ თემატური წინადადებისგან. პირველი გამოხატავს ესეის ძირითად იდეას, მეორე – აბზაცის მთავარ სათქმელს.

საკვანძო დებულება გამოხატავს აზრს, შეხედულებას და არა ფაქტს, იმიტომაცაა საველდებულო მისი შემდგომი ახსნა და დასაბუთება. ამასთან, საკვანძო დებულება თემასთან დაკავშირებულ მხოლოდ ერთ იდეას გამოხატავს.

ეფექტური თეზისი უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს:

1. თეზისი უნდა იყოს ნაშრომის დასაწყისში, მის შესავალ აბზაცში.
- ჩვეულებრივ, ის წარმოადგენს შესავალი აბზაცის დასაწყის ან ბოლო წინადადებას;
2. თეზისი მხოლოდ ერთ თემას უნდა ეხებოდეს;
3. თეზისი არ უნდა იყოს ფაქტი, რომელსაც არ სჭირდება შემდგომი მსჯელობა და განვითარება;
4. არ შეიძლება თეზისის ჩამოყალიბება კითხვის სახით. თეზისი თვით უნდა წარმოადგენდეს პასუხს გარკვეულ კითხვაზე;
5. თეზისი უნდა გამოხატავდეს მთავარ აზრს, რომელიც უნდა განვითარდეს ესეის ძირითადი აბზაცებით.

მაგალითად:

თემის სათაური: ტურიზმის განვითარება საქართველოს მთიან რეგიონებში

თეზისი I:

საქართველოს გამორჩეული მრავალფეროვანი ბუნების გამო მნიშვნელოვანი ტურისტული პოტენციალი აქვს.

ძირითადი ნაწილი:

დღეს, როცა მკვიდრი საფუძველი ეყრება ტურიზმის განვითარებას, აღმოსავლეთი და დასავლეთი საქართველოს რამდენიმე მთიან რეგიონს კარგი პოტენციალი აქვს ტურისტების მოსაზიდად... აღმოსავლეთიდან აღსანიშნავია თუშეთი და ფშავ-ხევსურეთი, ხოლო დასავლეთიდან განსაკუთრებული სვანეთი... სამწუხაროა, რომ უმრავლესობა ამ რეგიონებს, მათ ტრადიციებს აქ დაბადებული გენიოსების შემოქმედებიდან იცნობს... დღესდღეობით ერთეულებს თუ აქვთ მოვლილი საქართველოს მთიანი მხარეები. ამიტომაცაა პოპულარული და პრესტიჟული ტურიზმის მენეჯერის სპეციალობა და მას მეტი მონდობებით ეუფლებიან ახალგაზრდები.

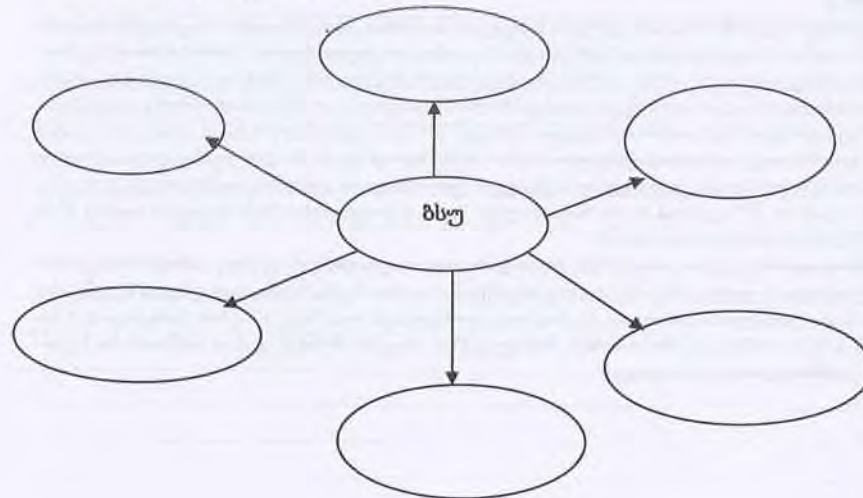
დასკვნითი ნაწილი:

იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ მომავალში ტურიზმი მეტად განვითარდება საქართველოს მთიანეთში, რაც ხელს შეუწყობს ქვეყნის ეკონომიკურ გაძლიერებას და მოსახლეობის სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესებას.

თეზისი II:

შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტს ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს.

შეასკოთ ტრინეზი... რუკა და განავითარეთ თეზისი

ძირითადი ნაწილი:

დასკვნითი ნაწილი:

სავარჯიშო №1. მოცემულ ინფორმაციაში მოძებნეთ საკვანძო სიტყვა და შეადგინეთ თეზისი (1 ქულა).

უცხოელი მეცნიერების გამოკვლევის შედეგების თანახმად, მიოკარდიუმის ინფარქტის მთავარი მიზეზი ფიზიკური დატვირთვა ან სტრესი კი არა, დაბინძურებული ჰაერია. ჰორმინჰემის უნივერსიტეტის პროფესორი ჯონ აირესი ამბობს, რომ დაბინძურებულ ჰაერში არსებული ჭუჭყისა და ქვარტლის ნაწილაკები ადვილად აღწევს ფილტვებში და იწვევს გულის თუ რესპირატორულ დაავადებებს.

სპეციალისტები ფეხით მოსიარულებს ურჩევენ ერიდონ ცენტრალურ მაგისტრალებს, რადგან ტროტუარის კიდეებთან დაბინძურებული ჰაერის მაგნიტუდა 10-ჯერ უფრო ძლიერია, ვიდრე შენობების მახლობლად. კიდევ უფრო მავნებელია ველოსიპედით სეირნობა, სირბილის და ვარჯიშის დროს ადამიანი 2-3 ჯერ მეტ ჰაერს ჩაისუნთქავს. მაგნიტუდების ზემოქმედებას თურმე 10 %-ით ზრდის ძრავის გვერდით ჯდომა.

აქროლად ორგანულ ნივთიერებებს უხვად გამოყოფს ასლგადამლები ტექნიკა, ამიტომ მისგან მოშორებით ჯდომა ჯობს. კარგი იქნება, თუ მოვაშენებთ ოთახის მცენარეებს, რითაც ხელს შეეწყობთ ჰაერის გასუფთავებას. დაბოლოს, მეცნიერები აქარწყლებენ მითს ზღვის ჰაერის მარგებლობის შესახებ. აირესი ირწმუნება, რომ ოზონმა, რომელიც მზის სხივების ზემოქმედებით წარმოიშობა, შესაძლოა ჯანმრთელობას ავნოს კიდევ.

ცოდნის უსასაზღვრავალი კითხვები :

1. რა არის თეზისი?
2. სად არის განთავსებული თეზისი?
3. როდის ვადგენთ თეზისს?
4. რისთვისაა საჭირო თეზისი?
5. რამდენი წინადადებით შეიძლება გადმოვიცეს იგი?
6. შეიძლება თუ არა თეზისი წარმოადგენდეს კითხვას? რატომ?
7. რატომ უწოდებენ თეზისს საკვანძო წინადადებას?
8. რით განსხვავდება თემატური წინადადება თეზისისგან?
9. შეიძლება თუ არა თეზისით რამდენიმე იდეა გადმოვიცეს?
10. როგორ უნდა გავმალეთ თეზისი?

ღაიხსოვია: რთული და ნახახელარი ზმნების მართლწერა

ქართულში ნასახელარ ზმნათა ერთი ჯგუფი სახელის ფუძეზე —ობ თემის წიშნის დართვით იწარმოება, მაგ.: ავადმყოფი-ავადმყოფ-ობ-ს, ხელმძღვანელი-ხელმძღვანელობ-ს, ავტოცი-ავტოცი-ობ-ს, ბერიკაცი-ბერიკაცი-ობ-ს, ჯოჯოხეთი-ჯოჯოხეთ-ობ-ს, გულზეიადი-გულზეიად-ობ-ს, გულჩივილი-გულჩივილ-ობ-ს...

სუბიექტური პირის ნიშანი შეიძლება სხვადასხვა ადგილას იყოს წარმოდგენილი: ზმნის თავში, ან რთული სიტყვის შემადგენელ ნაწილებს შორის, ე. ი. შეიძლება გვექონდეს ვ-ხელმძღვანელობ ან ხელ-ვ-მძღვანელობ, ვ-გულდიობ და გულ-ვ-დიობ და მისთ. ამ საცლილობელ ფორმათაგან სალიტერატურო ენის ნორმათა მიხედვით მართებულია პირველი, ე. ი. როცა | სუბიექტური პირის ნიშანი ზმნის თავშია წარმოდგენილი: ვ-ხელმძღვანელობ, ვ-წინასწარმეტყველებ და მისთ.

რთული ზმნების გამოყენების არე ძველ ქართულში უფრო ფართო იყო. ჩვენს დღეებში ასეთი ფორმები: ძალ-უძს, ხელ-ენიფების, აღთქმა-ყო, ბრძოლა-ყო, დევნა-ყო, ზრახვა-ყო, სრულ-ყო, უვარ-ყო, ღალად-ყო, ცხად-ყო, შეურაცხ-ყო, წყალობა-ყო, ხელ-ყო, ამბორს-უყო, პატივ-უყო | პატივი-სცა, ნათელ-სცა, თავყანი-სცა, ნუგეშინი-სცა, ნათელი-იღო, ყურად-იღო, თავს-იდვა, ჯუარს-აცუა, თანა-ედვა და სხვ.

რთულ ზმნებში იცვლება მხოლოდ ზმნური ნაწილი. | სუბიექტურ პირში ყველა რთულ ზმნას სუბიექტის ნიშანი ექნება ზმნური ნაწილის წინ: შეურაცხ-ვ-ყოფ, ცხად-ვ-ყოფ, სრულ-ვ-ყოფ, იავარ-ვ-ყოფ, თანა-ვ-უგრძნობ, უკუ-ვ-ავდებ და სხვ.

შეცდომაა, როგორც ვ-სრულ-ვ-ყოფ, შე-ვ-ურაცხ-ვ-ყოფ, ვ-ნათელ-ვ-ყოფ, ვ-ხელ-ვ-ყოფ და სხვ. ასევე ვ-სრულყოფ, ვ-ხელყოფ, ვ-ნათელყოფ, ვ-უთანაგრძნობ და ა. შ. ფორმები.

ამრიგად, რთული სახელისაგან ნაწარმოები და ძველი ქართულიდან მომდინარე რთული ზმნების გამოყენება აუცილებელია. კომპოზიტებისაგან ნაწარმოები ზმნები ჩვეულებრივი ნასახელარი ზმნებია, რომლებშიც სახელის ფუძე (ოღონდ ეს ფუძე რთულია) და ზმნის ფუძის მანარმოებელი აფიქსი გამოიყოფა: ავადმყოფ-ობ-ს, ავსულ-ობ-ს... რთულ ზმნებში კი გამოიყოფა სახელის ფუძე და ზმნა: სრულ-ყოფს, უწინარ-ყოფს, უგულვებელ-ყოფს, ცხად-ყოფს და სხვ. რთული სახელებისაგან ნაწარმოებ ზმნებს | სუბიექტური პირის ნიშანი მოუღის თავში, ხოლო რთულ ზმნებს – ზმნური ნაწილის წინ.

5.2. არგუმენტი, ქვეარგუმენტი, კონტრარგუმენტი

აზრის ლოგიკური განვითარება მოითხოვს ნათქვამის ქვეშარიტების დასაბუთებას. აზრის დასაბუთების ან უარყოფის ლოგიკურ განვითარებას **მსჯელობა** ეწოდება (მაბაშვილი, შარაშენიძე). ვერ ვასახელებთ რაღაც ფაქტს, მოვლენას და შემდეგ ვაყალიბებთ მასზე თვალსაზრისს, რომელიც უნდა დავამტკიცოთ და დავასაბუთოთ. ეს აუცილებელია, რადგან თუ არ განვმარტეთ მოტივი, თუ არ გავეცით პასუხი კითხვას – რატომ? ამის გარეშე ვერ დაეარწმუნებო მკითხველს. მაგალითად საამისოდ დაგვჭორდება რამდენიმე ფაქტის, მაგალითის მოხმობა, დამონშება.

არგუმენტირებას მიზანია არა მხოლოდ ავტორის პოზიციის დაფიქსირება, არამედ მასი დასაბუთება, დამტკიცება და ამ გზით ქვეშარიტების წყდომა.

ამრიგად, არგუმენტირება აუცილებელია თვზისის გასაშლელად, განსავითარებლად.

არგუმენტი (ლათ. – საბუთი, საფუძველი) წარმოადგენს რისამე მტკიცების საფუძველს. ან კიდევ: **არგუმენტი** არის დებულება ან ლოგიკური მსჯელობის სისტემა, რომელიც მიზნად ისახავს მსჯელობის ქვეშარიტების დამტკიცებას (გოწიტიშვილი, შაბაშვილი, შარაშენიძე).

ველანაირი არგუმენტი მსჯელობის დასასაბუთებლად ვერ გამოდგება: იგი მყარი და სანდო უნდა იყოს. რა კრიტერიუმით უნდა შევარჩიოთ არგუმენტი? თემასთან დაკავშირებულ ყველა იდეას და მოწყვეს თავს რომ მოვუყრით, ამის შემდეგ უნდა გავანალიზოთ, რომელი უფრო ლოგიკურად უკავშირდება ჩვენს მთავარ სათქმელს. უამრავი შესაძლებლობიდან უნდა ავირჩიოთ ყველაზე მკაფიო, ნათელი, საჭირო და ადეკვატური.

არგუმენტი შეიძლება იყოს **მთავარი** ანუ ძლიერი, **საშუალო** ანუ მცირეხარისხოვანი და **სუსტი**. ამ უკანასკნელს **ქვეარგუმენტსაც** უწოდებენ. რომელი არგუმენტიც მეტად გაამყარებს ჩვენს პოზიციას, რომელიც უფრო დამაჯერებელია, იგი მთავარია.

ქვეარგუმენტი არის დამატებითი ინფორმაცია, რომელიც ლოგიკურად ან აზრობრივად არის დავაშირებული არგუმენტთან და ავტორს ეხმარება განამტკიცოს თავისი პოზიცია და კიდევ უფრო დაამაჯერებელი გახადოს ნათქვამი. შეიძლება ითქვას, რომ ქვეარგუმენტი არის არგუმენტის დასაბუთება, დაცონკრეტება და განმტკიცება შესაბამისი მაგალითებით (გოწიტიშვილი, შაბაშვილი, შარაშენიძე).

არგუმენტად შეიძლება გამოიყენოთ:

1. ისტორიული ფაქტა;
2. ცნობილი ქვეშარიტება, აქსიომა; ანდაზა, აფორიზმი და ა. შ.

„იმთ ცოფნა აქეთ, ხერხი იყიან. „ხერხი სჯობია ღონესაო“, – ძველთაგანვე თქმულა და შართალიც არის (ილია); „როგორც მღვდელია, ისეთიც ერიაო“, – ამბობს ქართული ანდაზა, როგორც პოემა იყო ნათარგმნი, იმისთანაც... გამწილავიც შეზედა (ილია); შარად ქვეშარიტია ქართული ანდაზა: „კარგს მოქმელს კარგი გამგონი უნდაო“ (ილია).

3. **სტატისტიკა** (მთელს ევროპაში ესპანეთს უმუშევრობის მაღალი დონე აქვს. 20 წლის ასაკის აბალგაზრდების 40 % უმუშევარია);

4. **ციტატა** (ილია წერს, რომ გარკვეულ სოციალ – კულტურულ პირობებში სიტყვა „დედამ“ მნიშვნელობა გაითართოვა: „ქართველებსთვის დედა შარტო მშობელი არ არის. ქართველი ლეიძლს ენასაც „დედა-ენას“ ეძახის, უფროსს ქალაქს – „დედაქალაქს“, მკვიდრ და დიდ ბოძს სახლისას – „დედაბოძს“, უფიდეისა და უმავრესს ბურჯს – „დედა-ბურჯს“, სამთავრო აზრს – „დედააზრს“, გუთნის გამტებელ მამაკაცსაც კი – „გუთნის დედას“. რამდენადაც განდიდებულია მნიშვნელობა დედისა, რამოდენად გამრავალგვარებული, გამატორობებული, გაძლიერებული, გაღონიერებული და თავ-მოსაწინებელი!“... (ილია).

5. **სხვათა მოსაზრებები** (შედწიერებისთვის საჭიროა არაა პირადი კეთილდღეობა, „რომ შე შართოლა-და ქვეშარიტად ბედნიერი ვიყო, საჭიროა ყველა სხვა სულთერნიც ბედნიერი იყენო“ – ამბობს ერთი შეცნირი);

6. **პირადი გამოცდილება;**

7. **თქვენელი ლოგიკა** (მასწავლებელია სასერტიფიკატო გამოცდაზე გასული პედაგოგი, წარმატე-

ბულიც და ნარემატბელიც, აბსურდული ისტორიის გმირია, რადგან დაბეჯითებით შემიძლია ვთქვა: კარგი მასწავლებელი ამ გამოცდის გარეშე კარგ მასწავლებლად დარჩება. მასწავლებელი ნ. ჯანელიძე).

კარგი არგუმენტის მახასიათებლებია:

1. თეზისთან უშუალო და პირდაპირი კავშირი;
2. მიზნის ადეკვატურობა;
3. სიყვანდღე (უნდა იყოს მკაფიო, სათქმელს ნათლად გადმოგვცემდეს);
4. სამსჯელო თემაზე ზუსტად მორგება, არც ზოგადი უნდა იყოს და არც კონკრეტული.

არგუმენტად არ გამოგვაგდება არარაციონალური მოსაზრება, რომელიც პირადულო, ემოციურია ან ადამიანის გემოვნებაზეა დამოკიდებული. ასეთ საკითხებზე დავა არასდროს გათავდება და ვერც შეშარბიტებას გამოავლენს.

არ არსებობს არგუმენტი, რომელსაც კონტრარგუმენტი არ მოეპოვებოდეს.

კონტრარგუმენტი არგუმენტის საინინაალმდეგო დებულებაა. ლოგიკური მსჯელობა ვერ აიგება მხოლოდ არგუმენტების შობობით. ავტორი ყოველთვის უნდა ითვალისწინებდეს იმას, რომ არსებობს საინინაალმდეგო თვალსაზრისებიც, საპირისპირო პოზიციაც, რომელსაც ისევე აქვს არსებობის უფლება, როგორც სხვას. არგუმენტირებულ მსჯელობაში **კონტრარგუმენტის** მოგერიება, გაბათილება **არგუმენტს** მეტ დამაჯერებლობას სძენს, ამიტომ მას თავი არასდროს უნდა აეარიდოთ.

რამდენი არგუმენტია საკმარისი მოსაზრების დასასაბუთებლად, ამაზე ზუსტი მითითება არ არსებობს. თუ საამისოდ სამი ძლიერი არგუმენტი არ აღმოჩნდა საკმარისი, მაშინ ვერც ოცდობითი დაამტკიცებ. რამდენადმე პირობითია არგუმენტს ეწინააღმდეგეთ მეთორხარისხოვანი ან სუსტი. შეიძლება რომელიმე მათგანმა მსჯელობის დროს განსხვავებული ფუნქცია შეიძინოს.

არსებობს არგუმენტების კომბინაციის რამდენიმე სქემა: 1. ძლიერი, საშუალო, სუსტი; 2. სუსტი, საშუალო, ძლიერი; 3. საშუალო, სუსტი, ძლიერი; 4. ძლიერი, სუსტი, ძლიერი, სუსტი, ძლიერი. მსჯელობის ვაშლის ეს სქემები, ბუნებრივია, არაა ამომწურავი.

არგუმენტირებული მსჯელობა არგუმენტების შექანიკური ჯამი არაა, მათ დასაკავშირებლად საჭიროა **დამხმარე ენობრივი საშუალებანი**: აგრეთვე, ამასთანავე, შესაბამისად, არა მხოლოდ, ისე როგორც, ამის მსგავსად, შერამ, მაშინ, როცა ამიტომ ამდენად, ეინადან, რადგანაც შერამ, მაშინ როცა, ამისგან განსხვავებით, ერთი მხრივ, მეორე მხრივ, ნების თანახმად, მოუხდევად ამისა, არანაკლებ მნიშვნელოვანია.

მსჯელობის აგების ხერხები. მსჯელობის აგების ორგვარი მეთოდი არსებობს: რადუქციური და დედუქციური. ინდუქცია აზროვნების ისეთი მეთოდია, რომელსაც კონკრეტული ფაქტებიდან, კერძო მაგალითებიდან საერთო კანონზომიერება გამოჰყავს. იგი ნარმოადგენს გზას კონკრეტულიდან ზოგადისაკენ.

დედუქცია მსჯელობის აგების ისეთი ხერხია, რადუქცია ზოგადი დებულებებიდან კერძო დასკვნა გამოიყვანება. იგი ზოგადიდან კონკრეტულსაკენ მიემართება.

სავარჯიშო №1. ნაკითხვთ ტექსტი, გახაზეთ არგუმენტები და ქვარგუმენტები (1 ქულა):

ყვავილოვანი კომბოსტო მეტად სახარგებლო ბოსტნეულია. იგი მდიდარია კალიუმით, კალციუმით, მაგნიუმით, რკინით, თუთიით, სპილენძით, მანგანუმით, ფტორით, კაროტინებით, C, K, B1, B2, B6 ვიტამინებით, ადვილად ასაბიუსებელი ცილებით. საკმარისია, წმ გრამი ყვავილოვანი კომბოსტო მიფართავთ, რომ უზრუნველყოფილი ხართ C ვიტამინის სადღეღამისო დოზით. გარდა ამისა, ყვავილოვანი კომბოსტო დაბალკალორიულია, თუმცა კარგად ანაყრებს, ასე რომ, ეს ბოსტნეული თამამად შეიძლება მიირთვან მათ, ვინაც ზედმეტი წონა ამინებს. ყვავილოვანი კომბოსტო ადვილად მოსანელებელია, ამიტომ როგორც სამკურნალო-დიეტური საკვები, რეკომენდებულია ბავშვებისთვის და მოზრდილებისთვის, რომელთაც აღნიშნებით საჭმლის მოწელების დარღვევა, შაქრიანი დიაბეტი, ათეროსკლეროზი, ლეიქმის პათოლოგიები, ნაღველკენჭოვანი დაავადება, პოდაგრა და სხვა.

ყვავილოვანი კომბოსტოს ხალხური მედიცინა უძველესი დროიდან იყენებს არა მხოლოდ საჭმლის მოსანელებლად, არამედ კანის დაავადებათა სამკურნალოდაც. ყვავილოვანი კომბოსტოს საუკეთესო უფექტი აქვს დამწვრობისა და ძნელად შეხორცებადი ქროლოების სამკურნალოდ.

სავარჯიშო №2. ნაიკითხეთ ტექსტი, გამოყავით არგუმენტი, ქვარგუმენტი და კონტრარგუმენტი (3 ქულა).

ხალხმა გაკვირვებით შეხედა ხევისბერის ხელის შეშებებს, ნამეტნავე იმ დროს, როდესაც მას ხევის სიწმინდე, დროის თავი, ხელში ეჭირა. მათ თვალწინ ონისე იდგა.

– შესდექ, ხევისბერო! გუგუა მართალია! – დაიძახა ონისემ, რომელსაც თმა აშბურტვნიოდა და თვალეში სისხლი ისე მოსწოლიყო, თითქოს ნაშოცვიუნას აპირებენო.

ხალხი აიშალა, აირია და ყაყანი დაიწყო. გონამ შეარყია დროშა ზარების ხმასთან ერთად ხმამალად მბრძანებლის კილოთი დაიძახა:

– იყურეთ! – და ამის ხმის გაგონებაზედ ერთბაშად ყველა გაფურცდა.

– სიძვი, რას ამბობდი?

– გუგუა მართალია-მეთქი, ტყუილად ნუ დასაჯავთ... გუგუას და მე მიზეზი გვაქვს ერთმანეთის მოსიხბლენი შევექმნილიყავით... ეგ მთიდან რომ მოდიოდა, ბილიკებზედ იმად დაეშვა, რომ მე მოვეცალ... მაგრამ გზაში მტერს შეხვდა და მოლაღატობას ტყუილად სწამობთ...

– ეგ ვიღამ გიამბო? – ერთბაშად წამოიძახა გუგუამ და უქვისსაგან თვალები აენთო.

– ჩემსა ყურით გავიგონე... როდესაც მენ ლაპარაკობდი, მე გზის იქით ვიყავ ჩასაფრებულნი... რა-ღა დაგმალა? მოძმეთ ცოდო მე მაძევს კისერზედა, ჩემი ბრალია მათი განყვეტა... მე დაჯკარგე გონი, მტერი მე გამომეპარა!... გუგუა უბრალოა! – ლაპარაკობდა გაჩქარებით და აღელვებით ონისე და მთლად კანკალებდა. ონისეს სიტყვები ხალხს მჭსავით მოხვდა და გამტყრებული შესცქეროდა.

ზარდაცმული მოხუცი მთლად ცახცახებდა და კარგა ხანს გონს ვერ მოსულიყო.

ბოლოს ძალზედ ამოიხენემა, მოისვა შუბლზედ ხელი და ყვედრებით წარმოსთქვა:

– შამ, ეგრე გაიგონე ჩემი დარიგება? წყულომც იყავ, ყველასგან მოძულეებულნი, დედამისი საფლავიდან ამომგდებო!... რა სასჯელი არის, რომ მენ გადაგინყვიტოთ!... ამ სიტყვების შემდეგ მოხუცი მსაჯულებს მიუბრუნდა: – მოძმეთ სისხლი ცაში ღმერთს შესწუხწუხებებს და სამართალს ოხხოვს, გადასწყვიტე, თეშო!

კარგა მლელვარებისა და წოქოლის შემდეგ თემის თავნი მიუახლოვდნენ გონას და წყნარად წარმოსთქვეს:

– გონავ! შენს შვილს ხევი არ გაუყიდნია... მხოლოდ ყმანივლი კაცობას გაუტაცნია და თავდაჯინებაში ჩაუგდია...

– მით უფრო მეტი საბუთია, რომ მკაცრად გადახდე... კაცს უღვაში წამუსისთვის გამოუვა... ონისე ეხლავე მკვდარია... მაგის სასჯელი ცეცხლში დაწვია!

– გურაუ, – სცადეს მოხუცის შეყენება, მაგრამ პირგამეხებული ხევისბერი ცეცხლებსა პყრიდა თვალთაგან.

უნდა მოკედეს, მოკედეს შეუბრალებლად... და თუ თქვენ ვერ გაგიბედნით სამართლიანად მოექცეთ... მე მაყურეთ... – მოხუცმა გაიძრო ხანჯალი, გაქანდა შვილისკენ და შესძახა:

– მოძმეთ მოლაღატე სიცოცხლის ღირსი არ არის!

ამ სიტყვებთან ერთად იელვა ხანჯალმა და ონისემ მიწაზედ ფართხალი დაიწყო; მოხუცის მახვილს მზერას შვილისათვის გული ორად გაჯყო. ეს მოძრაობა ისე სწრაფად მოხდა, ისე საჩქაროდ, რომ უბედურების შეყენება ვერაეინ მოასწრო.

ხალხი შემოიფანტა და ახლო ვულარ მოაკარებოდა მოხუცს, რომელსაც ძარღვები ძალზედ უღმეჭავდნენ და უცნაურად უთამაშებდნენ სახეს.

– გონა! – ცოტა ხნის შემდეგ ვილაცამ ხელი გადაავლო მოხუცს.

– შა? – ანგარიშმოუცემლად წამოიძახა მოხუცმა და მოიხედა. მის წინ იდგა გუგუა.

– გონავ, – განიმეორა იმან ხმამალდა, – წელიან გითხარ, რომ დამნაშავე არა ვარ-მეთქი, მაგრამ ერთხელ მაგჯვარის ცილის შენამების შემდეგ აღარ ვაცოცხლებ-მეთქი... ეგეკაცი ერთხელ გააფურთხებულს ველარ ალოკავს, მწვიდობით, ხალხო! – ამ სიტყვებთან ერთად მან გაიძრო დაშმაჩა, მიოცა ლულა პირში და ტინიი ქაერში შეასხა...

(აღექსიანდრე ყაზბეგი, „ხევისბერი გონა“)

რა მხატვრულ ხერხებს და ენობრივ საშუალებებს იყენებს ავტორი ზემომოყვანილ ტექსტში?

საქართველო №3. მოცემულია კონტრარგუმენტი, დაწერეთ არგუმენტი (სულ: 2 ქულა)

ა) კონტრარგუმენტი: ყავა ორგანიზმს კალციუმს აცლის.

არგუმენტი:

ბ) არგუმენტი: გემრიელი საკვები უდიდეს სიაშოვნებას ანიჭებს ადამიანს (0,5 ქულა).

კონტრარგუმენტი:

გ) არგუმენტი: „შუშანიკის წამების“ პერსონაჟი „კაცი ვინმე სპარსი“ მაზდეანია (0,5 ქულა)-

კონტრარგუმენტი:

დ) არგუმენტი: ბათუმის ნესტიანი ჰავა ჯანმრთელობისთვის საზიანოა (0,5 ქულა).

კონტრარგუმენტი:

საქართველო №4. წყვილური მუშაობა. მოცემულ არგუმენტებს დაუწერეთ ერთი ან ორი ქვე-
არგუმენტი (სულ: 2 ქულა)

ა) განათლება თანამედროვე საზოგადოების წამყვანი პრიორიტეტია

ბ) ვაშლი სასარგებლოა ნებისმიერი ასაკის ადამიანისთვის.

გ) თანამედროვე ადამიანი წარმოდგენილია კომპიუტერის გარეშე

დ) ბათუმ საფარ-ბეგს დანაშაული შეუნდო

სავარჯიშო №15. ჯგუფური მუშაობა. მოცემულ საკითხზე შექმენი თეზისი, არგუმენტი და კონტრარგუმენტი (სულ 3 ქულა):

ა) ცვლის თუ არა კინოფილმი წიგნს?

თეზისი

არგუმენტი

კონტრარგუმენტი

ბ) ახდენს თუ არა მავნე ზეგავლენას მოზარდზე კომპიუტერული თამაშები?

თეზისი

არგუმენტი

კონტრარგუმენტი

გ) აიკრძალოს უნდა თუ არა მონევა საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში?

თეზისი

არგუმენტი

ცოდნის უსაფრთხავალი კითხვები:

1. რა არის დებულება?
2. როგორი შეიძლება იყოს არგუმენტი?
3. რისთვის და რა მიზნით ვიყენებთ არგუმენტს?
4. როგორ უნდა განვასხვავოთ მთავარი არგუმენტი მეორეხარისხოვანისგან? ძლიერი – სუსტისგან?
5. რა არის ქვეარგუმენტი და რაში ეხმარება იგი ავტორს?
6. რა არ გამოდგება არგუმენტად?
7. რა არის კონტრარგუმენტი?
8. რამდენი არგუმენტი საჭირო ნათქვამის დასასაბუთებლად?
9. არგუმენტთა კომბინაციის რამდენ სახეს იცნობთ?
10. დაასახელეთ არგუმენტირებული მსჯელობის აგების ენობრივი საშუალებანი;
11. დაასახელეთ არგუმენტირებული მსჯელობის აგების ხერხები;
12. რა არის ინდუქცია?
13. რა არის დედუქცია?
14. თქვენ რომელ ხერხს ამჯობინებთ მსჯელობის დროს?
15. დაასახელეთ ინდუქციისა და დედუქციის მაგალითები.

ღანიხსოვითი შუალობითი კონტაქტის ფორმათა მართლწერა

თანამედროვე ქართულში ზმნის შუალობითი კონტაქტის საწარმოებლად გამოიყენება -ინ და -ევ-ინ სუფიქსები, რომელთაგან -ინ დაერთვის -ებ, -ობ, -ოფ, -ემ სუფიქსიან და ერთთემიან (აგრეთვე ფუძედრეკად) ზმნებს. -ინ სუფიქსს იყენებენ -ავ და -ი თემისნიშნის ზმნებშიც. ზეპირმეტყველებაში და სალიტერატურო ქართულშიც ხშირად გვხვდება ასეთი ფორმები: აშენებ-ი-ებ-ს, ათბობ-ი-ებ-ს, აყოფ-ი-ებ-ს, ახნ-ევ-ი-ებ-ს, აზრდ-ევ-ი-ებ-ს და მისთ.

სალიტერატურო ნორმის დარღვევად არის მიჩნეული შემდეგი ფორმებიც: დაახატ-ინ-ა, შეაკერ-ინ-ა, დააბარ-ინ-ა... უნდა ვიხმართ: დაახატ-ვ-ინ-ა, შეაკერ-ვ-ინ-ა, დააბარ-ვ-ინ-ა...

ამ ნებს უნდა დაემორჩილოს ყველა ფორმა -ავ (აგრეთვე -ევ) სუფიქსიანი ზმნებისა, რომელთაც ისტორიულად არ ჰქონდათ ეს სუფიქსები, მაგრამ შემდეგ გაუნდათ, ასეთებია: ბერტყ-ავ-ს, რეკ-ავ-ს, კენკ-ავ-ს, კეტ-ავ-ს, კეც-ავ-ს, ლეს-ავ-ს, პენტ-ავ-ს, რეცხ-ავ-ს, ქექ-ავ-ს, ნენ-ავ-ს, ხოც-ავ-ს, ხეხ-ავ-ს და სხვ. ამ ზმნების (ასევე მასდარების) შუალობითი კონტაქტის ფორმებში უნდა შენარჩუნდეს სუფიქსისეული -ვ.

თემა VI.
აზნაცი და მისი განვითარება; აზნაციის სახეები
(შესავალი და ღასკვნითი აზნაცი);
თემატური წინადადება; წინადადებათა გადაზმის ხარხები

6.1. აზნაცი და მისი განვითარება; აზნაციის სახეები. თემატური წინადადება

ტექსტის ორგანიზებაში დიდი როლი ენიჭება აზნაციის გამოყოფას. ნაწერის შავი პირის შექმნის შემდეგ იწყება მათი დამუშავება. აზნაცი მნიშვნელოვანი სტრუქტურული ერთეულია, რომელიც ტექსტში ოდნავ შენევიტ გამოიყოფა.

ტექსტში აზნაციების რაოდენობას განაპირობებს ნაწარმოების (მოთხრობის, მოხსენების, შეცნიერული, თუ სხვა სახის ნაწარმის) თემა, თანრი და მიზანი. აზნაციების საშუალებით ვიცავთ აზრის ლოგურ თანმიმდევრობას. მის ცალკეულ მონაკვეთზე გადასასვლელად სხვადასხვა ენობრივი საშუალება გამოიყენება.

ყოველი მომდევნო აზნაცი წინამავალისგან განსხვავებულ, ახალ ინფორმაციას უნდა შეიცავდეს, ახალ თემას უნდა ეხებოდეს.

აზნაცი ერთსა და იმავე აზრთან და თემასთან დაკავშირებულ წინადადებათა ერთობლიობაა. ისინი ლოგურად ებნიან ერთმანეთს და გარკვეული ფუნქცია ეკისრებათ. შესაბამისად, მათ ენიჭებათ მთავარი, ამხსნელი და შემავჯამებელი წინადადებაები. აზნაციის თემას, მის ძირითად აზრს გადავსცემს მთავარი წინადადება. მას ნამყვან, თემატურ ან კონცეპტუალურ წინადადებასაც უწოდებენ. მასში გამოკვეთილია აქტორის პოზიცია აღნიშნულ თემასთან დაკავშირებით. ნამყვანი წინადადებაიდან მკითხველი იგებს, რაზე იქნება საუბარი, რომ ის შევწავდეს ინფორმაციის აღსაქმელად.

თემატური წინადადება აზნაციის თემა (შეიძლება იყოს ბოლოშიც). თუ პირველ წინადადებაში მოცემულია აზრი, დებულება, მეორე ხსნის ამ თემას, შესაძლოა ასახულებს მეორე წინადადებით გადმოცემულ აზრს. ბოლოს კი სათქმელი უნდა შევჯამდეს. აზნაციის იდეათა დასაკავშირებლად გამოიყენება საკავშირებელი სიტყვები. მათ ტრანზიტული – საკავშირებელ სიტყვებსაც უწოდებენ. ესენია: ამის შემდეგ, თანდათანობით, სანამ, ბოლოს და ბოლოს, გარდა ამისა... ზევით, ქვევით, აქედან გამომდინარე, ამრიგად, მაშასადამე–

ამრიგად, ნამყვანი წინადადება ეხმარება ავტორს თვალსაზრისის ნათლად ჩამოყალიბებაში, ხოლო მკითხველს – მოწოდებული ინფორმაციის ადეკვატურად აღქმასა და სწორად გაგებაში.

მთავარი წინადადება მარტვი უნდა იყოს, არ უნდა ვადაიტვირთოს ტერმინებით. რთული კონსტრუქცია გააძნელებს აზრის გაგებას. ეფექტურია კითხვის დასმა ან საყოველთაო ტემზარიტების მოხმობა.

ამხსნელი (განმავითარებელი) წინადადება ხსნის, განმარტავს, აზუსტებს მთავარ წინადადებაში გადმოცემულ აზრს. ეს კი შესაძლებელია შესაბამისი მავალითების, არგუმენტების, სტატისტიკური მასალისა თუ სხვისი ნაზრევის დამონებით.

შემავჯამებელი წინადადება მივანიშნებს აზნაციის დამთავრებაზე და კიდევ ერთხელ ხაზგასმით გამოკვეთს მთავარ სათქმელს, რაც სამი გზით მიიღწევა:

1. აზნაციში გამოთქმული ძირითადი აზრების შევჯამებით;
2. მთავარი წინადადების აზრის სხვა სიტყვებით გადმოცემით ანუ პერიფრაზირებით;
3. ამ ორივე ხერხის ერთდროული გამოყენებით (გონიტამეილი, შაბაშვილი, შარაშენიძე).

ზემოთქმული ისე არ უნდა გავიგოთ, რომ აზნაცი სამი წინადადებისგან შედგება. მასში შეიძლება ათი წინადადებაც იყოს, მავრამ ყველა ლოგურად უნდა უკავშირდებოდეს ერთმანეთს, მომდევნო ხსნიდეს წინას და ბოლოს ყველაფერი შევჯამდეს.

შესავალი აბზაცი

აკადემიური ნაშრომი ლოგიკურად და სტრუქტურულად შეკრულია. ჩვეულებრივ, იგი შედგება შესავლის, ძირითადი ნაწილისა და დასკვნისაგან. საგანგებო ყურადღება ექცევა შესავალი აბზაცის ორგანიზებას, რადგან სწორედ აქ უნდა გამოიკვეთოს თემის აქტუალობა, ავტორის პოზიცია-თეზისი და მკითხველს აღედმარას ინტერესი ნაშრომის ნასაკითხად, საკითხის შესწავლის ისტორიის გასაცნობად.

შესავალი აბზაცის განვითარების რამდენიმე ხერხი არსებობს. ზოგადიდან კონკრეტულისკენ გადასვლა, კითხვის დასმა, ციტატის, ფაქტის, სტატისტიკური მონაცემების მოყვანა.

შესავალი აბზაცის ნიმუში

1991 წელს, ჩიკაგოში, ამერიკის საერთაშორისო საზოგადოების 65-ე შეკრებაზე გამოითქვა მოსაზრება, რომ მსოფლიოში არსებული 6000 ტნიდან ჩვენი საუკუნის დასასრულისთვის დაახლოებით ნახევარი შეწყვეტს არსებობას. მარტო ამერიკაში 300 ენიდან საცოცხლე შეინარჩუნა მხოლოდ 175-მა. იზოლაციაში მყოფი პატარა ენები ქრება. დღეს ინგლისური 320 მილიონზე მეტი ადამიანისთვის მშობლიურ ენას წარმოადგენს. მცირე ერების ენათა გაქრობა საუკუნეების განმავლობაში დაგროვებულ ცოდნასაც უკმნის საფრთხეს. წყნარი ოკეანის კუნძულებზე მცხოვრები ხალხები განასხვავებენ თევზის უამრავ სახეობას, ხოლო ამაზონიის მცხოვრებლები- მცენარეთა ვიშებს. ეს მოვლენა დიდი დანაკლისია ენათმეცნიერებისთვისაც, რომელიც კარგავს ემპირიულ მასალას.

ნაშრომის ძირითადი ნაწილი – განმავითარებელი აბზაცი

ნაშრომის ძირითადი ნაწილი რამდენიმე აბზაცისგან შედგება. დანიშნულების მიხედვით აბზაცი არის დამოუკიდებელი და დამხმარე. პირველი ვაშლისცემს ფაქტობრივ, კონკრეტულ ინფორმაციას, დამხმარე კი აერთიანებს ტექსტის ამა თუ იმ ფრაგმენტს. აქ ახსნილია ფაქტი ან მოვლენა, მოყვანილია ავტორის პოზიციის გასამყარებელი არგუმენტები, გაბათილებულია კონტრარგუმენტები, დასაბუთია პრობლემის გადაჭრის გზები და ა. შ. ანთი აბზაცს განმავითარებელიც ჰქვია. მისი მასშტაბები: 1. აბზაცი-ფრაგმენტები აბზაცი-ფრაგმენტებისგან შედგებიან თეზისის მხოლოდ ერთ ასპექტს; 2. განმავითარებელი აბზაცის ნამყვანი აზრი უნდა უკავშირდებოდეს საკვანძო აბზაციებს; 3. იგი თანმიმდევრული, ლოგიკური უნდა იყოს და სხარტად იკითხებოდეს.

მაგალითად როგორც წესი, იმ ენებს, რომლებიც იზოლაციაში იმყოფებიან და რომლებზეც მცირერიცხოვანი მოსახლეობა მეტყველებს, უფრო რთული გრამატიკული სტრუქტურა აქვთ, ვიდრე ისეთ გავრცელებულ ენებს, როგორცაა ინგლისური, ესპანური და არაბული. ენა, რომელიც ფართო ტერიტორიაზე ვრცელდება და სხვა ენებთან კონტაქტში შედის, თანდათან მარტყდება და ადვილად ათვისებადი ხდება.

ენა არის ხალხის სული. იგი მცირერიცხოვანი ერებისთვის იდენტური კაცობის ძირითად პირობას წარმოადგენს.

როდის და რატომ კვდება ენა? გლობალიზაციის პროცესებში ენათა გაქრობა ის საფასურია, რომლის გადახდაც კაცობრიობას უწევს კომუნიკაციის გაფართოებისათვის.

რა უნდა გაკეთდეს, რომ კაცობრიობამ შეინარჩუნოს ენა? აუცილებელია რაც შეიძლება მეტი რაიოდენობის ტექსტების ჩაწერა სხვადასხვა ტექნიკური ბელსაშეკის შემდგომით, რაც უზარმაზარ თანხებს მოითხოვს. დიქსონის გამოანგარიშებით, ეს მთლიანად, დაახლოებით, 200 000 დოლარი ვდება. მორე, რაც შეიძლება გაკეთდეს, ეს არის ამ ენების აუცილებელი სწავლების შემოღება სკოლაში, როგორც ეს მოხდა ირლანდიაში, თუმცა ოჯახებში კვლავ ფუნქციონირებს ინგლისური, ირლანდიური კი უცხო ენის ტოლფას ენად რჩება.

დასკვნით აბზაცში შეჯამებულია ნაშრომის ძირითადი მოსაზრება რითაც მკითხველი კიდევ ერთხელ რწმუნდება ავტორისეული პოზიციის სისწორეში.

ამრიგად, დასკვნით აბზაცს რამდენიმე კრიტერიუმით აფასებენ:

1. შეჯამებულია ნურიტი ნაშრომის მთავარი სათქმელი;
2. მასში არ უნდა იყოს ისეთი ინფორმაცია, რომელიც არაა ნახსენები ძირითად ტექსტში;
3. დასაბუთია პრობლემის გადაჭრის გზები.

დასკვნითი აბზაცის ნიმუში:

ენა კედება შიშინ, როცა ის წყვეტს ფუნქციონირებას საზოგადოებაში, მას სხვა ენა ცვლის, ან საზოგადოება წყვეტს არსებობას. ენას ვერ იხსნის ვერც სკოლებში სწავლება, ვერც მისთვის ოფიციალური სტატუსის მინიჭება; მას გადაარჩენს მხოლოდ გამოყენება.

6. 2. წინადადებათა გადაბმის ხერხები

არსებობს წინადადებათა გადაბმის რამდენიმე ხერხი: ჯაჭვური გადაბმა, პარალელური გადაბმა და გადაბმის ნარევი სახე.

ჯაჭვური გადაბმისას ყოველი მომდევნო წინადადება ხსნის, განმარტავს წინას, აერთარება წინაწინადადებაში გამოთქმულ აზრს. აზროვნების თანმიმდევრულობის, მიზეზშედეგობრობის დაცვა აუცილებელია სამეცნიერო სტილისთვის, სადაც ეს მოთხოვნები უმსახურება მტკიცებობას, მკითხველისთვის სარწმუნოს ხდის კვლევის შედეგებს.

ამრიგად, ჯაჭვური გადაბმისას მთავარი წინადადება განმარტებულია მაგალითებით, სტატისტიკური მასალებით, ნათქვამი დამტკიცებულია არგუმენტებით, მოცემულია მოვლენის დეტალური ანალიზი და გამოტანილია ლოგიკური დასკვნა.

პარალელური გადაბმა გულისხმობს სხვადასხვა მაგარამ თანაბარმნიშვნელოანი წინადადებების დაკავშირებას, ამნიარად აგებული ტექსტი დაიდ შეთავსებულობის ახდენს მკითხველზე, იგი ექსპრესიულია და ეფექტური საფარო გამოსვლებზე ან პუბლიცისტური ტექსტების შექმნისას:

„იპარევენ პატიოსანების სახელითა და არაფინ კითხულობს, სად პატიოსნება და სად მპარაობა?

აბუზუბუნ და ცილსა სნამებენ გულმტკიცუნულობის სახელითა და არაფინ პკითხულობს: სად ცილი და ბეზლი და სად გულმტკიცუნულობა?

შლალატობენ საქმეს, შლალატობენ ერთმანეთსა ერთგულობის სახელითა და არაფინ პკითხულობს: სად ლალატი და საიდ ერთგულობა?

სხვის ნაკლს, სხვის უბედურობას თვის ღირსებად, თვის პედნიერებად, თვის სიხარულად თვლიან კაცთმოყვარობის სახელითა და არაფინ პკითხულობს, სად სხვის უბედურობის და ნაკლის გამო სიხარული და ცკუვა და სად კაცთმოყვარობა?

სტყუიან, ცრუობენ სიმართლის სახელითა და არაფინ პკითხულობს, სად ტყუილი და სად სიმართლე?“ (ილია, „ყალები და ნამდვილი“).

გადაბმის ნარევი სახე გულისხმობს წინადადებათა ჯაჭვური და პარალელური გადაბმის შენაცვლებას, მონაცვლეობას: ამნიარად აგებული ტექსტი სტილურადაც არაერთგვაროვანია. მას იშვიათად შეეხებებით, რადგან იგი საგანგებო მიზნებით იქმნება.

„კაცს სამარცხეინო ბომზედ ტყუილ-უბრალოდ გასაკრავად არა პზოგვენ, არ შთაკილობენ, და იძახიან კი, ადამიანის ღირსება, ადამიანობა ხელშეუხებელია, სათაყვანებელიაო და გამკითხავი არაფინ არას: სად ტყუილ-უბრალოდ ადამიანის თავზე ლაფის დასხმა და სად ხელშეუხებელია ადამიანის ღირსებისა?“ (ილია, იქვე).

სავარჯიშო №1. წაკითხეთ ტექსტი და იმსჯელოთ წინადადებათა გადაბმის სახეებზე (1 ქულა).

უშეცრობა და უვიცობა დიდი ჭირია და თუ ამასთან დაჰყვა უჭკუობა და უნიჭობა ხომ ჭირზე უფრო ჭირია. ქვეყანი უცოდინარი ყოველთვის თავის ქერქშია რაც არ იცის, იმაზე სჯასა და ლაპარაკს ერიდება. რასაც გონება მისი უცოდინრობით ვერა ნვდება, აქ იგი მეტიჩრობას არა პკადრულობს, დუმიდს უფრო რჩეობს, სხვას უსმენს, სმენილს თავისის ტკუის და გონების თვალნი გაიტარებს. ასწონ-დასწონის და ამნიარად თავის საკუთარ აზრს, ცოდნას გამონასკვავს, შეითვისებს. ამ ყოფით, თუ სხვა გზით, იგი ჯერ საგანს ისწავლის, გაითვალისწინებს და მერე, თუ საჭიროება მოითხოვს, დაინყებს სჯასა და საუბარსა.

ქვეყანი უცოდინარი თავდაბალია, თავისი თავი სხვაზე მეტი არა პგონია, არ პპაქიობს, არ იკვების,

თვითონ ზიზილ-პიპილებით არ ირთება, და სხვას მჩვარში არ ახვევს, მან თავისი ყადრი და ადგილი იცის და სხვისაც, ერთნაირად შორიდებულია ყოყონობას, ზვიადობას ნამეტნაყად მეტიჩარობას, არამკითხე მოამბობას. რაც იცის, იმას სჯერდება, მეტზე ხელს არ ინვდენს, მეტს სიბრძნეს და ფილოსოფოსობას არ ირემებს, ტყუილუბრალოდ გაბერილ ფრაზებით ლარის გატანას და მსმენლისთვის თვალის ახვევას ცდილობს (ილია).

სავარჯიშო №2. ნაიკითხეთ ტექსტი, შეადგინეთ მთავარი და შემაჯამებელი წინადადებები (1 ქულა).

როჩესტერის უნივერსიტეტის მკვლევართა ჯგუფმა გამოაქვლინა ნითელი ფერის ნეგატიური ზეგავლენა აკადემიურ შედეგებზე ტესტირებისა და გამოცდების დროს. ფერადოვანი ასოციაციები იმდენად ძლიერია, რომ ტესტირებულ პირთა შედეგებს ნითელი ფერის უმნიშვნელო და ხანმოკლე ზემოქმედებაც კი აქვეითებსო, ამტკიცებენ მკვლევარები ექსპერიმენტული ფსიქოლოგიის ჟურნალში („Journal Experimental Psychology“) გამოქვეყნებულ სტატიაში. როცა ადამიანი თუნდაც მცირე ხნით ნითელი ფერის ციმციმს უყურებს, მას უმალ შეცდომებსა და ნარუმატებლობასთან აკავშირებს, ეს კი ტესტირებისას უარყოფითად მოქმედებს ინტელექტუალურ შესაძლებლობებზე. როგორც მკვლევარები თვლიან, მსგავს ასოციაციას საფუძველი სასკოლო პერიოდში ეყრება, რადგანაც მოსწავლეთა შეცდომები ნითელი ფერის კალმით სწორდება.

სავარჯიშო №3. ნაიკითხეთ საგაზეთო სტატია, ამოინერეთ შესავალი, განმავითარებელი და დასკვნითი აბზაცები და შეაფასეთ ისინი შემდეგი კრიტერიუმების მიხედვით (3 ქულა).

1. შესავალი აბზაცი

ა) თემის აქტუალობა: -----

ბ) ავტორის პოზიცია – თეზისი: -----

გ) მკითხველს ალუძრავს ინტერესს:

---

2. განმავითარებელი აბზაცი.

ა) განხილულია მთავარი თემის მხოლოდ ერთი ასპექტი:

ბ) წამყვანი აზრი უკავშირდება საკვანძო დებულებას:

გ) თანმიმდევრული, ლოგიკურია და სხარტად იკითხება:

---

3. დასკვნითი აბზაცი.

ა) შეჯამებულია წერიტი ნაშრომის მთავარი სათქმელი:

ბ) მასში არ არის ძირითადი ტექსტისგან განსხვავებული, ახალი ინფორმაცია:

გ) დასახულია პრობლემის გადაჭრის გზები:

კითხვები:

1. რა არის აბზაცი?
2. რა ენოდება აბზაცში შემავალ წინადადებებს?
3. რას ვადმოსცემს მთავარი წინადადება?
4. როგორ უნდა იყოს მთავარი წინადადება?
5. რაში ეხმარება მკითხველს მთავარი წინადადება?
6. რა ფუნქცია ეკისრება ამხსნელ წინადადებას?
7. რის საშუალებით შეიძლება მთავარი წინადადებით ვადმოცემული აზრის დაზუსტება, ახსნა?
8. რაზე მიუთითებს შემავალშებელი წინადადება?
9. როგორ უნდა ვამოკვეთოთ მთავარი სათქმელი?
10. წინადადებათა გადაბმის რამდენ სახეს იცნობთ?
11. წინადადებათა როგორ გადაბმას ენოდება ჯაჭვური?
12. წინადადებათა როგორ გადაბმას ენოდება პარალელური?
13. დაახასიათეთ წინადადებათა ნარევი გადაბმა; სად და რა ფუნქციით გამოიყენება იგი?
14. რამდენგვარია აბზაცი დანიშნულების მიხედვით?
15. რა ფუნქციას ასრულებს დამოუკიდებელი აბზაცი? დამხმარე?
16. რა ფუნქცია აკისრია შესავალ აბზაცს?
17. როგორ უნდა განვაეითაროთ შესავალი აბზაცი?
18. რა ფუნქციას ასრულებს ტექსტში დასკვნითი აბზაცი?
19. შეიძლება თუ არა დასკვნითს აბზაცში იყოს ახალი ინფორმაცია?
20. რა არის ვადმოცემული დასკვნითს აბზაცში?

დაიხსოვდეთ: ზმნისწინის მართლწერა

ზმნათა ერთ წყებაში, რომლებიც მომავალ დროს აღ, გან, წარ ზმნისწინების მეშვეობით იწარმოებს ამ პრეფერების თანხმონითი ნაწილი ხშირად ახლანდელი დროის ფორმებში უმართებულად არის წარმოდგენილი: ანეთარებს, ანსახიერებს, ანზოგადებს, ანცალკეებს, ანციფრებს, ანთავისუფლებს, ლზრდის, აღფროვანებს, აღშფოთებს, ანრისხებს, ურდგენს და ა. შ. ანყო დროის მართებული ფორმებია: აეთარებს, აზოგადებს, აცალკეებს, ზრდის, აფროვანებს, აშფოთებს, არისხებს, უდგენს, აციფრებს, ასახიერებს, ათავისუფლებს და ა. შ.

განასხვავებს და გაასხვავებს, განასახიერებს და გაასახიერებს, განათავისუფლებს და გაათავისუფლებს, აღიმაღლებს და აიმაღლებს, განაახლებს და გააახლებს, აღიზრდება და აიზრდება მნიშვნელობითაც განსხვავდება ერთმანეთისგან. ხშირად მონაცვლეობს ფორმები:

აელნიშნავ, აელწერ // აღნიშნავ, აღწერ?

პირის ნიშანი ზმნაში ზმნისწინის შემდეგ იწერება, აქ კი შეჭრილია, რაც შეცდომაა. სწორია აღწერე, აღნიშნე...

სავარჯიშო №1. ნახეთ თუ არის შეცდომები და გაასწორეთ:

1. ყველაფერს ელნიშნავ და ელრიცხავ, არაფერი გამომრჩება;
2. მამ, ასე: ცუცქია მანათავისუფლებს;
3. კარგს და ცუდს ეერ ანსხვავებს ერთმანეთისგან, მტერს და მოყვარეს ვერ ამცალკეებს და ერთის დანაშაულს ყველაზე ანზოგადებს;
4. ქუჩაში კვლავ განვაახლებთ ტელევიზორის მყიდველისა და დაქირავებული მუშის როლი;
5. მე ამის შესახებ საგანგებოდ აღნიშნე, მაგრამ ყურადღება არ მოუქცევია;
6. ლუარსაბმა არ იცოდა, რომ ამგვარი ქცევით ლმერთს ანრისხებდა;
7. ეს სახეობა ყველას ანციფრებს და აღფროვანებს;

8. მთავარ როლს ამ ფილმში კახი კავსაძე ანსახიერებდა;
9. ეს ტაძარი დღესაც ანცვიფრებს მნახველთ;
10. რექტორი დამსწრე საზოგადოებას უნივერსიტეტის საპატიო სტუმრებს ურდგენს.

ზმნიზედის მართლწერა

ზმნიზედა დაერთვის ზმნას (ან ნაზმნარ სახელს) და გვიჩვენებს მოქმედების ადგილს, დროს, ვითარებას, მიზეზს, მიზანს და ა.შ.

თუ ზმნიზედა ვითარებითი ბრუნვის გაქვევებული ფორმაა, ბოლოს იწერება დ: უცბად, კარგად, ცუდად, მარდად, პირველად, გაისად, აზიზად, ამაოდ, უსათუოდ, უთუოდ, სათითაოდ, ხელმეორედ, მთლად, ძველად, ერთბაშად, ნყნარად, მწარედ, ფართოდ, ვიწროდ, ყრუდ, ცერად, ნაკლებად, ყოვლად, მშვენივრად, ლამაზად, სასახელოდ და მისთ.

შეცდომაა: უცბათ, კარგათ, ცუდათ, მარდათ, პირველათ, გაისათ, აზიზათ, ამაოთ... გამონაკლისია: უნებლიეთ.

შერწყმული (კომპოზიტური) ზმნიზედები იწერება ერთად (უღეფისოდ): ცალმხრივ, ყოველმხრივ, ყოველნაირად, მეტისმეტად, დიდხანს, ერთხმად, ათასფრად, ამრიგად, ერთბაშად, ერთსულოვნად, დროგამოშვებით და მისთ.

ღეფისით იწერება ფუძეგაორკეცებული ზმნიზედები: ნელ-ნელა, ჩქარ-ჩქარა, ნება-ნება, ქუჩა-ქუჩა, ტყე-ტყე, ხევ-ხევ, უკან-უკან, ნაჭერ-ნაჭერ, ნაკუნ-ნაკუნ, სოფელ-სოფელ...

ქვემოთ მოყვანილ პარალელურ ფორმათაგან პირველი სალიტერატურო ნორმაა, მეორე კი – დიალექტური: აგრემც|ასემც, ამაღამ|ამელამ, არასგზით|არაგზით, არასდროს|არადროს, არსაიდან|არსიდან, აქა-იქ|იქა-აქ, აქედან|აქიდან, აქეთ||აქით, აქეთობას|აქითობას, აღარასოდეს|აღარაოდეს, ახლავე|ეხლავე, ახლანდელი|ეხლანდელი, იქიდან|იქედან, იქით|იქეთ, სადამდე||სადამდინ, სადაც||საცა, სადღაც||სალაცა, საიდან|საიდან, საიდან|სიდან,სიდგან, საიდან|საიდგან, საიდანაც|საიდგანაც, საიდანმე||საიდგანმე, სანამ|მინამ, სანამდე|მინამდე, ხანდახან|ხანდისხან.

თავი VII. ესა; ესის სტრუქტურა, მოღვაწეები და სახეები

7.1. ესის რაობა. ესეს, როგორც ლიტერატურული ჟანრის ჩამოყალიბება ფრანგი მოაზროვნის – შიმულ დე მონტენის (1533-1592) სახელს უკავშირდება. მან თავის წიგნს „les essais“ („ცდები“) დაარქვა. მონტენის შემდგომ სხვადასხვა მოაზროვნისა და მწერლის ხელში ეს ლიტერატურული ჟანრი როგორც სტილისტიკურად, ისე შინაარსობრივად შეიცვალა, მაგრამ აზროვნების მანერის სუბიექტურობა და თავისუფლება უცვლელი დარჩა.

წერის პროცესში ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებით შეგვიძლია ვიმსჯელოთ ჩვენი ასოციაციების, გრძნობების, პირადი დაკვირვებების და შთაბეჭდილებების შესახებ. მნიშვნელოვანია არა დანერვილებითი აღწერა და განხილვა კონკრეტული დეტალებისა, არამედ საკითხის ან პრობლემის ფართო კონტექსტში გააზრება.

ესეს ენა მკითხველისათვის გასაგები და ადვილად აღსაქმელი უნდა იყოს. სასურველია მოვერიოდოთ სპეციფიკური და სპეციალური ტერმინოლოგიის ჭარბად გამოყენებას. წერის პროცესში უნდა გამოიკვეთოს ძირითადი პრობლემა და მასთან დაკავშირებული მოსაზრებები. საკუთარი თვალსაზრისი უნდა შევაფასოთ სხვადასხვა პოზიციიდან, შევეცადოთ მოკლედ და ლაკონურად ჩამოვყავალიბოთ ძირითადი სათქმელი.

როგორც შინაარსობრივი, ისე სტრუქტურული თვალსაზრისით ესე თავისუფალ ლიტერატურულ ჟანრს მიეკუთვნება.

შინაარსობრივ თვალსაზრისით შეიძლება გამოიყოს ესეს რამდენიმე ტიპი:

ლიტერატურულ – პუბლიცისტური; კრიტიკული; ფილოსოფიური; ისტორიული სამეცნიერო; ბიოგრაფიული; ფსიქოლოგიური; სოციოლოგიური და ა. შ.

7.2. ესის სტრუქტურა: დღეს ესემ, როგორც ლიტერატურულ-პუბლიცისტურმა ტექსტმა, თავდაპირველი მნიშვნელობა შეიცვალა. ესე არის არც თუ ისე დიდი მოცულობის თხზულება, რომელსაც აქვს განსაზღვრული ფორმა და სტრუქტურა. ნებისმიერი ტიპის ესე შედგება სამი ძირითადი ნაწილისაგან.

I. შესავალი ნაწილი

იმისათვის, რომ ესეს შესავალი ეფექტური იყოს, სასურველია გავითვალისწინოთ:

1. მკაფიოდ გამოვკვეთოთ მიზანი, ანუ თავიდანვე გაავანოთ მკითხველს, თუ რა საკითხის შესახებ ვესაუბრის საუბარი. ტექსტი დაიწყოთ შესავლით;
2. დაესვათ ისეთი შეკითხვა, რომლის შესახებაც შეიძლება ვისაუბროთ ესეში;
3. შესავალი დაიწყოთ მკითხველისათვის ნაცნობი, ადვილად აღსაქმელი სიტუაციის აღწერით, რათა დავაინტერესოთ მკითხველი.
4. მოვერიოდოთ შაბლონურ და პათეტურ წინადადებებს, რომლებიც დაბალ ენობრივ კულტურაზე მიანიშნებს და მკითხველში უარყოფით ემოციას იწვევს.

II. ძირითადი ნაწილი

ძირითად ნაწილში გადმოცემულია ავტორის მთავარი სათქმელი, განმარტებული და დისკუსიონული შესავალში მოცემული მთავარი დებულებები, ლოგიკურადაა განვითარებული მსჯელობა, მოცვანილი არგუმენტები, ჩანს ავტორის შეფასებითი დამოკიდებულება.

III. დასკვნა

დასკვნა ერთგვარი შეჯამებაა ესეში გადმოცემული მოსაზრებებისა, რომლებიც მკითხველს კიდევ ერთხელ ხაზგასმით უკონკრეტებს ავტორის მიზანს, წარმოაჩენს თემის აქტუალობას და პერსპექტიულობას.

7.3. ესეს მოდელები

არსებობს ესეს ორი ძირითადი მოდელი:

1. მიზეზ-შედეგობრივი და
2. შედარება- შეპირისპირებითი.

მიზეზ-შედეგობრივი ესე აღწერს მოვლენის გამომწვევ მიზეზებს და მოსალოდნელ შედეგებს. შედეგი გამომდინარეობს მიზეზისგან და ორივე ერთმანეთს ლოგიკურად უკავშირდება. აქ გამოიყენება წინადადებათა ჯაჭვური გადაბმის ხერხი. უმიზეზოდ არ არსებობს შედეგი და პირიქით. მიზეზ-შედეგობრიობის დაცვა აუცილებელია ლოგიკური მსჯელობის ასაგებად. სტუდენტს უჩნდება უამრავი კითხვა (რატომ ხდება ასე? რამ განაპირობა ეს? რა არის მოსალოდნელი? რა შედეგებამდე მიგვიყვანს ცალკეული მიზეზი? და ა. შ.), რომელთაც ესეს წერისას აუცილებლად უნდა გაეცეს პასუხი.

მრავალმა მიზეზმა შეიძლება გამოიწვიოს ერთი შედეგი და ერთმა მიზეზმა – რამდენიმე შედეგი. საგნებისა და მოვლენების მეცნიერულმა შესწავლამ უნდა გამოავლინოს ამა თუ იმ ფაქტის გამომწვევი მიზეზები და მოსალოდნელი შედეგები.

მაგალითად, რა შეიძლება მოჰყვეს გარემოს დაბინძურებას?

- შედეგი 1. ეკოლოგიური პრობლემები;
- შედეგი 2. ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესება;
- შედეგი 3. სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობის კლება;
- შედეგი 4. კაცობრიობის გადაშენება.

სავარჯიშო №1. დანერეთ მიზეზ-შედეგობრივი ესე შემდეგი მონაცემის მიხედვით (1 ქულა):

მიზეზი: მეცადინეობების სისტემატიური გაცდენა

- შედეგი 1.
- შედეგი 2.
- შედეგი 3.

შედარება – შეპირისპირებითი ესე სახელწოდებიდან გამომდინარე, გულისხმობს ორი საგნის ან ფაქტისა თუ მოვლენის შედარებას, საერთო და განმასხვავებელი ნიშნების გამოკვეთას. ჩვეულებრივ, შესაძარებად ვიღებთ ერთი რიგის საგნებს და მოვლენებს: მაგალითად: ორ პერსონაჟს, ერთ თემაზე დაწერილ ორ სხვადასხვა ნაშრომს, ესეს, ლექსს, მოთხრობას, ნოველას, ორ პოლიტიკურ შეხედულებას, ორ მასწავ-

ლებელს და ა. შ. შესაძარბელო ობიექტები ერთ ზოგად კლასს უნდა განეკუთვნებოდეს, რომ არსებობდეს შედარების საფუძველი. არ შეიძლება შევადაროთ მასწავლებლისა და მოსწავლის, ექიმისა და ეაჭრის ინტელექტუალური შესაძლებლობანი და გამოვიტანოთ ლოგიკური დასკვნა. ერთმანეთს რომ შევადაროთ კერძო და სახელმწიფო სტრუქტურა, ჯერ უნდა გამოიკვეთოს მსგავსება, შემდეგ კი განსხვავება.

ნიშუში:

სახელმწიფო სტრუქტურა – სამტატო ერთეულები, მდგრადი, მაგრამ არც თუ დიდი ხელფასი, განსაზღვრული სამუშაო საათები, შვებულება, დეკრეტული შვებულება, მიელინება და ა. შ.

კერძო სტრუქტურა – შეზღუდული სამუშაო ადგილები, მაღალი ხელფასი, განუსაზღვრელი სამუშაო დრო და ა. შ.

შეღარაბიტი უნა ნიშუში

შოთა ზოიძე

მიშელი, ტატო და ორი გენიოსის ერთი ბედისწერა

**Гений умирают вовремя!
Н. Скрибин**

მიხეილ ლერმონტოვი და ნიკოლოზ ბარათაშვილი თანამედროვენი იყვნენ, ორივე – გენიოსი, ორივე – რომანტიკოსი. მოფერებითა თუ სიყვარულით ლერმონტოვს მიშელს ეძახდნენ, ხოლო ბარათაშვილს – ტატოს. მიშელი 1814 წელს დაიბადა, ხოლო ტატო – 1817 წელს. მიშელი ტატოზე სამი წლით უფროსი იყო და სამი-ოთხი წლით ადრე გარდაიცვალა. მიშელი დაიბადა ქალაქ მოსკოვში, თავისი ქვეყნის, ანუ რუსეთის დედაქალაქში. ტატო დაიბადა ქალაქ თბილისში, თავისი ქვეყნის, ანუ საქართველოს დედაქალაქში.

წემი მიზანი როდია ორი დიდი პოეტის ბიოგრაფიული მომენტების გახსენება. ამ პარალელებით მინდა მკითხველს უზრუნველყავ დაეხმარებოდა მათი ერთნაირი ბედისწერა.

ლერმონტოვი დაიბადა თავისი სამშობლოდან შორს, მისთვის უცხო მხარეში, ქალაქ პიატიგორსკში. ბარათაშვილიც თავისი სამშობლოდან შორს, მისთვის უცხო მიწაზე, ქალაქ განჯაში გარდაიცვალა.

ლერმონტოვიცა და ბარათაშვილიც 27 წლისანი იყვნენ.

ლერმონტოვიცა და ბარათაშვილიც იწინასწარმეტყველა საკუთარი აპოკალიფსური აღსასრული. ერთიც და მეორეც გრძნობდა და წინასწარმეტყველებდა ტრაგიკულ ბედისწერას. ორივენი ბაირონივით თავად დაეძებნენ სიკვდილს. ლერმონტოვს კავკასიის ბრძოლებში ყველაზე უფრო სახიფათო ბატალიებისაკენ მოუწევდა გული, ხოლო ბარათაშვილს განჯის შემოგარენში ტყის ყაჩაღებთან ბრძოლა არგუნა ბედმა.

მიშელს თავის ადრინდელ ყმანვილობისგამინდელ რეველში ანდერძით ჩაუწერია: „...Положите камень и – пускай на нем ничего не будет написано, если одного имени моего не довольно будет доставить ему бессмертие“.

წინასწარმეტყველური ტრაგიზმი თვალსაჩინოა ბარათაშვილის ლექსებსა და პირად წერილებში. „ნუ დავიმარხო ჩემსა მამულში, ჩემთა წინაპართ საფლავებს შორის. ნუ დამიტოროს სატრფომ გულისა, ნულა დამეცეს ცრემლი მწუხარის. შავი ყორანი გამითხრის საფლავს მდგლოთა შორის ტიალის მინდვრის და ქარიშხალი ძვალთა შთენილთა ზარით, ღრიალით მინას დამაყრისო. სულ მალე, რამდენიმე თვეში აუბნა ეს სულისშემწერელი წინასწარმეტყველება.

ბარათაშვილი 1845 წლის აგვისტოში, ელისავეტოპოლში (იგივე შურუთი), ქალაქ განჯიდან 14 კილომეტრის დაშორებით, რუსული ეკლესიის გალავანში მოიბარა მისთვის უცხო მიწაში. ლერმონტოვიცა ნათესაეებისაგან შორს, პიატიგორსკში (მაშუკის მთასთან) ძველ სასაფლაოზე პპოვა სამარე 1841 წელს. ერთიცა და მეორეც უცოლშვილოდ გადაეგო წუთისოფლიდან.

ლერმონტოვი დაახლოებით ერთი წლის შემდეგ გადაასვენეს პიატიგორსკიდან თავის მშობლიურ

მხარეში და დაკრძალეს საგვარეულო სასაფლაოზე, პენზის გუბერნიის სოფელ ტარხანში. ნიკოლოზ ბარათაშვილი კი 47 წლის შემდეგ დაუბრუნდა განჯიდან მშობლიურ მინას. ჯერ თბილისში, დიდუბის პანთეონში, მოგვიანებით მთაწმინდის გამორჩეულ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში პპოვა სამარე. ორივე პოეტის პირველი საფლავი დაკარგულად ითვლება. პიატიგორსკის ძველ სასაფლაოზე დგას ლერმონტოვის ობელისკი, მაგრამ არა იმ ადგილას, სადაც მისი საფლავი იყო.

არც ლერმონტოვის და არც ბარათაშვილის ფოტოსურათი შემოგვინახა ბედისწერამ. ლერმონტოვის სახე ფერწერულ ტილოებში გაცოცხლდა, როდესაც პეტერბურგში საიუნკრო სკოლა დაასრულა და ოფიცრის მუნდირი პირველად მოიხმო, მისმა ბებიამ, ელიზაბეტა არსენიევამ, მხატვარ ბუტკინს შეიღობილის პორტრეტი შეუკეთა. ამ შეკვეთამ ბუტკინი უკვდავებაში შეიყვანა. შემდეგომ პოეტის პორტრეტები შექმნეს ზაბოლოდსკიმ, კლიუნდერმა, გორბუნოვმა და ბეერმა სხვამ. ეს ის დროა, როცა ახლად იფრთხილა ფესს ფოტოგრაფია. ლერმონტოვმა ვერ მოასწრო სურათის გადაღება. ბარათაშვილის სახე აღზევდა დაგროვტივმა. სამწუხაროდ, ისიც განადგურდა. XIX საუკუნის 70-იან წლებში პოეტის დამ, ნინომ, სტუმრად მისულ ილია ჭავჭავაძეს აჩვენა ტატოს ზემოთ ხსენებული სურათი. ილიამ იგი იმ დროისათვის თბილისში ცნობილ ფოტოგრაფ დემელიორს გასამრავლებლად მიუტანა. საუბედუროდ, იმ ღამით დემელიორის ფოტოატელიე ხანძარმა მთანთა. ესეც ვენიოსის ბედისწერა!

საბედნიეროდ, ბარათაშვილის სახე შემოგვინახა პოეტის საყრდნის მეგობრის, არამოფეისონელი, უფრო სწორედ, დილეტანტი მხატვრის მიხეილ თუმანიშვილის ფანქრით შესრულებულმა ესკიზებმა. თანამედროვენი აღიარებდნენ, რომ ტატოს გაქრალი ეპილეითი ჰგვანებია მისი და სოფიო. დიმიტრი ყოფიანის მუღღლე ნაწი იგონებს: „Вот уговорите вы. Софью свистая в фотографию, приделайте ей ушки и наложите ей спорты и бьет у вас портрет поэта“. თუმანიშვილის ესკიზებსა და თანამედროვეთა მოგონებებზე დაყრდნობით, გამოჩენილმა ლადო გუდიაშვილმა 50-იან წლებში შექმნა ტატოს პორტრეტი, რომელიც დამატკივა სპეციალურმა საბელწიფო კომისიამ. 1979 წელს ბარათაშვილის შესახებ წებთან საუბრისას ლადო გუდიაშვილმა ხაზი გაუსვა ლერმონტოვისა და ბარათაშვილის პორტრეტულ მსგავსებას, რაც მტრად საგულისხმოა.

ნიკოლოზ ბარათაშვილს თავისი ლექსები დაბეჭდილი არ უნახავს. ვერც აღიარებას მოესწრო. ლერმონტოვმა გარდაცვალებამდე 4 წლით ადრე, 1837 წელს, დაიწყო ლექსების გამოქვეყნება და აღიარებაც თვალსაწილი იყო. ორივე პოეტის შემოქმედებითი ცხოვრების ხანგრძლივობა 12-13 წელია. ლერმონტოვს თანამედროვეებმა რუსი გოეთე, ხოლო ბარათაშვილს – კარაგელო ლერმონტოვი უწოდეს.

ბარათაშვილი ოცნებობდა სამხედრო კარიერაზე, მაგრამ კოჭლობის გამო (ბავშვობაში ფეხი მოიტეხა), სამხედრო სასწავლებელში არ მიიღეს. პრემი სურვილი იყო ჯარისკაცობა, იგი მზრდიდა მე აქლამბედზე და ახლაც ხანდახან კიდევ მთამომეპარება ხოლმე ვულშიო, – წერდა 1837 წელს გრ. ორბელიანს. ლერმონტოვაც ოცნებობდა სამხედრო კარიერაზე. ამ მიზნით მიატოვა მოსკოვის უნივერსიტეტი და პეტერბურგის სამხედრო სკოლა დაასრულა. შემდეგ იგი პუსარია პოლკის ოფიცერი გახდა.

ბარათაშვილი 1845 წლის ივნისში განაშენეს განჯაში, სადაც მალე გარდაიცვალა. ლერმონტოვი 1840 წელს გადმოსახლეს წრდილოეთ კავკასიაში, სადაც მალე დაიღუპა.

ლერმონტოვი და ბარათაშვილი ერთდროულად გამოვიდნენ სამოღვაწეო ასპარეზზე. ეს ის დროა, როცა პეტერბურგში სასტიკად გაუსწორდნენ დეკაბრისტულ მოძრაობას, ხოლო საქართველოში დარბეულია ცნობილი 1832 წლის თავადაზნაურთა შეთქმულება. ისტორიის ამ მონაკვეთს „დროობის ხანა“ უწოდეს. იგი არანაკლებ მძიმე იყო ბარათაშვილისა და ქართველი ინტელიგენციისათვის.

პეტერბურგში ხუთი დეკაბრისტი ჩამოახრჩვეს, ხოლო თბილისში 1834 წლის 10 თებერვლის განხივნებით, შეთქმულების 10 მონაწილეს სიკვდილი მიუთავსეს, – ე. წ. *расстрелянные* – ჯერ ხელფეხისა და შემდეგ თავის მოკვლა. მალე ეს განაჩენი გადასახლებით შეცვალეს. შეთქმულების ერთერთი სულისჩამდგმელი, ნიკოლოზ ბარათაშვილის მასწავლებელი და მეგობარი სოლომონ დოდაშვილი ვიატკაში გადასახლეს, რომელიც იქვე გარდაიცვალა; სოლომონ რაზმაძე – პენზაში, დიმიტრი ყოფიანი – ეოლოვდამი (შეორედ 1886 წელს, სტავროპოლში გადასახლეს, სადაც მეფის აგენტებმა 1887 წლის 24 ოქტომბერს ღამით მძინარე მოკლეს, ხოლო ვახტანგ ორბელიანი – კალუგაში. ტატოს თანამედროვე რომანტიკოსი პოეტები ვარაუდობენ, რომ შეთქმულების სამ მონაწილეს – ალექსანდრე ჭავჭავაძეს,

ულობთ: „პროტეზის თესლის მარცვლი ადამის გულშია დასაბამიდან ჩათესილი და რაოდენ უკუ-
თურება წარმოშეა დღემდე და კიდევ წარმოშობს, ვიდრე მკის ფაში მოაღწევდეს“ (მესამე ეზრა, 4, 29).

„მოვიდა მკის ფაში და მოინია სამკალი ქვეყნად“ (გამოცხადება, 14, 5). მაცხოვარი ასე განუმარტავს
მოციქულებს ღვარძლისა და თესლის აღგვარებას: „კეთილი თესლის მთესავი ძეა კაცისა. ყანა არის
ქვეყანა; კეთილი თესლი სასუფეველს ძე არს, ხოლო ღვარძლი – უკეთურისა. ღვარძლის მთესავი ემ-
მაკია, შკა- ქვეყნის დასასრული და მომკალი – ანგელოზები (მათე, 13, 37- 38-39).

ამგვარად, განკითხვის დღეზე მკა ითქმება და არა თიბვა, იმიტომ რომ თიბვისას იჭრება, იტყლება
ბალახი, მკისას კი არჩევენ, აცალკევებენ, ახარისხებენ, რომ ხორბალს არ შეერიოს ღვარძლი, სარვეუ-
ლა, საკვებად უფარვისი მცენარე. თიბვისას ექრით იმას, რაზეც შრომა არ დაგვიხარჯავს, არ დაგვი-
თესავს, მკისას კი მზრუნველობით ვაგრძობთ, ვიღებთ მას, რაზედაც შრომა გავწიეთ, რფლო, ქირი
ენახეთ. ასე რომ, პირველად მკა და მკათათვე, რომლის სინონიმად პოეტო თიბათევის იყენებს, გულის-
ხმობს არა წელიწადის დროს, ე. ი. რომელიმე თვეს, არამედ ქვეყნიერების არსებობის ბოლო ეტაპს,
მეორე მოსვლას, განკითხვის დღეს. რაც შეეხება მზეს, იგი, როგორც სიმბოლო ხშირად იხსენება საეკ-
ლესიო მწერლობაში, განსაკუთრებით, საგალობლებში, ლიტერატურაშიც... სპეციალისტები წერენ,
რომ

„ეფესისტკაოსანში“ მზე არის ზატი ღმერთისა არა ფიზიკური მზე მნათობი, არამედ ქრისტე, ლო-
გოსა, ძე, რომელიც არის „ზატი ღმერთისა უხილავისა“, ანუ შინანი ღმისა, „ერთ არსებასა ერთისა“,
ანუ უფამო ღამისა. მაცხოვრის მზედ წარმოსახვა ბიბლიიდან მოდის. გალაკტიონიც მაცხოვარს მზედ
წარმოსახავს. გრაფი არის ის თასი, ის ფაღა, რომლითაც უკანასკნელ სერობაზე მაცხოვარმა ღვი-
ნო მოსვა და რომელშიც იოსებ არიმათელმა ქრისტეს შენგრული გვერდიდან გადმონადენი სისხლი
და წყალი შეავროვა.

მამასადამე, პოეტო ძე ღმერთის მზორ ზატებას მიმართავს, უუფარება გრაფის ნისტკურ ფერო-
მენს, როგორც მაცხოვრის ღვთაებრიობის სიმბოლურ ზატს, რომ იგი, ვინც მიყვარდა დიდი სიყვარუ-
ლით, ფრთხილად დაიფარეო. ფრთა სიმბოლოა ზეციურისკენ, ზეარსისკენ სწრაფვისა და ძალისა, იგი
მაცხოვრის ბიბლიური ატრიბუტია.

მამასადამე, „მზეო თიბათისა“ არის განკითხვის დღის შესახებ დაწერილი, ბიბლიური სულით
გაჯერებული ლექსი, რომელშიც პოეტო წუთისოფლის ზეციურ მსაჯულს ევედრება, დაიცვას და გა-
დაარწინოს იგი, ვინც უყვარდა. მურმან ხომერია

2. „მზეო თიბათისა“ საევერებელია, პოეზიის ენაზე აღვლენილი ლოცვაა შეყვარებულისა ღვთი-
სადმი.

**„მზეო თიბათისა“, „მზეო თიბათისა“,
ლოცვად მუხლმოყრალი გრაფს შევედრები,
იგი, ვინც მიყვარდა დიდი სიყვარულით,
ფრთხილად დაიფარე – ამას გვევედრები.**

გალაკტიონი მზის სახით ღვთისადმი აღვლენს სათხოვარს. ლექსი მზისადმი მიმართული ირება.
მზე კა ღვთის ზატია. იგი ღვთაებად იყო წარმოფგენილი წარმართულ ეპოქაში, როგორც აღმოსავლე-
თის, ისე დასავლეთის ხალხებში. მზას კულტი, როგორც ღვთაება შემორჩა ქართულ ზებირსიტყვიერ-
ებას.

მზის კულტი ქრისტიანულ საქართველოში მოდერნიზებული სახით დარჩა. წარმართულ ღვთაებას
მზეს, ჩვენაცვლა მზე, არა როგორც საკუთრივ ღმერთი, არამედ როგორც ხილული ზატი უხილავისა,
ზატი ქრისტესა.

„მზეო თიბათისა“ აღვეროული ლექსია. ზემოთ მოგახსენეთ, რომ ლექსი ეს არის შეყვარებულის
მიერ ღვთისადმი აღვლენილი ლოცვა. ღირიკული გმირი ევედრება უზენაესს, დაიცვას იგი, ვინც უფ-
ვარდა დიდი სიყვარულით. პუნებრივია, თქვენ ეს ლექსი სატრფოს გადასარჩენად აღვლენილი ლოცვა
გვონიით და ტექსტიმაც სწორედ ეს წერია სიტყვა-სიტყვით... მაგრამ მოდიოთ, გაეიხსენოთ, სატრფოს
აღვეროითი სიმბოლოს წარმოფგენა ხომ ქართული ლიტერატურის ტრადიციაა.

„მზეო თიბათვისას“ თუ პატრიოტულ-ალეგორიული ლირიკის ნიმუშად გავიაზრებთ, ეს ლექსი იძენს კიდევ მუტ განზოგადებას, სიმძაფრეს...

რა არის გრაალი? როგორ გაჩნდა ეს ფრაზა ტექსტში და რატომ ევედრება პოეტი ლეთის მიმართვის შემდეგ გრაალს?... გრაალი თასი, ბარძიბია, რომელიც სიმბოლურად გამოხატავს სინმინდებს, სულიერებას, გრაალი სიმბოლოა ლეთისმშობლისა. გრაალის მცველნი იცავენ ქვეყნის სულიერებას, გრაალი თავის მხრივ მფარველია ქვეყნისა.

როგორც ოჯახისათვის კერია, კერიის ქვა არის სიმბოლო სითბოსი, სიყვარულის, ბედნიერებისა და მისი დაკარგვა ოჯახის იავარქმნის მაუნყებელია, ასევე გრაალი მთელი ერის კერიის ქვაა.

ნიშანდობლივია ლექსის ბოლო სტროფი:

„ხანმა უნდობარმა, გზა რომ შეეღება,
უხვად შოიტანა სისხლი და ცრემლები.
შძაფრი ქარტეხილი მას ნუ შეეხება,
მზეო თიბათვისა, ამას გვევედრები“.

ლექსი 1917 წელსაა დაწერილი, რუსეთის რევოლუციის შემდეგ... რა ვასაკვირია, თუ იმდგაცრუების შემდეგ „ცეცხლის ენებით“ დაფარულ დროში, როცა ინგრეოდა იმპერია და ნანგრევებში ითრევადა სხვებსაც, თუ სწორედ სამშობლოს ბედის გამო წერდა პოეტი:

„შძაფრი ქარტეხილი მას ნუ შეეხება,
მზეო თიბათვისა, ამას გვევედრები“. ნ. გრივალაშვილი

7.4. ესეს სახეები

ჩვეულებრივ, განასხვავებენ ესეს ორ სახეობას. ესენია:

I. ახსნითი ესეს სახეები:

1. ალწერითი;
2. განმარტებითი;
3. ილუსტრაციული;
4. ანალიტიკური.

II. არგუმენტირებული ესე

1. განსაზღვრებითი (არის საშეცნიერო ხასიათის, მოცემულია ცალკეული ცნებების არსი);
2. განვითარებითი // ევოლუციური (ინყება მარტივი, ყველაზე გამოკვეთილი არგუმენტით და მას მოსდევს რთული, ძლიერი არგუმენტები);
3. ინტერპრეტაციული ესე გულისხმობს ამა თუ იმ მოვლენის ან საგნის, პერსონაჟის მიმართ საკუთარი, სუბიექტური თვალსაზრისის გამოთქმას. მასში ძირითადად ლიტერატურული ნაწარმოებია განხილული და გადმოცემულია ერთი გმირის საქციელის სხვადასხვაგვარი ინტერპრეტაცია.

1. ალწერითი ესე

ალწერით ესეში მოცემულია ამა თუ იმ მოვლენის, ფაქტის, პრობლემის, საკითხის შესწავლის მდგომარეობის ალწერა, ანალიზი ან ახსნა.

ალწერის საშუალებით ავტორი ქმნის მის მიერ ნაწახისა და განცდილის ზუსტ ვერბალურ (სიტყვიერ) სურათს. ეს საშუალებას აძლევს მკითხველს წარმოიდგინოს ის, რაც ავტორმა დაინახა, მოისმინა ან შეიგრძნო (სუნი, გემო, შეხება). ამის შედეგად იქმნება საგნის ან მოვლენის ერთიანი განცდა და შთაბეჭდილება.

ალწერისათვის უნდა შეირჩეს შესაფერისი ენობრივი საშუალებები: განსაზღვრებები, შედარებები, ეპითეტები, მეტაფორები.

აღწერითი ტექსტი შეიძლება იყოს სამი სახის:

1. პორტრეტი – ადამიანის გარეგნობის, იერსახის აღწერა;
2. პეიზაჟი – ბუნების სურათის აღწერა;
3. სცენა – მოქმედების აღწერა.

ჩვენ მუდმივად გვინევს სხვადასხვა აუდიტორიისათვის და განსხვავებული მიზნებით აღწერითი ადამიანების ზნე – ხასიათები, ადგილები, საგნები და მოქმედებები. დაზღვევის აგენტი აღწერს დამტრეულ მანქანას, სტუდენტობილოგი — მცენარის უჯრედს და მის აგებულებას, ექიმი — პაციენტის ქროლობას ან ჩატარებულ ოპერაციას. მეცნიერი აკვირდება და დეტალურად აღწერს მისთვის მნიშვნელოვან ობიექტს. ჩვენც ასე ვიქცევით, როცა რომელიმე დარგში ნაშრომს ვწერთ. აღწერის საშუალებით ჩვენ შეგვიძლია მკითხველს სამყაროს შესახებ ჩვენი ხედვა გაეაცნოთ. თუ მკითხველი უკეთ გაეცნობა ჩვენს შეხედულებებს საკამათო საკითხის შესახებ, მეტია ალბათობა იმისა, რომ ის ყურადღებით მოისმენს შემდგომ მსჯელობასა და დაეთანხმება შესაბამის დასკვნას. აქედან გამომდინარე, რას შესახებაც არ უნდა ვწერდეთ, ყოველთვის მნიშვნელოვანია ვიცოდეთ, თუ როგორ აღწეროთ შესაბამისი მოვლენები და გარემოებები.

აღწერაში ყოველთვის ჩანს აღმწერის პოზიცია (ვინ აღიქვამს, ვის და როგორ?), სუბიექტური ან ობიექტური მიდგომა.

ობიექტური აღწერის დროს ჩვენი ყურადღება მიმართულია თვით საგნისადმი და არა იმ განცდებისა და ემოციებისადმი, რომლებიც მან შეიძლება ჩვენში გამოიწვიოს. ამ შემთხვევაში ჩვენი მიზანია, წარმოვიჩინოთ საგნის ან მოვლენის ზუსტი სურათი, რომელიც თავისუფალი იქნება სუბიექტური მოსაზრებებისა და განწყობისაგან. ყოველგვარი სამყვირებო, ტყუილური ინფორმაცია, ბიზნეს-ანგარიში თუ შეფასება აღწერის საგნისადმი ზუსტ შესაბამისობასა და ობიექტურობას მოითხოვს.

მომდევნო აბზაცში მოცემულია აღწერითი ხასიათის ტექსტის ნაწილი, რომელიც საუბარია უძველესი პოპულარული ინსტრუმენტების შესახებ. ამ ნაწილში მკითხველს შეეძლება არის დაცული ობიექტურობა:

XVI საუკუნეში ბევრი ასაღო მუსიკალური ინსტრუმენტი შეიქმნა. მეტი პოპულარობით სარგებლობდა ისეთი საკრავები, რომელთა დაკვრა განსაკუთრებულ ოსტატობას არ მოითხოვდა და მათი გამოყენება არაპროფესიონალ მუსიკოსებსაც შეეძლოთ.

ყველაზე მისაღები სიმებიანი, განსაკუთრებით კი ვიოლის ოჯახის საკრავები იყო. ვიოლა ვიოლინოს წინამორბედი ინსტრუმენტი, რომელიც ადვილი მოსაბმარი იყო, რადგან კოლონიანი ფართო გრძელი შქონდა. იგი გამოსცემდა ძალიან მშვიდ და ნაზ ხმას, რომელიც სასიამოვნო მოსასმენი იყო ოჯახური შეკრებების დროს. მეორე ასეთი ინსტრუმენტი – ლუტნა (ბარბითი) ასევე სიმებიანი საკრავი იყო და ყურადღებით დღევანდელ კიტარას წააგავდა.

ობიექტური აღწერისაგან განსხვავებით, სუბიექტური აღწერისას საგნები და მოვლენები, ვარდა მათი რეალური, ობიექტური არსისა, იქნენ დაზღვევით, განსაკუთრებულ აზრსა და მნიშვნელობას. მოვიყვანოთ მაგალითის ნოდარ დუმბაძის შემოქმედებიდან:

ჩემს სოფელს მარჯვნივ ვუმაზოვლი ჩაუდის, მარცხნივ ლამის ღელე, რომელიც საგნა კიბორჩხლებით, ღორჯოებით და მარვალაკაშნეული ბიჭებით. ვუმაზოვლზე ხდია ვადებულო, რომელი საც ბოვას ეძახიან. ყოველ ვაზაფხულზე მოვარდნილ წყალს მიაქვს ბიჭი და ჩვენ მხოლოდ ხედის თავი გვჩვენებს. მიუხედავად ამისა, ჩემი სოფელი მაინც ყველაზე ლამაზი და მზიარული სოფელია გურიაში, მე იგი ყველა სოფელზე უფრო მიყვარს ამ ქვეყნად.

ამ ნაწილში ავტორი იყენებს მხედველობის შევრძენებს, ცდილობს, მისცეს მათ ემოციური დატვირთვა და შექმნას სიმშვიდის დომინანტური განწყობა.

ორივე, როგორც სუბიექტური, ისე ობიექტური მიდგომა აღწერისადმი დამოუკიდებლად იშვიათად გამოიყენება. გამოყვანილი ავტორი ცდილობს დაიცვას ზომიერება, ობიექტურობასა და სუბიექტურობას შორის ვაკეთოს არჩევანი ამის მიხედვით, თუ ვისთვის, ან რისთვის და რა გარემოებებით დაკავშირებით წერს.

II განმარტებითი ესე

თეთი ესე მკითხველს კარგად გაარკვევს საკითხის არსში, ამ ტიპის ესეში, უპირველეს ყოვლისა, განისაზღვროს იმ ცნებების არსი, რომელთა შესახებაც ეითარდება მსჯელობა. მაგალითად, მსჯელობით საკითხზე – რა არის ტოლერანტობა, პირველ რიგში, აუცილებლად უნდა განისაზღვროს, თუ რას მოვიაზრებთ ცნება „ტოლერანტში“ და შემდგომ შეიძლება განვითარდეს არგუმენტირებული და ლოგიკური მსჯელობა მოცემულ საკითხზე.

III ილუსტრაციული ესე

ილუსტრაციული ესე მიზნად ისახავს მკითხველისათვის საკითხის შესახებ არსებული ყველა მხარისა და თეორიის გაცნობას. ეს ე. წ. მიმოხილვითი ხასიათის ტექსტია, რომელიც ფარგლებში გამოიყენება სამეცნიერო ნაშრომებსა და პუბლიკაციებში, განსაკუთრებით კი ეკონომიკურ მიმართულებას თუ ანალიზურ ტექსტებში. ამ ტიპის ესეში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სტატისტიკა და რაობიექტური მონაცემები. მასში ავტორი ნაკლებად წარმოაჩენს საკუთარ პოზიციასა და დასკვნებულს საკითხისადმი. შესაბამისად, პერსპექტივაც სწორედ ამ კონტექსტში წარმოიწდება. ილუსტრირებული ესე სტრუქტურულად იმეორებს კლასიკური ესეს მოდელს.

ანალიტიკურ ესეში მოცემულია ამათუ იმ საკითხის თეორიული ანალიზი, მეცნიერული ახსნა. ესეში ავტორი მკითხველს აწვდის ფაქტის ან მოვლენის გამომწვევ მიზეზებს, უჩვენებს მოსალოდნელ შედეგებს და საკითხის არსის წარმოსაჩენად მოპყავს სხვადასხვა მოსაზრება ან ფაქტს.

IV არგუმენტირებული ესე

ესეში უცვლელად განისაზღვრული ნაშრომი არგუმენტირებას მოითხოვს, რათა მკითხველი დარწმუნდეს ავტორის ნათქვამის სისწორეში. არგუმენტირებულ მსჯელობაში იდეები თანმიმდევრულად უნდა გამოცემული.

ნათქვამის დასაბუთებას ანტიკურ ხანაშიც ექცეოდა ყურადღება. ბერძნები და რომაელები არგუმენტებს საშუალებით ადგენდნენ ტეშმარტივებას.

კადემიურ წერაში არსებობს არგუმენტირებული ესე ავტორის ორგანიზაციის მოდელი. ორივე მათგანში პოპულარულია დასავლეთ ევროპაში. პირველი ტიპის ნაშრომში მოცემულია „არგუმენტირებული ესე“ და გაბათილებულია ისინი, მეორე ტიპისაში კი მხოლოდ საპირისპირო თვალსაზრისების გაბათილება. მართალია, ვერც საშინაოდ ადგენენ თვალსაზრისების უკუგდება მოხერხდება არგუმენტების გარეშე, მაგრამ პირველი მოდელი მეტი უპირატესობით სარგებლობს.

არგუმენტირებული ესეს სათაური დასრულებული წინადადებაა, რომელიც აუცილებლად ორ ურთოდებაპირისპირებულ პოზიციას შეიცავს. თუ რომელ პოზიციას ამტკიცებს ავტორი, ეს გამოჩნდება შესავლის ბოლო წინადადებაში – თეზისში. შესავლის პირველი წინადადება ასრულებს „კაუჭის დრეკის“ (ნულაძე) და მკითხველში აღძრავს ინტერესს.

კადემიური წერის სპეციალისტები გვთავაზობენ არგუმენტირებული ესეს შესავლის ოთხ ძირითად ეარიანტს:

- ზოგადიდან კონკრეტულსკენ სვლა;
- დრამატული შესავლის გაკეთება, რომელიც პირდაპირ მოქმედებს ცენტრში, სიუჟეტში „გადამართის“ მკითხველს;
- შესაბამისი ციტატის მოხმობა, რაც პირველი წინადადებებიდანვე ემსახურება ავტორის პოზიციის განმტკიცებას;
- კონტრარგუმენტით დაწყება, შემდეგ საკუთარი თეზისის შეთავაზება და მკითხველისათვის საპირისპირო პოზიციებს შორის არსებული კონტრასტის დემონსტრირება.

ნაშრომის ძირითად ნაწილში ავტორი ამყარებს საკუთარ თვალსაზრისს და უკუაგდება კონტრარგუმენტებს. არგუმენტები, ბუნებრივია, ვერ იქნება ერთნაირი სიძლიერისა:

- სიძლიერით მეორე ადგილზე მდგომი არგუმენტი;

- ნაკლებად ძლიერი არგუმენტი;
- ნაკლებად ძლიერი არგუმენტი;
- ყველაზე ძლიერი არგუმენტი.

არგუმენტის გასამყარებლად საჭიროა ფაქტების, სტატისტიკური მონაცემების, ცნობილ ადამიანთა გამოხატუებების დამოწმება. სოციალურ მეცნიერებებში ასეთებად გამოდგება სტატისტიკური მონაცემები და ექსპერტთა დასკვნები.

ავტორის პოზიცია ძლიერი ვერ იქნება, თუ იგი მარტო არგუმენტებზე იმსჯელებს და თავს აარიდებს საპირისპირო მოსაზრებებს. თუ მკითხველი შენიშნავს ამას, სისუსტედ მიიჩნევს. შეიძლება მოინახოს კომპრომისული პოზიციაც. კ. როჯერსის თანახმად, რაც უფრო მეტად შეუტევე ოპონენტს, მით უფრო ძლიერია მისი მხრიდან წინააღმდეგობაც (წულაძე).

დასკვნაც შესავლის მსგავსად სამ ფუნქციას ასრულებს:

1. არგუმენტების შეჯამება თითო წინადადებით;
2. თეზისის სხვა სიტყვებით გადმოცემა;
3. პრობლემის განხილვა მომავლის ჭრილში, რაც მკითხველს საფიქრალს დაუტოვებს, როგორ გამოიყენოს მოცემული ესე ცხოვრებაში.

არგუმენტირებული ესე უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს:

- შესავალი უნდა იყოს მკითხველის დამაინტერესებელი;
- გამოკვეთილი უნდა იყოს თეზისი, რომელიც ნათლად და კონკრეტულად გამოგვცემს სათქმელს;
- ესე ლოგიკური და შეკრულია;
- დასკვნა საინტერესოა.

შეფასებისას გასათვალისწინებელია შემდეგი კრიტერიუმები:

- ნაშრომის სტრუქტურა (ორგანიზება);
- პარაგრაფების განვითარება და ლოგიკა;
- სტილი და ენა;
- არგუმენტების დასაბუთება;
- კონტრარგუმენტების გათვალისწინება და გაბათილება.

არგუმენტირებული ესეს წერის დროს უნდა გაითვალისწინოთ შემდეგი პუნქტები:

1.	თემის აქტუალობა	რატომ ავირჩიე ეს თემა?
2.	თეზისი	რა?
3.	არგუმენტი (არგუმენტები)	რატომ?
4.	მაგალითები	საიდან ჩანს?
5.	კონტრარგუმენტი	რას შეტყვის ოპონენტი?
6.	ძლიერი, კონტრარგუმენტის გასაბათილებელი არგუმენტი	რატომ მაინცადამაინც ასე?
7.	შეჯამება	რის თქმის საშუალებას გვაძლევს არგუმენტი?
8.	დასკვნა	საბოლოოდ რა დასკვნის გამოტანა შეიძლება მსჯელობის გათვალისწინებით?

სავარჯიშო №2. არგუმენტირებული მსჯელობით უარყავით ეს მოსაზრებები (2 ქულა):

- მსჯელობისას არგუმენტებად მოიშველიეთ თქვენ მიერ შესწავლილი რომელიმე ნაწარმოები ან მასში გამოთქმული ერთი ან რამდენიმე თვალსაზრისი;
- ჩამოაყალიბეთ თქვენი პიროვნული პოზიცია (ახსენით, რატომ ეთანხმებით ან არ ეთანხმებით აკაკი ბაქრაძის ამ მოსაზრებებს).

პარმან პასა „სიბერე“

მთარგმნელი რუსუდან დარჩიაშვილი

სიბერე ჩვენი ცხოვრების საფენურია, რომელსაც, ისევე როგორც მის სხვა ეტაპებს, აქვს საკუთარი სახე, საკუთარი ატმოსფერო და ტემპერატურა, საკუთარი სიხარული და დარდი. ჩვენ, ჭაღარა მოხუცებს, ისევე როგორც ჩვენს უმცროს თანამოძმეებს, გვაქვს ამოცანა, რომელიც აზრს აძლევს ჩვენს არსებობას, ისევე როგორც სასიკვდილოდ განწირულ ავადმყოფს, მომაკვდავსაც, რომლის სარეკლამდეც საეჭვოა, მიაღწიოს ხმამ ამქვეყნიური სამყაროდან – აქვს თავისი ამოცანა, მანაც უნდა შეასრულოს მნიშვნელოვანი და საჭირო საქმე.

იყო მოხუცი, ისეთივე შესანიშნავი და აუცილებელი ამოცანაა, როგორც იყო ახალგაზრდა, ისწავლო კვებოდე (სიკვდილი) და სიკვდილი ისეთივე საპატიო ფუნქციაა, როგორც სხვა ნებისმიერი, იმ ნებისმიერი პირობით, თუ ეს სრულდება სიცოცხლის აზრისა და სინმინდის წინაშე მონივნებით, კრძალებით. მოხუცი, რომლისთვისაც სიბერე, ჭაღარა და სიკვდილის სიახლოვე მხოლოდ საძულველი და საშინელია, ისეთივე უღირსი წარმომადგენელია თავისი ცხოვრების ამ ეტაპისა, როგორც ახალგაზრდა და ძლიერი ადამიანი, რომელსაც სძულს თავისი საქმიანობა, ყოველდღიური შრომა და ცდილობს მისგან თავი დაიძვრიოს.

შოკლედ რომ ვთქვათ: სიბერეში შენი დანიშნულება რომ შეასრულო და თავი გაართვა შენს მოცანას, შეთანხმებული უნდა იყო სიბერესთან და იმ ყველაფერთან, რაც მას თან მოატყვს, უნდა აღიზნოს: „ღიახ, ღიახის (დასტურის), იმის მზადყოფნის გარეშე, რომ მივეცეთ მას, რასაც ზღვნიგან შენება ითხოვს, ჩვენ მოხუცები ვართ თუ ახალგაზრდები, ვკარგავთ ჩვენს დღეთა ფასეულობასა და მიმწელობას) და აზრს და სიციცხლეს ვატყუებთ.

ყოველმა ადამიანმა იცის, რომ სიბერეს ახლავს ათასგვარი ტვირთი და რომ ის სიკვდილით მოგვრდება. წლით წლივით მახერხალი უნდა გაიღო და ბევრ რამეზე უარი თქვა უნდა ისწავლო, აღარ ენდო შენს გრძნობებსა და ძალებს. ვხა, რომელიც ჯერ კიდევ ცოტა ხნის წინ შენთვის პატარა დასვირნება იყო, გრძელი და რთული ხდება, და ერთ მშვენიერ დღეს ველარც შეეძლებოთ მის გაელას. უარს თქმა გვიხდება საქმელზეც, რომელიც მთელი ცხოვრება გვიყვარდა. ფიზიკურ სიამოვნებასა და სიხარულს სულ უფრო იშვიათად განვიცდივთ და ამ სიამოვნებისთვის სულ უფრო ძვირი უნდა გადავიხადოთ და შემდეგ, ვოველგვარი სწეულება და ავადმყოფობა, გრძნობების დარღუნება, არგანობის დასუსტება და ათასნაირი ტკივილი, განსაკუთრებით ღამლამობით, ხშირად ასეთი ხანგრძლივი და სამინელი - ამ ყველაფერს თავს ვერ დააღწევ, ეს მწარე სინამდვილეა, მაგრამ ავადმყოფობა და სამწუხარო იქნებოდა, რომ მარტოოფენ დაკნინება, დაცემის ამ პროცესს მისცემოდი და უფრ დაგენაბა, რომ სიბერესაც აქვს თავისი კარგი მხარეები, უპირატესობა, თავისი საწვდემო და სასიხარულო. როცა ორი მოხუცი ერთმანეთს ხელებს, მათ მხოლოდ წყველ ნიკრისის ქარებზე, რეულზე, რომელიც აღარ გემორჩილება და კომინზე, კიბეზე ასვლისას რომ ვაწუხებს, კი არ უნდა ღამაპარკონ, არამედ სასიხარულო და სასიამოვნო შეგრძნებებსა და მოაბეჭდვილებზე. ასეთები კი მრავლადაა. როცა შეგახსენებთ მოხუცთა ცხოვრების ამ დადებითსა და შესანიშნავ მხარეზე და იმაზე, რომ ზღვნი, ქალაროსნება, გესმენია ძალის, მოთმინებას, სიხარულის ისეთი წყაროების შესახებ, რომლებიც ახალგაზრდების ცხოვრებაში არავითარ როლს არ ასრულებენ, მე არ შემიფეროს ღლაპარაკო რელიგიისა და ეკლესიის წუგვისიცემაზე. ეს მღვდლის საქმეა, მაგრამ შემიძლია, მხოვთფალო რაღაც-რაღაც საქუტრები, რომლებიც ზღვნიის სიბერეს მოატყვს. მათგან ზღვნიის ღვლაზე ძვირფასია საგანძური იმ სურათებისა, რომლებიც ხანგრძლივი ცხოვრების შემდეგ ვინებაში აღებუქდვია და რომლებსაც, როცა შენი ატტორობა ცხრება, სრულიად სხვა თანაგრძნობით უმზერ, კარვ ოდენამე წინათ. იმ ადამიანთა ხატებანი და საზეები, რომლებიც უკვე სამოცი-სამოცდაათი წელია წასულან ამ გვეყნოიან, ისევ ზღვნითან არან, გვიცქერენ ცოცხალი თვალებით. უკვე გამქრალ და სრულიად გადასხვიაფრებულ სახლკას, ზაღებსა და ქალატქს ვრეფაეთ ცოცხალია და უღნებელთ, როგორც ოდესღაც, და შორეულ წლებში, ზღვისპირეთს, სადაც ათეული წლების წინ ვიმოგ ზაურეთ, ისევ მთელი თავისი ფერადოვნებით აღვიქვამთ ამ ჩვენს სურათებთან წიგნში.

მზერა, და.ვირფეზა, ზღვნი სულ უფრო მეტად გადადის ჩვევაში და განწყობილება და დამკვირვებლის პოზიცია განსაზღვრავს ჩვენს საქციულს... სურვილების, ოცნებების, გატაცებებისა და ენებებისგან დევნილები, ჩვენც, როგორც ადამიანთა უზრავლესობა, ჩვენი ცხოვრების წლებსა და ათასწლეულებში მიცქროდით მოუთმინლად, ცნობისმოყვარეობითა და იმედებით, მტკიცეულად განვიცდიდით წარმატებებსა და იმედგაცრუებებს, დღეს კი ჩვენი საკუთარი ცხოვრების დიდი, ილუსტრირებული წიგნის ფურცელისას გვიკვირს, როგორი მშვენიერი და საამური გამობეიდე ამ რბილიდან. აქ, მოხუცთა ამ ბაღში, ვვაეის უამრავი ყვაილი, რომელთა მოელაზეც კი არ გვიფიქრია. აქ ვვაეის ყვაილი მოთმინებასა, მარცვალი კეთილშობილი, ჩვენ ეხდებით უფრო მშვიდნი, შემწნარებელნი და რაც უფრო ნაკლები მოთხოვნილება გვაქვს ჩავერიოთ და ვიმოწმედოთ, მით შეტი უნარი გვეძლევა, დავაკვირდეთ და ყური მივუგდეთ ბუნების სიციცხლესა და ჩვენს თანამოძმეთა ცხოვრებას, კრტიკის გარეშე ვაფეენით თვალი მის მსვლელობას და გვიკვირდეს მისი მრავალფეროვნება, ზოგჯერ - თანაგრძნობითა და ჩუმი სევდით, ზოგჯერ - სიცილით, ნათელი სიხარულით, თემორით.

ამას წინათ ბაღში კოკონთან ვიდექი და ცუცხლში ვერიდი დოთლებსა და გამხმარ ტოტებს. ეკლიანი ღობის იქით ჩაიარა მოხუცმა ქალმა, რომელიც ალბათ 80 წლის იქნებოდა. იგი მზურდა და ყურება დამიწყო. მე მივესალმე, მაშინ მან გაიციანა და მითხრა: „სწორად მოიქცეით, კაცონი რომ გაანადეთ.

ჩვენს ასაკში დროა, ნელ-ნელა შევეგუოთ ჯოჯოხეთს. ამან მისცა ტონი საუბარს, რომლის დროსაც ერთმანეთს შევჩვილეთ ათასგვარი ტკივილისა და გაჭირვების შესახებ, მაგრამ სულ ხუმრობით (ხუმრობის კილოთი).

საუბრის ბოლოს ვალიარეთ, რომ მიუხედავად ყველაფრისა, ჩვენ ჯერ კიდევ არ ვართ ღრმად მოხუცები, სანამ ჩვენს სოფელში ცხოვრობს ყველაზე უხუცესი, რომელიც ასი წლისაა. როცა სრულიად ახალგაზრდები თავიანთი ძალის უპირატესობითა და გულუბრყვილობით ჩვენს ზურგს უკან ილიმებიან, სასაცილოდ ეჩვენებათ ჩვენი მძიმე სიარული და დაძარღვული ყელი, ჩვენ ვიხსენებთ, როცა ასეთი ძლიერები და ასეთივე მიაშიტები ვიყავით, ოდესღაც ჩვენც ვიცინოდით, და სრულიად არ მიგვაჩნია, რომ დამარცხებულნი ვართ, არამედ გვიხარია, რომ ცხოვრების ამ საფეხურს გადავაბიჯეთ და გავხდით უფრო ქვეყანის და მომთმენნი.

ცოდნის შესაფერხებელი კითხვები:

1. ვის სახელს უკავშირდება ესეც, როგორც ლიტერატურული უანრის ჩამოყალიბება?
2. რა არის ესეც არსებითი და ამასთან, უცვლელი ნიშანი?
3. რას ნიშნავს ქართულად ტერმინი „ესე“?
4. რამდენი ნაწილისაგან შედგება ესე?
5. დაახაზელეთ ეფექტური შესავლის მახასიათებლები;
6. ესეც რამდენი სახე არსებობს?
7. დაახაზელეთ არგუმენტირებული ესეც ქვეტიპები;
8. დაახასიათეთ არგუმენტირებული ესეც;
9. დაახასიათეთ ილუსტრირებული ესეც;
10. რომელი ტიპის ესეებში არ ჩანს ავტორისეული პოზიცია?
11. ესეც რამდენ მოდელს იცნობთ?
12. რას გულისხმობს მიზეზ – შედეგობრივი ესეც?
13. რას გულისხმობს შედარება – დაპირისპირებითი ესეც?
14. რომელი ტიპის ესეში აისახება ავტორის განცდები და ემოციები?
15. რას გულისხმობს ინტერპრეტაციული ესეც?

თეზა VIII.
ესას ჩასწორება, შენიშვნები, ინფორმაციის ჩამატება,
განტვირთვა, შეცდომების გასწორება

ცნობილია, რომ ტექსტის, წერიტი ნაშრომის ჩასწორება დასრულებულად ვერასდროს ჩაითვლება. წერის პროცესის ერთიანი ციკლი ნაშრომის ჩასწორებითა და რედაქტირებით მთავრდება, რასაც ამ პროცესის ხანგრძლივობის ერთი შესამედი ეთმობა. ჩასწორების გარეშე შეუძლებელია აკადემიური წერიტი ნაშრომის შექმნა.

ჩასწორება შეიძლება მაშინვე, როცა ამას საჭიროდ მივიჩნევთ, თუმცა უპრინაია მისი დაწყება წერიტი ნაშრომის პირველი ვარიანტის დასრულებისთანავე; ობიექტური შეფასებისა და გულმოდგინედ ჩასწორების შემდეგ მივიღებთ სასურველ ეფექტს.

ესეც წერისას წინასწარ უნდა გავითვალისწინოთ ყველა ის შენიშვნა, რომლებიც შეიძლება მკითხველს გაუჩნდეს. ჩასწორების ეტაპზე უნდა ნავიკითხოთ სამჯერ მაინც (სასურველია ნავიკითხოთ სხვა(ა)ც), რადგან ჩასწორება **სამ დონეზე მიმდინარეობს** (ესეც, აბზაციისა და წინადადების დონე).

ესეც ჩასასწორებლად ვასრულებთ ოთხ მოქმედებას:

1. პირველად ვადგენთ ესეც ნაწილების შესაბამისობას მათ გამაერთიანებელ საკვანძო დებულე-მასთან. წერიტი ნაშრომის პირველ ვერსიაში შეიძლება აღმოჩნდეს ისეთი აბზაცი, რომელიც შინაარსობრივად არ უკავშირდება თეზისს. ზოგი აბზაცი კი, შეიძლება განხვავებულ, თუმცა საინტერესო მოსაზრებას შეიცავდეს. ამ შემთხვევაში უნდა გავაკეთოთ არჩევანი – ან უარი ეთქვათ ესეც რომელიმე ნაწილზე, ან შეეცვალოთ ესეც თეზისი ისე, რომ მასში აისახოს ახალი მოსაზრება;

2. ხშირად საჭირო ხდება ესეც რომელიმე ნაწილში ინფორმაციის დამატება, რათა მკითხველმა უკეთ გააცნობიეროს და გაითავისოს სათქმელი, ამიტომაც ჩასწორებისას საჭიროა ე. წ. სუსტი ადგილების გამოვლენა და მათი შევსება შესაბამისი მასალით (წინადადება ან აბზაცი);

3. ეფექტური ჩასწორების ერთ-ერთი აუცილებელი მოთხოვნაა ესეც ჭარბი ინფორმაციისაგან განტვირთვა. ზოგჯერ ერთ ნაშრომში თავს იყრის საკმარისზე მეტი მასალა, რომელიც არ არის მნიშვნელოვანი მთავარი აზრის განვითარებისათვის, რეალურად არაფერს მატებს ნაშრომს, შეიძლება იგი იყოს საინტერესო, მაგრამ არ უკავშირდებოდეს თემას.

4. გარკვევით, რამდენად თანამიმდევრულადაა ორგანიზებული ესეც.

ესეც ვაფასებთ შემდეგი კრიტერიუმებით:

1. ესეც ერთ მთლიან ნაშრომად აღიქმება;
2. იგი ერთი ძირითადი მოსაზრების თანამიმდევრული განვითარებაა და განკუთვნილია კონკრეტული აუდიტორიისათვის;
3. თეზისი ესეც დასაწყისშია და ზუსტად შეესაბამება მის შინაარსს;
4. ესეცი მოყვანილი მასალა უკავშირდება თეზისს;
5. ესეცი მოცემული მასალა აუცილებელია მისი ძირითადი აზრის გახაგებად; სხვა სახის ინფორმაციის (ფაქტის, მაგალითების და ა. შ.) დამატება საჭირო არ არის;
6. არ არის წარმოდგენილი უინტერესო ან არასრულფასოვანი მასალა;
7. ესეც ორგანიზაციის გადამონშება არეწენებს, რომ ნაწერი ადვილად იკითხება; მისი სხვადასხვა მონაკვეთი ერთმანეთთან შეერთებულია საკავშირებელი სიტყვებითა და გამოთქმებით.

1. ესეც სტრუქტურის ჩასწორება

1.1. შესავალი აბზაცი

1. მოცემულია თეზისი;
2. შეიცავს მკითხველისთვის საკმარის ინფორმაციას ესეც არისს გახაგებად;
3. დამკული ეთხება, რომელსაც მასუხი უნდა გაეცეს;
4. იწყება ნაცნობი სიტუაციის აღწერით;
5. მკითხველს აღუძრავს ინტერესს ესეც წასაკითხად;

თავად თეზისი კი:

1. განთავსებულია შესავალ აბზაცში;
2. არ არის კითხვა;
3. მასში მოცემული აზრის განვითარების შესაძლებლობას იძლევა;
4. ავტორის სურვილს კი არ გადმოსცემს, არამედ მის მოსაზრებას ან პოზიციას;
5. ნათლად, კონკრეტულად და ლაკონიურად არის ჩამოყალიბებული.

1. 2. ესეს ძირითადი ნაწილი ფასდება შემდეგნაირად:

1. დასაბუთებულია ესეს შესავალში მოცემული დებულებები;
2. ყველა აბზაცი სრულყოფილია და არაა საჭირო ინფორმაციის დამატება;
3. ყოველ აბზაცს ერთი ცენტრალური აზრი აერთიანებს;
4. ყოველი აბზაცი დაკავშირებულია წინა და მომდევნო აბზაცებთან;
5. მსჯელობა გამყარებულია არგუმენტებით და მოყვანილია კონტრარგუმენტებიც, რომლებიც საბოლოოდ ბათილდება.

1. 3. დასკვნა

1. ლოგიკურად გამომდინარეობს ესეში განვითარებული მსჯელობიდან;
2. მასში შეჯამებულია ესეს მთავარი საკითხები;
3. პასუხი გაცემულია შესავალში დასმულ კითხვაზე;
4. მოცემულია პრობლემის გადაჭრის გზები და დასახულია პერსპექტივები.

II. აბზაცის ჩასწორება

აბზაცი შემდეგნაირად ფასდება:

1. აბზაცი ხასიათდება მთლიანობით: წინადადებები ერთმანეთს ლოგიკურად უკავშირდება;
2. აბზაცი შეიცავს თემატურ წინადადებას, რომელიც გამოხატავს აბზაცის მთავარ აზრს;
3. ამხსნელი წინადადებები ასაბუთებს მთავარ წინადადებას;
4. შემაჯამებელ წინადადებაში პერიფრაზირებულია და გადმოცემული მთავარი წინადადების აზრი;
5. საკავშირებელი სიტყვები სწორად არის შერჩეული.

III. წინადადებებისა და სიტყვების ჩასწორება

წინადადების შეფასების კრიტერიუმები:

1. წინადადებები ნათლად და კონკრეტულად გადმოსცემენ აზრს;
2. წინადადება მოკლე, ლაკონიური და ტყვადია;
3. არ გამოიყენება გაუგებარი სიტყვები და ფრაზები;
4. მოცემულია უცხო ტერმინების განმარტებანი;
5. გამოყენებულია მკითხველთა მიზნობრივი აუდიტორიისა და სიტუაციური გარემოებებისათვის შესაფერის ტონი;
6. გამოიყენება ხატოვანი გამოთქმები და მეტაფორები; კარგადაა მორგებული სტილიანი;
7. ნაწერში არ არის ჭარბსიტყვაობა, ევფემიზმები, კლიშეები და არაკორექტული გამონათქვამები.

ურთიერთშეფასება

თანაჯგუფელთა ურთიერთშეფასება არის საუკეთესო ხერხი, პრაქტიკულად შევამოწმოთ საკუთარი ცოდნა და უნარი, როგორც ნაშრომის ავტორმა, როგორც კრიტიკულმა მკითხველმა და შემფასებელმა. ამ შემთხვევაშიც უნდა გავცეთ პასუხი კითხვებს:

1. რა არის ესეს მთავარი აზრი?
2. რა ძლიერი მხარეები აქვს ნაშრომს? რით ახდენს იგი კარგ შთაბეჭდილებას?
3. სად არის სუსტი მსჯელობა და როგორ შეიძლება მათი გამოსწორება?
4. რამდენად ზუსტად წარმოადგენს ესეს შემადგენელი კომპონენტები ნაწერის ძირითად იდეას და მის მიზნობრივ აუდიტორიას?
5. რა კითხვებისათვის არ გაუცია პასუხი ავტორს?
6. სად უნდა დაემატოს ტექსტს სხვა დეტალები და შავალითები და რატომ?
7. ესეს რა მონაკვეთში დაგვეკარგა ან შეგვისუსტდა ინტერესი ნაწერისადმი და რატომ?
8. სად არის ესეს ორგანიზაცია გაუმართავი და რა შეიძლება გაკეთდეს ამის გამოსასწორებლად?
9. ნაწერის რომელი ადგილია ბუნდოვანი?

აკადემიურად შესრულებული ნაშრომი, ბუნებრივია, დაზღვეული უნდა იყოს გრამატიკული და სტილური შეცდომებისაგან. წინადადების სტრუქტურასა და სიტყვათა შერჩევას დიდი მნიშვნელობა აქვს ესეს აღქმისა და სრულყოფილი წვდომისთვის.

ტექსტის რედაქტირება ბოლო ეტაპზე გულისხმობს ორთოგრაფიული, სინტაქსური, პუნქტუაციური და სტილისტიკური შეცდომების გასწორებას. სულ ბოლოს ვასწორებთ ბუნდურ შეცდომებს.

ორთოგრაფიული შეცდომები არის სიტყვის დანერგვაში დაშვებული უზუსტობები; მორფოლოგიური შეცდომები კი გულისხმობს არსებით სახელთა კუმშვა-კვეცაში, საკუთარ სახელთა ბრუნვებისა და დაშვებულ შეცდომებს; ბრუნვათა არასწორ დაბოლოებებს; ზედსართავი, რიცხვითი სახელების და ნაცვალსახელების, კომპოზიტების, წარმოქმნილ სახელთა მართლწერის წესების უგულებელყოფას; ზმწერა კატეგორიების წარმოების წესების დარღვევებს და სხვა...

სინტაქსურ შეცდომებია: დარღვევები ქვემდებარისა და შემასმენლის რიცხვში შეთანხმებასა და მსაზღვრელ-საზღვრულის ბრუნვაში, კავშირების გამოცხებასა თუ სიტყვათა წყობაში.

დაინსტრუქციონირებული შეცდომები

პლეონაზმი ერთი და იმავე ცნულის გადმოსაცემად ერთნაირი მნიშვნელობის სიტყვების ხმარებაა. პლეონაზმის გამოყენება მიუთითებს სიტყვის მნიშვნელობის უცოდინრობაზე. იგი გვერდგვრდ იყენებს იმავე სემანტიკის ლექსემას.

პლეონაზმებია: **ხევით ავიდა, ქვევით ჩავიდა, შიგნით შევიდა**. ანალოგიურია: „კიბეს გაღვანი ირგვლივ ბქონდა გარშემორტყმული.“ აქ ზედმეტია „ირგვლივ“ რადგან იმავე სემანტიკას ვაძმოვ-ვეცემს „გარშემო“. ან კიდევ: „**ოღნაუ შემნიფდა**“ ან „**ძალიან გადაშნიფდა**“.

შეცდომაა: „ეს წიგნი ჩემი საკუთარი ბიბლიოთეკიდან წამოვიღე“; „ეს წიგნი პირადი მოსაზრებაა...“ სიტყვები – „**ჩემი**“, „**პირადი**“, „**საკუთარი**“ კუთვნილებაზე მიუთითებს და ერთი რომელიმე უნდა დავეტოვოთ.

პლეონაზმებს ქმნის ზედსართავი სახელის უფროობით ხარისხის ფორმები. მაგ.: **ძალიან უღამაზები, უფრო უარესა, უფრო უკეთესად და ა. შ.**

პლეონაზმის ერთ-ერთ ნეგატივად ხშირად ვგვხვდება კომპოზიტი: **„პირველი პირში“**; „მთავარი დედაქალაქი“. პირში პირველი შფლია, დედაქალაქი კი – მთავარი ქალაქი (არ არსებობს მთავარი და არამთავარი დედაქალაქი).

პლეონაზმებია: „**მოხუცი დედაბერი**“, „**ხანშიშესული მსცოვანი**“ ანდა „**ხანდაზმული მოხუცი**“. შეცდომას უცხო სიტყვათა სემანტიკის უცოდინრობა უდევს საფუძვლად. სტილური ხარვეზის ამ ტიპა ზოგჯერ ფარულ ტავტოლოგიასაც უწოდებენ: „**პირველი დებიუტი**“, „**პირველი პრემიერა**“, „**ავგილობრივი აბორიგენი**“, „**მკვიდრი აბორიგენი**“, „**მოულოდნელი სიურპრიზი**“, „**სახანამოვნო სიურპრიზი**“, „**ახალგაზრდა თინეიჯერი**“.

ტავტოლოგია ერთ წინადადებაში, აბზაცსა თუ აბლო კონტექსტში ერთსა და იმავე სიტყვის ან გამოთქმის რამდენჯერმე გამოყენებაა. იგი თავადან რომ ავიცილოთ, სიტყვა სინონიმით ან ნაცვალსახელით უნდა შევცვალოთ. ტავტოლოგიურად გამოიყენება თითქმის ყველა მეტყველების ნაწილი.

ტავტოლოგიის მავალითება: „ას ნარმატებები უსურდს როგორც პირად ცხოვრებაში, ისე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ამ ნინადდებაში ტავტოლოგიურადა გამოყენებული სიტყვა „ცხოვრება“, უნდა იყოს „როგორც პირად, ისე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში; „მით იმსჯელეს როგორც ცალკეული საენათმეცნიერო საკითხების, ისე ორგანიზაციული საკითხების შესახებაც“. უნდა იყოს...“ როგორც ცალკეული საენათმეცნიერო, ისე ორგანიზაციული საკითხების შესახებაც“.

კალეი სხვა ენის სიტყვის ან გამოთქმის სიტყვასიტყვითი თარგმანია. ერთი ენის კალკირებული ერთეული მეორე ენის სტრუქტურული ასლია.

არ არსებობს ენა, რომელშიც კალეი არაა, იგი მისი ცვლილება-განვითარების მუდმივი და აუცილებელი თანამგზავრია. სხვა ენებთან კონტაქტები, ერთი მხრივ, ამდიდრებს ლექსაკურ ფონდს, მეორე მხრივ, თარგმნას პროცესში უამრავი კალეი შეშოიჭრება ბოლმე. ბევრი მათგანი ქართულმა ენამ შეითვისა. ასეთებია გრამატიკული ტერმინები: ნაცვალსახელი (местоимение), დამატება (дополнение), გარემოება (обстоятельство), განსაზღვრება (определение), ქვემდებარე (подлежащее), უანგბადი, ნყალბადი, თვითმფრინავი და ა. შ. ქართულში კალკირების გზითა შემოსული ისეთი სიტყვები, როგორცაა – თანამზრახველი, თანამდებობა, გარემოცვა, ნინამძღვარა, ნინამორბედი და ა. შ.

კალეი მაშინა დასაშვებო, როცა ახალი ცნება შემოჟის, რომლის შესაბამისიც მიზლმ ენაში არ იძებნება. ქართული ატტორი ფორმების ენაა. სწორედ, ამ თვისებას წყალობით ქართული ფრაზა მოქნილი და საზოგადოება: კალკური გამოთქმები: გაყიდვაშია, მომალვაშია, შეტევაზეა და ა. შ. ისინი რუსულის კალკები არის, ისევე როგორც გადაარჯვა, გადაბეჭდვა, გადაფასება, გადაჯგუფება, მთორალ მდგომარეობაში, არაფხი ზელ მდგომარეობაში ყოფნა, ფაქტი სახე ზეა, რაშია საქმე, ადგილი აქვს.

შტამში ისეთი სიტყვა ან სიტყვათა შენაერთია, რომელიც უცვლელად გამოიყენება ზეპირსა და წერიტის შეტყველებაში. იგი ხშირად გამოიყენება ოფიციალურ-დოკუმენტურ სტილში. შტამები შეტყველებას მოწინააღმდეგეობას, ხილამა ზეს უკარგავს, ამიტომ მათ არ იყენებენ სასაუბრო სტილში, სადაც, ჩვეულებრივ, დაკულია ფრაზის ბუნებრივი მდინარება. შტამებია: ანარმოებს მიღებას, ახდენს შეფასებას, კრებამ დასახვა გარკვეული ლინისძიებანი, სათანადო სიმალეზე დგას. მსახურელები – გარკვეული და სათანადო ხშირად უფუნქციოა.

პარონიმია ქართულში. პარონიმია ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს „ახლო-სიტყვას“. იგულისხმება მინაარსით სხვადასხვა, მაგრამ ბევრითი შედგენილობით მსგავსი სიტყვები, მაგ.: ავსტრია და ავსტრალია, შეეცია და შეეცარა, საცოლო და საცოლე, განჩინება და განაჩენი და მისი.

პარონიმებად მიწნეულია როგორც ერთი ძირიდან მომდინარე, ბევრობრივად მსგავსი სიტყვები, ისე შემთხვევით, გარეგნულად მიმსგავსებულებიც, რომელთაც განსხვავებული ან რამდენადმე სხვა მნიშვნელობა აქვთ. ამიტომაც ხშირად იყენებენ ერთის მავიერად მეორეს. კერძოდ: შევალე არის ის, ვისაც ვალი მართებს, ხოლო მოვალე კი ის, ვისაც რაიმე ვალდებულება აქისრია, მაგ.: „მოვალეებმა რო შევანუბეს, ცოტა რიგანი სახლი გვედგა, ის გაეყიდეთ“ (დ. კლდ.). რა თქმა უნდა, აქ შევალე უნდა იყოს. ასევე საცოლეს უნოდებენ ქალს, რომელიც ცოლად უნდა შეირთოს, ხოლო საცოლო კი ის ვაჟია, ვისაც ცოლის თხოვნის ასაკი შეუწრულდა, ვინც დასაქორწინებელია, ან ცოლი არ შევას. მაგ.: მახარეს კარგი საცოლე აეუქინოთ (მ. არაგვი); ორმოცი წლის საცოლო თვითურაში შევიდა ქალბის ამორჩევაში (ლ. არაგვი.). მოყვანილ მავალითებში საცოლე და საცოლო სწორადაა ნახმარი. ამ სიტყვათა პარონიმია ჩანს ასეთ ნინადებებში: მშობლები მონახვენი ვაგიმვილისათვის საცოლოს და ქალიშვილისათვის საქმროს (ე. ნინოშვილი).

ქართულში პარონიმულად ხშირობენ უცხო ნარმოშობის სიტყვებს, როცა არ იცნობენ, ან კარგად არ იციან ასეთ ენობრივ ერთეულთა ზუსტი მნიშვნელობა. ასეთ შემთხვევას უფრო მეტად ეხვევებით თანამედროვე პუბლიცისტიკის ენაში, მავალითად: კამპანია//კომპანია, ექსპერტი//ექსპორტი, ფაქტი//ფაქტორი, პენალი//პენალტი, ადრესატი//ადრესანტი, დიპლომატი//დიპლომანტი და მისი.

სიტყვა კამპანია-კომპანია ფრანგულია და სხვადასხვა მნიშვნელობის მატარებელია, კერძოდ, კამპანია ნიშნავს: ა. ლაშქრობას, საომარ მოქმედებას; ბ. ერთდროულად ჩატარებულ რაიმე ორგანი-

ზებულ საქმიანობას (მაგ. საარჩევნო კამპანია); კომპანია კი ნიშნავს: ა. რამდენიმე პირს, რომლებიც ერთად აღარებენ დროს, თანამესუფრეებს; ბ. სავაჭრო ან სამრეწველო ამხანაგობას. ზოგჯერ აღრეულია ამ პარონიმთა მნიშვნელობა. მაგ.: დაიწყო ხელმოწერების კომპანია (უნდა კამპანია);... სვამენ, თავს ვერ აღწევენ ცუდ კამპანიას (უნდა კომპანიას)...

ასევე, ექსპერტი და ექსპორტი სხვადასხვა მნიშვნელობას გამოხატავენ. ექსპერტი ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს საქმის შკოდნეს, სპეციალისტს, რომელსაც ინვესტორ რაიმე საქმის გადასანყვეტად, აქედან საექსპერტო გულისხმობს ექსპერტიზისათვის განკუთვნილს. ამ სიტყვის ნაცვლად ხშირად იყენებენ ექსპორტს, რაც გატანას ნიშნავს. აქედან საექსპორტო ისაა, რაც ექსპორტისათვის, გასატანად არის განკუთვნილი. მაშასადამე, გამოთქმებს „საექსპერტიზოდ გამზადა“ და „საექსპორტოდ გამზადა“ სრულიად სხვადასხვა მნიშვნელობა აქვს.

ფაქტი ისაა, რაც სინამდვილეში ხდება, ნამდვილი, უეჭველი რამ, რაც დასკვნის გამოსატანად გვჭირდება. ფაქტორი კი ნიშნავს მოვლენის განმსაზღვრელს, მამოძრავებელ ძალას. სრულიად განსხვავებულია ასეთი პარონიმები: პენალი და პენალტი. პენალი გერმანულია და ნიშნავს საკალმე ყუთს, პენალტი კი – ინგლისური და ფეხბურთში თერთმეტმეტრიან საჯარიმოს.

არც თუ იშვიათად პარონიმოული ხასიათის შეცდომებს ვხვდებით თვით ქართული წარმოშობის სიტყვებშიც, მაგ.: შესახედაობა და შეხედულება, სწავლა და სწავლება, სასმისი და სასმელი, აღქმა და აღიქმა, თარგმანი და თარგმნა, უებრო და უებარი, გონივრული და გონებრივი, თითქმის და თითქოს, იწყებს და იწყობს, აცხობს და აცხებს... თითოეული მათგანის არადანიშნულებისამებრ გამოყენება ცვლის წინადადებით გამოხატულ აზრს. ამდენად, პარონიმია წმინდა სტილისტიკურ ფუნქციას ასრულებს ენაში. მაგ.: შესახედაობა გულისხმობს ადამიანის გარეგნულ მხარეს, შეხედულება კი – აზრს; სწავლა სხვაა, სწავლება კი – სხვა. პირველი ცოდნის მიღებაა, მეორე-ცოდნის გადაცემა; სასმისი სხვაა, სასმელი – სხვა. სასმისი ქურჭელია, რაშიც სასმელს ასხამენ; აღქმა შეთვისებას, შეგრძნებას, ასახვას გულისხმობს, აღიქმა კი – პირობის დადებას...

სავარჯიშო №1. ჯგუფში მუშაობა. გაასწორეთ შეცდომები

1. ამ გზას ბოდბეს ტაძარამდე მიყვავართ.

2. ლენოს ჭიქა პატარა უნდა იყოს.

3. სატვერათ და ხმლათ ეს არ გამოდგება.

4. სულხანი დღეს გამოცდაზე გამოდიხარ?

5. ერეკლე ვგელა შეხვედრაზე ერთსა და იგივე თემაზე საუბრობდა.

6. ამ საკითხს პარლამენტი შალე გადანყვიტავს დადებითად.

7. ჩრდილში სდგას და მიტომაც ვერავის უხედავს.

8. ოჯახის წევრები ბუხართან ზიან და ერთად საუბრობენ.

9. რითაც ვის შეგვიძლიან, იმით შევეწივნეთ.

10. სამწუხაროდ, ისინი ავსა და კარგს ვერ ანსხვავებენ ერთმანეთისაგან.

11. ის გაბედულად წარსდგა მრავალრიცხოვანი აუდიტორიის წინაშე.

12. ახალგაზრდა ნიკო ნიკოლაძე პეტერბურგში გაემგზავრა, ვინაიდან იქ კარგი საუნივერსიტეტო განათლება მიეღო.

13. საუბედუროთ, იმ ექსპედიციაში საუკეთესო ვაჟკაცებია დაღუპული.

14. ელენეს არასოდეს გადაუდგმია ისეთი ნაბიჯი, რასაც შეიძლებოდა სავალალო შედეგი მოყოლოდა.

15. გუშინ თურქეთის საზღვარზე ორი თურქეთის მოქალაქე დააკავეს.

16. ხალხს დაეინყებიათ თავიანთი მოვალეობები.

17. უცებ გაისმა შემზარავი ბაეშვის ტირილი.

18. ვისაუბროთ შენს ცხოვრების აზრზე.

გეოგონა ბალიშში თავ ჩარგული ტიროდა.

გველური მუშაობა ბავშვებს ინტერ- პერსონალურ უნარებს უწვდის.

საქარჯიშო №2. ნაიკითხეთ ტექსტი. მიუთითეთ, რა ტიპისაა თითოეული შეცდომა და გაასწო-
რისი, დასვით სასვენი ნიშნები (5 ქულა).

ნაყინის ისტორია სამიათასი წლის უკან ჩინეთში დაიწყო... თავიდან ეს მხოლოდ

ტანისა და ლიმნის ნაჭრებით მორთული ყინულის ნატეხები იყო. ალექსანდრე

მაკედონელი თოვლის ლეინოს რძის თაფლის შერევას ახდენდა და ისე მიირთმევდა.

ღურმე რომის იმპერატორი ნერონი მონებს საგანგებოთ აგზავნიდა მთებში თოვლის

წმოსატანად და მისგან საყვარელ ნუგბარს აკეთებდა კურკა გამოცლილ

ტემბში ტენავდა და ისე მიირთმევდა. იტალიაში ნაყინის რეცეპტი მარკო პოლომ შეიტანა

თავიდან ნაყინის გასინჯვის უფლება მხოლოდ უფლისწულებს ქონდათ მე - 12-ე

საუკუნეში მუსიე ჯოზეფმა შეიძინა ნაყინის რეცეპტი და პარიზში 1- ლი სანაყინე გახსნა

ამერიკაში მოდური დესერტი ცნობილმა მენარმემ ფილიპ ლენელმა შეიტანა მას

არც უფიქრია ამ გემრიელი დესერტის დამზადების ტექნიკა საიდუმლოთ შეენახა

თურმე ჯორჯ ვაშინგტონი თავისი საკუთარი ხელით ამზადებდა ნაყინს 1846 წელს

ამერიკელმა დიასახლისმა ნენსი ჯონსონმა ნაყინის დამამზადებელი აპარატი გამოიგონა.

ნაღების ნაყინი პირველად ნაპოლეონ მე – 3- ის მართველობის დროს

ქ. პლობიერ- ლებემბში შეიქმნა და ამიტომაც უწოდეს მას პლობირი.

1919 წელს ქრისტიან ნელსონმა შოკოლადის მინანქარით ნაყინი გააკეთა,

---

მას ესკიმოსის ლეზელი უწოდა და ჯოხზე წამოაცვა. ალბათ გიყვართ ამ გემრიელი

ნუგარის კინო თეატრებში მირთმევა, მაგრამ ვინ იცის ვინ დამკვიდრა ეს ტრადიცია

ერთხელ გადაწყვიტეს შოკოლადით მოჭიქული ნაყინი კინო-თეატრებში გაეყიდათ.

ფილმს რომლის დროსაც ყველაზე უმეტესი ნაყინი გაიყიდა

ესკიმო ერქვა სწორედ ამისთვის შეარქვეს ამ ნაყინს ესკიმო.

საგარეოში ჩემი გაეცანით ერთ თემზე („სიყვარული ყველას უნდა“) დაწერილ ორ ტექსტს. შეაფასეთ სტუდენტთა ნამუშევრები ზემომოყვანილი კრიტერიუმების მიხედვით და მიეცით მათ კონკრეტული რჩევები ჩაასწორეთ შესაბამისი ადგილები, გააკეთეთ პრეზენტაცია (ჯგუფში მუშაობა) [5 ქულა].

ნიმუში 1. რა არის სიყვარული? ამ თემაზე უამრავ ფილოსოფოსს, მწერალს, მხატვარს, ჩვეულებრივ ადამიანებს, მათ შორის, დრამატურგებსაც კი უსაუბრიათ. ძალიან რთულია ძაუბრო იმ ვრცლობის შეაზებ, როცა თავად არ გამოიციდია იგი. ამბობენ, ის აღმაფრენაა, თავისუფლება და უაზროდ საინტერესო პარმონია. მასზე უსაუბრიათ, მასზე პოემები დაუნერიათ, მისთვის უგალობიათ და გუნდრუკაც უკმეკიათ.

ამბობენ, ცოდვია ის ადამიანი, რომელსაც არ ჰყვარებია, მართალიცაა, ვინაიდან სიყვარული თავად ღმერთია, სწორედ ამიტომ აქ დამგებული ყოველი შეცდომა მოუტევებელია. „სიყვარულისთვის დაენარცხა ქვაზე ტაბიძე“ – იტყვის მწერალი თავის ლექსში. ნამდვილად იგია გრძობა, რომლისთვისაც არ არსებობს მიუღწეველი და მიუწვდომელი. ის არის ჩემთვის საოცარი, სიგიჟების მკეთებელი ძალა, ძალი, რომელიც ამწებს, ძალი, რომელიც ანგრეეს, განწვითალებს, გატორებს, ვით მეფე ღირი, ღირი, ყველასგან მოტოვებული.

სიყვარული ყველას უნდა, ვინაიდან ის იშუაითი მარგალიტია. იგი დღის ცეარია, დედის ნანაა, ქალის მანდილია, სვეტიცხოველია, სინამდვიეა. იგია თავად უფალი, შემქმნელი კაცობრიობის. მასზედ ოცნებობს დიდიც, პატარაც, მოზუციც, ახალგაზრდაც. ამბობენ, რომ ახალგაზრდებისთვის სიყვარული ნამგებინია, იმიტომ, რომ ისინი ივინყებენ კარიერას, თავის ამბიციას და კარგავენ მიზანმიმართულობას, ხელი უმღებთ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ეს ყველაფერი ახალგაზრდებმა იციან, მაგრამ მათ სიყვარულს ხომ არაფერი დაუდგება ნინ აქედან ჩანს, რომ იგია ყოველსშემძლე ძალა, სინათლე სიბნელებში.

საიდან მოდის სიყვარული? ალბათ ზღაპრებიდან, ციდან, უფლოდან, იწებ მარტიადანაც... არ ვიცო, საოცარია, მაგრამ ყოველი, მცირე თუ დიდი, ბალახი და პეპელი, ქვიში და კენჭი გაეღენილია სიყვარულით.

და დიახ, „დედამინას სიყვარული ატრიალებს დომენიკო“.

ნიმუში 2. დრო გადიოდა და ვეჩქრობდი, რომ სიყვარული შეუცნობელი ხდებოდა, რომ მის ქვეშ მოქცევა თუნდაც მოკლე ხნით ჩემთვის დამლუბველი გახდებოდა, ამიტომაც ის ფიქრი, რომ ძირს დავყარდებოდი, ფეხით გაეითლებოდი, თავიდან არ მშორდებოდა. ირგვლივ ღამაზად მიმოხედვასაც ვერ ვასწრებდი, ისე მშორდებოდა და გულს სიცივე ემჩნეოდა. რა იქნებოდა, რომ ბედნიერი სიყვარული მეც მწვოდა და გაეზედნიერებულოყავი.

მაგრამ, ემ, ცხოვრებაე, შენ ხომ ადამიანებს შენს ნებაზე ათამაშებ, შენ ხომ არ შეგიძლია გაიგო ნუბილი, დარდი, სიხარული.

მეც მინდა სიყვარული, მინდა, მინდა, სიყვარული, სიყვარული ამოუცნობელი და სიყვარული მეოცნებე. მინდა, მაგრამ არ მაძლეე მას, შე ხომ მალე ძირს დაცემული აღმოგწნდები და ვერ შევძლებ ისევ ვიხილო ის სიტკბოება, ის სიხარული, და ის ბედნიერება, რაც სიყვარულს მოაქვს.

მცოცა, მუშინია, შე ხომ პატარა ვარ, შე ხომ არ შემოძლია გაეუმკლავდე ცხოვრების ტიდილს, შე ხომ არ ძალშიძს შევჭვიდო ცხოვრებას მძიმე ტვირთს. შე ხომ პატარა და შეუმწნეველი ვარ. ჩემნაირი ხომ ათასი და მათიონია. ჩემო ტკბილი და ხანმოკლეო ცხოვრების ხანაე, რატომ არ მომეც საშუალება განშეცადა სიყვარულის ტკბილი გემო. ცოტა კიდევ მრჩება, ცოტას კიდევ ვიფარფატებ, ვინაეარდებ და ევება მეც გადმომწვდობ ცხოვრებამ მოწყალე თუალით.

ეუფურებდი ფანჯრიდან ფიფქების ცევენას. და ეს ერთი პატარა ფიფქი ბევრ რამეს მელაპარაკებოდა, მაგრამ უცებ იგი გაუჩინარდა, უკვე ველარ ვებეადვი და გული მეტკინა, ვიგრძენი, რომ სიყვარული ყველას უნდა, სულიერსაც და უსულოსაც, დიდსაც და პატარასაც. სიყვარულით ხომ ჩვენი გრძნობა ღია და გახსნილი ხდება. უსიყვარულოდ ადამიანი უპატრონოდ მიტოვებული, მიხავსებულუბი ვართ. და ვერ გეამწნევენ, ვერ ხედებიან, რომ ყველაფერს აქვს უნა, ყველაფერს ესმის, ყველაფერს სტკივა. მინდა, მინდა, მინდა, სიყვარული მინდა.

ცოდნის უსასაზღვრავალი კითხვები:

1. რას ნიშნავს რედაქტირება?
2. რამდენჯერ უნდა წავიკითხოთ ნაწერის შავი პირი?
3. ესეც შეფასებისას რას ვადგენთ პირველ ყოვლისა?
4. რა მიზანს ემსახურება შევსება?
5. რა მიზანს ემსახურება ინფორმაციის განტვირთვა?
6. რა იგულისხმება ნაშრომის თანმიმდევრულად ორგანიზებაში?
7. რა და რა დონეების მიხედვით ვაფასებთ წერით ნამუშევარს?
8. რა კრიტერიუმებით ფასდება ესეც სტრუქტურა?
9. რა კრიტერიუმებით ფასდება აბზაცი?
10. რა კრიტერიუმებით ფასდება წინადადება?
11. რაში გვებმარება ურთიერთშეფასება?
12. რა ტიპის დარღვევებია მორფოლოგიური შეცდომები?
13. რა ტიპის დარღვევებია სინტაქსური შეცდომები?
14. რა ტიპის დარღვევებია ორთოგრაფიული შეცდომები?
15. რა არის კორექტურა და წერითი ნაშრომის შესრულების რომელ ეტაპზე ვასრულებთ მას?

თემა IX. ციტირება და პერიფრაზირება. პლაგიატი

ციტირება (გერმ. Zitieren-Zitat (ლათ.) სხვა ტექსტიდან რისამე უცვლელად, სიტყვასიტყვით ამონერაა. ავტორი საკუთარი პოზიციის გასამყარებლად, დაასაბუთებლად იყენებს სხვათა მოსაზრებებსაც. ასეთ შემთხვევაში ციტატა არგუმენტის როლს ასრულებს.

თუ ციტატა სიტყვასიტყვით ამონანერაა ტექსტიდან, **პერიფრაზირება** ავტორისეული მსჯელობის საკუთარი სიტყვებით გადმოცემაა.

ავტორისეული პოზიციის შესაჯამებლად აუცილებელია პერიფრაზირების წესების ცოდნაც. ტექსტის წაკითხვისა და გაგების შემდეგ სტუდენტმა უნდა შეძლოს მისი ცალკეული მონაკვეთების საკუთარი სიტყვებით გადმოცემა.

პერიფრაზირებისთვის აუცილებელია გავიგოთ ნაწერის, ნაშრომის ძირითადი იდეა. შემდეგ უნდა გადავიკითხოთ იგი, რათა დეტალური დავიმახსოვროთ. ავტორის მთავარი სათქმელი ისე უნდა გამოვცეთ, რომ კომენტარებისგან თავი შევაკავოთ. პერიფრაზირებისას მთავარი არგუმენტები ისე უნდა ამოუარჩიოთ, რომ დეტალებს არ ჩაუღრმავდეთ. როგორც წესი, საკვანძო იდეები თემატურ ნინადადებში არის ჩაქსოვილი, ის კი ყოველთვის ამზაცის თავშია მოცემული, ამიტომ ყურადღებით უნდა გადავხედოთ პარაგრაფების პირველ ნინადადებებს, ასევე ანოტაციასა და დასკვნას. ქვესათაურებში ავტორი გადმოსაცემ ნინაარსს თავად ყოფს ნაწილებად, ამიტომ ისინი გვეხმარება პერიფრაზირებისას.

კარგი პერიფრაზირების კრიტერიუმებია:

- წყაროს მითითება;
- ორიგინალის ზუსტი და კონკრეტული ინტერპრეტირება;
- არ უნდა შეიცავდეს დასატებით კომენტარებს;
- ყურადღების გამახვილება შოლოდ ძირითად საკითხებზე და არა კონკრეტულ დეტალებზე;
- ავტორის იდეების საკუთარი სიტყვებით გადმოცემა (წულაძე).

როცა ნაშრომს ვენერო, ჩვენ არაერთი ავტორის შეხედულების გაცნობა-დაზუსტება გვინებს, ამიტომ აუცილებელია ისინი კარგად გაეაზროთ და სხვათა მოსაზრებანი საკუთარი სიტყვებით გადმოვცეთ, საკუთარ ყალბში მოვაქციოთ... სხვათა ნაზრევი მკითხველს ნატურაში ვაჩვენოთ, მისი „მთელი ეში“ (წულაძე) დავანახვოთ და განვაცდევინოთ. ავტორი სათქმელს მტკად უქსარესოულად, შთამბეჭდავად გადმოგვცემს. სწორედ ამ შთაბეჭდილების (პოზიტიური თუ ნეგატიური განცდების, ემოციების) მკითხველისთვის გასაზარებლადაა საჭირო და აუცილებელი ციტირება – ტექსტიდან კონკრეტული ადგილის მოტანა-დამონშება. ამრიგად, ციტირების დანიშნულებაა ნათქვამის დასაბუთება ავტორისეული სიტყვებით.

ა) ციტატა, რომელიც 50 სიტყვას არ აღემატება, ტექსტში პირდაპირ ჩაერთვის და ბრჭყალებში ჩაისამება;

ბ) უფრო დიდი მოცულობის ციტატა შეაძლება ძირითადი ტექსტისგან გამოვყოთ ველის დავიწროებით; ბრჭყალები არაა საჭირო;

გ) თუ ავტორი თავად იყენებს ციტატას, მაშინ ეს მონაკვეთიც და ავტორის სიტყვებიც ბრჭყალებში უნდა ჩაისვას. მაგ.- ილია ქაჭავაძე საგანგებოდ მსჯელობდა იმაზე, რომ უზნეობის მხილება არ უნდა მოყვრიდოთ სხვისი წყენინების შიშით, რადგან ეს ბეზრნაირად საზიანოა: „ბაძით ქვეყანა ნახდებო, ნათქვამია. მსჯავრდაუდებელი ბოროტი მაცდურების მახუა და შიგ ადვილად გაიბამს თავს გულობილი და ხასიათდაუდგრომელი კაცი „უსირცხვილოს თუ არ არცხვენ, ბაძით მორცხვიც გაურცხვდება“.

დ) თუ მთლიანი ციტატის დანიშნება არ გვინდა, გამოტოვებულ ადგილას საში ნერტილი უნდა დავხვათ;

ე) თუ ციტატაში საკუთარი იდეის ჩართვა გვსურს, იგი ფრჩხილებში უნდა ჩაესვათ (ვიმონშებთ წულაძის მიხედვით).

თუ ზედმინეწით ზუსტად არ დავაჯავთ ციტირება-პერიფრაზირების წესებს, ეს პლაგიატამდე მიგვიყვანს.

პლაგიატი (ფრანგული — plagiat) სხვისი იდეების საკუთარ მონაზრებად გასაღებაა. ეს სიტყვა დღევანდელი მნიშვნელობით ევროპულ ენებში XVII საუკუნიდან გამოიყენება. რომაულ სამართალში *plagium* (სიტყვასიტყვით — მიტაცება, ქურდობა) ნიშნავდა თავისუფალი ადამიანის უკანონო, დანაშაულებრივ ვაყიდვას, რისთვისაც დამნაშავე გაროზგვით (*ad plium*) ისჯებოდა. თავდაპირველად, ლატინურული საკუთრების ქურდობის აღსანიშნავად ხმარობდნენ ლათ. ტერმინს — „*plagium liberarium*“-ს“. ამ მნიშვნელობით ის გამოიყენება ვიქტორ ჰიუგოს რომანში „კაცი, რომელიც იცინის“- ბავშვის გატაცების აღსანიშნავად.

ვეელაზე ხშირად სტატიასა თუ მონოგრაფიაში სხვის თხზულებას, იდეას ან სხვისი თხზულების ფრაგმენტებს ავტორის დაუსახელებლად იყენებენ, თავისად ასაღებენ.

თუ ავტორობის მითვისება პლაგიატია, სხვისი ინტელექტუალური შრომის შედეგების არამართლზომიერ გამოყენებას და პუბლიკაციის ავტორობის მითვისებას „პირატობა“ ჰქვია.

პლაგიატად მიიჩნევა სხვისი აზრების ისეთი გადმოცემა, როცა სინონიმებს ვიყენებთ ან თუნდაც ერთ ფრაზას გადმოვიღებთ, ან კიდევ სიტყვათა ნიშნებს ვიყენებთ. პლაგიატის თავიდან ასაცილებლად ბრძყალეებში უნდა ჩავსვათ ვეელაფერო, რაც ჩვენი ნაზრები არ არის; პერიფრაზირებისას საგანგებოდ უნდა ვაღვიანჯოთ წინადადებები, სიტყვებს მხოლოდ ხომ არ ვუცვლით ადგილს და მხოლოდ სინონიმებით ხომ არ ვანაცვლებთ, აუცილებლად დავტოვოთ მხოლოდ ავტორის იდეა და გადმოვცეთ საკუთარი სიტყვებით. მუტად საინტერესო ფაქტია, რომ გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის თავდაცვის მინისტრის, კარლ-თეოდორ ცუგუტენბერგის დისერტაციის უდიდესი ნაწილი სხვა წყაროებიდან იყო კოპირებული. მას ჩამოართვეს სამეცნიერო ხარისხი და თანამდებობიდანაც გადააყენეს.

პლაგიატის თავიდან ასაცილებლად ტექსტს რომ წავიკითხავთ, ნივნი უნდა დავხუროთ და ისე გადმოვცეთ დედაზრი. ამის შემდეგ პერიფრაზირებული მონაკვეთი უნდა გადავსინჯოთ, სადმე ხომ არ გამოვიყენებია მგავსი ფრაზები.

საგარეო №1. წაკითხეთ ნაპოლეონ ბონაპარტეს წერილი ბოგარნესადმი და გააანალიზეთ ქვემოთ მოცემული პერიფრაზირების ნიმუშები. იმსჯელეთ, რომელი მათგანია პლაგიატი და გახაზეთ მისი ნიმუშები (2 ქულა).

ჩემი ერთადერთი ჟოზეფინა! შენგან მომორებულს მთელი სამყარო უდაბნოდ მეჩვენება, რომელშიც მე მარტო ვარ... შენ ჩემი სული დაიყარი და უფრო მეტიც, შენ ჩემი ერთადერთი ფიქრი ხარ. როცა მომბეზრდებიან მოაწყენი არსებები, ადამიანები რომ ჰქვიათ, როცა მზად ვარ სიცოცხლე დავეყვო — ზელს გულზე დავიდებ, იქ შენი ხატება მაქვს, ვუყურებ მას, სიყვარული ჩემთვის აბსოლუტური ბედნიერებაა... რა ჯადოთი შესძელი დაგემორჩილებინა მთელი ჩემი უნარი და მთელი ჩემი სიცოცხლის ისტორია!

სიკვდილი ისე, რომ შენი სიყვარულით არ დავტკბე, ჯოჯოხეთური ნამებაა, ეს არის სრული განადგურების ნამდვილი სახე. ჩემი ერთადერთი მეგობარო, ბედისაგან რჩეულო, რათა ერთად გავიაროთ ცხოვრების ძნელი გზა — იმ დღეს, როცა ჩემი აღარ იქნები, სამყარო ჩემთვის მთელ თავის მშენიერებას დაკარგავს.

1. ნაპოლეონ ბონაპარტეს, ჟოზეფინა ბოგარნესგან მომორებულს, ცხოვრება უდაბნოდ ეჩვენება. სხვა ადამიანები მისთვის მოაწყენი არსებები არიან, უმისოდ ცხოვრება აზრს კარგავს, მზადაა იგი დაანდვლოს.

შეყვარებული ნაპოლეონისთვის ჟოზეფინა ბოგარნე ერთადერთი მეგობარია, ბედისაგან რჩეულოა, სიყვარული მისთვის აბსოლუტური ბედნიერებაა, სიკვდილი ისე, რომ მისი სიყვარულით არ დატკბეს, ჯოჯოხეთურ ნამებად წარმოუდგენია.

2. გახაზეთ პლაგიატის ნიმუშები. შეეცადეთ, ისე გააკეთოთ პერიფრაზირება, რომ პლაგიატს აღარ წარმოადგენდეს.

ამ წერილში გადმოცემულია ჟოზეფინა ბოგარნეს განმარტებით გამოხეული სევდა. ნაპოლეონი

თავს ეუღლად გრძნობს, მისი სული ჯოზეფინას დაუპყრია, ის მისი ურთიადერთი ფიქრია, თვალწინ მისი ხატება აქვს.

ჯოზეფინას სიყვარული ნაპოლეონს სრულ ბედნიერებას ანიჭებს. იგი გრძნობს მის უსაზღვრო ძალას. მისი აზრით, ხიკედლი ისე, რომ სიყვარულით არ დატკბეს, ჯოზეფინის ნამებაა, ეს არის სრული გაქრობის ქვემარტი სახე. იგი მზადაა მასთან ერთად გაიაროს ცხოვრების გზა და დატკბეს სამყაროს მშვენიერებით.

3. წერილში გადმოცემულია სატრფოს განმარტებით გამოწვეული სევდა. როცა ნაპოლეონის გული სხვას უპყრია და ის მისგან შორსაა, ცხოვრება უაზრობად იქცევა, ირგვლივ ჯველაფერი მოსაბეზრებელია, მისი სიყვარულით სულდგმულობს: „როცა მომბეზრდებიან მოსაწყენი არსებები, ადამიანები რომ პქეიათ, როცა მზადა ვარ სიცოცხლე დავწყველო – ზელს გულზე დავიდებ, იქ შენა ხატება მატვს, ვუღურებ მას“... გრძნობს რა სიყვარულის ძალმოსილუბას, სრულ ბედნიერებას, უძლეველი მუდართითავარი თვლის, რომ სწორედ იგი ანიჭებს მშვენიერებას სამყაროს და მასზე შეუძლია ადამიანის არსებობა სრული განადგურებისგან იხსნას.

სავარჯიშო №2. ნაიკითხვო ნაწყვეტი ილიას პუბლიცისტური წერილიდან „საქართველოს მოამბეზედ“. დაწერეთ, რა არის ავტორის მთავარი სათქმელი, გამოიყენეთ ციტირება-პერიფრაზირების უკვე ნასწავლი წესები (3 ქულა).

„საქართველოს მოამბეზედ“

ყოველი კაცი, რომელსაც კი თვალზე წამოფარებული არა აქვს რა, ხედავს, რომ ცხოვრება რაც გუშინ იყო, ის დღეს აღარ არის, რომ იგი იცვლება, მიდის წინ და მოატვს განახლება ყოველისფრისა. წესი, წვეულება, აზრი, გრძნობა, ენა, რომელიც მაგათი გამომეტყველია, ყოველიფერი იცვლება მის ძლიერ გაელენისაგან. რაც გუშინ კაცს პგონებია დაურღვეველ ქვემარტებად, რისთვისაც უცნია პატრიი, როგორც მიუცლიებელ ქვემარტებისათვის, ხშირად მოხდება ხოლმე, რომ ის გაუთლელ შეცდომად მიგვაჩნა, ასე რომ, კიდევ გუკვირს, ადრინდელ კაცს როგორა პსნამდა ამისათანა ცხადი სისულელე დაურღვეველ ქვემარტებად, როგორ არა პქონია იმოდენა გონიერება და მხედველობა, რომ გაერჩივა თეთრი და შავი, შავისთვის შავი დაერქმია და თეთრისთვის – თეთრი. ეს ასე მოხდება ხოლმე განაიმასგან, რომ ჩვენ ადრინდელბზედ ქვეიანები ვართ, „სხვა სხვის ომშიბრძენიაო“ - ამბობს რუსთაველი. ჩვენ რომ ამ თავმონონებულის გონიერებითაც ვყოფილიყავით და იმ ადრინდელის კაცის ეითარება და გარემოება გარს შემოვგრტყმოდა, არა შგონია, ავსცდენოდით საზოგადო ცდომილებას, რომელსაც დღეს ეგრე თავმონონებით დავსცინით. დიდი გენიოსი უნდოდა და იმისი მახილოს ქკვის თამაში გამჭერეტელობა, რომ მსჯელობით დროებაზედ მალა ავმართულიყავით, საზოგადო ცხოვრების წრის გარედ გამდგარეყავით და გარემოების თვალთდამაზნელებელ ხაოსში შეუშეცდარად, წმინდა აზრით დავგვენახა საგანი ისე, როგორიც არის და უნდა იყოს. რუსთაველმა ძალიან ადრე სთქვა, რომ შარტო ბრძენი სანუთროს ეურჩებაო, სხვანი კი იმისი მონები არიან. იმ დროის გარემოსი მონყობილობა, აზრი, გამსჯელობა, – ერთობ ცხოვრების მდინარეობა ჩვენისთანა ჩვეულებრივ კაცსა ჩააგენებდა საზოგადო რუსხმულში და ნაილებდა თან, რაც უნდა ძლიერ ცდილიყო თავის შემაგრებასა. ცხოვრების ტალა მეტად ძლიერია და ჩვეულებრივი კაცი მეტად სუსტი, რომ თან არ ნაყოლიოს ტალად. შარტო გენიოსის მკერდი თუ გააპობს და შემუსრავს მას, თორემ სხვისთვის მნელია. შორსმხედველობა, დროებაზედ უფლობა შარტო გენიოსის საქმეა. ის თავის თამამს სვლაში შემობდერტავს ხოლმე დროების მტკერსა, რომელიც ჩვენისთანა კაცს უფარავს საგნის მნიშენელობასა, გულუმშირად მიდის წინ, როგორც ბელადი წინ მიუძღვის ხალხსა და უნათებს თავის ქკვის სხივებით გზასა.

ილია ქავჭავაძე

საქართველო №3. ჯგუფური მუშაობა. ნაიკითხეთ აკა. მორჩილადის „ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები“ და დანერეთ ესე. საგულისხმო ადგილები დაიმონმეთ სიტყვასიტყვით ან პერიფრაზირებით. შეაფასეთ ერთმანეთის ნამუშევრები (5 ქულა).

Lined writing area with horizontal dashed lines.

კითხვები:

1. რა არის ციტატა?
2. რისთვის, რა მიზნით გამოიყენება ციტირება?
3. რა არის პერიფრაზი?
4. რისთვის გამოიყენება პერიფრაზირება?
5. რა არის აუცილებელი პერიფრაზირებისათვის?
6. შეგვიძლია თუ არა პერიფრაზში საკუთარი კომენტარების ჩართვა?
7. როგორ დეტალებზე ამახვილებენ ყურადღებას პერიფრაზირებისას?
8. როგორ ვიქცევით, თუ ციტატაში საკუთარი იდეის ჩართვა გვსურს?
9. როდის დაისმის ციტირებისას ორმაგი ბრჭყალები?
10. რა არის პლაგიატი?

დაინხორციელდეს:

პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი და მასთან დაკავშირებული მართლწერა
საკუთარ ნათქვამსა თუ წაწერში სხვათა ნათქვამის ჩართვას **სხვათა სიტყვა** ჰქვია. იგი ორი სახისაა: **პირდაპირი და ირიბი. პირდაპირი ნათქვამი** ცალკე დგას ავტორის (მთხრობელის) სიტყვები და ცალკე – სხვათა სიტყვა; ავტორისეული სიტყვებისა და სხვათა სიტყვის წყობის სამგვარი შემთხვევა არსებობს:

1. **ავტორისეული სიტყვები წინ უსწრებს სხვათა სიტყვას.** ამ შემთხვევაში ავტორის სიტყვები ორწერტილით მთავრდება, ხოლო სხვათა სიტყვა ან ბრჭყალებში ჩაისმის, ან მის წინ ტირე დაისმება: ბულბულმა თქვა: „მე არ ვარ მტაცებელი ფრინველი“.

ასეთ შემთხვევაში ავტორისეული წინადადების შემასმენელი ქვემდებარის შემდეგ დგას.

2. **ავტორისეული სიტყვები მოსდევს სხვათა სიტყვას.** ამ შემთხვევაში სხვათა სიტყვის ბოლოს დაისმის მძიმე ან შესაბამისი საჭირო ნიშანი, შემდეგ – ტირე და მას მოჰყვება ავტორის სიტყვები: „გაფრინდება სიჭაბუკე შფოთიანი“, – სვედიანად ამბობდა პოეტი.

ასეთ შემთხვევაში ავტორისეული წინადადების შემასმენელი ქვემდებარის წინ დგას.

3. **ავტორისეული სიტყვები ჩართულია სხვათა სიტყვის შიგნით.** ამ შემთხვევაში სხვათა სიტყვის პირველი ნაწილი დასრულდება მძიმით ან სხვა რომელიმე სასვენი ნიშნით (გარდა ნერტილისა), რის შემდეგაც დაისმის ტირე; ავტორის სიტყვებს კი მოჰყვება მძიმე და ტირე: „მართალი, – ამბობს ილია, – სხვის გულში ადვილი საპოვნელი არ არის“.

შენიშვნა: პირდაპირი ნათქვამის ერთ – ერთი ფორმაა **დი ალო გი**, რომლის გადმოცემის დროსაც უძღვება ავტორის სიტყვები საერთოდ არ ჩანდეს, ხოლო დიალოგში მონაწილე პირთა მონაცვლეობას გამოხატავს ყოველი მომდევნო. ამ შემთხვევაში სხვათა სიტყვა დაიწყება ტირეთი. მაგალითად:

- შენი სახელი?
- გაბრიელ.
- შენი?
- გლახუკა.

ირიბი ნათქვამი ავტორის სიტყვები და სხვათა სიტყვა ერთ რთულ წინადადებად ერთიანდება და მათ დაკავშირებს **რომ** ან **რამ** კავშირი. მაგალითად:

ბულბულმა თქვა, რომ ის არ არის მტაცებელი ფრინველი.
ირიბი ნათქვამის ყველაზე მოქნილი სახეა მისი გამოხატვა სხვათა სიტყვის ნაწილაკების გამოყენებით, როგორცაა: -მეთქი, -თქო, და -ო, რომლებიც პირების მიხედვით არის განაწილებული (იხ. სქემა).

1. ნაწილაკები -**მეთქი** და -**თქო** შესაბამის სიტყვას უკავშირდება დეფისით, ხოლო - **ო** იწერება სიტყვასთან შერწყმულად:

2. სხვათა სიტყვის ნაწილაკი, ჩვეულებისამებრ, ტექსტში გამოიყენება მხოლოდ ერთხელ, რაც არ უნდა ვრცელი იყოს ის, და უპირატესად დაერთვის სხვისი ნათქვამის ბოლო სიტყვას;

3. კითხვითი შინაარსის მქონე ნაწილაკიან სხვათა სიტყვასთან, როგორც წესი, კითხვის ნიშანი არ დასმის: მაშამ შემოგვითვალა, რას აპირებთო;

4. მიუღებელია სხვათა სიტყვის ნაწილაკიანი და კავშირიანი ფორმის შერწყმულად გამოყენება: **წაბრით, რომ არ მოხვიდეთო;**

5. ნაწილაკიანი სხვათა სიტყვა ბრჭყალებში ჩაისმის მხოლოდ მაშინ, როცა ის ციტატაა. ამ შემთხვევაში ნაწილაკი დაიწერება ბრჭყალებს შიგნით: ისევე გაიმეორა ვაჟის სიტყვები: „ცუდას რად უნდა მტერობა, კარგია მუდამ მტრიანი“.

სავარჯიშო №1. გაასწორეთ შეცდომები:

1. მაშ, თუ აგრეა, კაცი უკეთესი არ არის ძალზე-თქო;
2. მამაჩემმა ჩვეულებრივად წამოიძახა: „დაგესხათ თავს ლაფი, გინდოდათ, რომ მოგეტყუებიათ-ო?“;
3. შოსანი ჩურჩილებდნენ: ნამსახური კაცი რა გასაგებია-მეთქი;
4. იწერება: ქრისტიანობა ამოვარდაო... ნირვა-ლოცვა აღარ ისმის, ხატები შეურაცხყვეს და ტაძრები გააპატიურეს-ო;
5. მე ფალანებს ვეჭიდავები და არა გოლიათებს-თქო, – მოახსენეს ქართველებმა;
6. არ გითხარი რომ ვერას დამაკლებ-თქო, გავუმეორე;
7. მოიკითხე, უთხარი, შემირიდეს გიბრძანა-ო;
8. მოახსენე, ამ საათშივე მეახლები-მეთქი;
9. ვითამაშეთ და ქორმაც ჩვენ გავგიტაცა-მეთქი, – ვუპასუხეთ სიცილით;
10. თვითონ რომ არ ვარგიხარ, შენი ფეხები რის მაქნისია, კამეჩები ცოდონი არიან-მეთქი, – უთხრა გიორგიმ.

თემა X. სამეცნიერო ნაშრომის შექმნა, საბაკალავრო ნაშრომის მთავარი მოთხოვნები; ანოტაცია, თეზისები, რეზიუმე

სამეცნიერო ნაშრომი

სამეცნიერო ნაშრომი დასრულებული კვლევა შეცნიერების სხვადასხვა დარგში. იგი სამეცნიერო საზოგადოებისთვისაა განკუთვნილი, ეხება ამა თუ იმ აქტუალურ საკითხს და იქმნება სამეცნიერო სტილით.

სამეცნიერო ნაშრომები არის: მოხსენება, ლექცია, სახელმძღვანელო, დისერტაცია, მონოგრაფია და ა. შ. მისი მიზანია კვლევის შედეგების წარმოჩენა, სამეცნიერო წრეებისთვის სიახლის გაცნობა, ინტელექტუალური კომუნიკაცია.

ვინ ქმნის სამეცნიერო ნაშრომს? რა თქმა უნდა, სამეცნიერო კვლევით დაინტერესებული კომპეტენტური პირი, დარგის სპეციალისტი ან სპეციალისტები.

სამეცნიერო ნაშრომის მახასიათებელია: სიზუსტე, ლოგიკურობა, თანმიმდევრული მსჯელობა, სპეციალური ლექსიკა და ტერმინოლოგია, სტატისტიკური მონაცემები, სალიტერატურო ენის ნორმათა დაცვა, ობიექტური დამოკიდებულება საკითხისადმი (სუბიექტური მოშენებების უგულვებლყოფა) და მხატვრული ელემენტების მაქსიმალური შეზღუდვა.

სამეცნიერო ნაშრომის არქიტექტონიკის ცოდნას დიდი მნიშვნელობა აქვს.

სამეცნიერო ნაშრომის შესაქმნელად აუცილებელია:

1. საკვლევი საკითხის სიღრმისეული ცოდნა და სათანადო ლიტერატურის გაცნობა;
2. საკითხის აქტუალობის, სიახლისა და პერსპექტიულობის წარმოჩენა;
3. საკითხთან დაკავშირებული ემპირიული მასალის და კვლევის შედეგების ჩვენება.

შეტად უფექტური შეთოდია კითხვების დასმა:

- რის შესახებ ვნერთ სამეცნიერო ნაშრომს? რა არის კვლევის მიზანი?
- რამდენად აქტუალურია პრობლემა და რა შედეგს მოიტანს კვლევა?
- რა მეთოდებს ვიყენებთ?
- რა გუხმარება კვლევაში?
- ამომწურავად განვიხილეთ თუ არა ნაშრომთან დაკავშირებული ყველა საკითხი?
- რა დაგვრჩა განსახილველი?

აი, იმ საკითხთა ჩამონათვალი, რომლებიც აუცილებლად დაგვეხმარება სამეცნიერო ნაშრომის შექმნაში.

სამეცნიერო ნაშრომს აუცილებლად სჭირდება სამეცნიერო აპარატი: სქოლიო, შენიშვნა, გამოყენებული ლიტერატურის დამონშემა, საძიებელი და შემოკლებათა განმარტებანი.

1. სქოლიო გამოიყენება ნაშრომის ძირითად ნაწილში დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად (დამონშებული სტატიის ან მონოგრაფიის სრული სახელწოდება და ავტორი; შენიშვნა; ავტორის განმარტება; დამატებითი ტექსტი).

სქოლიო განთავსებულია ძირითადი ტექსტის ქვეშ, გვერდის ან სტატიის ბოლოს. Microsoft Word – ის პროგრამაში ის იქმნება შემდეგნაირად:

1. ერთდროულად აკრიფეთ კლავიშები: Ctrl, Alt და F;
2. შედით მენიუსში insert – reference – footnote.

გთავაზობთ სქოლიოს ნიმუშს:

1. ლ. კვანტალიანი „ჩართულის გავრცობის შეუძლებლობას ოგლის სწორედ ჩართულისა და წინადადების მთავარი კომპონენტების განმასხვავებელ ნიშნად“.
2. „მზის ცქერით გაძლომა ხალხურ მეტყველებაში ნიშნავს დიდხანს სიცოცხლეს, დედამიწაზე დიდხანს ყოფნას და ამ ყოფნით კმაყოფას“ (თ. სახოკია, 1956:23).

1 ლ. კვანტალიანი. ჭარული ზეპირი მეტყველების ნიშნების საკითხები. თბ. 1986

2. **კლასიკური სტატიის ან მონოგრაფიის შემდეგნაირად უთითებენ:** ჯერ იწერება ავტორის სახელი, შემდეგ - სტატიის სათაური, გამოცემის ან კრებულის დასახელება, ადგილი, წელი და გვერდი.

1. შანიძე ა., ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, ნაწ. I, თბ. 1973; ტექსტში იგი ასე შემოკლდე-
ს: შანიძე, 1973: 135;

2. შანიძე ნ., სიტყვა მზესთან დაკავშირებულ სახელთა სემანტიკური ანალიზი ქართულში, სა-
ერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ტბელოზა“, 2009 წლის ოქტომბერ-ნოემბერი (მასალები);

3. გოჩიტაშვილი ქ., შაბაშვილი გ., შარაშენიძე ნ., აკადემიური წერა, პირველი გამოცემა, გამომც.
„საბჭედო“, თბ. 2009.

3. **შენიშვნა:** მითითებული სტატიის ან მონოგრაფიის ხელმოწერედ გამოყენებისას შეიძლება მათი
სათაური შევამოკლოთ.

ნიმუში: 1. გოჩიტაშვილი ქ., შაბაშვილი გ., შარაშენიძე ნ., დასახ. ნაშრ. 120.

ნიმუში: 2. იხ. აგრეთვე შავთვალაძე ნ., დუნდუა შ., აკადემიური წერა, მესამე გამოცემა, თბ. 2011.

4. **საძიებელი (სარჩევი) და შემოკლებანი** სხვადასხვა ტიპის ნაშრომს ბოლოში ერთვის (სარჩევი
ზოგჯერ გვხვდება თავშიც). ორივე ერთგვარი გზამკვლევი და დამხმარე საშუალებაა მკითხველისათ-
ვის.

დაიმახსოვრეთ! სიტყვა უნდა შემოკლდეს მხოლოდ თანხმოვანზე.

ნიმუში:

- ა) **ავტორები:** რ. ამაღლ.- რატი ამაღლობელი;
- ჭ. ამირეჯ.- ჭაბუა ამირეჯიბი;
- შ. მაჭავ.- მუხრან მაჭავარიანი;
- მ. ჯავახ.- მიხეილ ჯავახიშვილი.

ბ) ცალკეული გამოცემები და მასალები:

- ქველ - ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი;
- იკე - იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება;
- ქსკს - ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები;
- ხალხ.სიბრძ. - ხალხური სიბრძნე.

გ) პერიოდული გამოცემები:

- „ალია“ - გაზეთი „ალია“;
- „ახ.თაობა“ - გაზეთი „ახალი თაობა“;
- „თეატრი“ - ჟურნალი „თეატრი“.

დ) ელექტრონული წყაროები:

- „ixე“ - www.ixე.ge
- „ვიკიპედია“ - ვიკიპედია, თავისუფალი ენციკლოპედია (www.ka.wikipedia.org)
- „ჰუმან.“ - ვებპორტალი ადამიანის უფლებების შესახებ (www.humanrights.ge).

აკადემიური ნაშრომის შესაქმნელად უკანასკნელ წლებში აქტიურად გამოიყენება ამერიკული
უსტიკოლოგიური ასოციაციის (აფა) სტილი. ის ორ ძირითად კომპონენტს მოიცავს. ესენია: 1. წერილი
ნაშრომის დაფორმატების ზოგადი წესი (A4 ფორმატი, შრიფტი- (Sylfaen; Acadmusx), შრიფტის ზომა
- 11, პუნქტებს შორის მანძილი (1.5), ველების დაცვა (2.54); 2. ნაშრომში გამოყენებულ წყაროთა მითი-
თების (ციტირების) წესი.

თავფურცლის გაფორმება

ნაშრომის ტექსტი დაცვილებული უნდა იყოს გვერდის მარჯვენა და მარცხენა კიდიდან 2,54 სმ მანძილზე.

თავფურცლის ზედა მარჯვენა კუთხეში იწერება ე. წ. თანმდევი სათაური — სრული სათაურის შემოკლებული ვერსია, რომელიც შედარებით მცირე შრიფტით, დახრილად იწერება და ნაშრომის ყველა გვერდზეა მითითებული.

ნაშრომის სრული სათაური თავფურცლის შუა ნაწილის ზემოთ იწერება, სათაურის ქვემოთ კი ორი-სამი ინტერვალის დაშორებით ნაშრომის ავტორის სახელი და გვარია მითითებული, შემდეგ უთითებენ უნივერსიტეტს, ოთხი-ხუთი ინტერვალის დაშორებით იწერება ნაშრომის ხელმძღვანელის სახელი და გვარი და აკადემიური თანამდებობა. თავფურცლის ბოლოს, შუა ნაწილში, მითითებულია ნაშრომის შესრულების ადგილი და თარიღი (წელი).

სწავლების თანამედროვე თეორიები

ავტორი: ნინო წიკლაური

**რეფერატი შესრულებულია
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის
განათლებისა და მეცნიერებათა ფაკულტეტის
აკადემიური წერის კურსისთვის**

ხელმძღვანელი: პროფესორი მამია ფალავა

**ბათუმი
2012**

ვათავაზობთ ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში საბაკალავრო (სადიპლომო) ნაშრომის გაფორმების მოთხოვნებს.

1. ბაკალავრიატის საგანმანათლებლო პროგრამით გათვალისწინებული საბაკალავრო (სადიპლომო) ნაშრომის შესრულება.

2. საბაკალავრო ნაშრომის თემისა და ხელმძღვანელს დაცვამდე არანაკლებ ექვსი თვით ადრე დეპარტამენტის წარდგინებით ამტკიცებს ფაკულტეტის საბჭო. თემა შეირჩევა სტუდენტისა და ხელმძღვანელის მოსაზრებათა შედეგებით.

3. სტუდენტმა საბაკალავრო ნაშრომი უნდა წარმოადგინოს აკინძული და ყდაში ჩასმული. დაცული უნდა იყოს შემდეგი მოთხოვნები:

ა. ტექსტი უნდა აკრიფოს A4 ზომის სტანდარტულ ფურცელზე;

ბ. შრიფტი – AcadNux/sylfaen;

გ. შრიფტის ზომა – 12;

დ. სტრიქონებს შორის ინტერვალი – 1,5;

ე. ფურცლის გვერდზე ტექსტის მინდორი: მარცხენა – 3 სმ, მარჯვენა – 1,5 სმ, ზემოთ – 2 სმ, ქვემოთ – 2 სმ;

4. საბაკალავრო ნაშრომი უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 25 გვერდს.

დარგის სპეციფიკიდან გამომდინარე, შესაბამისი ფაკულტეტის საბჭოს წარდგინებით, აკადემიურმა საბჭომ შეიძლება დაადგინოს კონკრეტულ მიმართულებაში საბაკალავრო ნაშრომის შესრულების განსხვავებული მოთხოვნები.

5. ნაშრომი უნდა დაიბეჭდოს და აკინძოს შემდეგი თანმიმდევრობით:

ა. **თავფურცელი** წარმოადგენს სამაგისტრო ნაშრომის პირველ გვერდს. თავფურცელზე, ზემოთ უნდა მოეთითოს უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების სრული დასახელება – შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. უნივერსიტეტის დასახელება უნდა გამოიყოს ქვედა ნაწილიდან 2-3 სმ-ით, მომდევნო ხაზზე 1,5 ინტერვალით ფაკულტეტის დასახელება. შემდეგ აღინიშნება სტუდენტის სახელი და გვარი, შუაში იწერება ნაშრომის დასახელება (შრიფტის ზომა 16), ნაშრომის სათაურის შემდეგ იწერება სპეციალობის დასახელება და საძიებელი ხარისხი, რომლის მოსაპოვებლად არის წარმოდგენილი ნაშრომი. თავფურცლის მარჯვენა მხარეს აღინიშნება თემის ხელმძღვანელის აკადემიური თანამდებობა და აკადემიური ხარისხი, ინიციალები და გვარი. თავფურცლის ზოლოს მიუთითება შესრულების ადგილი და ნაშრომის წარდგენის წელი (მაგ.: ბათუმი – 2011);

ბ. **ანოტაციაში** მოკლედ უნდა აღინიშნოს ნაშრომის აქტუალობა, მიზნები და ამოცანები, კვლევის ძირითადი შედეგები. იგი არ უნდა აღემატებოდეს 150 სიტყვას. ანოტაცია ორ ენაზე (როგორც ქართულ, ისე უცხო ენაზე) უნდა დაინეროს;

გ. **სარჩევში** თანმიმდევრულად უნდა აისახოს ნაშრომის სრული ტექსტის ყველა თავისა და პარაგრაფის ზუსტი დასახელება და მიუთითოს დასაწყისი გვერდების ნომრები;

დ. **შესავალში** უნდა გადმოიყვას საკვლევი თემის აქტუალობა, მიზნები და დასმული ამოცანები, აღინიშნოს გამოყენებული მეთოდები და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა;

ე. **ძირითადი ტექსტი** უნდა აისახოს ნაშრომის მინაარსი. მასში უნდა გამოიყოს თავები (თუ საჭიროა, ქვეთავებიც) და პარაგრაფები;

ვ. **დასკვნა** გადმოგვცემს კვლევის ძირითად შედეგებს, რომლებიც ზუსტად და კონკრეტულად უნდა შეესაბამებოდეს ნაშრომის მიზნებსა და ამოცანებს;

ზ. **გამოყენებული ლიტერატურა** უნდა დალაგდეს ანბანის რიგზე;

თ. **საილუსტრაციო მასალა** (თუ ასეთი არსებობს).

ანოტაცია სამეცნიერო ნაშრომის პრობლემატიკის აქტუალობის, თემის პერსპექტიულობის მოკლე მიმოხილვაა. იგი იწერება მონოგრაფიის სატიტულო გვერდის შემდეგ, მარცხენა მხარეს. ანოტაციიდან მკითხველი ეცნობა არის თუ არა ნაშრომში განხილული მისთვის საინტერესო საკითხი.

ბ. ანოტაცია უნდა დაინეროს ნათელი და მკაფიო ენით, რათა მან შეასრულოს სარეკლამო-საინფორმაციო ფუნქცია და დაინტერესოს მკითხველი.

ნიმუში:

სტუდენტ ქ. გიორგაძის საბაკალავრო შრომის — „ქართულ რომანტიკოსთა შემოქმედების ფოლკლორული წყაროების“ (ხელ-ლი: ასოც. პროფ. გ. ბახტაძე)

ანოტაცია

რომანტიზმი ქართული ეროვნული სულის ნაწილს წარმოადგენს. რაც დრო გადის, კვლევა-ძიებითი ინტერესების ზრდასთან ერთად სულ უფრო და უფრო ფართოვდება ცნება „ქართული რომანტიზმით“ ოპერირების მასშტაბები.

XIX საუკუნეში ახალი ქართული ლიტერატურის შესაქმნელად უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა მის ვათავეს ფლებას სპარსულ-ალმოსავლური ტრადიციებისაგან და ხალხურ წყაროებთან დაახლოებას. ქართველმა რომანტიკოსებმა თავიანთი ნაწარმოებები გაამდიდრეს მრავალფეროვანი ფოლკლორული მასალით, სხვა ხიბლი და ლაზათი შემატეს მას. მათი შემოქმედების ფოლკლორული წყაროები ქართული ლიტერატურისა და ზემოწინააღმდეგობის ხანგრძლივ და ტრადიციულ ურთიერთობას ასახავს.

ფოლკლორული ცნობიერება სპეციფიკურ მსოფლმხედველობრივ-ესთეტიკურ სისტემაში მისი ვარდატების შემდეგ ახალ სახეს იღებს. ლიტერატურასა და ფოლკლორში მხატვრულ სიტყვას, ესთეტიკურის გარდა აქვს საინფორმაციო და კომუნიკაციური ფუნქციებიც.

ლიტერატურა და ფოლკლორი განსხვავდება დასამუშავებელი თემების შერჩევით, მათი შინაარსობრივი ხორცშესხმით, შემოქმედებითი პროცესითა და პოეტიკით.

რომანტიკოსთა შემოქმედებაში მხატვრული სახეები მნათობი, ვარსკვლავი, მზე, მთვარე, ვარდი და ბევრი სხვა მეტაფორული სახე თუ შედარება-ეპითეტი ახალ თვისებებს იძენს, განსაკუთრებულ ფუნქციებს ასრულებს.

თეზისები სამეცნიერო ნაშრომის, მოხსენების თუ ლექციების მოკლე საკვანძო დებულებებია. იგი სრულ წარმოდგენას უქმნის მკითხველს კვლევის შედეგების, ავტორისეული პოზიციის, მეცნიერული საბაზის (და არა სამეცნიერო ლიტერატურაში უკვე გავრცელებული შეხედულების) შესახებ. უმჯობესია თეზისები ვადმოიცეს პუნქტობრივად, სათქმელი მოკლედ და კონკრეტულად გამოიხატოს. მასში არ უნდა იყოს ციტირება, პერიფრაზირება და სქოლიო (თუ რომელიმე მკვლევრის ნააზრევის დამონშება გვსურს, მაშინ მსჯელობისას უნდა მოვიხსენიოთ).

თეზისები უნდა დაინეროს სამეცნიერო ენით.

ნიმუში:

თეზისები

ქარგონის სელექციის პრობლემა განმარტებითა და ორენოვან ლექსიკონებში

დალი ფანჯიკიძე

თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქარგონი საერთო-სახალხო ენის მარკირებულ შრეს მიეკუთვნება, მაგრამ იგი სხვა ასეთ შრეთაგან ცვალებადობის მაღალი კოეფიციენტით განსხვავდება, რაც აბრკოლებს მის დამკვიდრებას ლექსიკონებში.

ქარგონის დანიშნულებას მისი ელექტორატი განსაზღვრავს. ეს არის ახალგაზრდული ენა, მისი ერთი ნაწილი აღმოცენდება ეპოქის ერთი მონაკვეთისთვის დამახასიათებელი ყოფითი მოვლენების

ფონზე, შინაარსობრივად მეტად გამჭვირვალეა და მხოლოდ ერთი თაობისთვის არის გასაცემი და ემოციის აღმწერელი.

ხანმოკლე ჟარგონიზმები, აგრეთვე დიალექტებიდან შემოსული ენობრივი ერთეულები, გველანზე გონებაშეხვედრის, ფართოდ ვრცელდება ენაში, მაგრამ სალიტერატურო ენის ნორმებთან შეუთავსებლობის გამო ძირითად ლექსიკურ ფონდში იშვიათად მკვიდრდება ხოლმე.

ჟარგონის დამკვიდრების წინაპირობაა შიდაენობრივი ფორმის გამჭვირვალეობა და დაბალი სპონტანურობა, რაც მისი „მარადიულობის“ სანინდარია. იგი ეყრდნობა ცნობიერების მკაფიოდ გამოხატულ ვერბალურ ფორმებს, ემოციურად დატვირთულია და დროის მოკლე მონაკვეთზეა ორიენტირებული.

განმარტებით თუ ორენოვან ლექსიკონში ჟარგონის ჩართვის მექანიზმი ემყარება სელექციის მეთოდს, რომელიც, თავის მხრივ, ზემოთ ჩამოთვლილ პირობებს ეფუძნება.

რეცენზია

რეცენზია [ლათ. recensio განხილვა, გამოკვლევა] ეწოდება ლიტერატურული, მეცნიერული ნაშრომის, სპექტაკლის, კინოსურათისა და სხვათა გარჩევას, კრიტიკულ შეფასებას.

რეცენზირება მეტად საპასუხისმგებლოა. მას ასრულებს კომპეტენტური პირი, დარგის სპეციალისტი.

სტრუქტურა

- ჯერ იწერება ნაშრომის სათაური, ფორმატი, შემდეგ აღინერება სტრუქტურა;
- რეცენზენტი პირველ რიგში ნაშრომს სარეცენზიო ნაშრომის დადებით მხარეს, მის ღირსებებს;
- რეცენზიის მეორე ნაწილში იწერება შენიშვნები, რომლებიც უნდა იყოს ობიექტური, დასაბუთებული და ტექსტიდან სათანადო ადგილებით დამონშებული.

• რეცენზიაში არ გამოიყენება სქოლიოები, არც სამეცნიერო ლიტერატურა მიეთითება, თუმცა რეცენზენტი აუცილებლად აღნიშნავს, რამდენად სრულყოფილიადაა შესწავლილი საკითხთან დაკავშირებული საუკვიალო ლიტერატურა და მიუთითებს იმაზეც, კიდევ რა ნაშრომის გაცნობა იქნებოდა აუცილებელი ან სასურველი.

რეცენზია შეიძლება იყოს დადებითი და უარყოფითი, თუმცა ორივე შემთხვევაში რეცენზენტს ევალება მეცნიერული ეთიკის დაცვა.

რეცენზია იქმნება როგორც სამეცნიერო საზოგადოებისთვის, ისე ფართო აუდიტორიისთვის. პირველი იწერება სამეცნიერო სტილით, სათაურიც შესაბამისი აქვს და იბეჭდება დარგის პერიოდულ სამეცნიერო გამოცემაში, მეორე კი იქმნება პუბლიცისტური სტილით, რამდენადაც ექსპრესიულია, სათაურიც ხატოვანია და იბეჭდება პრესაში.

ნიშანი:

საყურადღებო ნაშრომი

„მედიო“ კომპლექსური გამოკვლევა. იგი ორი ნაწილისა და შეიდი თავისგან შედგება. I ნაწილში მოცემულია თუ როგორია აღწერილი ისტორიული შავშეთი მოგზაურთა და მეცნიერთა ჩანაწერებში ადგილობრილია ორი დიდი სახელმწიფოს გარემოცვაში მოქცეული სამცხე-საათაბაგოს მდგომარეობა III-XVI საუკუნეებში.

ნაშრომში მოცემულია ძვირფასი ცნობები შავშეთის ყოფის შესახებ. ცალკე თავები ეთმობა შავშეთის მატერიალური ძეგლების აღწერას, ეთნოგრაფიას, ფოლკლორს.

შავშეთის ლინგვისტიკისთვის ფრიად საყურადღებოა შავშური კილოს ფონემატური სტრუქტურა, ფორმალური მოღერები, ზმნის ვარტებოები, სანყისის, მიმღებობის თუ უდეტრების თავისებურებები, ატრინგობრივობითი მოდელეტი. აქვე განხილულია სინტაქსის საკითხებიც, მოცემულია შავშური ლექსების რამდენიმე არნია თურქულის კვალი.

დავალეზა. ნაიკითხეთ ნიკო ლორთქიფანიძის „გული“ და დაწერეთ რეცენზია (4 ქულა).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

სავარჯიშო №2. დაწერეთ იმ პუბლიკაციის დადებითი რეცენზია, რომელმაც წარუშლელი შთაბეჭდილება მოახდინა თქვენზე (1 ქულა)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

საჯარჯიშო №3. დაწერეთ იმ პუბლიკაციის უარყოფითი რეცენზია, რომელმაც ნეგატიურად იმოქმედა თქვენზე (1 ქულა)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ცოდნის შესამოწმებელი კითხვები:

1. დაასახელეთ სამეცნიერო ნაშრომები:
2. რისთვის გამოიყენება სქოლიო?
3. რას ნიშნავს სამეცნიერო აპარატი?
4. ვისი კომპეტენციაა სამეცნიერო ნაშრომის შექმნა?
5. დაასახელეთ სამეცნიერო ნაშრომის მახასიათებლები:
6. რა არის აუცილებელი სამეცნიერო ნაშრომის შესაქმნელად?
7. როგორ უფითებთ დამონმებულ სტატიას ან მონოგრაფიას?
8. როგორ ვაფორმებთ საბაკალავრო ნაშრომის თავფურცელს?
9. რა არის ანოტაცია?
10. რა არის თეზისები?
11. რამდენი სახის რეცენზიას იცნობთ?
12. დაასახელეთ კარგი რეცენზიის მახასიათებლები:
13. რას გულისხმობს მეცნიერული ეთიკის დაცვა?
14. რით განსხვავდება ერთმანეთისგან სამეცნიერო და ფართო საზოგადოებისთვის განკუთვნილი რეცენზიები?
15. როგორ უფითებენ რეცენზიაში შენიშვნებს?

თავა XI.
საქმიანი ქალაქი

საქმიანი ქალაქები გამოიყენება პირების, პირებისა და უწყების, პირისა და სახელმწიფოს, ორგანიზაციების, სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობებისას.

საქმიანი ქალაქები: **განცხადება, მოხსენებითი ბარათი, ახსნა-განმარტებითი ბარათი, რეკომენდაცია, დახასიათება, სამოტივაციო წერილი, მოკლე ბიოგრაფია (CV), საქმიანი წერილი, ოქმი, ანგარიში, ცნობა, ხელწერილი, პროექტი და ა. შ.**

ოფიციალურ-საქმიან სტილს არ ახასიათებს ემოციურობა, სუბიექტური შეფასება და სამეტყველო სტილის ელემენტები. ამით უახლოვდება ის სამეცნიერო სტილს, მაგრამ განსხვავდება მისგან იმით, რომ სამეცნიერო ნაშრომს უყავს ავტორი ან ავტორები და ინდივიდუალობა ასე თუ ისე შესამჩნევია. ოფიციალურ დოკუმენტში, პუბლიცისტური და მხატვრული სტილის ტექსტებისაგან განსხვავებით, არ ჩანს ავტორის ინდივიდუალობა, წერის მანერა. დოკუმენტის სარწმუნოობაზე შიანიშნებს პასუხისმგებელი პირის ხელმოწერა.

I. განცხადება

განცხადება საქმიანი ქალაქია, რომლითაც გადმოიცემა თხოვნა, მოთხოვნა, საჩივარი ან რაიმე შეტყობინება.

განცხადებაში სათქმელი ლაკონიურად და მკაფიოდ უნდა გადმოიცეს, რათა ადრესატისათვის ადვილად აღსაქმელი იყოს.

სტრუქტურა: 1. განცხადება შედგება რამდენიმე ნაწილისაგან. პირველ ბლოკში მოცემულია ინფორმაცია ადრესატისა და განცხადების ავტორის შესახებ.

პირველ სტრიქონზე, მარჯვენა მხარეს, იწერება ადრესატის მონაცემები- დანესებულების ან ორგანიზაციის დასახელება, ადრესატის თანამდებობა, მისი სახელი და გვარი.

2. მომდევნო სტრიქონზე, ზევით, მარჯვენა მხარეს, იწერება განმცხადებლის გვარი, სახელი, თანამდებობა და, საქიროების შემთხვევაში, ზუსტი მისამართი.

მცირე ინტერვალის შემდეგ დოკუმენტის შუაში იწერება სიტყვა „**გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა**“.

მეორე ბლოკში იწერება განცხადების შინაარსი. ის იწყება აბზაცით და სამი ნაწილისაგან შედგება:

- ა) შესავალი (რატომ იწერება განცხადება);
  - ბ) ძირითადი ნაწილი (მიზეზის დასაბუთება);
  - გ) დასკვნითი ნაწილი (რას ითხოვს იგი).
3. მარცხენა მხარეს, ქვეშით მიეთითება თარიღი;
  4. ბოლოს, თარიღის გასწვრივ – განმცხადებლის ხელის მოწერა.

დავალება №1. შეადგინეთ განცხადებები შემდეგ თემებზე (2 ქულა):

1. გამოცდის გადატანა; 2. აკადემიური წლის აღება საზღვარგარეთ გამგზავრების გამო.

1. -----

II. მოხსენებითი ბარათი

მოხსენებითი ბარათი ვრცელი და ინფორმაციული დოკუმენტია, რომლის მიზანია, გააცნოს ადრესატს ავტორის (ავტორთა) სურვილი, მოთხოვნა, პოზიცია, შეხედულება, გადაწყვეტილება და ა. შ. ამა თუ იმ პრობლემასთან დაკავშირებით. იგი შედგება რამდენიმე ბლოკისგან:

1. **პირველი ბლოკი.** ფურცლის დასაწყისში, მარჯვნივ, იწერება ადრესატის თანამდებობა, სახელი და გვარი, ორი ინტერვალის შემდეგ - ავტორის ვინაობა, ამავე დაშორებით, შუაში იწერება **მ ო ხ ს ე ნ ე ბ ი თ ი ბ ა რ ა თ ი** (სასურველია გამუქება);

2. **მეორე ბლოკში** იწერება შინაარსი. მაგ.: უწყებაში არსებული პრობლემები ან არსებული სიტუაცია, მათი გამომწვევი ლოგიკური მიზეზები, გადაჭრის გზები და საშუალებები. ამ უკანასკნელმა უნდა დაარწმუნოს ადრესატი აღნიშნული ღონისძიებების გატარების აუცილებლობაში. **ჯანცხადებისაგან განსხვავებით, მოხსენებით ბარათში არ არის აუცილებელი ადრესატისადმი თხოვნით მიმართვა.** მოხსენებითი ბარათი სასურველია დაიწყოს ფრაზით - **მოგახსენებთ, რომ ან როგორც მოგეხსენებათ.**

3. **მესამე ბლოკში** მოცემულია ავტორის (ავტორთა) ხელმოწერა და თარიღი. ფაქსიმილეს (ხელმოწერის) გარეშე დოკუმენტს იურიდიული ძალა არ აქვს.

ნიმუში:

<p>ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის</p> <p>კანცლერს, ბატონ ..... ამავე უნივერსიტეტის სტუდენტთა კავშირის</p> <p>თავმჯდომარის - გ ი ო რ გ ი ბ ე რ ი ძ ი ს</p> <p>მოხსენებითი ბარათი</p> <p>მოგახსენებთ, რომ სტუდენტური კონფერენციის წარმატებულად ჩასატარებლად უნივერსიტეტის ბიუჯეტიდან გამოიყო თანხა - 350 (სამას ორმოცდაათ) ლარი, რითაც შევიძინეთ კალმები, რეკლამები, საქაღალდეები, მარკერები, დაიბეჭდა პროგრამები. კონფერენციაში მონაწილეობენ ქუთაისის, თბილისის, გორისა და თელავის უნივერსიტეტების სტუდენტებიც, ამიტომ ლანჩხოთის საჭირო გახდა 200 ლარის დამატება.</p> <p>იმედი გვაქვს, უნივერსიტეტის ბიუჯეტიდან შესაძლებელი იქნება სათანადო ფინანსური უზრუნველყოფა.</p>	
<p>უნივერსიტეტის სტუდენტთა კავშირის</p> <p>თავმჯდომარე</p>	<p>გ. ზერიძე</p> <p>12. 11. 2012.</p>

III. ახსნა-განმარტებითი ბარათი

ახსნა – განმარტებითი ბარათი სტრუქტურითა და შინაარსით ჰგავს მოხსენებით ბარათს, თუმცა ეს უკანასკნელი იწერება ავტორის ინიციატივით და მიზნად ისახავს წინასწარ ინფორმირებას, ახსნა – განმარტებითი ბარათი კი – ხელმძღვანელი პირის ან ზემდგომი ინსტანციის მოთხოვნით, მასში ახსნილია მომხდარი ფაქტის (სამსახურში დაგვიანების, გაცდენის, კანონის, წესის დარღვევის და ა. შ.) გამომწვევი მიზეზები.

ახსნა-განმარტებითი ბარათის პირველი ბლოკი მოხსენებითი ბარათისნაირია, ოღონდ აქ ძირითად ბლოკში მოკლედ და კონკრეტულადაა გადმოცემული მომხდარი ფაქტის გამომწვევი ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზები. მოხსენებითი ბარათის მსგავსად ამ დოკუმენტის დაწყებაც შეიძლება შემდეგი ფრაზით: მოგახსენებთ, რომ..., გაცნობებთ, რომ..., მინდა გაუწყოთ, რომ...

ნიმუში:

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

კანცლერს, ბატონ .....

ამავე უნივერსიტეტის განათლებისა და მეცნიერებათა

ფაკულტეტის I კურსის I სასემინარო ჯგუფის

ტუტორის - ნ ა ნ ა ც ე ც ხ ლ ა ძ ი ს

ახსნა-განმარტებითი ბარათი

გაცნობებთ, რომ ამა წლის 29-31 ოქტომბერს I კურსის სტუდენტებმა ჩემი ორგანიზატორობით მოაწყვეს ექსკურსია მესხეთში. ფაკულტეტის საბჭოს გადაწყვეტილებით უნივერსიტეტის ბიუჯეტიდან მგზავრობისთვის თანხა გაიცა 400 (ოთხასი) ლარი, რომელიც გადაერიცხა სატრანსპორტო გაერთიანებას ანგარიშზე: №9875634528376. ღამისთვის საფასური-280 (ორას ოთხმოცი) ლარი, გადაირიცხა სასტუმრო „მესხეთის“ ანგარიშზე №4532987654.

წარმოგიდგენთ გადარიცხული თანხის შესაბამის ქვითრებსა და სხვა დოკუმენტაციას.

2. 11. 2012.

ნ. ცეცხლაძე.

IV. რეკომენდაცია

რეკომენდაცია მეტად მნიშვნელოვანი დოკუმენტია (ვაკანსიის დასაკავებლად, დაფინანსების, სხვადასხვა სახის მატერიალური მხარდაჭერის მოსაპოვებლად, სამსახურის შეცვლის დროს, გაცვლით პროგრამაში მონაწილეობისას და ა. შ.), რომელსაც ვასცემს რომელიმე ორგანიზაცია ან ავტორიტეტული პირი. რეკომენდატორმა მოკლედ, კონკრეტულად და დამაჯერებლად უნდა დაახასიათოს ის პირი, რომელსაც უწევს რეკომენდაციას, სრულყოფილად გადმოსცეს მისი შესაძლებლობები, პიროვნული თვისებები.

რეკომენდაცია შეიძლება დაინეროს ბლანკზე. სათაურის შემდეგ იწყება ძირითადი ტექსტი, რომელშიც აუცილებელია:

- სარეკომენდაციო პირის წარდგენა;
- ინფორმაცია რეკომენდატორისა და სარეკომენდაციო პირის საქმიანი ურთიერთობის შესახებ;
- რომელ საქმიან თვისებებზე ამახვილებს ყურადღებას რეკომენდატორი და რა არის მისთვის მნიშვნელოვანი;
- ნათქვამი დასაბუთებულია მკაფიო და დამაჯერებელი არგუმენტებით. მაგ.: თუ აღნიშნავთ, რომ სარეკომენდაციო პირს აქვს შესაბამისი კვალიფიკაცია, აუცილებელია მის მიერ შესრულებული სამუშაოს მითითებაც;
- სარეკომენდაციო პირის პიროვნული დახასიათება: გუნდური სამუშაოს შესრულებისას ყურადღება უნდა გამახვილდეს მის კომუნიკაბელურობაზე, კოლეგიალურობაზე. თუ ხელმძღვანელი პოსტის დაკავება სურს, უნდა მიეთითოს ორგანიზატორულ ნიჭზე, მენეჯერისათვის აუცილებელ თვისებებზე და ა. შ.
- რეკომენდაციის ბოლოს აუცილებელია ნათქვამის შეჯამება და რეკომენდაციის განწვეის მიზნის ხაზგასმით აღნიშვნა.

წიგნუმი:

რეკომენდაცია
<p>წინო ზალაძე შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის განათლების და მეცნიერებათა ფაკულტეტის ქართული ენისა და ლიტერატურის სპეციალობის IV კურსის წარმომადგენელი სტუდენტია. იგი გამოირჩევა პასუხისმგებლობით, შრომისმოყვარეობითა და მიზანდასახულობით. წინო მუდმივად იღრმავებს ელდნას, ხეყს შესაძლებლობებს და ყოველთვის აღწევს მიზანს აქტიურად მონაწილეობს სტუდენტურ თვითმომქმედებაში, სამეცნიერო კონფერენციებში და ეღობს პირველი ხარისხის დიპლომებს.</p> <p>წინო ავტორიტეტით სარეგბლობს მასწავლებლებსა და თანატოლებში. იგი გაწონასწორებულია, სანდო და სამართლიანია. მას სიამოვნებს მეგობრებისთვის დახმარება და თანადგობა.</p> <p>ზემოთქმულიდან გამომდინარე, რეკომენდაციას ეუწევი წინო ზალაძეს სასულიერო სემინარიაში მასწავლებლის ვაკანტური ადგილის დასაკავებლად.</p>
რსუ ას. პროფესორი
ნათია ფარტყაძე
ტელ.: 271797 სამსახური
მობ.: 577179744
ელ. ფოსტა: natia-71@isa.ru
14 მარტი, 2012.

VI. სამოტივაციო წერილი

სამოტივაციო წერილის მიზანია, დაარწმუნოს პოტენციური დამფინანსებელი ან დამსაქმებელი, რომ მისი ავტორი ვაკანსიის შესაფერისი კანდიდატურაა.

სამოტივაციო წერილი იძლევა სხვადასხვა ტიპის კონკურსსა თუ გასაუბრებაში საკუთარი უპირატესობის წარმოჩენის და დასაბუთების საშუალებას. სამოტივაციო წერილი იწერება:

ა) ვაკანსიის დასაკავებლად ბ) სტიპენდიის მოსაპოვებლად გ) პროექტის დასაფინანსებლად გა-
მოცხადებული კონკურსის დროს.

კარგი სამოტივაციო წერილი სრულყოფილად წარმოაჩენს კონკურსანტის განათლებას, სხვადას-
ხვა უნარ-ჩვევას, ინტერესების სფეროს, აზროვნების დიაპაზონს.

სტრუქტურა: სამოტივაციო წერილი სამი ნაწილისაგან შედგება:

1. განმარტეთ, რაზე აკეთებთ განაცხადს და საიდან მიიღეთ ინფორმაცია;
2. ჩამოაყალიბეთ არგუმენტები თქვენი საქმიანი თვისებების და გამოცდილების შესახებ, რითაც შეიძლება დააინტერესოთ ადრესატი;
3. შეიძლება საკუთარ სუსტ მხარეებზე მითითებაც. ვულწრფელი აღიარება და ნაკლის გამოსწორების სურვილი თუ მცდელობა დადებითად განაწყობს მკითხველს, ოღონდ აუცილებელია ზომიერების დაცვა.
4. აუცილებლად უნდა მიეთითოს, რატომ დაინტერესდით (პროფესიული ინტერესები, სამომავლო პერსპექტივა, გამოცდილების შეძენა, მატერიალური მხარე და სხვა). ამ კონკრეტული ვაკანსიით.
5. წერილის ბოლოს მოკლედ შეაჯამეთ თქვენი სათქმელი.

ნიმუში:

სამოტივაციო წერილი

ვებგვერდზე www.hsa.edu.ge განთავსებულია ინფორმაცია, რომ შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი აცხადებს კონკურსს სახელობითი სტიპენდიის მოსაპოვებლად.

ვეფერობ, ჩემი სტუდენტური გამოცდილება, მაღალი აკადემიური მოსწრება, პასუხისმგებლობა, სოციალური უნარ-ჩვევები და პროფესიული თვისებები ამ კონკურსს შესაბამება.

ვარ ფაულტეტის სტუდენტია სამეცნიერო წრის ხელმძღვანელი, სტუდენტური კურსალის რეგულირების წევრი და პასუხისმგებელი მდივანი.

აქტიურად ვმონაწილეობ სტუდენტურ კონფერენციებში, მაქვს რამდენიმე პირველი და მეორე ხარისხის დიპლომი. მიზმიანარე წელს მონაწილეობა მივიღე ქუთაისში სტუდენტთა სერთაშორისო კონფერენციაში. მოხსენება დაიბეჭდა ახალგაზრდა მეცნიერთა შრომებში.

ყოველწლიურად ვმონაწილეობ სტუდენტურ დღეებში, ვარ ეოკალური გვეუვის სოლისტი.

ველობ რუსულსა და ინგლისურს. ამჟამად ვეფლები თურქულ ენას.

აღნიშნული კონკურსით ჩემი დაინტერესება რამდენიმე ფაქტორითაა გამოწვეული. უპირველესად, გამეზრდება პასუხისმგებლობა; სტიპენდია შეტ სტიპენდიას მომცემს და დამეხმარება ზოგი პრობლემის მოგვარებაში; შევიძენ საჭირო სახელმძღვანელოებს და შევისწავლო ცნებს.

ვეფერობ, შეგებული საიტელის მკაფიოდ ჩამოყალიბება და შესაძლებლობების თუ პროფესიული თვისებების წარმოჩენა.

ხათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

III კურსის სტუდენტი ნინო თურმანიძე.

14. 04. 2012.

VII. ავტობიოგრაფია (CV)

CV (კურიკულუმ ვიტაე) შეიცავს ინფორმაციას პიროვნების ცხოვრების მნიშვნელოვანი ფაქტების, განათლების, სამუშაო გამოცდილების, მიღწევებისა და სპეციფიკური უნარების შესახებ.

სტრუქტურა:

1. თავდაპირველად იწერება სახელი, გვარი, საკონტაქტო ინფორმაცია (მისამართი, საფოსტო ინდექსის ჩათვლით, ტელეფონი (ბინის, სამსახურის, მობილური), ფაქსი, ელ. ფოსტა;
2. პირველ ბლოკში თავსდება პერსონალური ინფორმაცია (დაბადების თარიღი, ადგილი. ოჯახური მდგომარეობა...);
3. მეორე ბლოკში - ინფორმაცია განათლების შესახებ (გავლილი ტრენინგები და კურსები ჩამონათვალი, მინიჭებული აკადემიური (ბაკალავრი, მაგისტრი) ან სამეცნიერო ხარისხი (დოქტორი);
4. მესამე ბლოკში დეტალურად უნდა აღინეროს პირის სამუშაო გამოცდილება (დაკავებული თანამდებობები და მოვალეობები);
5. ცალკე ბლოკი ეთმობა მიღწევებს, ჯილდოებს, მოპოვებულ სტიპენდიებს, მიღებულ გრანტებს და ა. შ.;
6. ბოლოს აღინერება სპეციფიკური უნარები (კომპიუტერული პროგრამების ცოდნა, უცხო ენების ცოდნის დონე, სოციალური უნარები და ა. შ.).
7. საჭიროების მიხედვით, CV-ში შეიძლება მოეთითოთ გამოქვეყნებული ნაშრომები, სადიპლომო ან სადოქტორო ნამუშევრები;
8. CV-ს განსაზღვრული ფორმა აქვს. შარცხნივ იწერება თარიღი, მარჯვნივ - სათანადო ინფორმაცია.

ნიმუში:

<p>მარიამ აბაშიძე</p> <p>მისამართი: ბათუმი, 6010, მელიქიშვილის ქ. №22. ბ. 18. ტელ.: +995 55 65 43 28 (მობ.); 278674 (ბინა) ელ. ფოსტა: mariabashidze@yahoo.com</p>
<p>დაბადების თარიღი: 1985 წლის 23 აპრილი, ბათუმი.</p>
<p>განათლება: 1990-2001 - ბათუმის მე-8 საჯარო სკოლა; 2001-2005 - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი, ბაკალავრი; 2005-2007 - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი, მაგისტრი; 2007-ინგლისური ენის შემსწავლელი კურსები, პირველი-მეორე დონე, ბათუმი. 2008-დღემდე - ბათუმის მე-2 საჯარო სკოლაში ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი; 2011-პედაგოგთა გადამზადების ტრენინგი, ასოციაცია - სკოლა, ოჯახი, საზოგადოება.</p>
<p>კომპიუტერული უნარ - ჩვევები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ვორდი; • ინტერნეტი; • სწრაფი ბეჭდვა.

ენების ცოდნა: ქართული - მშობლიური; რუსული - თავისუფლად; ინგლისური - კარგად; თურქული - საშუალო დონეზე.	
ოჯახური მდგომარეობა: დასაოჯახებელი	
შრომები: საბაკალავრო შრომა: საკუთარი სახელების წარმოება საშუალო ქართულში; სამაგისტრო შრომა: ენებითი გვარის ფორმათა წარმოება ქართულში.	
ინტერესები: კლასიკური მუსიკა; კულინარია.	
27. 07. 2011	მ. აბაშიძე

დავალება №1.
დანერეთ თქვენი ბიოგრაფია.

მისამართი:
დაბადების თარიღი:
განათლება:
სამუშაო გამოცდილება:

<p>გავლილი ტრენინგები:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>კომპიუტერული უნარ-ჩვევები:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>ენების ცოდნა:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>ოჯახური მდგომარეობა:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>შრომები:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>ინტერესები:</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>_____</p> <p>_____</p>

VIII. ც ნ ბ ა

ცნობა პირის სტატუსის, სამსახურებრივი მდგომარეობის, ამა თუ იმ ღონისძიებაში მონაწილეობის ერთგვარი მონშობაა. ამ ტიპის დოკუმენტი შეიძლება გასცეს სახელმწიფო ორგანიზაციაში, საჯარო სკოლაში, უმაღლესმა სასწავლებელმა და ა. შ.

სტრუქტურა:

- სათაური;
- ძირითადი ნაწილი (ინფორმაცია პირის შესახებ, მისი სტატუსი და სად უნდა წარადგინოს მან ეს ოფიციალური დოკუმენტი);
- ბოლოს დოკუმენტის გამცემი ოფიციალური პირის ხელმოწერა.

ნიმუში:

ც ნ ბ ა	
<p>ნატო ბერიძე ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის განათლებისა და მეცნიერებათა ფაკულტეტის ქართული ენისა და ლიტერატურის მეორე კურსის სტუდენტია. ბაკალავრიატში მას დაგროვილი აქვს 90 კრედიტი.</p>	
<p>ცნობა ეძლევა არასამთავრობო ორგანიზაციაში წარსადგენად.</p>	
<p>განათლებისა და მეცნიერებათა ფაკულტეტის</p>	
დეკანი, პროფესორი	მ. ქორიძე\
10.04.2010	

დავალება №1. დანერეთ ცნობა უნივერსიტეტიდან ან სამსახურიდან ამერიკის საელჩოში წარსადგენად.

IX. ხელწერილი

ხელწერილი იწერება რაიმე მატერიალური ღირებულების შექონე საგნის ან დოკუმენტის (ტექნიკა, ფული, ინვენტარი...) მიღებისას. მისი დანერა შეუძლია როგორც კერძო, ისე იურიდიულ პირს. მას იურიდიული ძალა აქვს, ამიტომ ნებისმიერი დეტალი ზედმინეებით ზუსტად უნდა იყოს გადმოცემული.

სტრუქტურა:

- სათაური;
- ხელწერილის ავტორის გვარი, სახელი, მამის სახელი, თანამდებობა (თუ იგი ოფიციალური პირია) და საპასპორტო მონაცემები (დაბადების თარიღი, პასპორტის ნომერი);
- იმ ორგანიზაციის სრული დასახელება, რომელსაც ეძღევა ხელწერილი (თუ ხელწერილი კერძო პირს ეკუთვნის, მისი გვარი, სახელი, მამის სახელი);
- ხელწერილით ჩაბარებული თანხის რაოდენობა იწერება სიტყვიერად (ფრჩხილებში მიეთითება ციფრებით), ხოლო ნივთი უნდა აღიწეროს სრულად.
- უნდა აღინიშნოს, თუ რა მიზნითა და პირობებით არის მიღებული ნივთი თუ ფული; სესხის სახით, მუდმივ სარგებლობაში, სხვა პირისა თუ ორგანიზაციისათვის გადასაცემად;
- ხელწერილის გაცემის თარიღი;
- ხელწერილის გამცემი პირის ხელწერა.

ნიმუში:

ხელწერილი

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებულმა პროფესორმა, მარიამ კეკელიძემ (დაბადებული 1969 წლის 21 სექტემბერს. პირადობის მოწმობის № გ 287653; პირადი №610010987654; მცხოვრები ბათუმში, ბარათაშვილის ქ. №28) მუდმივი სარგებლობის უფლებით მივიღე გამომცემლობა „დიოგენესგან“ რვაასი (800) ლარის ღირებულების წიგნები.

აღნიშნული წიგნები დაიდება უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში, რომლითაც ისარგებლებენ სტუდენტები.

19. 11. 2011.

მ. კეკელიძე

დავალება №1. დანერეთ ხელწერილი ფაკულტეტის სამდივნოდან თქვენი სკოლის ატესტატის დროებით გატანის შესახებ (1 ქულა).

X. მინდობილობა

მინდობილობა იურიდიული დოკუმენტია, რომელსაც წერს კერძო ან იურიდიული პირი რაიმე მატერიალური, ფინანსური ან მორალური სახის ინფორმაციის დასადასტურებლად. მისი ნებისმიერი დეტალი ზედმიწევნით ზუსტად უნდა იყოს გადმოცემული.

სტრუქტურა:

- სათაური;
- მინდობილობის ავტორის გვარი, სახელი, მამის სახელი, თანამდებობა (თუ იგი ოფიციალური პირია);
- ინფორმაცია, რის შესახებაც იწერება მინდობილობა;
- იმ პიროვნების ვინაობა, ვისაც ვანდობთ (მისი გვარი, სახელი, მამის სახელი);
- მინდობილობის გამცემი პირის ხელწერა;
- ნოტარიუსის მიერ დამოწმებული ხელმოწერა;
- მინდობილობის გაცემის თარიღი.

ნიმუში:

მინდობილობა	
მე, მარიამ გიორგის ასული მიქელაძე, კუთვნილ ხელფასს, 830 (რვაას ოცდაათ) ლარს ვანდობ და ყოველთვის მისი გამოტანის უფლებას ვაძლევ ჩემს დას, მანანა მიქელაძეს.	
(ხელის მოწერა)	მ. მიქელაძე
ხელმოწერას ვადასტურებ ნოტარიუსი ვ. ნინიძე	
(ხელის მოწერა)	ვ. ნინიძე
28. 09. 2012	

დავლება №1. დანერეთ მინდობილობა, რომ თქვენს კუთვნილ ავტომობილს ანდობთ მეგობარს (1 ქულა).

ნიშუმი:

ა ნ გ ა რ ი შ ი

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

ქართული ფილოლოგიის დეპარტამენტის ხელმძღვანელს,

ბატონ რამაზ ხალვაშს

2011 წლის 21-26 მაისს ვმონაწილეობდი შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ახალგაზრდა მეცნიერთა საზოგადოების მიერ დოქტორანტებისა და სტუდენტებისთვის გამართულ სემინარში: **თანამედროვე ტექნოლოგიები საზოგადოებრივ ცხოვრებაში**. სემინარს ესწრებოდნენ აჭარის განათლების მინისტრი, უნივერსიტეტის რექტორი და პროფესორ-მასწავლებლები. სხდომა გახსნა განათლების მინისტრმა, რომელმაც წარმოადგინა ვრცელი მოხსენება თანამედროვე ტექნოლოგიების როლის შესახებ.

სემინარი ჩემთვის, როგორც დოქტორანტისთვის, მნიშვნელოვანი იყო, მივიღე ბევრი საინტერესო ინფორმაცია, ჩავერთე დისკუსიაში და გავიღრმავე ცოდნა.

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო

უნივერსიტეტის დოქტორანტი

\ნ. მიქელაძე\

10. 10. 2012.

XII. პროექტი

პროექტი იწერება რომელიმე აქტუალური ამოცანის გადასაჭრელად, მნიშვნელოვანი ღონისძიების განსახორციელებლად ან სამეცნიერო პრობლემის შესასწავლად, გამოსაკვლევად.

პროექტი არის დეტალურად აღწერილი შეთავაზება, რომლითაც პარტნიორი უნდა დარწმუნდეს, რომ თქვენ თეორიულ ცოდნასთან ერთად გაქვთ სათანადო კვალიფიკაცია და დასახული ამოცანის პრაქტიკულად განხორციელების უნარი.

სტრუქტურა: პროექტს, ისევე როგორც ნებისმიერ დოკუმენტს, აქვს მკაცრად განსაზღვრული სტრუქტურა, რის დაცვაც აუცილებელია. არასრულყოფილი პროექტი შეიძლება საერთოდ არ განიხილონ, თუმცა არსებობს გამონაკლისი, როცა გრანტის გამცემი ორგანიზაცია თავად სთავაზობს ავტორებს მზა სააპლიკაციო ფორმას.

პროექტში აუცილებელია იყოს:

- სატიტულო ფურცელი;
- პროექტის ანოტაცია (არა უმეტეს ორი გვერდისა);
- სახელწოდება;
- პრობლემის აქტუალობა;
- პროექტის მიზნები (მიზანი უნდა იყოს კონკრეტული, მკაფიო და რეალური);
- პროექტის ამოცანები (უნდა ჩამოთვალოთ ის ეტაპები და სამუშაოები, რომლებიც აუცილებელია თქვენი პროექტის განსახორციელებლად: ინფორმაციის მოპოვება, დახარისხება; მოპოვებული ინფორმაციის დამუშავება და ანალიზი; პრობლემის გამოკვეთა და განსაზღვრა; არსებული ინფორმაციაზე დაყრდნობით პრაქტიკული სამუშაოების დაწყება; კონკრეტული ამოცანების განხორციელება; ჩატარებული სამუშაოების შეჯამება; დასკვნის გამოტანა ან შესრულებული სამუშაოს შეფასება).
- კვლევის მეთოდები;
- მოსალოდნელი შედეგები;
- ბიუჯეტი;
- დეტალურად აღწერილი სამუშაოები და ვადებისა და შემსრულებლების მითითებით.

დავალება: დაწერეთ პროექტის ანოტაცია თქვენს რეგიონში მზრუნველობას მოკლებული ბავშვების პრობლემის მოგვარების შესახებ.

ნიმუში: სატიტულო ფურცელი

<p>პროექტის სახელწოდება:</p> <p>ორგანიზაციის დასახელება:</p> <p>მისამართი, ტელეფონი:</p> <p>ბანკის რეკვიზიტები:</p> <p>თანადამფინანსებელი ორგანიზაცია (არსებობის შემთხვევაში):</p> <p>პროექტის ხელმძღვანელი (სახელი, გვარი, თანამდებობა, საკონტაქტო ინფორმაცია):</p> <p>პროექტის მენეჯერი (სახელი, გვარი, თანამდებობა, საკონტაქტო ინფორმაცია):</p> <p>პროექტის შემსრულებლები (სახელი, გვარი, თანამდებობა, საკონტაქტო ინფორმაცია):</p> <p>პროექტის განხორციელების არეალი:</p> <p>პროექტის განხორციელების ვადები:</p> <p>პროექტის ღირებულება:</p>	
---	--

<p>პროექტის ანოტაცია:</p>
<p>პროექტის სახელწოდება:</p>
<p>პრობლემის აქტუალობა:</p>

ხარჯების დეტალური აღწერა

1.	დასახელება	რაოდენობა	ერთეულის ღირებულება	სულ
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
	სულ:			

პროექტის განხორციელების გეგმა-გრაფიკი:

№	საქმიანობა	I	II	III
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				

XIII. ოქმი

ოქმი იწერება სხდომის, კრების, საქმიანი შეხვედრის, თათბირის, კომისიის მუშაობის დროს. იგი ოფიციალურად შედგენილი წერილობითი დოკუმენტია, რომელიც გვანჯდის ზუსტი ინფორმაციას კრებაზე განხილული საკითხებისა და კონკრეტული გადაწყვეტილებების შესახებ.

ოქმი ყველა ორგანიზაციისათვის სავალდებულო იურიდიული დოკუმენტია, მასში შესული ინფორმაცია საჯარო და ყველა დაინტერესებული პირისათვის ხელმისაწვდომია.

სტრუქტურა:

- სათაური (იმ ორგანიზაციის მითითება, სადაც შეკრებაც იმართება, აქვე უნდა დაინეროს სხდომის თარიღი და ოქმის ნომერი);

● ძირითადი ნაწილი

დღის წესრიგი;

დამსწრეთა სია;

ძირითადი ინფორმაცია, დასმული და განსახილველი საკითხები და მომხსენებლები;

კრებაზე სიტყვით გამომსვლელთა სახელ-გვარის, თანამდებობის მითითება და მოსაზრებანი, დასმული საკითხის შეჯამება, დადგენილება.

- ბოლოს კრების თავმჯდომარისა და მდივნის სახელ-გვარი და ხელის მოწერა;

- კრების ოქმის შედგენის თარიღი და ორგანიზაციის ბეჭდით დადასტურება.

ნიმუში:

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის
განათლებისა და მეცნიერებათა ფაკულტეტის
საბჭოს სხდომის

ოქმი №7

2010 წლის 22 იანვარს ჩატარდა შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის საბჭოს სხდომა, სხდომას ესწრებოდა საბჭოს 43 წევრი (იხ. დანართი).

დღის წესრიგი:

1. სამაგისტრო საკვალიფიკაციო კომისიების შემადგენლობის დადგენა;
2. საბაკალავრო შრომების თემატიკის დამტკიცება;
3. ზამთრის სესიის შესახებ;
4. მიმდინარე საკითხები.

1. **მომხმინებ:** ფაკულტეტის დეკანის – პროფ. მ. გიორგაძის ინფორმაცია სამაგისტრო საკვალიფიკაციო კომისიების შემადგენლობის შესახებ.

ფაკულტეტის დეკანმა, პროფესორმა მ. გიორგაძემ აღნიშნა, რომ ყველა დეპარტამენტმა წარმოადგინა დეპარტამენტების სხდომაზე დამტკიცებული სამაგისტრო საკვალიფიკაციო კომისიების შემადგენლობა. ფაკულტეტის საბჭოს ვთხოვთ, დაამტკიცოს იგი.

დაადგინეს: ფაკულტეტის საბჭოს ყველა წევრმა ერთხმად დაამტკიცა დეპარტამენტების მიერ წარმოდგენილი სამაგისტრო საკვალიფიკაციო კომისიების შემადგენლობა.

ფაკულტეტის დეკანმა პროფესორმა მ. გიორგაძემ აქვე აღნიშნა, რომ სამაგისტრო შრომების აპრობაცია ჩატარდება 1-5 თებერვალს, ხოლო დაცვა – 25-27 თებერვალს.

2. შონისმინეს: ფაკულტეტის დეკანის – პროფ. მ. გიორგაძის ინფორმაცია საბაკალავრო შრომების თემატიკის დამტკიცების შესახებ.

ფაკულტეტის დეკანმა, პროფესორმა მ. გიორგაძემ აღნიშნა, რომ ამიერიდან საბაკალავრო თემატიკა ერთი წლის ნაცვლად დამტკიცდება თერთ ადრე. ყველა დეპარტამენტმა წარმოადგინა საბაკალავრო შრომების თემატიკა და ვთხოვეთ, დაამტკიცოთ ის.

დააღმინეს: ფაკულტეტის საბჭოს ყველა წევრმა დაამტკიცა დეპარტამენტების მიერ წარმოდგენილი საბაკალავრო შრომების თემატიკა.

3. შონისმინეს: ფაკულტეტის დეკანის – პროფ. მ. გიორგაძის ინფორმაცია ზამთრის სესიის შესახებ.

ფაკულტეტის დეკანმა, პროფესორმა მ. გიორგაძემ აღნიშნა, რომ ზამთრის სესია გრძელდება 25 იანვრიდან...თებერვლის დასაწყისამდე. ნაწილი გამოცდებისა ტარდება კომპიუტერულ ცენტრში. ზვენი ფაკულტეტის გამოცდები დანიშნულია 28 იანვარსა და 8 თებერვალს. ამასთან დაკავშირებით შექმნილია ფაკულტეტის სააკადემიკო კომისია, რომლის შემადგენლობაში შედის ყველა დეპარტამენტის ხელმძღვანელი და დეკანის მოადგილეები, რომლებიც ვალდებული არიან დაეხმრონ ყველა გამოცდის საგნის მასწავლებლებთან ერთად.

მიმდინარე საკითხები:

1. შონისმინეს: ფაკულტეტის დეკანის – პროფ. მ. გიორგაძის ინფორმაცია პუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე სახელობითი სტიპენდიების დანიშვნის შესახებ.

ფაკულტეტის დეკანმა, პროფესორმა მ. გიორგაძემ აღნიშნა, რომ ჩვენს ფაკულტეტზე დამტკიცებულია პროფ. დავით ხახუტაიშვილისა და პროფ. როლანდ კომახიძის სახელობის სტიპენდიები, რომლებსაც იღებდა ორი სტუდენტი, მათ დაამთავრეს უნივერსიტეტი. ფაკულტეტი აცხადებს კონკურსს, რომელშიც მონაწილეობის უფლება აქვთ ბაკალავრიატის მესამე კურსის უწყვეტ ფრიადოსანსა და მეორე კურსის ფრიადოსან მაგისტრანტს. კონკურსის პირობები გამოქვეყნებულია და მათი გათვალისწინებით საუკეთესო გამოვლინდება, თუმცა ერთი რამ აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული, ბაკალავრიატისა და მაგისტრატურის სტუდენტთა მონაცემები ერთად არ განიხილება, ამიტომ ერთი სახელობითი სტიპენდია დაენიშნება ბაკალავრიატის სტუდენტს, მეორე – მაგისტრანტს.

დააღმინეს: ფაკულტეტის დეკანის პროფ. მ. გიორგაძის ინფორმაცია პუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე სახელობითი სტიპენდიების დანიშვნის შესახებ მიღებულ ოქნეს ცნობად.

2. შონისმინეს: ფაკულტეტის დეკანის – პროფ. მ. გიორგაძის ინფორმაცია ევროპისტიკის დეპარტამენტის ასოც. პროფ. ნ. სტამბოლიშვილის სახელმძღვანელოს გამოცემის ბარჯების შესახებ.

ფაკულტეტის დეკანმა, პროფესორმა მ. გიორგაძემ აღნიშნა, რომ ევროპისტიკის დეპარტამენტის ასოც. პროფ. ნ. სტამბოლიშვილის გამოსაცემად შხად აქვს სახელმძღვანელო – "გერმანულ – ქართული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი", რომელიც დიდ სამსახურს გაუწევს როგორც სტუდენტებს, ასევე საკითხით დაინტერესებულ პირებს, ეთხოვოს უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობას, რათა გაიღოს ხარჯები ასეთი მნიშვნელოვანი სახელმძღვანელოს გამოსაცემად.

აღნიშნულ შუამდგომლობას საბჭოს ყველა წევრმა ერთხმად დაუჭირა მხარი და დასძინეს, რომ როცა მნიშვნელოვანი და საჭირო სახელმძღვანელო იწერება, ეთხოვოს უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობას მისი გამოცემა.

3. შონისმინეს: ფაკულტეტის დეკანის – პროფ. მ. გიორგაძის ინფორმაცია სტატუსშეწვებული სტუდენტების დავალიანებების შესახებ.

ფაკულტეტის დეკანმა, პროფესორმა მ. გიორგაძემ აღნიშნა, რომ 2009 წლის 5 და 26 ივნისს

სტატუსშეჩერებულ სტუდენტებს შეუძლიათ უფასოდ ჩააბარონ გამოცდები, ხოლო ის სტუდენტები, რომელთაც მიმდინარე შეფასებაში აქვთ 11 ქულა, დაიშვან გამოცდებზე.

4. ფაკულტეტის დეკანმა, პროფ. მ. გიორგაძემ საბჭოს წევრებს გააცნო აბიტურიენტებთან მუშაობის ახალი გეგმა, რომლითაც უნდა მოხდეს მათი მოზიდვა ჩვენს უნივერსიტეტში. ეს გეგმა ითვალისწინებს სკოლებში გასვლითს პროგრამებს და მეთორმეტე კლასელთათვის შაბათობით კონსულტაციების ჩატარებას ეროვნული გამოცდებით გათვალისწინებულ საგნებში.

ფაკულტეტის საბჭოს სხდომის თავმჯდომარე,
პროფესორი მარინა გიორგაძე

საბჭოს სხდომის მდივანი,
ას. პროფესორი ნათია ჯარტანაძე

24. 04. 2004

დავალება №1. შეადგინეთ ოქმი თქვენი კურსის სხდომისა, რომელსაც ესწრებოდნენ ფაკულტეტის დეკანი, დეპარტამენტის ხელმძღვანელი და სტუდენტები.

განიხილეს: 1. ჯგუფხელის შეცვლის საკითხი.

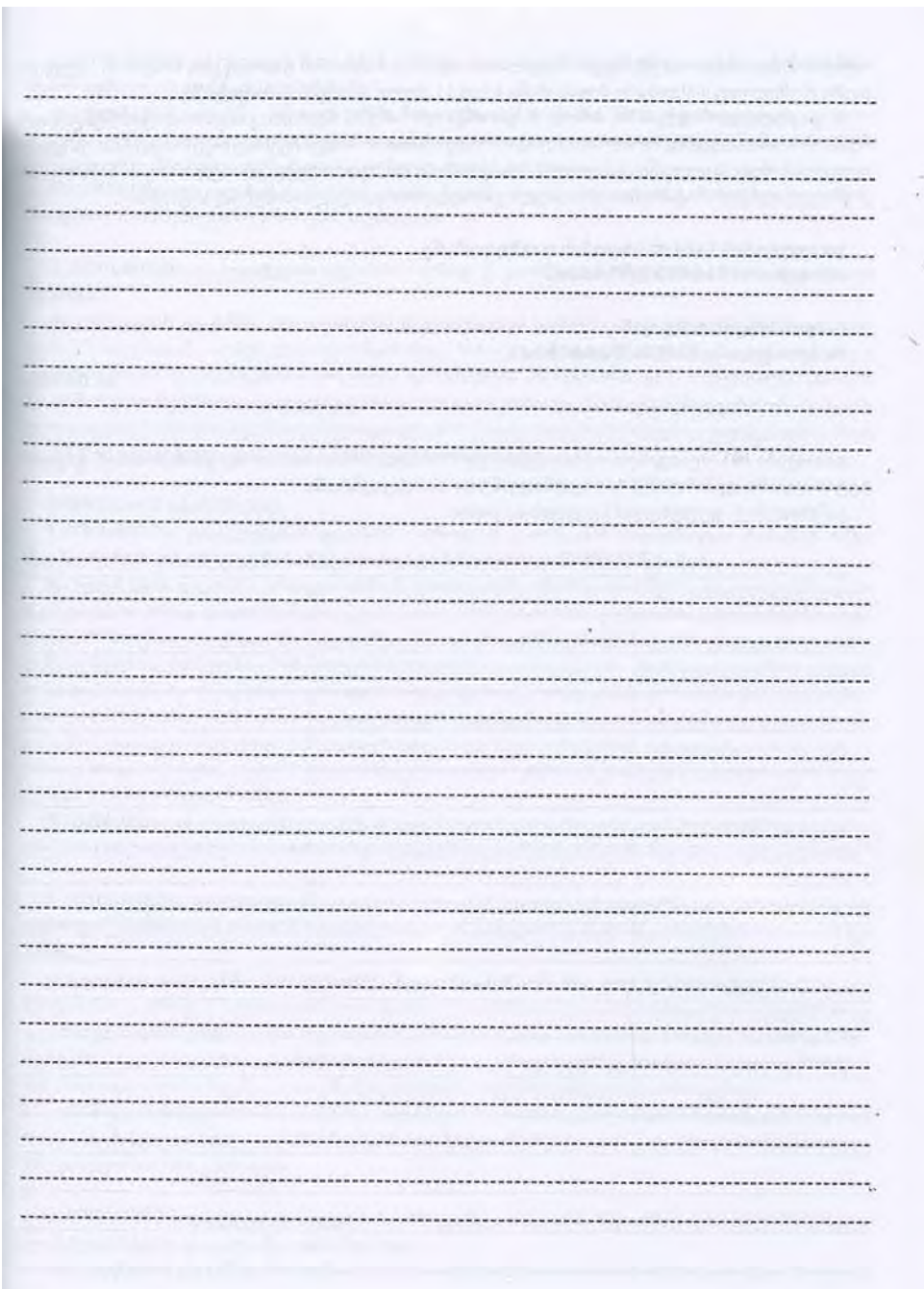

XIV. ბრძანება

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი —
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ბრძანება №1

15 ივნისი, 2009 წელი

ქ. ბათუმი

დოქტორანტ თამარ დოლიძის სადისერტაციო ნაშრომის საჯარო დაცვის თარიღის დანიშვნის და სპეციალიზებული საბჭოს შექმნის შესახებ

სსიპ – შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წესდების მე-13 მუხლის მე-4 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის „ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს შექმნის, საქმიანობისა და დოქტორის აკადემიური ხარისხის მინიჭების შესახებ“ დებულების მე-4 მუხლის მე-12-15 პუნქტების, ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს გადამწყვეტილების (ოქმი №8, 25. 06. 2009) საფუძველზე

ვ ბ რ ძ ა ნ ე ბ

1. დოქტორანტ თამარ დოლიძის სადისერტაციო ნაშრომის დაცვა დაინიშნოს 2009 წლის 30 ივნისს 14 საათზე № 238 აუდიტორიაში.

2. დამტკიცდეს ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს მიერ შექმნილი სპეციალიზებული საბჭო შემდეგი შემადგენლობით:

1. დავით გოცირიძე
2. მამია ფალავა (თავმჯდომარე)
3. თინა შიოშვილი
4. ირინა გოშხეთელიანი
5. ნინო დვალიძე
6. ზურა ბეჟანოვი
7. ნატალია სურგულაძე
8. მარინა სიორიძე
9. ნანა ბოლქვაძე
10. ნანა სტამბოლიშვილი
11. ანზორ აბუსერიძე
12. მარინა გიორგაძე
13. მარინა აროშიძე
14. ნინო კირვალიძე
15. რუსუდან გვილავა

რექტორი, პროფესორი /ა. ბაკურიძე/

რეიტინგული და საგამოცდო წერის ტესტის ნიმუშები

დახურული ტესტი

(დახურულ ტესტში სწორი პასუხი შეიძლება იყოს 1, 2 ან 3, არასწორი ყველა შემთხვევაში 4).

ტესტის №	1	ტესტის შინაარსი
რომელია კარგი რეზიუმეს მახასიათებლები?		
სწორი პასუხები		
თეზისი რეზიუმეს შესავალ ნაწილშია გამოკვეთილი		
რეზიუმეში არ აისახება მეორეხარისხოვანი დეტალები		
რეზიუმე არ შეიცავს ინფორმაციას, რომელიც ტექსტში არაა წარმოდგენილი		
არასწორი პასუხები		
რეზიუმეში აისახება მეორეხარისხოვანი დეტალები		
რეზიუმეში ჩანს ჩვენი, პირადი შეხედულება		
დაწერილია არა ჩვენი, არამედ ავტორისული სიტყვებით		
არ ჩანს ავტორის იდეა და მიზანდასახულობა		
ტესტის №	2	ტესტის შინაარსი
როგორ უნდა ავსოთ ეს შესავალი აზრები?		
სწორი პასუხები		
დაეწერათ თეზისი		
აღვუმრათ მკითხველს ინტერესი		
არასწორი პასუხები		
დაეწყოთ მკითხველისთვის უცნობი სიტუაციის აღწერით		
კითხვის სახით ჩამოვყალიბოთ თეზისი		
თეზისის განვითარება შეუძლებელია		
თეზისი გადმოსცემს ავტორის სურვილს და არა პოზიციას		
ტესტის №	3	ტესტის შინაარსი
რომელ ფაქტორებს ვითვალისწინებთ თემის წერისას?		
სწორი პასუხები		
აუდიტორიის ასაკს		
ეთნიკურ კუთვნილებას		
განათლების დონეს და ფონურ ცოდნას		
არასწორი პასუხები		
კომუნიკაბელურობას		
ქესტებს და მიმიკებს		
მეტყველების თავისებურებას		
ხასიათის თავისებურებებს		
ტესტის №	4	ტესტის შინაარსი
რომელია ინფორმაციის მოპოვების ძირითადი წყარო?		
სწორი პასუხები		
სახელმძღვანელო		
არასწორი პასუხები		
ექსპერიმენტი		
ექსპედიცია		
ინტერვიუ		
პირადი გამოცდილება		

ლა ტექსტი

საგნის დასახელება	გადავსებული წერა	
ტექსტის №	1	ტექსტის შინაარსი
<p>გასწორებული ტექსტი გრამატიკულად და სტილურად (20 ქულა) თავ- მოყვარუბა და პატივმოყვარეობა</p> <p>ჩვენს თვალ- წინ თავმოყვარეობის პატივმოყვარეობად ტრანსფორმაციის საშინელი პროცესი მიმდინარეობს. თავ- მოყვარე კაცი მშენიერებაა, პატივ- მოყვარე სიმახინჯე.</p> <p>თუ ადამიანურ ბუნებას პატიოსნება გამოეცალა, ვაგვიგონა იკარგება. პატიოსნება შთაგარი პირობა იმისთვის რომ კაცი იყოს რაინდი, ვაგვიგონა. ქართველი კაცის რაინდულ ბუნებას სულ პატიოსნება კვდება. პატიოსან კაცს რაც დაემართა 20- ე საუკუნეში, ეს უკვე ვთქვით. შეიძლება თქმული გააღრმავო, გაამდიდრო, გამოკლებით კი ვერაფერს ვერ გამოაკლებ. მოსალოდნელი იყო და მოხდა კიდევ ქართველის ვაგვიგონი ბუნების დეფორმირება. ის დარბა გაბედულ, რისკიან კაცად, მაგრამ ეს გაბედულება და რისკია, თავზე ადამიანსაც, რომ ამკობს მთელი სიცოცხლის განმავლობაში. მოგვრევენათ კიდევ, რომ ვაგვიგონა. არ მოტყუდეთ, - „შუა უზის დიდი მზღვარი“, როდესაც პატიოსნებას გამოვეთხოვეთ, ჩვენ ვაგვიგონასაც გამოვეთხოვეთ.</p> <p>თავმოყვარება არაფრით დაღასლასებს ქართველი კაცის სულში. უძველესი ტაძრის ფრაგმენტებად ნაფლეთებად დეტალებად შერჩენილი ფრესკების მკრთალ კონტურებს გვაგონებს იგი. სახვლოდ სრული გაქრობა უწერიათ.</p> <p>რამ დაგვაკარგვია თავმოყვარეობა თითოეულს ცალ- ცალკე!</p> <p>ცხოვრების წირმა მოიძოქმედა ეს! ჩვენ დიდი ხნის განმავლობაში ყალბი ცხოვრებით ვიცხოვრეთ. თაღლითობისა და ყალბიანდობის გზებით გავლით საუკუნე და ამგვარ სვლას უკვალოდ არ ჩაუვლია. პირველი საქვეყნო ტყუილი რომ ესთაქით, პირველი სისხლის წვეთი მაშინ გამოვადგალეთ თავმოყვარეობას. ჩვენ კი იმდენი ტყუილის თქმა დაგვიჭირდა! ჩვენი ურთიერთობა ტყუილის შინაარსზე გავაწყვეთ და თავმოყვარეობა რა ტინის კედელი უნდა ყოფილიყო, რომ რღვევა არ დაეწყო!</p>		
სწორი პასუხი		
<p>თავმოყვარეობა და პატივმოყვარეობა</p> <p>ჩვენ თვალწინ თავმოყვარეობის პატივმოყვარეობად ტრანსფორმაციის საშინელი პროცესი მიმდინარეობს. თავმოყვარე კაცი მშენიერებაა, პატივმოყვარე - სიმახინჯე.</p> <p>თუ ადამიანურ ბუნებას პატიოსნება გამოეცალა, ვაგვიგონა იკარგება. პატიოსნება შთაგარი პირობა იმისთვის, რომ კაცი იყოს რაინდი, ვაგვიგონა. ქართველი კაცის რაინდულ ბუნებას სულ პატიოსნება კვდება. პატიოსან კაცს რაც დაემართა მე-20 საუკუნეში, ეს უკვე ვთქვით. შეიძლება თქმული გააღრმავო, გაამდიდრო, გამოკლებით კი ვერაფერს გამოაკლებ. მოსალოდნელი იყო და მოხდა კიდევ ქართველის ვაგვიგონი ბუნების დეფორმირება. ის დარბა გაბედულ, რისკიან კაცად, მაგრამ ეს გაბედულება და რისკია, თავზე ადამიანს, რომ ამკობს მთელი სიცოცხლის განმავლობაში მოგვრევენათ კიდევ, რომ ვაგვიგონა. არ მოტყუდეთ, - „შუა უზის დიდი მზღვარი“, როდესაც პატიოსნებასა და ვაგვიგონასაც გამოვეთხოვეთ.</p> <p>თავმოყვარება არაფრით დაღასლასებს ქართველი კაცის სულში. უძველესი ტაძრის ფრაგმენტებად, ნაფლეთებად, დეტალებად შერჩენილი ფრესკების მკრთალ კონტურებს გვაგონებს იგი. სახვლოდ სრული გაქრობა უწერიათ.</p> <p>რამ დაგვაკარგვინა თავმოყვარეობა თითოეულს ცალ-ცალკე!</p> <p>ცხოვრების წირმა მოიძოქმედა ეს! ჩვენ დიდი ხნის განმავლობაში ყალბი ცხოვრებით ვიცხოვრეთ. თაღლითობისა და ყალბიანდობის გზებით გავლით საუკუნე და ამგვარ სვლას უკვალოდ არ ჩაუვლია. პირველი საქვეყნო ტყუილი რომ ვთქვით, პირველი სისხლის წვეთი მაშინ გამოვადგალეთ თავმოყვარეობას. ჩვენ კი იმდენი ტყუილის თქმა დაგვიჭირდა! ჩვენი ურთიერთობა ტყუილის შინაარსზე გავაწყვეთ და თავმოყვარეობა რა ტინის კედელი უნდა ყოფილიყო, რომ რღვევა არ დაეწყო!</p>		

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. არაბული ა. ქართული მეტყველების კულტურა, თბ., 2005.
2. არისტოტელე, პოეტიკა, პროფ. ს. დანელიას თარგმანი, წინასიტყვაობა და კომენტარები. II გამოცემა. თბ., 1979.
3. ბასილაია ნ. ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკა, თბ., 1991.
4. გელენიძე ლ. ტერმინოლოგიისა და საერთო-სახალხო ენის მიმართებისათვის სამეცნიერო-ტიქნიკურ პროგრესთან დაკავშირებით, ქსკს ნიგნი 4. თბ., 1984.
5. გვენცაძე ა. ზოგადი სტილისტიკის საფუძვლები, თბ., 1974.
6. გოცაძე მ. ქართული ჟურნალისტიკის ისტორია, თბ., 1954.
7. გონიჭაშვილი ქ., შაბაშვილი გ., შარაშენიძე ნ., აკადემიური წერა, გამომცემლობა „საიშველო“, თბ., 2009.
8. გონიჭაშვილი ქ., შაბაშვილი გ., ფუნქციური წერა „საიშველო“, თბ., 2011.
9. გონიჭაშვილი ქ., ფრუიძე ნ., რა არის აკადემიური წერა, ქართული სიტყვა, სამეცნიერო მეთოდური ჟურნალი, თბ., 2008.
10. გრიგალაშვილი ნ., სკოლაში შესასწავლი ქართველი მწერლები, თბ., „ნიგნი“, 1997.
11. კაჭარავა ლ., მარწყვიშვილი ხ., ხერუაშვილი ლ., აკადემიური წერა და მწვეთათვის, თბ., 2007.
12. კუხალაშვილი შ., ლომთაძე თ, მიქაძე მ, რუსაძე ი, ქაცარავა მ, ფხაკაძე ნ, თანამედროვე ქართული ენა (პრაქტიკული სტილისტიკა), ქუთაისი, 2010.
13. კვარაცხელია გ. ფუნქციური სტილის ზოგადი დახასიათება, იკე XXVI 1987.
14. მიქელაძე ნ. ქართული ენის სტილისტიკა. ბათუმი, 2009.
15. ფალავა მ., მიქელაძე ნ., ქართული ენის პრაქტიკული კურსი და სტილისტიკის საკითხები, ბათუმი, 2005.
16. ტრენინგის მასალები, სტრატეგიები სხვადასხვა საგანში, პროგრამა „კითხვა და წერა კრიტიკული აზროვნებისათვის“, მასალა მოამზადა ჩარლზ თემფლშა, ლია საზოგადოების ინსტიტუტი, ნიუ იორკი, 2001.
17. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, ნიგნი 3. თბ., 1980.
18. ლაშაშვილი რ. ქართული ტერმინოლოგიური ლექსიკოგრაფია, ნორმისა და უზუსტის საკითხები. ქსკს, ნიგნი 8. თბ. 1988.
19. შაბაშვილი გ., შარაშენიძე ნ., წერის ტექნიკა, გამომცემლობა, თბ., 2008.
20. შავთვალაძე ნ., დუნდუა შ., აკადემიური წერა, მეორე გამოცემა, საქართველოს უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ., 2010.
21. შარაშენიძე ნ., როგორ ვწეროთ უკეთესად, „დიოგენე“, თბ., 2008.
22. ნულაძე ლ., აკადემიური წერა, ინტენსიური სემინარი სოციალური მეცნიერებების მაგისტრანტებისათვის, 2006.
23. Кожина М. Н., Стилистика Русского языка., М. 1977.
24. Ш. Башли, Французская стилистика, М. 1961.
25. Васильева А. Н., Курс лекции по стилистике русского языка, Москва 1976.
26. (მწერლები მწერლობის შესახებ, ტრუმენ კეპოტე, სამეცნიერო-მეთოდური ჟურნალი „ქართული სიტყვა“ N 1, თბ., 2008, გვ. 125-126).
27. Luria, A. R. Cognitive Development: Its Cultural and Social Foundations. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1976.
28. სერგია ვ., ტექსტის ლინგვისტიკა, თბ., 1989.

შინაარსი

შესავალი	4
1. ქართული ენა, როგორც ქართველთა საერთო ეროვნული ენა	4
2. ქართული ენის კულტურულ-ისტორიული მნიშვნელობა	5
3. ქართული დამწერლობის წარმოშობის საკითხი	6
4. ქართული ანბანის განვითარების საფეხურები	9
თემა I. აკადემიური წერის საგანი, მიზნები და ამოცანები. შისი მიმართება მეცნიერების სხვა დარგებთან; აკადემიური წერის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა	10
1.1. აკადემიური წერის საგანი	10
1.2. აკადემიური წერის მიმართება მეცნიერების სხვა დარგებთან	12
1.3. აკადემიური წერის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა	13
დაიხსომეთ: არსებითი სახელის მართლწერა	14
თემა II. კითხვის სტრატეგიები; ეფექტური კითხვა, კითხვის საფეხურები. ტექსტის გაგება, ანალიზი, რეზიუმეს შექმნა	18
დაიხსომეთ: პუნქტუაცია	28
თემა III. სტილის რაობა. სასაუბრო და მნიგნობრული სტილი. ფუნქციური სტილი. სტილის დიფერენციაციის აუცილებლობა	31
3.1. სტილი	31
3.2. მეტყველების ფორმა და სტილი	31
3.3. სამეცნიერო სტილი	32
3.4. ოფიციალურ – საქმიანი სტილი	37
დაიხსომეთ: რთული სიტყვების (კომპოზიტების) მართლწერის საკითხები	38
3.5. პუბლიცისტური სტილი	39
3.6. მხატვრული ლიტერატურის სტილი	42
3.7. სასაუბრო სტილი	43
დაიხსომეთ: ზმნასთან დაკავშირებული მართლწერის საკითხები	48
თემა IV. წერის პროცესის საფეხურები	51
4.1. წერის პროცესის მოსამზადებელი ეტაპი	51
4.2. თემა, მიზანი, აუდიტორია	51
4.3. ინფორმაციის შეგროვება	54
4.4. ნაშრომის დაგეგმვა, ორგანიზება, შავი პირის შექმნა	56
დაიხსომეთ: უცხო სიტყვათა გადმოცემის ზოგიერთი წესი ქართულში	61
თემა V. თეზისი. თეზისის განვითარება; არგუმენტი, ქვეარგუმენტი, კონტრარგუმენტი	64
5.1. თეზისი, თეზისის განვითარება	64
5.2. არგუმენტი, ქვეარგუმენტი, კონტრარგუმენტი	70

დაიხსომე: შუალობითი კონტაქტის ფორმათა მართლწერა	75
თემა VI. აბზაცი და მისი განვითარება. აბზაცის სახეები (შესავალი და დასკვნითი აბზაცი); თემატური წინადადება; წინადადებათა გადაბმის ხერხები	76
6.1. აბზაცი და მისი განვითარება. აბზაცის სახეები (შესავალი და დასკვნითი აბზაცი); თემატური წინადადება	76
6.2. წინადადებათა გადაბმის ხერხები	78
დაიხსომეთ: ზმნისწინის მართლწერა	81
ზმნიზედის მართლწერა	82
თემა VII. ესე. ესეს სტრუქტურა, მოდელები და სახეები	83
7.1. ესეს რაობა	83
7.2. ესეს სტრუქტურა	83
7.3. ესეს მოდელები	84
7.4. ესეს სახეები	90
თემა VIII. ესეს ჩასწორება, შენიშვნები, ინფორმაციის ჩამატება; განტვირთვა, შეცდომების გასწორება	98
დაიხსომე: სტილური შეცდომები	100
თემა IX. ციტირება და პერიფრაზირება. პლაგიატი	109
დაიხსომე: პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი და მასთან დაკავშირებული მართლწერა	114
თემა X. სამეცნიერო ნაშრომის შექმნა. საბაკალავრო ნაშრომის მთავარი მოთხოვნები; ანოტაცია, თეზისები, რეცენზია	116
თემა XI. საქმიანი ქაღალდები	126
დანართი	156
გამოყენებული ლიტერატურა	158

